BOMEN MUSEUM

CATALOGUS VAN

HET BOMENMUSEUM

IN DE HAAGSE WIJK WATERINGSE VELD

BO MEN MU SEUM

CATALOGUS VAN

HET BOMENMUSEUM

IN DE HAAGSE WIJK WATERINGSE VELD

HET BOMENMUSEUM WATERINGSE VELD:

EEN UNIEK EN NATUURLIJK KUNSTPROJECT

Den Haag is een groene stad. Met vele beroemde, monumentale bomen, zoals de Postzegelboom op het Noordeinde en de prachtige rijen kastanjes aan het Voorhout. In deze Haagse traditie past ook het Bomenmuseum in Wateringse Veld. Het Bomenmuseum is een uniek project, bedacht en voor een belangrijk deel vormgegeven door beeldend kunstenaar Herman de Vries. Niet alleen uniek voor Den Haag, maar in zijn omvang en uitvoering ook voor Nederland. Een woonwijk die het toneel vormt voor zo'n 400 boomsoorten, dat is heel bijzonder.

Het Bomenmuseum in Wateringse Veld biedt de mogelijkheid om op een aantrekkelijke manier kennis te maken met een grote hoeveelheid verschillende boomsoorten. Wateringse Veld is een échte stadswijk, gelegen aan de rand van de stad. Het Bomenmuseum verbindt hier de stad op een bijzondere manier met de natuur. Mens en natuur worden in deze wijk weer bij elkaar gebracht.
Een aantal bomen is zeer zeldzaam en er zitten ook bomen en soorten tussen die voorheen niet in Nederland voorkwamen. Deze bomencatalogus is een ideale handleiding voor een bezoek aan het museum. Er is een losse kaart met boeiende wandelroutes in de catalogus opgenomen en daarnaast bevat hij een schat aan informatie over alle bomen in het museum. Niet alleen de basisinformatie over elke specifieke boomsoort is er in te vinden, maar ook mythes, sagen en andere bijzondere wetenswaardigheden over de verschillende bomengeslachten.

Het museum is natuurlijk ook een verrijking voor de prachtige wijk die Wateringse Veld is. Het maakt onderdeel uit van de bijzondere kunstprojecten in de wijk.
Het Bomenmuseum en de catalogus zijn in eerste instantie bedoeld voor de belangrijkste personen van de wijk: de bewoners van Wateringse Veld. Maar ik twijfel er niet aan dat ook vele anderen, al dan niet Hagenaars, natuurliefhebbers, professionals maar ook willekeurige passanten zullen genieten van het museum. Ik wens u, mede namens de Ontwikkelingscombinatie Wateringse Veld, dan ook veel kijk- en leesplezier toe met deze catalogus van het Bomenmuseum in de Haagse wijk Wateringse Veld.

Sander Dekker
Wethouder Financiën en Stadsbeheer

Inhoud

Over Wateringse Veld 6
Het Bomenmuseum 8
Kunst en omgeving horen bij elkaar 9
Het Bomenmuseum: van filosofie naar praktijk 12
Biografie herman de vries 18

Encyclopedisch deel 21

Register geslachten Latijn 500
Register geslachten Nederlands 501
Register straatnamen 503
Register Nederlandse soortnamen 505
Register Latijnse namen 510

Bomencollecties 515
Begrippenlijst 516
Determinatie bomen 518
Colofon 520
Bronnenlijst 522

Over Wateringse Veld

Wateringse Veld is een wijk in de beste Haagse traditie: ontworpen met zorg, oog voor detail en een haast tijdloze kwaliteit. In 1996 startte de bouw van deze wijk, waar uiteindelijk 7.700 woningen zullen staan. Rond 2014, als Wateringse Veld uiteindelijk helemaal klaar is, zullen er ruim 20.000 mensen wonen die in de wijk kunnen sporten, winkelen en recreëren.

Als wijk is Wateringse Veld een hechte eenheid waarbinnen de acht buurten allen een eigen sfeer en architectuur hebben. Verschillende architectuurstijlen, variatie in woningdichtheid en bouwhoogte maken elke buurt uniek. De Laan van Wateringse Veld is de belangrijkste fysieke verbinding tussen de buurten.

Het Hemelwater, het Vlietpark en de ecologische natuurzone die van noord naar zuid door de wijk loopt, bieden volop ruimte voor recreatie en ontspanning. Het Vlietpark vormt, als een groene golf in het hart van de wijk, de schakel tussen de zuidelijke en de noordelijke buurten. Bij het ontwerp van de wijk en de woningen heeft de aandacht voor het milieu voorop gestaan. Bestaande landschappelijke elementen, zoals watergangen en hoogteverschillen, zijn de basis geweest van het ontwerp. Ook de bestaande woningen zijn zorgvuldig ingepast in de nieuwbouwplannen. Er is steeds gekozen voor duurzame oplossingen. Het gesloten waterhuishoudingsysteem zorgt ervoor dat het relatief schone regenwater in de wijk blijft en niet onnodig hoeft te worden gereinigd in een waterzuiveringsinstallatie. De woningen worden zo veel mogelijk gebouwd met duurzame en milieuvriendelijke materialen en waar mogelijk worden de woningen uitgerust met zonnepanelen en/of zonneboilers. Er is duidelijk voorrang gegeven aan het openbaar vervoer, de fietser en de wandelaar, maar tevens is gezorgd voor een goede bereikbaarheid per auto.

Dit alles maakt van Wateringse Veld een unieke wijk. Een wijk gebouwd met een ideaal, dat door bewoners wordt voortgezet, en waarin het Bomenmuseum een natuurlijke plaats heeft.

Het Bomenmuseum

Hoe herken ik een Esdoorn? Wat is het verschil tussen een Beuk en een Haagbeuk? Waar wordt eikenhout voor gebruikt? Welke mythen en sagen bestaan er over bomen? Van welk hout wordt de roe van Zwarte Piet gemaakt? En welke bomen staan er bij mij in de straat?

Deze bomencatalogus wijst de weg in het Bomenmuseum. Bewoners die meer willen weten over de bomen waar zij dagelijks langslopen, vinden in deze catalogus een antwoord op vele vragen. Hij geeft uitgebreide informatie over de eigenschappen en kenmerken van de bomen in Wateringse Veld, hun herkomst en de relatie die mensen in de loop der eeuwen met bomen hebben gehad.

In de inleidende hoofdstukken vindt u achtergrondinformatie over Wateringse Veld, het Bomenmuseum en de kunstprojecten. Het overgrote deel van het boekje bestaat uit informatie over de bomen en de soorten. Want iedere boom heeft zijn eigen 'verhaal' en karakter. Al vanaf de oudheid zijn bomen oneindige bronnen van verhalen. ❶ Deze bestaan uit de mythen en sagen die bij het betreffende boomgeslacht horen en de toegeschreven bijzonderheden van dat geslacht. Zo gold de Beuk als geluksbrenger en was de Hazelaar het symbool van eeuwigheid.

De beschrijvingen ❷ geven gedetailleerde informatie over elke soort. Deze informatie omvat allereerst de Nederlandse naam, de naam zoals die op de tegel bij de boom staat afgebeeld samen met het bladprofiel. Daarna volgt de wetenschappelijke (Latijnse) naam. ❸ In de soortbeschrijvingen is een standaardvolgorde gehandhaafd. Hierin worden de verschillende delen van de boom beschreven: de kroon, hoogte, blad, bloeiwijze en tijd en de vruchten. Hiermee kunt u de boom determineren. Ook de herkomst van de boom staat vermeld. Achterin het boekje is een uitgebreide begrippenlijst ❹ opgenomen met verklarende illustraties. Met behulp van de registers kunt u opzoeken welke boom, of welke bomen, bij u in de straat staan.

Bomen zijn onmisbaar voor de mens. Een belangrijk doel van het Bomenmuseum is dat mensen zich meer bewust worden van hun relatie met de natuur en op een andere manier naar bomen gaan kijken. Hopelijk zal deze bomencatalogus hier een bijdrage aan leveren.

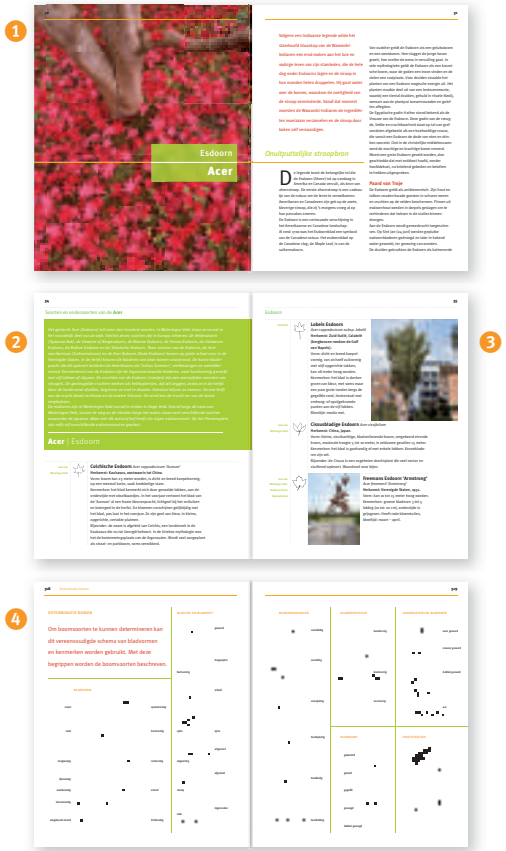

KUNST EN OMGEVING HOREN BIJ ELKAAR

Dé woonwijk van de 21e eeuw, zo wordt Wateringse Veld nu al genoemd. Een wijk met een duurzaam ideaal, dat consequent in alle finesses wordt doorgevoerd. Duurzaamheid in bouw, energievoorziening en bovenal in zorg voor de natuur. Het is terug te vinden in een deel van de kunstuitingen in de buitenruimte, gemaakt door kunstenaars voor wie de natuur een drijfveer en inspiratiebron vormt. Een prominente kunstuiting, verspreid over de hele wijk, is het Bomenmuseum. Voor het Bomenmuseum zijn bijna 400 soorten en variëteiten te bewonderen in een permanente tentoonstelling die volledig opgaat in de wijk. Als je de deur uitstapt sta je middenin het Bomenmuseum. In alle straten, plantsoenen en op pleinen staat een enorme variëteit aan bomen, allemaal met hun eigen specifieke kenmerken en boeiende familiegeschiedenis.

Kunst in relatie tot de buurt

Kunst moet in relatie tot de buurt staan en deze een extra dimensie geven. Nog voordat in 1996 de eerste paal de grond in ging, waren dit de voornaamste criteria voor alle partijen, betrokken bij de opbouw van Wateringse Veld. Kunst als integraal onderdeel van de inrichting van de openbare ruimte van een buurt zegt meer dan bijvoorbeeld een willekeurig beeld in een plantsoen. Met dit uitgangspunt selecteerden Stichting Stroom Den Haag en de Ontwikkelingscombinatie Wateringse Veld (OCWV) kunstenaars die hadden bewezen de samenhang tussen kunst en woonomgeving tot uitdrukking te kunnen brengen. In de tentoonstelling WV2000, die Stroom in 1996 organiseerde, maakten diverse uitverkoren kunstenaars hun betrokkenheid bij de toekomstige wijk visueel. Daarbij was plaats voor een paar voorbereidende kunstinitiatieven, naast mogelijke plannen voor de toekomst van de nieuwe wijk.

Informatiepanelen

In de wijk staan op representatieve plekken kunstinformatieborden waarop toelichting staat over het betreffende kunstproject en de kunstenaar. Daarnaast kunnen de wandelaars zien op wat voor manier de kunst een rol heeft gespeeld bij de inrichting van de openbare ruimte.

Kijk op het verleden en de toekomst

De betekenis van Wateringse Veld voor bewoners komt tot uitdrukking in de poëtische teksten van Marjan Schoenmakers die zijn opgenomen in de betonnen kadewanden en in de houten vlonder langs de centrale waterpartij in de buurt Hoge Veld. De teksten zijn deels afkomstig uit haar eigen 'Woordenarchief' en deels ontleend aan gesprekken met toekomstige bewoners. Schoenmakers interviewde hen over het verdwijnen van kassen en weilanden en het verschijnen van huizen, tuinen en parken. De eerste vraag was steevast: 'Wat is uw vroegste ervaring met de natuur?'

In Wateringse Binnentuinen herleeft het tuinbouwverleden van het gebied, in de vorm van kleurige keramische objecten en afbeeldingen van tuinbouwproducten, gemaakt door Dora Dolz, Wietske van Leeuwen en Tejo Philips. Hun keramiek siert een aantal bruggen en duikers in deze buurt. Hans van Bentem heeft, op basis van hetzelfde thema een 'Fruitface Fountain' in keramiek ontworpen in de waterpartij centraal in Wateringse Binnentuinen.

Water, natuur en mobiliteit

Water, natuur en mobiliteit waren de leidmotieven voor de kunstuitingen in de openbare ruimte van Wateringse Veld.
Water speelt de hoofdrol bij de watertafels van Eric de Lyon, een kunstenaar die zich laat inspireren door de combinatie van natuurlijke elementen zoals water, wolken en lucht. De Lyon belicht de gescheiden waterhuishouding door in Parkbuurt Oosteinde op een bijzondere manier zichtbaar te maken hoe het water van een hoger naar een lager niveau stroomt. Als het regent stroomt het water naar een singel en vervolgens via twee watertafels naar het Hemelwater, een grote waterplas. Smalle voetgangersbruggen bieden de wandelaar de mogelijkheid over de Waterlandsingel uit te kijken.

Daar heeft men een mooi zicht op de in het water spiegelende wolkenpartijen. Het oude Hollandse poldergevoel blijft daardoor bewaard.

Q.S. Serafijn heeft gestalte gegeven aan het thema mobiliteit. Hij heeft een novelle geschreven die zich in Wateringse Veld afspeelt, *Het Wonder van Wateringse Veld*. In 2010 vinden er allerlei bijzondere en onverklaarbare gebeurtenissen plaats. Er verschijnen ingezonden brieven in AD Haagsche

Courant die ondertekend worden door een zekere John Wayne. Q.S. Serafijn heeft deze mysterieuze brievenschrijver als standbeeld afgebeeld. Op het centrale plein in Hoge Veld, langs de Laan van

Wateringse Veld, is deze cowboy te paard te bewonderen. Een reiziger op weg naar verre oorden. Alle bewoners van Wateringse Veld ontvingen bij de onthulling van het standbeeld een exemplaar van de novelle in de bus.
Het element natuur krijgt vorm in het Bomenmuseum, het omvangrijkste kunstproject in Wateringse Veld. Het is een variant op het aloude Arboretum, een park waarin van allerlei bijzondere en gewone bomen één exemplaar voorkomt ter lering en vermaak. Het Bomenmuseum bestaat uit een zo groot mogelijke variëteit aan boomsoorten en hun varianten, die kunnen gedijen in het klimaat en de bodemgesteldheid van Wateringse Veld. Het museum, dat heel Wateringse Veld omvat, groeit mee in de ontwikkeling van de nieuwe wijk en draagt daardoor bij aan een rijke omgeving. Hardstenen tegels in het trottoir laten de naam en bladvorm van de boom zien.

HET BOMENMUSEUM: VAN FILOSOFIE NAAR PRAKTIJK

Met het Bomenmuseum loopt het element natuur als een rode draad door Wateringse Veld. Het Bomenmuseum is ontstaan naar idee van beeldend kunstenaar herman de vries[1], die zijn beeldende werk in dienst van de natuur stelt en de natuur als kunst presenteert. In 1997 heeft herman de vries van de Ontwikkelingscombinatie Wateringse Veld de opdracht gekregen het idee verder te ontwikkelen voor een Bomenmuseum in Wateringse Veld. Daarbij is hij uitgegaan van de gedachte dat kunst en woonomgeving geen gescheiden werelden vormen, maar juist nauw met elkaar zijn verweven. In Wateringse Veld wilde de vries bewustwordingsprocessen op gang brengen in een wereld die zich volgens hem steeds meer van zijn natuurlijke relaties verwijdert. herman de vries woont en werkt in het Duitse Eschenau en zet de natuur in om de scheidslijn tussen kunst en leven op te heffen. Hij werkte als botanicus, totdat hij in de jaren zestig de richting van de beeldende kunst kiest. Ook als kunstenaar verzamelt hij gegevens uit de natuur, die hij ordent en benoemt. Op die manier kwam het 'sanctuarium' tot stand, een omsloten ruimte waarbinnen de natuur voor eeuwig ongebreideld zijn gang mag gaan. Voorbeelden van de wijze waarop de vries kunst en natuur combineert zijn honderden kilo's lavendel, als een groot volume tentoongesteld in een museumzaal, en tekeningen van stuifmeel. Het Bomenmuseum is een langgekoesterde wens van de vries, die in deze omvang nooit eerder werd gerealiseerd.

Met de permanente aanwezigheid en de levendige omgeving van de bomen, moet het Bomenmuseum de band met de natuurlijke omgeving van de bewoners herstellen. Het Bomenmuseum wordt daarbij gezien als een manier om kunst te integreren in het dagelijkse bestaan. Het Bomenmuseum levert een bijzondere bijdrage aan de identiteit van de wijk. De variatie in bomen is groter dan in stadswijken gebruikelijk is. In de gemiddelde stadswijk staan slechts enkele typen bomen, waarbij meestal wordt gekozen voor bomen die weinig onderhoud vergen en het gegarandeerd goed doen. Met deze risicoloze werkwijze wordt geen recht gedaan aan de enorme diversiteit van de natuur. In de gekozen opzet kunnen in één straat allemaal dezelfde bomen voorkomen, maar variatie is ook mogelijk.

[1] Uit respect voor de natuur schrijft herman de vries zijn naam in kleine letters. Daarmee wil hij afrekenen met het idee dat mensen belangrijker zouden zijn dan planten en dieren. Iets meer bescheidenheid is volgens hem op zijn plaats: geen hoofdletters dus.

De bomen in het Bomenmuseum hebben altijd op de een of andere manier iets met elkaar te maken. Ze kunnen tot dezelfde soort behoren, dezelfde eigenschappen vertonen, of in een bepaald jaargetijde dezelfde kleuren krijgen. In het museum worden bomen behoed voor uitsterven, zodat generaties mensen ze nog eeuwenlang kunnen bewonderen.

Passen, meten, puzzelen

In plaats van een vast plan van straat tot straat maakte herman de vries een algemeen plan, dat van buurt tot buurt is uitgewerkt met de Gemeente Den Haag, de ontwerper en beheerder van de openbare ruimte. Voor de inrichting van het Bomenmuseum stelde de vries een lijst samen van boomsoorten uit alle windstreken. Samen met de landschapsarchitecten en bomendeskundigen zijn de definitieve keuze en de plaatsen van de bomen bepaald. Daarbij blijft de drijfveer van alle betrokkenen om de variatie zo groot mogelijk te laten zijn. De lijst is met de invulling van het noordelijke deel van Wateringse Veld zelfs uitgebreid, om uiteindelijk op bijna 400 soorten, ondersoorten en cultivars uit te komen.

Dat betekent vaak passen, meten en puzzelen om de gewenste variatie aan boomsoorten te schikken naar de reële mogelijkheden in Wateringse Veld. Lang niet alle bomen op de lijst zijn geschikt als straatboom tussen het stadsverkeer, of ze kunnen niet aarden in de vochtige Westlandse bodem en het wisselvallige Hollandse zeeklimaat. Aan de hand van de door de kunstenaar opgestelde lijst maakte het Ingenieursbureau van de Gemeente Den Haag een lijst van bomen die in principe geschikt zijn voor Wateringse Veld, waarna de bomen een passende plek krijgen. Ontwerpers en bomendeskundigen zoeken voor alle bomen een geschikte bodem en straatprofiel. 'Leuk puzzelwerk', noemt Klaas Hilverda, senior ontwerper bij het Ingenieursbureau, de inpassing van de museumbomen in de verschillende buurten van Wateringse Veld. Als een van de uitvoerenden die het Bomenmuseum moeten realiseren, maakt Hilverda de groei van dichtbij mee. Hij was getuige van veel discussies over wat wel en niet kan en sloot talloze compromissen. 'In het begin lag, behalve de beoogde boomsoorten, nog niets vast', vertelt hij, 'we moesten zelf invullen welke bomen waar moesten komen. Per straat bekeken we welke boomsoort daar zou gedijen en daar zochten we een passende boom bij uit de opgestelde lijst. In het begin was er weleens discussie over de grootte van de diversiteit in boomsoorten. Moesten bomen in één straat worden gemengd, of moest er één boomsoort komen?' In de praktijk blijkt het vaak lastig om te voorkomen dat één bepaalde boom twee keer voorkomt in twee verschillende straten. Dat lukt niet overal. Soms zijn boomsoorten die moeten worden vervangen, niet leverbaar, en wordt het gat opgevuld met een boomsoort die al in de straat voorkomt. 'De kunstenaar, die dit soort doublures absoluut niet wilde, stond erop dat we dit toch veranderden', herinnert Hilverda zich, 'een paar keer hebben we dat inderdaad aangepast.' Verschillende soorten bomen in één straat lukt ook lang niet overal. 'Als in het profiel van een straat voor één boom een bepaalde ruimte is gereserveerd, is het niet mogelijk op de ene plek een heel grote boom neer te zetten en op de andere plek een heel kleine', legt Hilverda uit, 'bovendien speelt ook de stedenbouwkundige functie van een boom in een straat mee. In de ene straat is samenhang nodig, in de andere juist diversiteit. Verder is de keuze voor een bepaalde boom afhankelijk van

de opbouw van een straat en het aanzicht van de gevels.' Daarom is unaniem door de betrokkenen gekozen voor diversiteit op pleinen, in plantsoenen en singels, en voor één soort per straat. De soorten van hetzelfde geslacht staan wel zo veel mogelijk bij elkaar in de buurt. Daardoor onstaan bijzondere collecties: Het Vlietpark kent een uitgebreide verzameling eiken, aan de Athenesingel zijn de meeste elzensoorten te vinden en in Wateringse Binnentuinen worden veel naaldbomen en coniferen geplant. Wilgen en Essen staan bij elkaar in het Natuurtheater aan de Rijnerwetering en in Hoge Veld is de esdoorn-collectie ondergebracht. Door de soorten zo te groeperen is de diversiteit van soorten binnen een geslacht beter zichtbaar. Want de verschillen tussen de eiken zijn groot: Hoogte, bladvorm, groenblijvend of bladverliezend, er zijn veel variaties mogelijk, maar wel met een aantal gemeenschappelijke kenmerken. Zo produceren alle eiken wel eikels. In Wateringse Binnentuinen is juist de combinatie van soorten uit verschillende geslachten gekozen. Deze diversiteit past goed bij het karakter van de buurt, maar laat ook verschillen en overeenkomsten van met name coniferen en naaldbomen uit verschillende geslachten zien.

Zo kunnen mensen met de bomencatalogus in de hand op een logische en efficiënte manier informatie over een bepaalde boom vergaren.

Niet alle bomen zijn gemakkelijk te verkrijgen. Sommige, waaronder beuken- en eikensoorten, moeten uit Duitsland, Italië en Frankrijk worden gehaald. Het vergt soms veel van de creativiteit van de medewerkers van de Dienst Stadsbeheer, die ervoor moeten zorgen dat alle bomen van het museum op hun plaats komen. Vooral het plaatsen van de eiken in het Vlietpark bleek een ingewikkelde klus, die Jan Scholten (Gemeentekwekerij) nog vers in het geheugen ligt. 'Die eikensoorten hadden verschillende bodemgesteldheden nodig om op te gedijen', vertelt Scholten, 'dat hield in dat we de grond moesten opdelen en op zo'n manier bewerken dat elke soort er kon aarden.' Dat betekende dat een deel van de grond zuur moest worden gemaakt, terwijl verderop een stuk grond met kalk werd vermengd. Maar het spannendste was de zoektocht naar zeldzame soorten. Voor eiken die niet meer te koop bleken, zocht de Gemeentekwekerij een passend alternatief. Soms moest er geïmproviseerd worden, zoals in het voorjaar van 2006, toen een Franse kwekerij de Haagse kwekers verraste met de mededeling dat er vijf treureiken klaarstonden, die pas in het najaar 2007 de grond in moesten. 'We hadden geen keus', zegt Scholten, 'die kweker wilde ze niet bewaren. Daarom hebben we ze maar op de Stadskwekerij uitgeplant en in de loop van de tijd één voor één naar het park gebracht.'

De tijd schrijdt voort

De opdracht van herman de vries liep oorspronkelijk tot 2005, meelopend met de ontwikkeling van Wateringse Veld. Zoals dat bij andere nieuwbouwlocaties ook veelal het geval is, neemt de realisatie van de wijk meer tijd in beslag dan bij de start was voorzien. Op het moment van verschijning van de eerste editie van de bomencatalogus (toen nog bomengids geheten) in 2008 was ruim twee derde van Wateringse Veld gereed. In het zuidelijke deel van Wateringse Veld was het Bomenmuseum al zichtbaar en zijn de tegels aangebracht. Inmiddels zijn er ook in het noordelijk deel tal van bomen geplant. In 2011 zullen ook voor deze bomen de tegels worden geplaatst. In deze definitieve editie van de bomencatalogus zijn overigens wel alle bomen opgenomen. Ook voor de straten die nog moeten worden aangelegd. Met de vaststelling van de laatste stratenplannen konden ook de laatste bomen worden gekozen en is de bomencatalogus helemaal compleet. De Ontwikkelingscombinatie Wateringse Veld, de dienst Stadsbeheer en Stroom hebben het Bomenmuseum voltooid geheel in lijn met het zuidelijk deel.

Op het moment van vervaardiging van deze definitieve bomencatalogus is de verkrijgbaarheid van alle nog te planten bomen gecheckt. Toch is het mogelijk dat door onvoorziene omstandigheden bij de uiteindelijke plaatsing van de laatste bomen, een specifieke soort toch niet geplant kan worden. Ook kan het in de toekomst voorkomen dat een gekozen boomsoort uiteindelijk toch niet aardt in Wateringse Veld. Dan kan besloten worden om een boom na een aantal pogingen te vervangen door een andere soort. Dit risico hoort erbij als gekozen wordt voor minder gebruikelijke soorten om de museale collectie zo interessant mogelijk te maken.

Digitaal systeem waarborgt voortbestaan

Bomen moeten weleens vervangen worden, of tijdelijk verplaatst vanwege bestratingwerkzaamheden. Om ervoor te zorgen dat in het Bomenmuseum dezelfde soort boom altijd weer op dezelfde plaats kan terugkeren, registreert de Gemeente Den Haag in het digitale Bomenbeheersysteem voor Wateringse Veld alle bomen van het Bomenmuseum en de plaats waar zij staan. In één oogopslag is te zien welke bomen bij het Bomenmuseum horen en op welke plaats zij eventueel moeten worden vervangen of teruggeplaatst. Op die manier is het voortbestaan van het Bomenmuseum verzekerd.
Op basis van de per buurt ontworpen bomenplannen zijn de tegels met de Nederlandse naam en de bladvorm van de bomen gemaakt, als de verklarende bordjes die in musea bij de kunstwerken staan. Voor sommige soorten die geen Nederlandse naam hebben, is de Nederlandse naam bedacht, waarbij de grootte, de bladvorm of de persoon die hem opkweekte en verspreidde als inspiratiebron werd gebruikt. Zo is de Salix 'Flame' de kleine wilg 'Flame' genoemd, omdat de geringe omvang deze boom kenmerkt. De Alnus Sipkes werd genoemd naar de man die hem opkweekte en verspreidde: 'sipkes' els'. Omdat deze namen deel uitmaken van het kunstwerk dat het Bomenmuseum uiteindelijk is, staan zij vermeld op de tegels. Aan het begin en het eind van elke straat aan de kant waar de bomen staan, zijn de tegels te vinden. Ook liggen er tegels op plaatsen waar een zijstraat uitkomt bij de straat waar een bepaalde boom is geplant. Op plaatsen waar bomen in het groen staan, zijn

In de lijn van herman de vries zijn respect voor de natuur wordt op de tegels de naam van de boom met kleine letters geschreven

de tegels in consoles geplaatst. De soortnamen en bladvormen zijn met behulp van rubberen mallen aan de hand van computerbestanden in de tegels gezandstraald. Soms is dit monnikenwerk, ervaart Hilverda: ‘Sommige namen zijn heel lang. Dan moeten wij bedenken hoe we dat kunnen afkorten. Soms moeten we ook een iets kleiner lettertype gebruiken, want de tegels kunnen niet langer zijn dan 30 bij 60 cm.’
Het tot stand brengen van het Bomenmuseum is al met al een heel karwei. ‘Maar een leuk karwei’, benadrukt Hilverda: ‘Alle betrokkenen zijn zeer enthousiast. Het zit bij ons tussen de oren. Iedereen is vakidioot genoeg om het vreselijk leuk te vinden en eraan te blijven werken.’ Zonder die bevlogenheid, gelooft Hilverda, was het Bomenmuseum nooit zo schitterend uit de verf gekomen als nu gaat gebeuren. ‘Als betrokken medewerkers er niet achter staan’, is zijn ervaring, ‘gaan ze dwarsliggen en alles afkeuren. Nu gaat het lukken, dankzij het idee van herman de vries, de ontwerpers die er een praktische vertaling aan geven, de financiering door de OCWV, de advisering van Stroom en de beheerders die het resultaat omarmen en het willen koesteren.’

Een stormachtige donderdag in oktober 2008

Op 2 oktober 2008 is het Bomenmuseum Wateringse Veld geopend door de toenmalige minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap, Ronald Plasterk. Hij ontving uit handen van René Baron, directeur van de Ontwikkelingscombinatie, het eerste exemplaar van (de eerste editie van) de bomengids. Bij de opening was herman de vries vertegenwoordigd door zijn dochter Mirjam de Vries.
Samen met Marnix Norder, de Haagse Wethouder Bouwen en Wonen, onthulde de minister het informatiepaneel bij het bomenmuseum.

Het Bomenmuseum werd geopend door (toenmalig) minister van Onderwijs Cultuur en Wetenschap, Ronald Plasterk

BIOGRAFIE HERMAN DE VRIES

herman de vries begon in de tweede helft van de jaren vijftig met 'informele' schilderijen en collages. Samen met Henk Peeters en Armando vormde hij in 1961 de de NUL-groep, betrokken bij de oprichting van het tijdschrift Revue Nul=0. Vanaf dat moment maakte hij witte, 'lege' schilderijen en structuurreliëfs waarin vorm en voorstelling geen rol spelen.
In de jaren zestig begon de vries te experimenteren met het boek als beeldend middel. In 1962 verscheen zijn geheel blanco boek *Wit* in vijf exemplaren, in 1967 verscheen een grotere oplage. Vorm en inhoud van het boek zijn één geworden.
Vanaf 1969 gaat de vries zich geheel aan de kunst wijden en vertrekt hij bij het Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek. Zijn voorliefde voor biologie is in zijn werk terug te vinden. Het thema van zijn beeldend werk is de plantenwereld. Biologie heeft voor de vries een poëtisch karakter. Sinds de vries zich in het Beierse dorp Eschenau terugtrok, vormen de natuur en oosterse denkwijzen belangrijke elementen in zijn werk. Verandering en tijdelijke ordeningen, zoals die heersen in de natuur, komen tot uitdrukking in werken met gevallen boombladeren.
de vries vindt dat de natuur moet kunnen bestaan zonder te veel menselijke ingrepen. Zo plaatste hij drie sanctuaria in Munster, Stuttgart en Digne; natuurreservaten in de vorm van een omsloten tuin. Het bijzondere in het werk van de vries is de grote consequentie van zijn beeldend onderzoek en zijn voortdurende zoektocht naar vrijheid en openheid waarbij wetenschap en kunst geen tegenstellingen meer vormen.

1931 Geboren in Alkmaar
1949 - 1951 Opleiding aan de Rijkstuinbouwschool, Hoorn
1951 Boerenknecht in Frankrijk
1952 - 1961 Baan bij de Dienst Plantenbescherming, Wageningen
Vanaf 1953 Beeldend kunstenaar, autodidact
1961 Tijdschrift Nul=0
1968 Baan bij Het Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek
1969 Reizen door Azië en Afrika
1970 Vestigt zich in Eschenau, Beieren (Duitsland)
1980 Overzichtstentoonstelling in het Groninger Museum
1989 Natural Relations-eine Skizze, Museum Hagen, Nürnberg
1992 - heden *Projecten in de openbare ruimte:* o.m. Allocaties, Floriade Zoetermeer (1992), sanctuaria (omsloten tuinen) in Stuttgart (1993), Münster (1997), Zeewolde (2002) en Digne-les-Bains (2003). Traces (sporen) in Digne-les-Bains (2005) en Eschenau (2006)

herman de vries ontving de oeuvreprijs van het Fonds BKVB in 1998

SOLO TENTOONSTELLINGEN (SELECTIE):

Rijksmuseum Twenthe – Enschede, 'herman de vries - reizen 1970-1998. documents of a stream' (1998)

Musée d'art moderne de la ville de Paris - Paris, 'herman de vries: livres d'artiste - éditions - publications' (1998)

De Verbeelding kunst–landschap–natuur - Zeewolde, 'Kunstmatige natuurlijke netwerken: Roman Signer en herman de vries' (2001)

Galerie du CAIRN – Digne-les-Bains, 'herman de vries: les choses mêmes' (2001)

Kröller-Müller Museum – Otterlo, 'herman de vries - unity' (2009)

Museum Schloss Moyland – Bedburg-Hau, 'herman de vries - all this here - natur: werkgruppen und installationen' (2009)

Mies van der Rohe Haus – Berlin, 'herman de vries: es ist da' (2010)

Kunstvereniging Diepenheim organiseert verschillende presentaties op verschillende locaties in het kader van herman de vries 80 (2011)

PUBLICATIES:

Wita Noack, *herman de vries: es ist da (form + zweck: Berlin 2010)*

Barbara Strieder, *herman de vries: all this here ; natur: werkgruppen und installationen* (Stiftung Museum Schloss Moyland: Bedburg Hau 2009)

Mel Gooding, *herman de vries: chance and change* (Thames and Hudson: London 2006)

Andreas Meier, *herman de vries: to be: texte - textarbeiten - textbilder* (Cantz Verlag: Stuttgart 1995)

herman de vries, *natural relations: eine skizze* (Verlag für moderne kunst: Nürnberg, 1989)

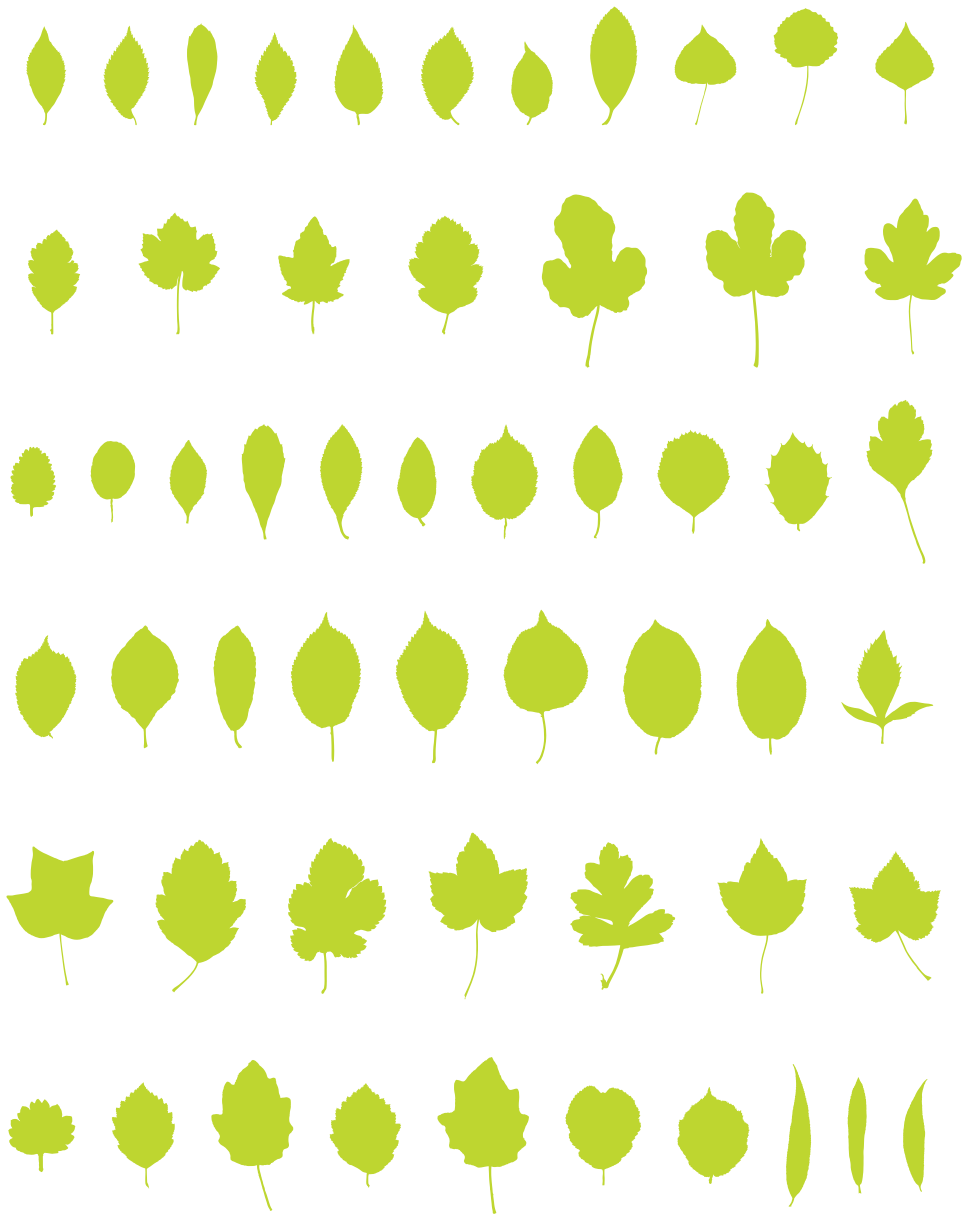

Encyclopedisch deel

Soort of familie?

Planten en bomen worden in groepen verdeeld. Die verdeling is gebaseerd op de kenmerken die alle leden binnen zo'n groep met elkaar gemeen hebben. Vervolgens worden deze groepen weer in rangorde gerangschikt. Bij de classificatie gaat het om de *soort* (species): een groep individuen met dezelfde kenmerken die hen van andere groepen onderscheidt. Ieder individu die tot de groep behoort, moet zich onderling geslachtelijk kunnen voortplanten en levensvatbare nakomelingen voortbrengen. Maar binnen de soort kunnen ook vrij kleine verschillen tussen de individuen voorkomen. Deze kunnen, als ze duidelijk zichtbaar en constant zijn, worden gebruikt om die individuen als variëteiten of als *ondersoorten* (subspecies) te benoemen. *Cultivars* zijn dan ook kunstmatig gekweekte bomen met kenmerken die niet worden aangetroffen bij wilde populaties. Soorten die nauw aan elkaar verwant zijn worden ondergebracht in een *geslacht* (genus). Geslachten worden weer ondergebracht in een familie. Sommige families bestaan alleen uit bomen, terwijl andere ook bestaan uit planten en struiken.
Bij de bomen in dit boek wordt naast de soort- en de geslachtsnaam ook de familienaam (in de groene inleidende vlakken waarmee elk 'wijkhoofdstuk' begint) vermeld. Dan volgt de soortnaam in het Nederlands (al dan niet bedacht door kunstenaar herman de vries) en in het Latijn.

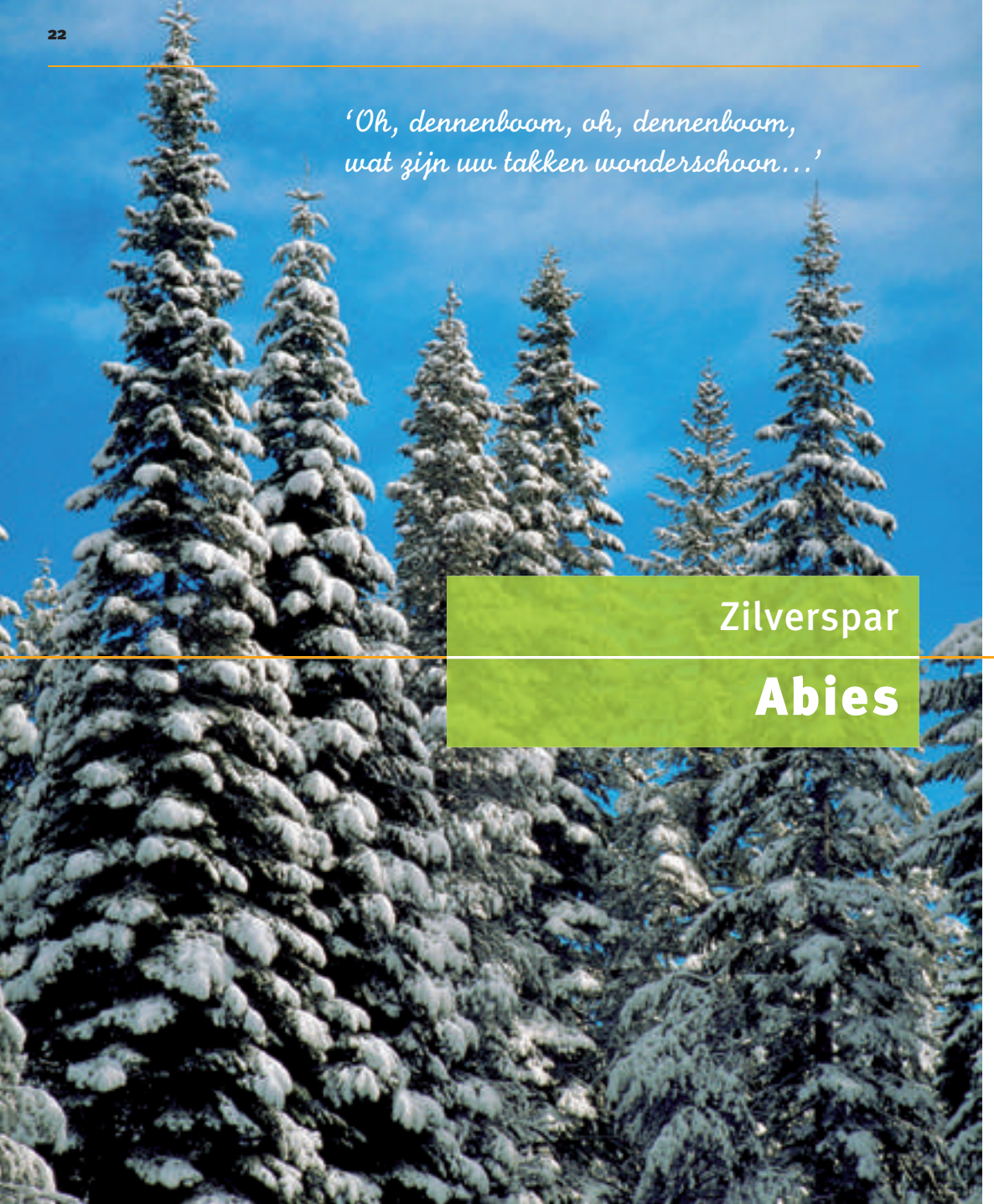

'Oh, dennenboom, oh, dennenboom,
wat zijn uw takken wonderschoon…'

Zilverspar

Abies

Klopt dit wel? De bezongen boom is geen Den, maar een Spar. Met zijn stekelige, altijd groene takken, wordt de Spar vaak met de Den verward. Maar het woord 'den' kan ook 'heilig' betekenen. En dan betekent de tekst: 'Oh, heilige boom, oh, gewijde boom'. Hoe dan ook, de Spar is de meest gebruikte boom om kerstfeest mee te vieren.

Spil van winterfeesten

Over de ontstaansgeschiedenis van de kerstboom lopen de bronnen uiteen. Al in de oudheid werd de Spar bij het feest van Tanfana, de vruchtbaarheidsgodin van de Germaanse stam Istvaeones, door het dorp gedragen en geëerd. De kerstboom heeft waarschijnlijk een oud Germaanse oorsprong, waarbij de boom (toen nog een eik) centraal stond in een midwinterviering, de viering van de kortste dag. Vele voorchristelijke volken gebruikten de Spar als kerstboom, die als symbool van groei en bloei de boze geesten verdreef, en als groenblijvende boom de eeuwigheid en de vernieuwing van het leven vertegenwoordigde. De brandende kaarsen in de boom stonden voor de terugkeer van het licht, van de zon en de warmte, de nieuwe groeiperiode van de gewassen. De kransen in de boom symboliseerden het wiel dat weer ging draaien, de glimmende ballen, waarvoor vroeger appels werden gebruikt, moesten de boze geesten op afstand houden. De kwade geest zou gehypnotiseerd raken door de schittering van de bal. Een geest die de bal raakte, zou worden geabsorbeerd en gevangen. In de christelijke middeleeuwen werd de kerstboom als heidens symbool gezien. Om die reden verboden Karel de Grote en paus Martinus II het opzetten van kerstbomen. Paus Gregorius de Grote verklaarde het midwinterfeest tot het feest van de geboorte

SPARREN LEVEREN VURENHOUT EN ZIJN DAARDOOR VAN GROOT ECONOMISCH BELANG

van Christus, waarbij de lichtjes in de boom het eeuwige licht symboliseerden. In de zeventiende eeuw dook de versierde Spar opnieuw in het openbaar op. De eerste versierde kerstboom viel te bewonderen in 1605 in Straatsburg. Pas in de negentiende eeuw zette de kersttraditie in ons land door.
Zeelieden gebruikten de Spar als talisman, door hoog in de mast van een terugkerend schip sparrenboompjes te binden, in de hoop met kerst behouden thuis te komen.

Symbool van groeikracht en vruchtbaarheid

Hoog oprijzende Sparren werden door de kracht van blijvend groen, symbolen van groeikracht en vruchtbaarheid. De toppen van de bomen, die de groeikracht bij uitstek symboliseerden, werden vaak in de omgeving van huizen aangebracht. Groenblijvende sparrentakken werden op de velden geplant als teken van en hoop op nieuwe vruchtbaarheid. Oeroude Europese stammen hingen sparrentakken boven de deuropening als bescherming tegen kwaad.
In oud volksgeloof speelt de Spar een bescheiden rol. Eén legende over de Spar speelt zich af in Beieren. Drie bosarbeiders ontmoetten in het woud een mooie dame. De schone brak van een zilverspar drie takken af, die ze aan de mannen gaf. Ze vertelde dat het gelukstakken waren, en drukte hen op het hart ze goed te bewaren. Twee bosarbeiders zagen de takken aan voor heksentakken en gooiden ze weg. De derde stak het takje op zijn muts, waardoor het in goud veranderde. De andere twee liepen terug om hun takjes te zoeken, maar ze vonden niets. Rond middernacht zouden zij nog steeds vergeefs hebben lopen zoeken.
In IJsland sliep men op een sparrenbast, met daarin een teken gesneden om voorspellende dromen op te wekken.
Sparren leveren vurenhout en zijn daardoor van groot economisch belang. Het hout is geschikt voor constructies en klankkasten van violen.
Sap van de naalden werkt slijmoplossend en helpt tegen hoest. Met toevoeging van gember, hop, stroop, suiker en gist kan sparrenbier worden gebrouwen. Dit bier werd vroeger meegenomen op zeereizen, als middel tegen scheurbuik.

De groeikracht van de spar

De Zilverspar behoort tot de familie van de Pinaceae, Coniferen met naalden aan twijgen die snel bruin en houtig worden. De Zilverspar wordt ook Spar genoemd. Kenmerk van Zilversparren is dat de naalden met een verbreed voetje aan de gladde loten vastzitten. Daarnaast is de olifantkleurige stam typerend voor alle Zilversparren. Van de Zilverspar bestaan ongeveer vijftig soorten. Daarvan is de Abies Alba een van de grootste bomen die van nature in Europa voorkomen. Een solitaire boom die met zijn lengte van zestig meter een opvallende verschijning vormt. De boom kan meer dan vijfhonderd jaar oud worden.
Net als veel andere naaldbomen is de zilverspar vooral aangeplant in Wateringse Binnentuinen. De combinatie van de verschillende groenblijvende en bladverliezende bomen zorgt voor een zeer gevarieerde beplanting en ondersteunt zo de architectuurstijl van deze buurt, die teruggrijpt op de karakteristieke tuindorpplannen uit het begin van de twintigste eeuw.

Abies | Zilverspar

Reiderlandlaan

Balsem Zilverspar *Abies balsamea*

Herkomst: Noord-Amerika, Canada.

Vorm: kleine tot middelgrote boom, smalle kegelvormige kroon, hoogte 14 tot 20 meter.

Kenmerken: platte naalden van 15 tot 30 mm, vanboven donkergroen, vaak met een klein oppervlak van huidmondjes dichtbij de spits, 2 witte huidmondachtige randjes vanonder. De spits is licht gekerfd. De witte randjes zijn spiraalvormig gerangschikt op de scheut, de basissen van de naalden gedraaid, in 2 horizontale rijen. De kegels staan rechtop, zijn 40 tot 80 mm lang, donkerpaars, na rijping bruin. In september vallen zij uiteen om plaats te maken voor de gevleugelde zaadjes.

Bijzonder: de schors van jonge bomen is glad en grijs, met harsblaren die bij scheuring balsem afscheiden.

Meierijlaan,
Reiderlandlaan

Colorado Zilverspar *Abies concolor*

Herkomst: westelijk deel van Noord-Amerika en Mexico.

Vorm: Kan in natuurlijke omgeving 30 meter hoog worden.

Kenmerken: vrij lange naalden, vlezig. Vanaf de scheut gespreid, omhoog wijzend en vrij blauw van kleur. Soms ook met groene bovenzijde. Na (fijn)wrijven komt een citroengeur vrij. De bloemen gaan eind

april open, de mannelijke zijn rond en geel en de vrouwelijke geelgroen. De kegels kunnen 8 tot 12 cm lang worden en zijn cilindrisch van vorm, variërend in kleur van purperachtig bruin tot geelgroen.
Bijzonder: mooie sierboom.

Boedapestplein

Reuzen Zilverspar *Abies grandis*

Herkomst: westelijk deel van de Verenigde Staten.
Vorm: kroon de eerste jaren smal piramidaal, later zuilvormig, steekt op den duur hoog boven de andere bomen uit, kan 20 tot 30 meter hoog worden. In sommige gevallen kan de Reuzen zilverspar zelfs uitgroeien tot 60 meter.
Kenmerken: de glanzend donkergroene naalden variëren in grootte van 3 tot 5 cm, met aan de onderzijde 2 grijswitte strepen. De boom heeft onopvallende bloemen en opstaande groenbruine tot geelbruine kegels. Deze verschijnen in het najaar.
Bijzonder: deze boom is geplant door bewoners van Wateringse Veld en behoorde oorspronkelijk niet tot het Bomenmuseum.

Reiderlandlaan

Koreaanse Zilverspar

Abies koreana
Herkomst: Korea.
Vorm: piramidaal. Kan 9 meter hoog worden.
Kenmerken: heeft zowel mannelijke als vrouwelijke bloemen die in mei verschijnen. De mannelijke bevinden zich op de scheuten over de hele boom en de vrouwelijke alleen op de bovenste takken. De rijpe kegels zijn 5 tot 7,5 cm lang en zijn veelal bedekt met witte hars. Heeft veel kortere naalden dan de meeste andere Zilversparren, slechts 1 tot 2,5 cm lang, met stompe, ingekerfde top en helder wit aan de onderkant.
Bijzonder: de boom is zeer decoratief, vanwege de overvloedige kegels en komt door zijn kleine struikachtige habitus veel in tuinen voor.

Reiderlandlaan

Spaanse Zilverspar ‘Kelleris’ *Abies pinsapo ‘Kelleris’*

Herkomst: Zuid-Spanje, Sierra Nevada.
Vorm: kegelvormig, kan bij grote hoogte (30 meter) een grillige vorm krijgen. Boom oogt dicht, maar heeft gaten en soms ook losse pieken.
Kenmerken: de boom is gemakkelijk te herkennen aan de karakteristieke plaatsing van de naalden, naar alle kanten afstaand van de twijg, daarmee een hoek van bijna 90 graden vormend. De naalden zijn stijf en stekelig, stompe uiteinden zijn een uitzondering. Over het algemeen grijsgroen-askleurig met duidelijk zichtbare banden, die iets lichter zijn. De bovenkant van de naald is lichtgewelfd. De kegel is paarsachtig bruin, ’s zomers heldergroen en puntiger dan die van de andere Zilversparren. De dekschubben zijn niet zichtbaar. De Spaanse Zilverspar heeft zowel vrouwelijke als mannelijke bloemen aan dezelfde boom. De mannelijke zijn groot en kersenrood en de vrouwelijke lichtgroen van kleur.
Bijzonder: in het Engels wordt de Spaanse Zilverspar ook wel ‘Egelspar’ genoemd. De korte, stekelige naalden zitten als haren van een borstel rondom de twijgen. Zomaar vastpakken kan pijnlijk zijn! De boom is in Nederland niet veel te zien.

Reiderlandlaan

Spaanse Zilverspar ‘Glauca’ *Abies pinsapo ‘Glauca’*

Herkomst: Spanje (Sierra Nevada).
Vorm: regelmatige kegelvorm, hoogte 10 tot 30 meter.
Kenmerken: de boom is gemakkelijk te herkennen aan de karakteristieke plaatsing van de naalden, naar alle kanten afstaand van de twijg, daarmee een hoek van bijna 90 graden vormend. De naalden zijn stijf en stekelig, meestal grijsgroen-askleurig met duidelijk zichtbare banden, die iets lichter zijn. De bovenkant van de naald is lichtgewelfd. De bruinpurperen kegels zijn 3 tot 5 cm breed en kunnen 15 cm lang worden. De kegelschubben zijn driehoekig en van boven afgerond; de veel kleinere dekschubben zijn niet zichtbaar. De zaden, ongeveer 7 cm lang, hebben een dun vleugeltje.
Mannelijke en vrouwelijke bloemen bloeien aan dezelfde boom. De mannelijke bloemen zijn groot en kersenrood, de vrouwelijke bloemen zijn lichtgroen van kleur.
Bijzonder: scherpe naalden, die bij verwijdering op de tak een litteken achterlaten.

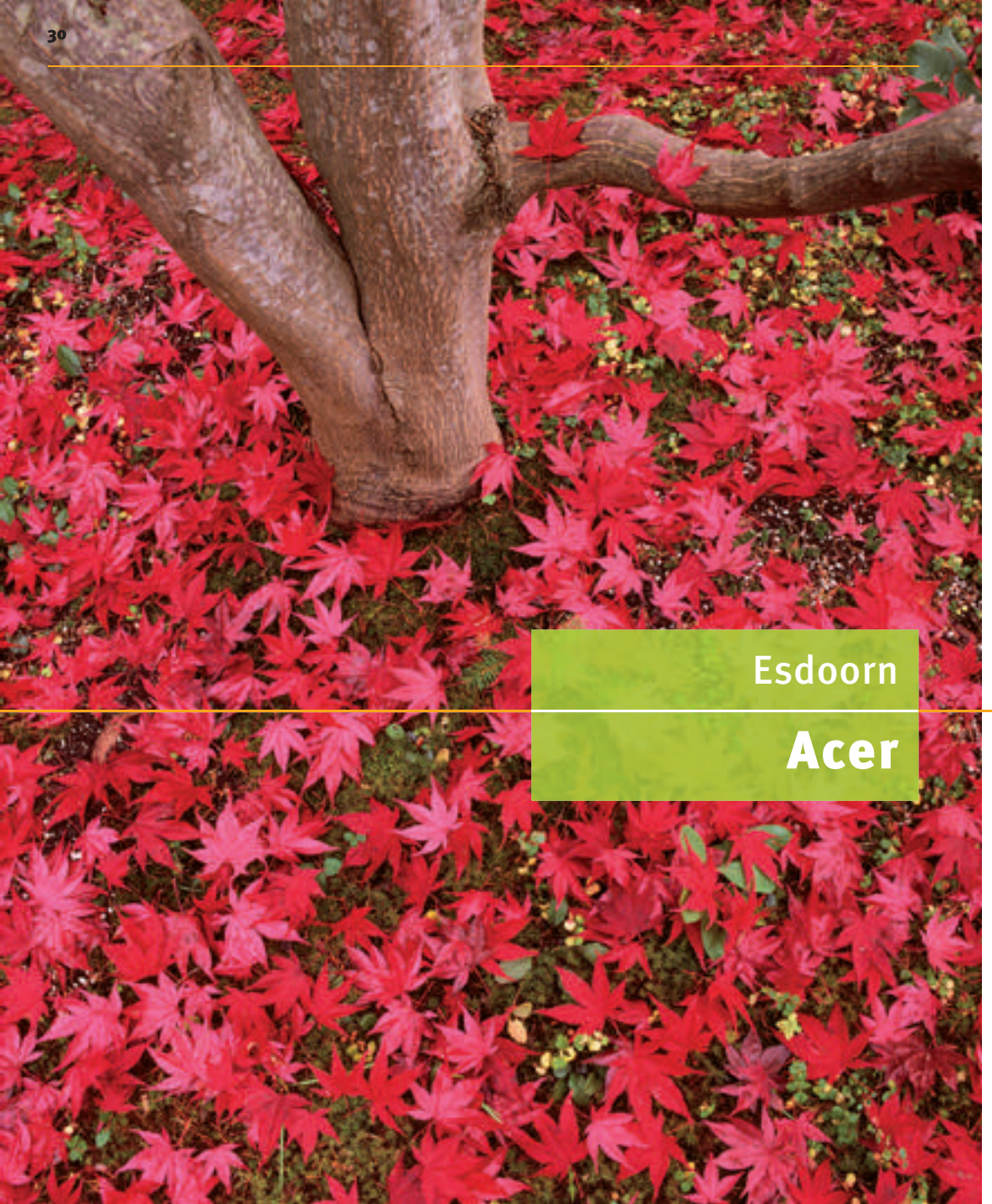

Esdoorn

Acer

Volgens een Indiaanse legende wilde het stamhoofd Glooskap van de Wawaniki-Indianen een eind maken aan het luie en vadsige leven van zijn stamleden, die de hele dag onder Esdoorns lagen en de siroop in hun monden lieten druppelen. Hij goot water over de bomen, waardoor de zoetigheid van de siroop verminderde. Vanaf dat moment moesten de Wawaniki-Indianen de ingrediënten moeizaam verzamelen en de siroop door koken zelf vervaardigen.

Onuitputtelijke stroopbron

De legende toont de belangrijke rol die de Esdoorn (Ahorn) tot op vandaag in Amerika en Canada vervult, als bron van ahornsiroop. De eerste ahornstroop is een cadeautje van de natuur om de lente te verwelkomen. Amerikanen en Canadezen zijn gek op de zoete, kleverige stroop, die zij 's morgens vroeg al op hun pancakes smeren.
De Esdoorn is een vertrouwde verschijning in het Amerikaanse en Canadese landschap.
Al rond 1700 was het Esdoornblad een symbool van de Canadese natuur. Het esdoornblad op de Canadese vlag, de Maple Leaf, is van de suikeresdoorn.

Van oudsher geldt de Esdoorn als een geluksboom en een wensboom. Hoe vlugger de jonge boom groeit, hoe sneller de wens in vervulling gaat. In vele mythologieën geldt de Esdoorn als een kosmische boom, waar de goden een troon vinden en de zielen een rustplaats. Voor druïden straalde het planten van een Esdoorn magische energie uit. Het planten maakte deel uit van een lenteceremonie, waarbij een tiental druïden, gehuld in rituele kledij, wensen aan de plantput toevertrouwden en geloften aflegden.
De Egyptische godin Hathor stond bekend als de Vrouwe van de Esdoorn. Deze godin van de vreugde, liefde en vruchtbaarheid staat op tal van grafvondsten afgebeeld als een koehoofdige vrouw, die vanuit een Esdoorn de dode van eten en drinken voorziet. Ook in de christelijke middeleeuwen werd de machtige en krachtige boom vereerd. Moest een grote Esdoorn geveld worden, dan geschiedde dat met ontbloot hoofd, zonder hoofddeksel, na knielend gebeden en beloften te hebben uitgesproken.

Paard van Troje

De Esdoorn geldt als antidemonisch. Zijn hout en takken zouden kwade geesten in schuren weren en vruchten op de velden beschermen. Pinnen uit esdoornhout werden in dorpels geslagen om te verhinderen dat heksen in de stallen binnendrongen.
Aan de Esdoorn wordt geneeskracht toegeschreven. Op Sint Jan (24 juni) werden geplukte esdoornbladeren gedroogd en later in kokend water geweekt, ter genezing van wonden.
De druïden gebruikten de Esdoorn als kalmerende

HET PAARD VAN TROJE WERD VAN ESDOORNHOUT VERVAARDIGD

boom. Een dagelijkse rustpauze onder de boom zou helpen bij spanningen en het verwerken van schokkende gebeurtenissen.
In de volksgeneeskunde is de Esdoorn bekend om zijn koelend effect bij ontstekingen. De Duitse heelster Hildegard van Bingen (1098-1179) schreef tegen koorts een bad met gekookt water van esdoorntakken- en bladeren voor, waarna de patiënt uit de schors geperst sap moest drinken.
Vanwege de schoonheid en de fijne structuur is het hout van de Esdoorn geliefd onder vioolbouwers. De bekende vioolbouwer Antonio Stradivarius (1644-1737) was de eerste die esdoornhout toepaste voor de kam van de viool. Het hout is goed bestand tegen slijtage en daardoor geschikt voor de fabricage van meubels en vloeren.
Ook het Paard van Troje werd van esdoornhout vervaardigd. Op advies van Odysseus en met behulp van de godin Athene bouwde Epeus een houten paard, waarin zich een troep heldhaftige strijders schuilhield. De Trojanen braken een deel van de stadsmuur af en brachten het van verre zichtbare dier, dat de stad 'tot heerseres over Azië en Europa' moest maken, naar de burcht. In de nacht keerde het Griekse leger terug, de strijders kwamen uit het paard tevoorschijn en maakten de tot dan toe onneembare stad met de grond gelijk.

Het geslacht Acer (Esdoorn) telt meer dan honderd soorten. In Wateringse Veld staan ze vooral in het noordelijk deel van de wijk. Slechts zeven soorten zijn in Europa inheems: de Veldesdoorn (Spaanse Aak), de Gewone of Bergesdoorn, de Noorse Esdoorn, de Franse Esdoorn, de Italiaanse Esdoorn, de Balkan Esdoorn en de Tatarische Esdoorn. Twee soorten van de Esdoorn, de Acer saccharinum (Suikeresdoorn) en de Acer Rubrum (Rode Esdoorn) komen op grote schaal voor in de Verenigde Staten. In de herfst kleuren de bladeren van deze bomen oranjerood. De bonte bladerpracht die dit oplevert betitelen de Amerikanen als 'Indian Summer', veelbezongen en wereldberoemd. Kenmerkend voor de Esdoorn zijn de tegenoverstaande bladeren, vaak handvormig generfd met vijf lobben of slippen. De vruchten van de Esdoorn (nootjes) zijn aan weerszijden voorzien van vleugels. De gevleugelde vruchten werken als helikoptertjes, dat wil zeggen, zodra ze in de herfst door de harde wind afvallen, beginnen ze snel te draaien. Hierdoor blijven ze zweven. De ene helft van de vrucht draait rechtsom en de andere linksom. De wind kan de vrucht ver van de boom verplaatsen.
De esdoorns zijn in Wateringse Veld vooral te vinden in Hoge Veld. Vooral langs de Laan van Wateringse Veld, tussen de weg en de vlonder langs het water, staan veel verschillende soorten waaronder de japanse. Maar ook elk autovrij hof heeft zijn eigen esdoornsoort. Op het Panamaplein zijn zelfs vijf verschillende esdoornsoorten geplant.

Acer | Esdoorn

Laan van Wateringse Veld

Colchische Esdoorn *Acer cappadocicum 'Aureum'*

Herkomst: Kaukasus, oostwaarts tot China.
Vorm: boom kan 25 meter worden, is dicht en breed koepelvormig, op een meestal korte, vaak knobbelige stam.
Kenmerken: het blad kenmerkt zich door genaalde lobben, aan de onderzijde met okselbaardjes. In het voorjaar vertoont het blad van de 'Aureum' al een fraaie kleurenpracht; lichtgeel bij het ontluiken en botergeel in de herfst. De bloemen verschijnen gelijktijdig met het blad, pas laat in het voorjaar. Ze zijn geel van kleur, in kleine, opgerichte, vertakte pluimen.
Bijzonder: de naam is afgeleid van Colchis, een landstreek in de Kaukasus die nu tot Georgië behoort. In de Griekse mythologie was het de bestemmingsplaats van de Argonauten. Wordt veel aangeplant als straat- en parkboom, soms verwilderd.

Romehof

Lobels Esdoorn

Acer cappadocicum subsp. lobelii
Herkomst: Zuid-Italië, Calabrië (bergbossen rondom de Golf van Napels).
Vorm: dicht en breed koepelvormig, van zichzelf zuilvormig met stijf opgerichte takken, kan 28 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is donkergroen van kleur, met soms maar een paar grote tanden langs de gegolfde rand, horizontaal met omhoog- of opzijgekromde punten aan de vijf lobben.
Bloeitijd: medio mei.

Laan van Wateringse Veld

Cissusbladige Esdoorn *Acer cissifolium*

Herkomst: China, Japan.
Vorm: kleine, struikachtige, bladverliezende boom, omgekeerd eironde kroon, maximale hoogte 5 tot 10 meter, in zeldzame gevallen 15 meter.
Kenmerken: het blad is gaafrandig of met enkele lobben. Kroonbladeren zijn wit.
Bijzonder: de Cissus is een zogeheten drachtplant die veel nectar en stuifmeel oplevert. Waardevol voor bijen.

Laan van Wateringse Veld, Rietkeverstraat, Vigelandstraat

Freemans Esdoorn 'Armstrong'

Acer freemanii 'Armstrong'
Herkomst: Verenigde Staten, 1951.
Vorm: kan 10 tot 15 meter hoog worden.
Kenmerken: groene bladeren 3 tot 5 lobbig (10 tot 20 cm), onderzijde is grijsgroen. Heeft rode bloemtuilen, bloeitijd: maart – april.

Washingtonplantsoen

Freemans Esdoorn ‘Autumn Blaze’

Acer freemanii ‘Autumn Blaze’

Herkomst: Verenigde Staten (Ohio).

Vorm: ovale tot ronde kroon. Kan 8 tot 15 meter hoog worden.

Kenmerken: 3 tot 5-lobbig groen blad, kleurt in de herfst vuurrood. Draagt rode bloemen.

Laan van Wateringse Veld

Grootbladige Esdoorn *Acer macrophyllum*

Herkomst: westelijk Noord-Amerika. Kan in oorspronkelijk leefgebied zeer hoog worden (’s werelds grootste Esdoorn).

Vorm: heeft een rijzig voorkomen en is fors koepelvormig met krachtige, boogvormige hoofdtakken die tot 27 meter kunnen uitgroeien.

Kenmerken: het blad is donkergroen (tot 30 cm groot), met slappe en bij de voet versmalde lobben, gewimperd en aan de onderzijde met okselbaardjes. Bloemen verschijnen in lange trossen (15 cm).

De vruchten zijn groot, met 5 cm brede vleugels en brandharen.

Bijzonder: komt zelden voor.

Laan van Wateringse Veld

Vederesdoorn ‘Crispum’

Acer negundo ‘Crispum’

Herkomst: Engeland.

Vorm: kan 25 tot 40 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is bolstaand, met wigvormige voet, randen naar beneden gebogen.

Laan van Wateringse Veld

Vederesdoorn ‘Violaceum’ *Acer negundo ‘Violaceum’*

Herkomst: Canada.

Vorm: eerst smal opgaande boom, later breder tot 6 meter, kan 10 meter hoog worden.

Kenmerken: bladkleur groen, twijgen blauw berijpt, blaadjes 3 tot 7.

Bijzonder: komt zelden voor.

Acer palmatum / Japanse Esdoorn

De Japanse soorten vertonen een grotere verscheidenheid van bladvormen. Maar ook hun zomer- en herfstkleuren verschillen van andere bomen. De cultuurvariëteiten van de Japanse Esdoorn zijn in vijf groepen te verdelen: met gewone handvormige bladeren, met fijn ingesneden bladeren, met diep gedeelde bladeren, bladeren met lintvormige slippen en bonte bladeren. De gewone Acer palmatum wordt maximaal 15 meter hoog.

Laan van Wateringse Veld

Japanse Esdoorn ‘Atropurpureum’

Acer palmatum ‘Atropurpureum’

Herkomst: China, Korea en Japan.

Vorm: struikvorm, kan 2 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is bronskleurig, purperachtig. 4 tot 7 cm, diep ingesneden met 5 tot 7 fijne en scherpgezaagde slippen, aan de onderzijde okselbaardjes. Voor het overige kaal. De bloemen zijn dieprood, in kleine, wijdvertakte pluimen tussen groen, jong loof. De vruchten zijn eveneens rood, in opgerichte tot overhangende pluimen.

Bijzonder: ook wel de ‘zwarte’ Acer genoemd.

Laan van Wateringse Veld

Japanse Esdoorn ‘Bloodgood’ *Acer palmatum ‘Bloodgood’*

Herkomst: China, Korea en Japan (inheems). In Amerika geselecteerd. Wordt in Nederland gekweekt als struikvormige cultivar.

Vorm: kroon afgerond. Kan meer dan 3 meter hoog worden.

Kenmerken: het ingesneden blad is prachtig diep karmozijnrood, in de herfst naar scharlakenrood verblekend.

Laan van Wateringse Veld

Japanse Esdoorn ‘Ornatum’ *Acer palmatum ‘Ornatum’*

Herkomst: Zuid-Oost-Azië.

Vorm: kogelvormige, dwergachtige groei. Kan 2 meter hoog worden.

Kenmerken: zeer diep ingesneden blad, bijna tot aan de basis. Blad is bruinrood van kleur.

Laan van Wateringse Veld

Japanse Esdoorn ‘Osakazuki’ *Acer palmatum ‘Osakazuki’*

Herkomst: Japan.

Vorm: struik tot kleine boom. Opgaande, open groeiwijze, kan 4 meter hoog worden.

Kenmerken: dunne, kale rode twijgen en 7-lobbige bladeren, bladvoet breed hartvormig. Bladkleur is eerst groen, verkleurend naar bronsrood.

Laan van Wateringse Veld

Japanse Esdoorn ‘Sangokaku’

Acer palmatum ‘Sangokaku’

Herkomst: Korea, China en Japan.

Vorm: struikvorm, kan 3 tot 5 meter hoog worden en 10 meter breed.
Kenmerken: het blad is klein en lichtgroen van kleur, in de herfst goudgeel. 5 tot 7-lobbig en tot over de helft van de sliplengte ingesneden. Struik onderscheidt zich door zijn koraalrode takken. De vruchten staan rechtop en hebben vleugels in prachtige kleuren.
Bijzonderheden: palmatum betekent ‘handvormig’.

Laan van Wateringse Veld

Gestreepte Esdoorn

Acer pensylvanicum

Herkomst: van Nova Scotia tot Georgia.

Vorm: zuilvormige kroon. Dunne, opstijgende en dan weer overhangende takken. Kan tot 17 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is groot (tot 22 cm), dof van uiterlijk, met grote en meestal voorwaarts gerichte zijlobben, aan de onderzijde langzaam uitvallende roestkleurige haren. Kleurt vroeg in de herfst geel. De vruchten zijn rijkelijk gevormd, met platte nootjes.
Bijzonder: De naam verwijst naar de gestreepte groene schors. Bij oude bomen gaat dit patroon weer verloren. Komt vrij zelden voor.

Acer platanoides / Noorse Esdoorn

De Acer platanoides (Noorse Esdoorn) is inheems in de bergen van Noord-Europa tot aan de Kaukasus. Vanwege het strenge klimaat is de Noorse Esdoorn een bijzonder sterke, vorstbestendige boom. De boom produceert een overvloedige hoeveelheid zaden en plant zich daarom gemakkelijk voort in het wild. Behalve als sierboom, dient de Noorse Esdoorn vaak als windsingel. Aangezien hij goed bestand is tegen roet en rook, wordt hij veelvuldig geplant in straten en parken. De boom stelt aan de grondsoort weinig eisen. De gele bloemtrossen van deze Esdoorn verschijnen al vroeg in het voorjaar rond eind april, nog voordat de bladeren zijn ontloken. De Esdoorn is een goede nectarbron voor bijen, als er nog geen ander voedsel beschikbaar is. Er zijn veel siervormen van de Noorse Esdoorn, sommige met bont of paarsrood gebladerte. De boom kan 25 tot 30 meter hoog worden. De bladeren hebben aan de bovenkant dezelfde kleur groen als aan de onderkant; ze zijn handvormig gelobd en 10 tot 15 cm lang, met 5 tot 7 gekartelde lobben.
Het hout van deze Esdoorn wordt gebruikt voor meubels, vloeren en muziekinstrumenten. Stradivarius gebruikte het hout van de Noorse Esdoorn voor de rugzijde van zijn violen.

Baltimorehof, Charlestonplantsoen, Laan van Wateringse Veld

Noorse Esdoorn ‘Columnare’

Acer platanoides ‘Columnare’

Herkomst: Verenigde Staten.

Vorm: smalle, dichte, vaak wat onregelmatige trechter- en of zuilvormige kroon. Rechte stam. Kan maximaal 25 meter hoog worden.
Kenmerken: de bladeren zijn gelobd, 20 cm lang. Het blad loopt in het voorjaar roodbruin uit en is in de herfst geelgoud van kleur. Draagt witte tuilen, bloeit uitbundig.

Dallashof

Noorse Esdoorn ‘Crimson King’

Acer platanoides ‘Crimson King’

Herkomst: Frankrijk.

Vorm: kegelvormig en op latere leeftijd ovale kroon. Kan maximaal 15 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is donkerrood, matig glimmend, jong blad is sterk gerimpeld, heeft geen herfstkleur.

Soorten en ondersoorten van de **Acer**

Kingstonplantsoen

Noorse Esdoorn ‘Crimson Sentry’

Acer platanoides ‘Crimson Sentry’

Herkomst: Verenigde Staten.

Vorm: middelgrote boom, eivormige kroon, op jonge leeftijd nog smal, kan een hoogte bereiken van 10 meter.

Kenmerken: de bloeiwijze is geel - groen, bloeit in april voordat het blad verschijnt, het blad is donkerrood en glanst de hele zomer. Begin mei ontwikkelen zich de uitgebloeide bloemen tot hangende vruchten. De bloemen en de vruchten zijn gelijk aan de soort.

Miamihof

Bonte Noorse Esdoorn

Acer platanoides ‘Drummondii’

Herkomst: Engeland.

Vorm: kroon kan, afhankelijk van de (op)kweek, twee vormen aannemen: opgaande gesloten kroon en een brede en vertakte kroon.

Kan tussen de 8 tot 15 meter hoog worden.

Kenmerken: esdoornvorming blad, groen met een brede en regelmatige witgele randen.

Elsenburgstraat, Kernheimstraat, Lievensbergstraat, Singravenstraat, Voorstondenstraat, Welgelegenstraat

Bolesdoorn *Acer platanoides ‘Globosum’*

Herkomst: Noorwegen.

Vorm: ronde, later plat bolvormige, dichtgesloten kroon, hoogte 5 tot 7 meter.

Kenmerken: het groene blad is 8 cm lang, met lobben van 5 tot 7 cm. Bij het uitlopen is het blad iets bruinrood getint, later verkleurt het donkergroen. In de herfst is de kleur intens goudgeel. De geelgroene bloemen bloeien in tuilen, in april, vóór de bladontwikkeling. De boom draagt gevleugelde nootvruchten, 3,5 tot 4,5 cm lang.

Quitoplantsoen

Noorse Esdoorn ‘Meyering’ *Acer platanoides ‘Meyering’*

Herkomst: Nederland.

Vorm: middelgrote boom met opgaande groeiwijze. Ovale kroon, die op latere leeftijd breed wordt. Kan tot 15 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad loopt in het voorjaar uit van bronskleurig tot lichtbruin. In de zomer loopt de kleur terug naar groen, terwijl het in de herfst een roodoranje tot rode kleur heeft. De bloemen zijn gelijk aan de soort. Het blad van deze soort kent vele kleurgedaanten.

Esdoorn

Managuahof

Noorse Esdoorn ‘Olmsted’ *Acer platanoides ‘Olmsted’*

Herkomst: Verenigde Staten.

Vorm: smalle, dichte, vaak wat onregelmatige trechter- en of zuilvormige kroon. Rechte stam. Kan maximaal 20 meter hoog worden, maar meestal maar 10-12 meter.

Kenmerken: de bladeren zijn gelobd, 20 cm lang. Het blad loopt in het voorjaar roodbruin uit en is in de herfst geelgoud van kleur. Bloeit geelgroen, in tuilen, in april, vóór de bladontwikkeling

Panamaplein

Gewone Esdoorn *Acer pseudoplatanus*

Herkomst: Zuid- en Midden-Europa.

Vorm: breed ovaal, dicht vertakt. Omvangrijke, zware koepel, met korte, gedraaide twijgen aan rechte hoofdtakken. Kan onder gunstige omstandigheden 38 meter hoog worden. Is de hoogste Esdoornsoort van Europa. De boom is snel volgroeid en kan wel 200 jaar oud worden.

Kenmerken: het blad is groot, grofgetand met veel afgeronde tanden, dof donkergroen, aan de onderzijde soms wat gele haren. De bloemen zijn geelgroen, 6 tot 12 cm en hangen in lange trossen, de vruchten zijn groen.

Bijzonder: in het laagland wordt het blad vaak aangetast door schimmel waardoor het zwarte vlekken krijgt en vroeg afvalt.

Panamaplein

Gewone Esdoorn ‘Atropurpureum’

Acer pseudoplatanus ‘Atropurpureum’

Herkomst: Zuid- en Midden-Europa.

Vorm: breed, kegelvormige kroon. Boom kan 20 tot 25 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is 5-lobbig, donkergroen aan de bovenzijde en aan de onderzijde wijnrood tot donkerpaars. De bloemen zijn gelijk aan de soort, de vruchtvleugels hebben een lichtroze tint over zich.

Soorten en ondersoorten van de **Acer**

Panamaplein

Gewone Esdoorn ‘Constant P’

Acer pseudoplatanus ‘Constant P’

Herkomst: Nederland.

Vorm: smalle, ovale kroon. Kan maximaal 20 meter hoog worden.

Kenmerken: breed zuilvormige groeiwijze, het blad is vrij dik en groen van kleur.

Gewone Esdoorn ‘Constant P’

Panamaplein

Gewone Esdoorn ‘Erectum’

Acer pseudoplatanus ‘Erectum’

Herkomst: Nederland.

Vorm: eerst smal opgaand, later breder, zuilvormig. Kan maximaal 25 meter hoog worden.

Kenmerken: jong schot lichtgroen, bladvoet hartvormig. Het blad is groen en verkleurt in de herfst naar geel. Bloemen zijn geel gekleurd.

Panamaplein

Gewone Esdoorn ‘Worley’ *Acer pseudoplatanus ‘Worley’*

Herkomst: Engeland.

Vorm: kroon is onregelmatig, breed eirond. Kan 8 tot 15 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad loopt geel uit naar groengeel.

Ko van Dijkplein,
Wim Kanplein,
Wim Sonneveldplein

Rode Esdoorn ‘Scanlon’

Acer rubrum ‘Scanlon’

Herkomst: Engeland, 1948.

Vorm: kroon is dicht en kegel- of zuilvormig, kan in hoogte tot 12 meter en in breedte tot 4 meter uitgroeien.

Kenmerken: heeft een rode bladsteel, het blad is glanzend groen (10 cm). Onderzijde van het blad is blauwgroen. Verkleurt in de herfst naar purper en oranje tinten. De rode bloemen verschijnen eerder dan het blad.

Esdoorn

Buenos Aireshof

Zilveresdoorn *Acer saccharinum*

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: golvende kroonvorm met afhangende takken. Kan in oorspronkelijk leefgebied uitgroeien tot een hoogte van 35 meter.

Kenmerken: diep, ingesneden blad, 5-lobbig tot 5-delig, groen en aan de onderzijde grijswit met rode bladsteel. Het blad verkleurt in de herfst naar geel, met bonte een mix van oranje tot rood. De bloem verschijnt voor het uitlopen van het blad.

Bijzonder: groeit van oorsprong bij rivieren en moerassen. Kan echter ook op drogere plaatsen goed groeien.

Middenweg

Zilveresdoorn ‘Pyramidale’ *Acer saccharinum ‘Pyramidale’*

Herkomst: Duitsland.

Vorm: groeit in het begin breed zuilvormig, daarna ovaalrond tot rond. Boom kan 20 meter hoog worden en 12 meter breed.

Kenmerken: heeft een donkergroen, 5-lobbig blad. Aan de onderzijde grijswit van kleur. Regelmatige bladvorm en zeer diep ingesneden.

Loopt in het voorjaar blauwrood uit. Kleurt in de herfst geel. Groengele bloembundels, verschijnen voor dat het blad is uitgelopen.

Bijzonder: windgevoelig.

Suikeresdoorn
‘Temple’s Upright’

Laan van
Wateringse Veld

Suikeresdoorn ‘Temple’s Upright’

Acer saccharinum ‘Temple’s Upright’

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: kan 10 meter hoog worden, heeft een zuilvormige kruin.

Kenmerken: stervormig, groen blad met gelobde bladranden.

In de herfst verkleurend van rood, oranje naar geel.

…‘Onze kastanjeboom staat van onder tot boven in volle bloei, hij is vol met bladeren en veel mooier dan verleden jaar’…

…‘Onze kastanje is al tamelijk groen en hier en daar zie je zelfs al kleine kaarsjes’…

Paardenkastanje
Aesculus

De Aesculus hippocastanum (Witte Paardenkastanje) uit deze dagboekfragmenten van Anne Frank werd wereldberoemd. Het was de boom bij het Achterhuis, waar Anne vanuit haar raam op uitkeek, een van haar weinige stukjes buitenwereld.

Een fraaie sierboom

De boom komt oorspronkelijk uit de Balkan en werd mogelijk in de zestiende eeuw door Turken, maar misschien ook eerder door kruisvaarders en Venetiaanse kooplieden naar West-Europa gebracht. Daar verspreidde hij zich vanaf de achttiende eeuw over verschillende landen, omdat hij vanwege zijn grote sierwaarde op veel plaatsen werd aangeplant. In Frankrijk werd de Paardenkastanje de lievelingsboom van de Zonnekoning, Lodewijk XIV.

Paardenkastanjes in je broekzak tegen reuma

De naam Paardenkastanje komt waarschijnlijk uit Turkije waar boeren paarden van hoest genazen door hen de vruchten van de boom te voeren. Ook zigeuners gebruikten de vruchten als hoestmiddel voor hun paarden, en daarnaast als versterkingsmiddel voor drachtige merries. Mensen vinden baat bij de paardenkastanjes als middel tegen allerlei kwalen, zoals spataderen, aambeien, een te hoog cholesterolgehalte en schimmelinfecties. Omdat de paardenkastanje de doorbloeding bevordert, helpt hij tegen jicht, reuma en rugklachten. De bloemen worden als tonicum gebruikt, de kastanjes in de broekzak gedragen, bij voorkeur in een oneven aantal. De Duitse grootindustrieel Alfred Krupp droeg altijd drie paardenkastanjes op zak. Drie kastanjes in de broekzak zou ook duizeligheid voorkomen. Oud volksgeloof wil dat het dragen van de boomvruchten geluk brengt: wikkel een geldbiljet om een paardenkastanje en doe het in een zakje. Dit zou niet alleen geld aantrekken, maar ook succes.

Soorten en ondersoorten van de **Aesculus**

Het geslacht Aesculus (Paardenkastanje) behoort tot de familie van de Sapindaceae, die ongeveer vijfenveertig soorten, variëteiten en cultuurvariëteiten omvat. Als grote loofboom, tot 30 meter hoog, is de Paardenkastanje van verre herkenbaar: een brede, gewelfde en dichte kroon en grote, handvormig samengestelde bladeren. Een echte sierboom. Op het moment dat de boom zijn bladeren laat vallen, zijn de nieuwe knoppen al gevormd. Het voorjaar daarop gaan de grote, kleverige en glanzende rood bruine knoppen zwellen. In de knop zit wollig dons, dat zowel de bloem als het blad beschermt tegen kou en vocht. De bloem- en bladknoppen ontvouwen zich vervolgens in korte tijd. De bloemtrossen vertonen een gelijkenis met witte kaarsen. Iedere kaars omvat wel honderd afzonderlijke bloemen. De kastanjes zijn omgeven door een stekelige bolster en bevatten twee tot drie grote en glanzende zaden (noten). Niet alle Paardenkastanjes bevatten vruchten. Met name voor straatbomen wordt een vruchtloze soort (Aesculus hippocastanum 'Baumannii') gebruikt. De Paardenkastanje is niet verwant aan de Tamme Kastanje, hoewel hun stekelige zaadbolsters (napjes) wel op elkaar lijken.

De Paardenkastanje is evenals de Iep een typische Haagse boom. De boom is veel te vinden langs grachten en aan het Plein 1813 Ook in Wateringse Veld is de boom als blikvanger veelvuldig geplant, zoals aan de Laan van Wateringse Veld. Maar evenals de Iep is de boom onderhevig aan een ziekte, de bloedingsziekte. Deze manifesteert zich zowel bij jonge als bij oude Kastanjes. Verspreid op de stam verschijnen kleine roestbruine vlekken, die zich snel uitbreiden over de rest van de stam en de gesteltakken. Uit de vlekken druipt een donkerrode, stroperige vloeistof die indroogt tot ruwe, zwarte korsten. Vervolgens verdroogt de bast tussen de vlekken en sterft af. Op het moment dat de bast volledig rondom de stam afsterft en loskomt, sterft de Kastanjeboom. Er wordt veel onderzoek verricht naar de oorzaken van deze bloedingsziekte. Waarschijnlijk wordt de bacterie verspreid door bijvoorbeeld een insect. Het lijkt erop dat bij zieke bomen een verdedigingsmechanisme wordt aangetast, waardoor een bloeding ontstaat. In 2005 werden vier van de acht Kastanjes op de Korte Vijverberg verwijderd ten gevolge van de bloedingsziekte. Maar gelukkig worden er ook nog steeds nieuwe Kastanjes geplant.

Aesculus | Paardenkastanje

Laan van Wateringse Veld, Middenweg, Oosteinde

Paardenkastanje 'Baumannii'

Aesculus hippocastanum 'Baumannii'

Herkomst: Frankrijk.

Vorm: brede en gesloten kroon, bolvormig. Kan 20 tot 25 meter hoog en 15 meter breed worden.

Kenmerken: het blad is handvormig en donkergroen van kleur (15 tot 20 cm). Bloemen zijn wit met een rood honingkenmerk. Dit kenmerk wijst insecten (hommels) de weg naar de nectar.

Bijzonder: boom draagt geen vruchten.

Ellertsveldlaan, Oldambtlaan

Indische Paardenkastanje *Aesculus indica*

Herkomst: Noordwest-Himalaya.

Vorm: hoge ronde vorm en steil oprijzende takken.

Maximale hoogte 18 tot 20 meter.

Kenmerken: het blad is gesteeld en kleiner dan die van de Witte Paardenkastanje. De piramidale bloempluimen zijn wit, met een roze, rode of gele zweem. De bolsters van de vruchten zijn dun en ongestekeld. De vruchten bevatten gerimpelde, glanzende, donkerbruine kastanjes die klein van formaat zijn.

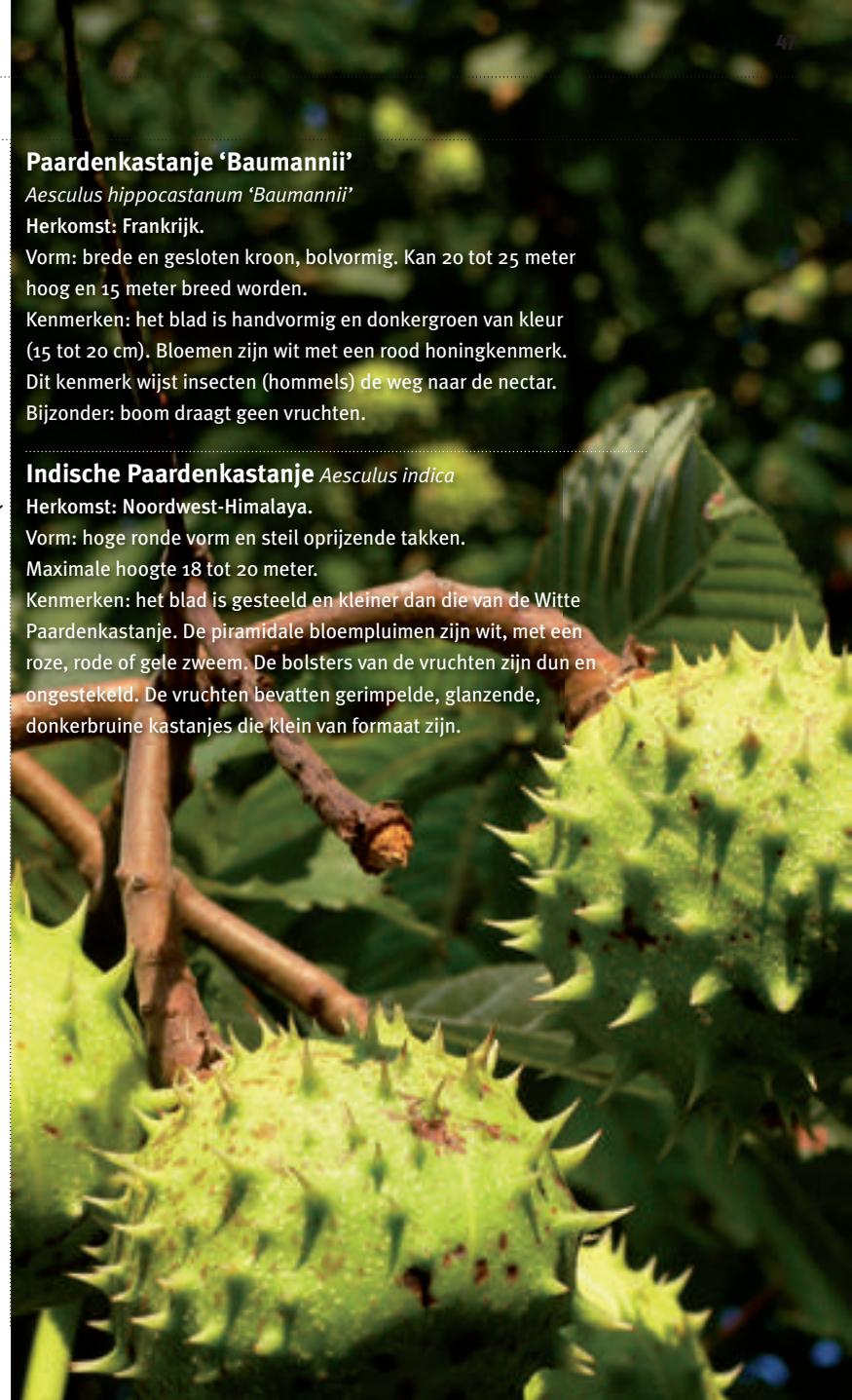

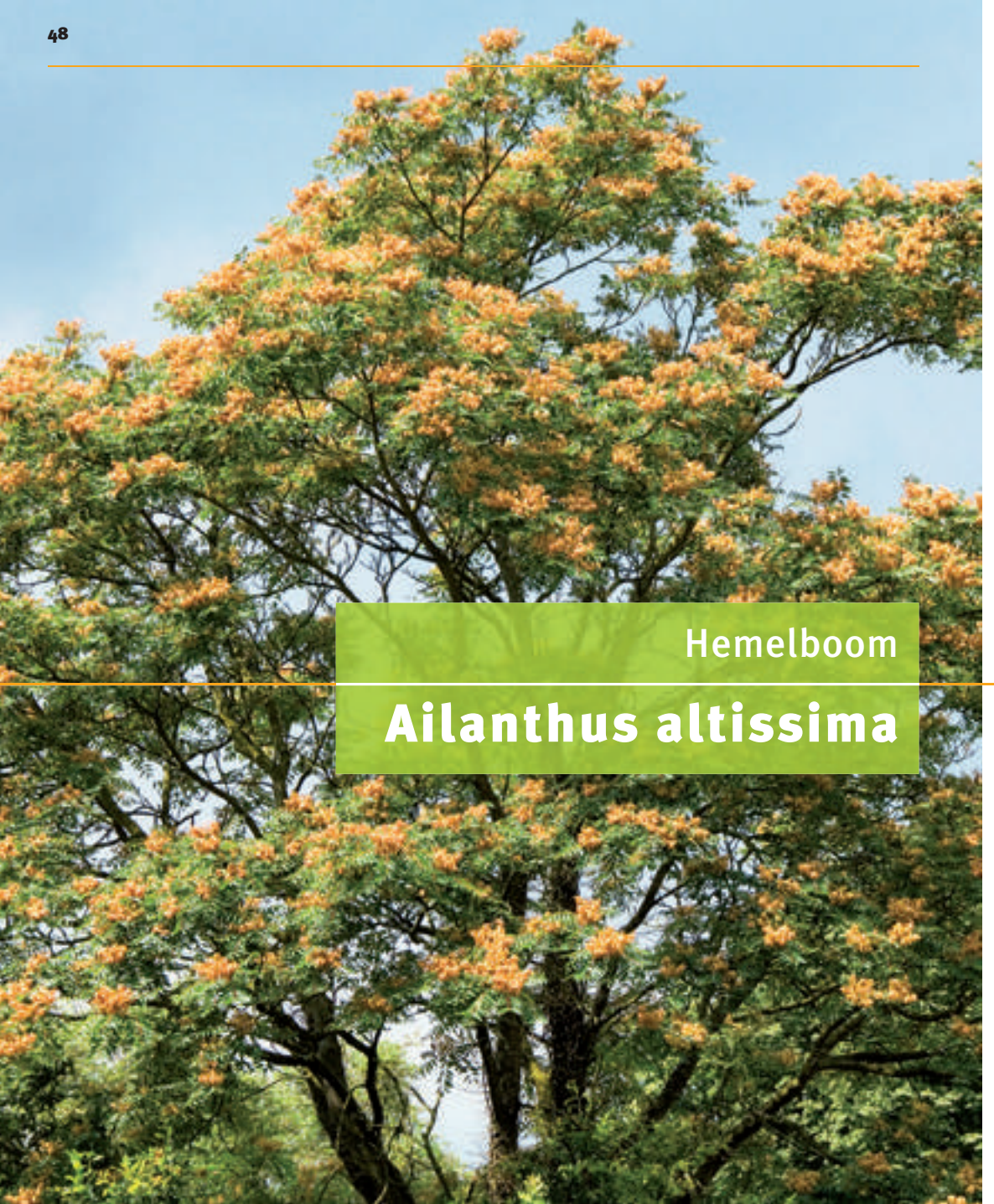

Hemelboom
Ailanthus altissima

‘De boom die tot de hemel reikt’, zo luidt de letterlijke vertaling van de Chinese naam ‘Atlant’ (Latijn ‘Ailanthus altissima’, wat ‘zeer hoog’ betekent), zoals Chinezen en Molukkers de Hemelboom noemden. De boom zou zo’n onmetelijke hoogte kunnen bereiken dat de takken tot in de hemel groeien. De boom werd in de achttiende eeuw in Mantsjoerije ontdekt. Zaden werden rond 1750 in Europa opnieuw opgekweekt. Sindsdien is de boom over geheel Europa aangeplant.

Voer voor zijderupsen

Vanwege zijn benaming en zijn lange stengels met geveerde bladen, geschikt om beschutting en troost onder te zoeken, wordt de boom vaak op kerkhoven geplant, als monument aan dierbare overledenen.
‘Zeer hoog’, zoals zijn officiële naam suggereert, wordt de Hemelboom niet. Met zijn maximale lengte van twintig meter moet de Hemelboom het in formaat afleggen tegen tal van andere bomen. Toch is de boom als eenling in park of tuin uitgesproken populair. Bij warm weer is hij een ideale boom om verkoeling onder te vinden, vanwege het fraaie, breed uitwaaierende bladerdek. Deze grote, grof aandoende bladeren vormen voor veel mensen een reden om de Hemelboom te verguizen. Ook zijn eigenschap om op iedere ondergrond spontaan te kiemen en te groeien maken de boom niet bij iedereen geliefd. De Chinese schrijver Hui Tzu noemde de Hemelboom in zijn tuin ‘groot en nutteloos’: ‘Geen timmerman die er twee keer naar kijkt.’
De Duitse kunstenares Ulrike Gärtner ziet dit anders. Zij is zo gefascineerd door de boom, dat zij er samen met de Science Bridge Arts van de Universiteit van Kassel een kunst- en milieuproject aan wijdde, waarvan de producten in 2005 in het museum van de Kasseler Kunstverein werden tentoongesteld.

CO_2-slurper

Praktisch nut biedt de Hemelboom met zijn blad, dat sinds eeuwen in China als voedsel voor zijderupsen dient. Om die reden werd de boom op grote schaal in Zuid-Frankrijk aangeplant, waar men, evenals in China, een grote voorliefde voor zijde koestert.
De schors bevat een stroopachtige hars, die vroeger werd gedroogd en als wierook werd gebruikt. In de Chinese geneeskunde worden de jonge bast, de schors, de wortels, de bloemen en de spruiten gebruikt als middel tegen allerlei kwalen. De ingrediënten schenken verlichting en genezing bij onder andere dysenterie, buikloop, gonorroe en witte vloed. Het aftreksel van de vruchtstelen is een Chinees medicijn tegen hoest en ademnood.
De Hemelboom is buitengewoon goed bestand tegen luchtvervuiling. Op zich is dat nog niet zo bijzonder. De meeste bomen zijn in staat uitlaatgassen het hoofd te bieden, door zuurstof uit CO_2 te halen via de huidmondjes van hun bladeren. Maar met zijn rijke bladerdek munt de Hemelboom hierin uit. Hij staat zelfs bekend als een echte ‘CO_2-slurper’, wat hem gewild maakt als stadsboom.

De Ailanthus altissima (Hemelboom) behoort tot de Simaroubaceae (Hemelboomfamilie). Het is een snelgroeiende, bladverliezende loofboom. De boom krijgt laat bladeren, eind mei verschijnen de eerste pas. Op bodemgebied vereist de boom weinig, maar oude bomen worden naarmate hun leeftijd toeneemt wel steeds gevoeliger voor harde wind en sneeuw.

Ailanthus altissima | Hemelboom

Bostonsingel,
Ellertsveldlaan,
Havanasingel,
Londensingel,
Moskousingel,
New Yorksingel,
Praagsingel,
Vrije van Sluissingel

Hemelboom *Ailanthus altissima*
Herkomst: China, Korea.
Vorm: kroon is rond tot bolvormig, en open. Boom heeft veel wortelopslag, kan 20 tot 25 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is oneven geveerd en eirond-toegespitst. Bladeren zijn kaal, aan de bovenzijde donkergroen en aan de onderzijde grijs- tot blauwgroen. Groenwitte bloemen, juni tot augustus, vruchten gevleugeld en oranjerood van kleur.
Bijzonder: de oranjerode gevleugelde vruchten worden, evenals die van de esdoorn en de es, door de wind als helikoptertjes verspreid.

Alangium

Alangium platanifolium

Alangiumwortels gemengd met pippalikruid en een papje van paardenmest en gestremde buffelmelk zou een probaat middel zijn tegen dreigende zwangerschapsvergiftiging. Zwangere vrouwen die hiermee kampen, krijgen via internetsites over zwangerschap het advies om dit extract, naar ayurvedisch recept, tot zich te nemen. De leer van de Ayurveda is een hindoeïstische gezondheidsleer uit India, geopenbaard door de goddelijke kosmische geest Brahman.
De Ayurveda is een veelomvattend systeem van medische voorschriften en praktische handelingen.

Gracieus en geneeskrachtig gewas

De gracieuze Alangium platanifolium (Alangium) staat te boek als geneeskrachtig gewas: in de traditionele Chinese gezondheidsleer is hij een van de vijftig basiskruiden bij het bereiden van medicijnen. Met zijn fraaie bladeren, kleine witte bloemen en een bijzondere goudgele herfstkleur heeft de tamelijk onbekende plant ook sierwaarde. In Midden-Limburg staan enkele exemplaren op rivierklei. Een van de grootste exemplaren in Nederland is te vinden in het arboretum in Wageningen.

De geslachtsnaam Alangium is afgeleid van de Tamilnaam Alangi. Het is een enigszins merkwaardig geslacht: met zijn twintig soorten is het de enige vertegenwoordiger in de familie van de Alangiaceae. Hoewel botanici het niet eens zijn over de plaats van deze familie, merken zij de Cornus (Kornoelje) en de Nyssa (Tupeloboom) aan als meest naaste verwanten.
De boom werd in 1879 geïntroduceerd in West-Europa door de Engelsman Charles Maries, die hem vanuit Japan naar Engeland verscheepte.
De meest bekende soort in Europa is de Alangium platanifolium, die zijn naam dankt aan zijn bladeren, die lijken op Plataanbladeren.
De Alangiums in Wateringse Veld hebben eerst enkele jaren op de gemeentekwekerij gestaan, omdat ze nog te klein waren om direct in de wijk te planten.

Alangium platanifolium | Alangium

Reiderlandlaan

Plataanbladige Alangium *Alangium platanifolium*
Herkomst: Zuidoost-Azië.
Vorm: in aanleg vaasvormige struik, die geleidelijk breder wordt om uiteindelijk een platte, ovale top te krijgen, met een maximale hoogte van 5 meter.
Kenmerken: het blad is donkergroen, tot 25 cm lang en 15 cm breed, de bladrand is gezaagd.

Els
Alnus

‘Rood haar en elzenhout zijn op geen goede grond gebouwd.’ Deze oude volkswijsheid geeft de duivelse eigenschappen weer die men in vroeger tijden toekende aan roodharigen en elzenbomen. ‘De boom bloedt’, dachten mensen die elzenhout rood zagen kleuren nadat zij het aan de lucht hadden blootgesteld. In de nacht zouden rode vlammen rond het hout dansen, zo vreesde men. Duivels en gevaarlijk! Om dezelfde reden werden mensen met rood haar gewantrouwd.

Een immer dorstig familie

Het enige dat klopt, is dat de Alnus (Els) gedijt op slechte grond. Maar dit is juist een van de sterke punten van deze vochtminnende loofboom. Andere bomen laten het afweten op natte en voedselarme grond, maar de Els doet het op zo’n bodem juist geweldig, omdat haar wortels goed doordringen in natte, zuurstofloze grond. De Els levert mooi zacht hout, ideaal voor het snijden van keukengerei en muziekinstrumenten, zoals de Twentse midwinterhoorn.
De bladeren zouden helpen als geneesmiddel tegen nierkwalen, reuma, steenpuisten, sproeten en nachtmerries.

Elfenboom

De Els, in het Latijn alnus (afgeleid van alor amne, oftewel ‘ik word door de stroom verzorgd’) spreekt van oudsher tot de verbeelding. Met haar mooie, ranke verschijning is zij de dame onder de bomen. In het najaar en ’s winters tekent een zachtrode gloed de Els betoverend paarsbruin.
Germanen vereerden de Els als de Boom van Thor, dondergod en vruchtbaarheidsbrenger. Voor de Kelten stond de boom in verband met dood en wedergeboorte. De oude Grieken wijdden de Els aan Phoroneus, een boomgod, die als eerste het vuur ontdekte en daarvoor elzenhout gebruikte. Elzen omsluiten in de Griekse mythologie het dodeneiland van de tovenares Kirke, die de reisgenoten van Odysseus in varkens veranderde.
Door de moerassige groeiplaats gold de Els in vervlogen tijden als spookboom, van waaruit de zielen van ongedoopte kinderen mensen het moeras inlokten. Men schreef de boom bijzondere krachten toe bij de afweer van heksen. In de Walpurgisnacht, de nacht van 30 april op 1 mei, waarin heksen op de Duitse Blocksberg in de Harz feestvieren, hingen omwonenden elzentwijgen op. Oostenrijkers gebruikten de gekookte binnenste schors als middel tegen toverdranken.
In vele oude volksverhalen is de Els verbonden met watergeesten en elfen.
De Erlkönig in de gelijknamige ballade van de 18e eeuwse Duitse schrijver en dichter Johann Wolfgang von Goethe, is volgens sommige vertalingen, zoals de Deense, een Elzenkoning, die het Elzenbos regeert, maar in andere vertalingen wordt hij ‘Elfenkoning’ genoemd:

‘Mein Vater, mein Vater, und siehst du nicht dort, Erlkönigs Töchter am düstern Ort?’

(Vader, mijn vader, zie je daar niet de dochter van de Elfenkoning bij die duistere plek?)

Van de Alnus (Els) bestaan vijfendertig soorten, waarvan alleen de Zwarte els (Alnus Glutinosa) van nature in Nederland voorkomt. De Els is de enige boom met bladknoppen op steeltjes (uitgezonderd de Alpenels en naaste verwanten). Nog een bijzonderheid is dat op de wortels boven het grondwater bacteriënkolonies leven die stikstof uit de lucht omzetten in voedsel voor de boom. Deze kunnen uitgroeien tot eigrote, ruwe wortelknobbels. Dit stelt de Els in staat om slechte grond te verbeteren, vogels de winter door te helpen en prima hout te leveren.
's Winters vallen de mannelijke katjes op door felle kleuren. En wat ook geen enkele andere boom heeft: deze vruchtkatjes rijpen uiteindelijk af tot houtige kegeltjes, ook wel elzenproppen genoemd. De Els behoort tot de Berkenfamilie (Betulaceae). Elzen kunnen gemiddeld tachtig tot honderd jaar worden. De boom is herkenbaar aan zijn rechte stam en takken die bijna loodrecht en naar boven toe gelijkmatig korter worden. Zijn constructie van dichte takken beschermt de Els tegen stormschade en stuivend zand. De bomen worden in windsingels langs boomgaarden geplant, of in hagen rond zandige akkertjes, zoals op Terschelling. In Wateringse Veld zijn veel Elzen geplant. Dit omdat Elzen goed gedijen op vochtige grond. Daarnaast is de Els een boom waarvan veel soorten en variëteiten beschikbaar zijn. Net als de Wilgen, Eiken en Esdoorns behoort de Els tot een uitgebreid geslacht.

Alnus | Els

Guido de Moorstraat, Henri ter Hallstraat, Kopenhagenweg, Londensingel, Reykjavikweg

Hartbladige Els *Alnus cordata*

Herkomst: Zuid-Italië (inheems), Corsica, Noordwest-Albanië en West-Griekenland.
Vorm: de boom heeft een brede kegelvormige kroon en grijze schors. Groeit na enige tijd scheef maar blijft krachtig, en kan een uiteindelijke hoogte bereiken van 10 tot 15 meter.
Kenmerken: het blad is hartvormig, glanzend donkergroen, kaal, aan de onderkant (5 tot 12 cm groot). Zijnerven voor de bladrand ombuigend. Boom bloeit in februari - maart. De kegelvormige vrucht is houtig, eerst groen en later bruin. Bij de alnus cordata zijn deze tonvormig en 2 tot 3 cm groot.

Athenesingel

Stijfbladige Els *Alnus firma*

Herkomst: Japan.
Vorm: betrekkelijk kleine boom, kan na 10 jaar een hoogte bereiken van 5 meter.
Kenmerken: opvallend generfde bladeren, bloeitijd maart - april.

Athenesingel, Londensingel, Oosteinde, Waterlandsingel

Zwarte Els *Alnus glutinosa*

Herkomst: deze boom komt bijna in heel Europa voor (inheems) behalve in Centraal- en Noord-Scandinavië. Daarnaast ook in Noord-Afrika en Kaukasus. Van de 30 soorten Elzen is de alnus glutinosa de enige die van nature in Nederland voorkomt. Vaak op vochtige plaatsen, zoals in venen, langs waterkanten of in broekbossen.
Vorm: kegelvormig tot ovaal, de boom wordt 10 tot 25 (20) meter hoog. Op gunstige plaatsen kan de boom een zware stam ontwikkelen.
Kenmerken: het blad is dubbel gezaagd (4 tot 10 cm lang), lichtgroen tot donkergroen van kleur, breed ovaal met een ronde top en na het ontluiken kleverig. Mannelijke en vrouwelijke katjes, bruingeel, maart - april, eivormige elzenproppen 1 tot 2 cm. Bloemen verschijnen voor de bladeren. Elzenproppen zijn er vanaf september en blijven lang aan de boom hangen.
Bijzonder: de boom dankt zijn naam aan de donkerbruine schors in zijn jonge jaren. De toevoeging Glutinosa betekent kleverig, dit geldt voor de grijsviolette gesteelde knoppen en het jonge blad.

Athenesingel

Zwarte Els 'Aurea' *Alnus glutinosa 'Aurea'*

Herkomst: België.
Vorm: middelhoog, tot 12 meter.
Kenmerken: eirond blad (tot 8 cm). Van heldergeel in het voorjaar, naar zeer lichtgroen middenzomer. Blijft in de herfst lang aan de boom hangen.

Athenesingel

Zwarte Els 'Imperialis' *Alnus glutinosa 'Imperialis'*

Herkomst: België (in cultuur vanaf 1859).
Vorm: groeit langzaam vanuit struikvorm tot een sierlijke middelhoge boom. Breed piramidaal. Duurt lang voordat van een boomvorm sprake is.

Boom kenmerkt zich door een mooie groeiwijze met afhangende twijgen.
Kenmerken: sierlijk blad, verspreid staand, diep ingesneden. Blijft in de herfst lang aan de boom hangen. De vrouwelijke katjes zijn onopvallend. De mannelijke, bruingele kunnen echter lang worden (7 cm). Elzenproppen verschijnen vanaf september en blijven lang aan de boom hangen.

Gotland, Lisdoddestraat

Zwarte Els ‘Pyramidalis’

Alnus glutinosa ‘Pyramidales’

Herkomst: Duitsland.

Vorm: middelgrote boom, smal kegelvormig, met meer opgaande takken. Is veel smaller dan de Alnus Glutinosa. Kan 10 tot 20 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is omgekeerd eirond, glanzend donkergroen (4 tot 10 cm).
Heeft onopvallende ovale, vrouwelijke katjes van 5 mm lang en bruingele mannelijke katjes van 7 cm lang. Elzenproppen verschijnen vanaf september en blijven lang aan de boom hangen.

Zwarte Els ‘Pyramidalis’

Vlietpark

Zwarte Els ‘Quercifolia’

Alnus glutinosa ‘Quercifolia’

Herkomst: Europa, West-Azië en Noord-Afrika.

Vorm: kegelvormige boom, onregelmatig van vorm. Kan 16 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is gelobd zoals die van de Eik.

Athenesingel

Grijze Els *Alnus incana*

Herkomst: geheel Europa (inheems) tot aan de Kaukasus met uitzondering van Groot-Brittannië. Zeldzaam in het Laagland.

Vorm: boom is breed kegelvormig, vaak scheef of gedrongen.
De takken staan vaak schuin omhoog. Wordt 12 tot 18 meter hoog maar kan soms ook uitgroeien tot 24 meter.

Kenmerken: het blad is (4 tot 10 cm) eirond, van boven dofgroen maar van onderen grijsgroen en donzig. Breed elliptisch met een licht spitse top. De katjes zijn paarsachtig, en verschijnen in februari/maart.
Bijzonder: de boom dankt zijn naam aan zijn opvallende gladde licht zilvergrijze schors.

Grijze Els ‘Aurea’

Athenesingel, Bostonsingel, Havanasingel, Kievhof, New Yorksingel

Grijze Els ‘Aurea’ *Alnus incana ‘Aurea’*

Herkomst: Duitsland.

Vorm: slanke boom, kan uitgroeien tot 10 meter
Kenmerken: lichtgroen, eirond blad (4 tot 8 cm).

Athenesingel

Grijze Els ‘Laciniata’ *Alnus incana ‘Laciniata’*

Herkomst: Engeland.

Vorm: kan 10 tot 12 meter hoog worden.
Kenmerken: blad is zeer diep ingesneden (4 tot 10 cm) en zachtgroen van kleur.

Athenesingel

Grijze Els ‘Pendula’ *Alnus incana ‘Pendula’*

Herkomst: Nederland.

Vorm: kleine tot middelhoge boom met een recht opstaande stam en afhangende takken, kan 6 tot 8 meter hoog worden.
Kenmerken: heeft eironde, donkergroene bladeren (5 tot 10 cm), en paarsachtige katjes, die in februari - maart verschijnen.

Athenesingel

Rimpelbladige Els *Alnus incana subsp. rugosa*

Herkomst: oostelijk en noordelijk Noord-Amerika.

Vorm: struikvorm, twijgen en knoppen roestbruin behaard.
Kenmerken: het blad (6 tot 9 cm) is eirond, dubbelgezaagd, onderzijde tenminste op de zijnerven roestkleurig behaard, ladderachtige netvormige nerven, steel 1 tot 2,5 cm; proppen 1,5 cm. Bloeitijd: maart - april.
Bijzonder: indianen gebruikten de schors als geneesmiddel. Ze kauwden op de schors en brachten dit mengsel aan op ontstoken wonden. In theevorm gebruikten de indianen het als geneesmiddel tegen verkoudheid, dysenterie en buikkrampen.

Soorten en ondersoorten van de **Alnus**

Athenesingel

Dunbladige Els

Alnus incana subsp. tenuifolia

Herkomst: noordwesten van Noord-Amerika.

Vorm: heester met gespreide slanke takken of kleine boom met ronde kroon. Kan tot 9 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is ovaal - elliptisch (4 tot 10 cm) en aan de bovenzijde groen; aan de onderzijde geelgroen en soms lichtbehaard. Golvend gelobd en dubbelgezaagd-getand. Boom bloeit in februari - maart, zowel mannelijke als vrouwelijke katjes.

Athenesingel

Rode Els *Alnus rubra*

Herkomst: Amerikaanse westkust.

Vorm: boom is breed kegelvormig met dunne opstijgende takken. Kan 10 tot 20 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is groot (tot 15 cm), vrij kort gesteeld, diep dubbel getand of ondiep gelobd, van boven (intens) donkergroen, met verdiepte nerven, van onderen grijsgroen (alleen op de nerven behaard). Bladrand is scherp omlaaggerold. Bloeitijd: januari - februari, de katjes zijn purperrood en 15 cm lang. De elzenproppen verschijnen al aan het einde van de zomer en sieren de boom tot in de winter.

Bijzonder: Indianen eten de uitgekrabde binnenbast en soms ook de knoppen.

Els

Athenesingel

Hazel Els *Alnus serrulata*

Herkomst: oostelijk deel van Noord-Amerika.

Vorm: heesterachtige boom, kan 6 tot 20 meter hoog worden.

Kenmerken: bladeren ovaal, blijven lang hangen in de herfst. Bloem verschijnt voor het nieuwe blad.

Athenesingel

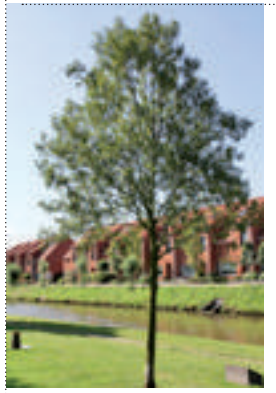

Sipkes' Els *Alnus 'Sipkes'*

Herkomst: Nederland.

Vorm: een middelgrote boom met een duidelijke hoofdstam waaraan een regelmatige, horizontale vertakking zit. Lijkt in groeivorm op de Alnus cordata (Hartbladige els). Geldt ook voor het blad. Boom kan 10 tot 15 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is breed eirond, glanzend donkergroen, plusminus 10 cm lang en 7 cm breed. Onderzijde is grijsgroen en langs de nerven behaard. Eivormige en hangende katjes (1,5 tot 2 cm). Elzenproppen idem eivormig, plusminus 2 cm lang en bruin.

Athenesingel, Bostonsingel, Dublinweg, Havanasingel, Jutland, Mexicosingel, New Yorksingel, Waterlandsingel, Wenenweg

Späths Els

Alnus x spaethii 'Spaeth'

Herkomst: Duitsland.

Een bastaard van de Kaukasische en de Japanse els (Alnus japonica). Een zeldzame boom, maar tegenwoordig veel gebruikt als straatboom. Naam is afkomstig van Ludwig Späth die deze cultivar in zijn Berlijnse Baumschule kweekte.

Vorm: snelgroeiende forse boom, takken groeien in eerste instantie recht omhoog, buigen later horizontaal af. Breed piramidaal, met iets overhangende takken. Kan 15 tot 20 meter worden.

Kenmerken: bladknoppen staan op kleine steeltjes, het scherp gezaagde en glanzend donkergroene blad wordt ongeveer 15 cm groot en loopt paarsachtig uit. Het blad is langwerpig tot eirond, verschijnt vroeg in het voorjaar en blijft lang aan de boom hangen. Vanaf eind januari verschijnen de eerste bruingele katjes.

Athenesingel

Kaukasische Els *Alnus subcordata*

Herkomst: Kaukasus en Noord-Iran.

Vorm: kan 15 tot 25 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is glanzend groen, eirond tot langwerpig (5 tot 15 cm) met een afgeronde of zwak hartvormige voet, van onderen op de nerven behaard. De vrouwelijke katjes zijn klein en de mannelijke lang, 8 tot 15 cm. Elzenproppen 2 tot 3 cm lang. Bloeitijd: december - februari.

Athenesingel

Sitka Els *Alnus viridis ssp sinuata*

Herkomst: westelijk deel van Noord-Amerika.

Vorm: kleine boom met een smalle kroon, kan tot 9 meter hoog worden.

Kenmerken: eivormige bladeren variëren in grootte van 6 tot 13 cm, dubbel gezaagd-getand. Zowel de boven- als onderzijde glimmend geelgroen en licht behaard. Draagt in het voorjaar kleine bloemen.

Bijzonder: Sitka is een eiland voor de kust van Alaska.

Krentenboom
Amelanchier

‘Mijn broer vertelde me eens boos, dat mijn moeder onzin verkocht. Hij had het namelijk over een Krentenboom, waarover zij had verteld en werd op school door iedereen uitgelachen. Krenten zouden immers, net als rozijnen, gedroogde druiven zijn…’ Een veelvoorkomend misverstand, waarvan het broertje van deze blogger (Volkskrant) het slachtoffer werd. Krentenbomen bestaan wel degelijk en geven echte krenten, waarvan je kunt smullen… als de vogels je tenminste niet voor zijn.

Een vriend, het hele jaar door

Krenten en rozijnen worden vaak verward. Toch zijn zij verschillend. De uit de Griekse streek Korinthe gedroogde pitloze druifjes, waarvan de naam ‘krent’ naar het herkomstgebied verwijst, hebben biologisch geen verwantschap met de krenten van de Krentenboom. Krenten zijn geen gedroogde druiven, behalve als zij uit Korinthe komen.
Al van oudsher zijn de vruchten van de Amelanchier (Krentenboom) geliefd bij mens en dier. Vroeger werden de bessen van deze boom gedroogd en in plaats van gedroogde druiven in brood gebakken. Nog steeds wordt van de bessen jam gemaakt en worden zij in pudding verwerkt. Door hun hoge pectinegehalte hoeft bij de jamproductie geen geleermiddel te worden toegevoegd. Gemengd met andere vruchten kunnen de bessen als ingrediënten voor compote en gebak worden gebruikt. Ook kan men wijn of sap maken van de bessen, die naar bosbessen smaken en rijk zijn aan vitamine A. Ook vogels zijn er verzot op. Merels, duiven en lijsters weten ze te vinden in de vroege zomer, nog voordat zij rijp zijn. Mensen die de bessen later in het seizoen willen plukken, komen vaak voor niets.

Dwarrelende bloemblaadjes

Naast de vruchten is ook het hout van de Krentenboom bruikbaar, onder andere om gereedschapsstelen van te maken. Maar bovenal genieten mensen van de boom, die elk seizoen iets te bieden heeft. De fameuze krenten in de zomer, de dwarrelende bloemblaadjes in het vroege voorjaar, de koperrode en goudgele bladeren in de herfst en de besneeuwde takken in de winter.

Wanneer de bloemen van de Amelanchier (Krentenboom) zoet geurend en stralend wit in bloei staan, is het echt lente. Hoewel de boom, die behoort tot de rozenfamilie (Rosaceae), al minstens 300 jaar in Europa in cultuur is, menen sommige botanici dat hij afkomstig is uit Canada. De Krentenboom kent vijfentwintig soorten, onder andere afkomstig uit Noord-Amerika, Europa en Azië. Het geslacht is inheems in de gematigde gebieden van het noordelijk halfrond. De meeste soorten komen in Noord-Amerika voor, enkele soorten in Europa en Azië. In Europa werd de boom in vroegere tijden in boerentuinen geplant om zijn aromatische, zoete, krentachtige vruchten, die op de markt werden verkocht. Tegenwoordig worden in Zweden nieuwe soorten gecultiveerd, die meer en grotere vruchten leveren.

Amelanchier | Krentenboom

Washingtonplantsoen

Krentenboompje 'Robin Hill' *Amelanchier arborea 'Robin Hill'*

Herkomst: Oost- en Noord-Amerika.

Vorm: struikachtige boom met ovale, en, als hij ouder wordt, bredere kroon. De boom kan zo'n 7 tot 10 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is eirond en donkergroen. In de herfst verkleurt het naar prachtig geel en rood. De bloemen groeien in trossen, die in het knopstadium roze zijn en in april wit worden. De vruchten zijn klein en donkerrood, later verkleurend naar zwart.

Charlestonplantsoen

Krentenboompje 'Ballerina' *Amelanchier 'Ballerina'*

Herkomst: Oost- en Noord-Amerika.

Vorm: breed uitgroeiende struik of kleine boom met smalle kroon. De boom kan een hoogte bereiken van circa 4 tot 6 meter.

Kenmerken: het blad is breed en diepgroen, bij het uitbotten bedekt met zijdeachtige haartjes. In het voorjaar geeft de boom witte bloemen in hangende trossen. In het begin van de zomer verschijnen vlezige, eetbare vruchtjes, die bij het rijpen paars of zwart kleuren. In de herfst neemt het loof fraaie rode, oranje of gele kleuren aan.

Arendalstraat

Krentenboompje

Amelanchier lamarckii

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: laag koepelvormig, sterk vertakt, maar kroezig. Hij kan maximaal 13 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is vlak en dun, mosgroen, bij het uitlopen koperkleurig en zijdeachtig behaard, snel kalend, behalve op de steel, eirond, regelmatig getand, met deels evenwijdige randen, in de herfst vurig oranje en rood kleurend. De bloemen rijzen in de lente in kleine tuilen op, boven het jonge loof.

De kroonbladeren zijn smal, stervormig uitstaand en teder wit. De vruchten meten 9 mm. Ze zijn sappig, besachtig, bolvormig, van rood afrijpend naar purperzwart.

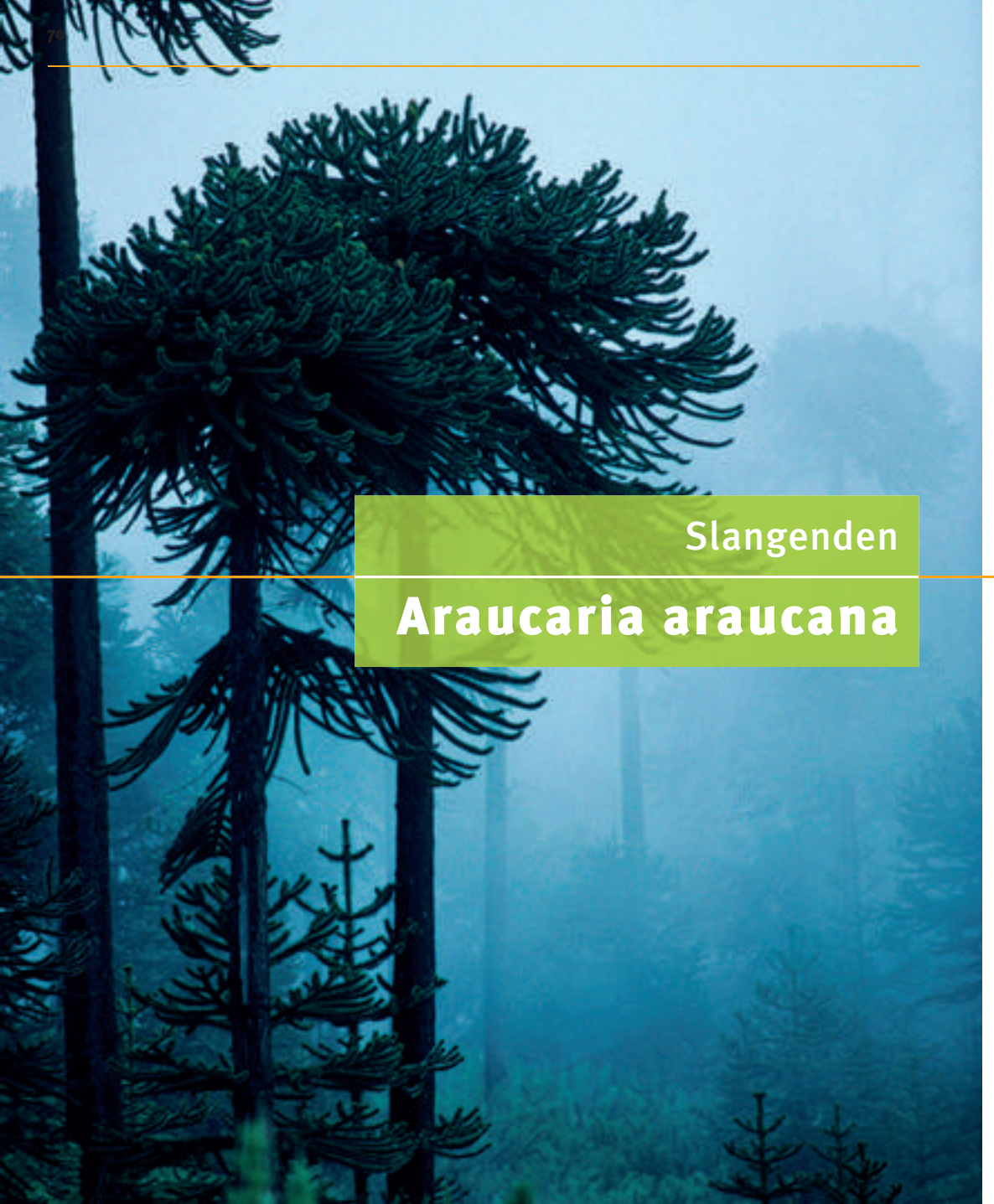

Slangenden

Araucaria araucana

Puzzelboeken, puzzelrubrieken in kranten, puzzelspelletjes voor kinderen en computergames waar puzzelen aan te pas komt, heten vaak Araucaria of Apenpuzzel. Zij zijn genoemd naar de Araucaria araucana (Slangenden), die voor apen een bron van frustratie vormt, omdat zelfs zij niet in staat zijn om in deze royaal met stekelige bladeren uitgeruste boom te klimmen. De boom wordt daarom ook Apenpuzzel of Apentreiter genoemd.

Apenpuzzel

Meerdere Amerikaanse boeken, voor kinderen en voor volwassenen, hebben 'Monkey Puzzle' als titel. *Monkey Puzzle* van kinderboekenschrijfster Julia Donaldson gaat over een aapje dat zijn moeder zoekt. Ook de volwassenenboeken met dezelfde titel hebben zoeken en verwarring als thema, zoals het fantasyboek van Paula Gosling en de roman van Elizabeth Nickson. Araucaria is ook de naam van een uitgeverij van Latijns-Amerikaanse schrijvers. De keuze voor deze naam houdt verband met de vertrouwde verschijning van de Slangenden in Zuid-Amerikaanse landen, zoals Chili, waar hij als nationale boom geldt. De Spanjaarden kenden de Slangenden (de naam verwijst naar de vorm van de takken) al in de 17e eeuw. Hij werd ontdekt door de natuuronderzoeker Don Francisco Dendariarena, door de Spaanse regering naar Zuid-Amerika gestuurd met de opdracht een bron te zoeken van sterk, maar gemakkelijk te bewerken hout, om schepen mee te bouwen. Met deze schepen konden de Spanjaarden de Zuid-Amerikaanse rijkdommen naar hun moederland vervoeren.

De Araucana-indianen uit Chili en Zuid-Argentinië, waaraan de boom zijn wetenschappelijke naam ontleent, aten zijn eetbare zaden vers of gekookt. Zij schotelden deze zaden ook voor aan de Engelse botanicus Archibald Menzies, aan boord van het schip waarop hij meereisde. Menzies bewaarde de verse zaden en zaaide ze uit. Zo kwam de boom in 1795 in Engeland terecht.

In de 19e eeuw was de Slangenden in Europa een echte modeboom. Hij paste bij de in dit tijdperk heersende modeverstijving, die ook af te lezen valt aan de kostuums uit die tijd. Botanici voorspellen dat de Slangenden weer helemaal terugkomt en vragen zich zelfs af of het een statusboom aan het worden is.

De Araucaria araucana (Slangenden) behoort tot de Araucariaceae, de Apenboomfamilie. In totaal zijn zo'n negentien soorten bekend. De meeste populaties zijn niet algemeen voorkomende overblijfselen uit het vroege Juratijdperk (150 miljoen jaar geleden). Fossiele vondsten tonen aan dat het geslacht tot aan het eind van het Krijttijdperk (154 tot 66 miljoen jaar geleden) ook op het noordelijk halfrond voorkwam.

Araucaria araucana | Slangenden

Reiderlandlaan, Zevenwoudenlaan

Slangenden *Araucaria araucana*
Herkomst: Zuid-Amerika.
Vorm: koepelvormige kroon. Gladde stam, doordat de onderste takken vaak afvallen.
Hoogte ongeveer 25 meter.
Kenmerken: de zijtakjes zijn volledig bedekt met brede, driehoekige, elkaar overlappende donkergroene bladeren met scherpe stekels.
De mannelijke en vrouwelijke bloemen groeien aan aparte bomen.
De vrouwelijke bloemen groeien enkel, de mannelijke in groepen.
De kegel is na 2 tot 3 jaar rijp. Hij is dan bruin, met een diameter van 15 cm. Vóór het loslaten van de zaden valt hij uit elkaar.
Bijzonder: kegels bevatten zetmeel en zijn eetbaar.

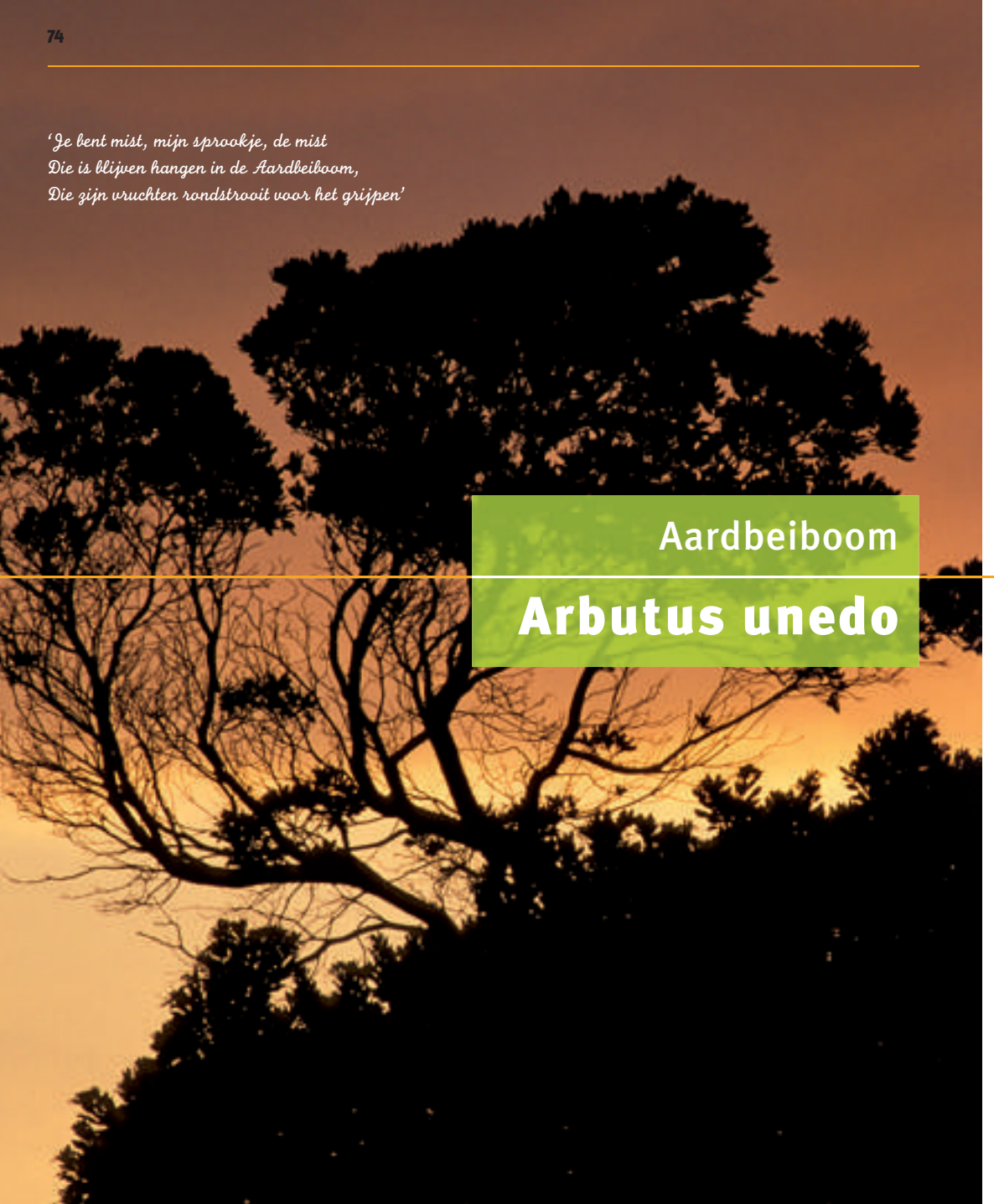

'Je bent mist, mijn sprookje, de mist
Die is blijven hangen in de Aardbeiboom,
Die zijn vruchten rondstrooit voor het grijpen'

Aardbeiboom

Arbutus unedo

Afgaand op het lied 'Sidemi' (Corsicaans voor 'Jij hoort bij mij') levert de Arbutus unedo (Aardbeiboom) een schat aan heuse aardbeien. De vruchten van de Aardbeiboom zijn onbewerkt echter geen lekkernij.

Likeurbron

De Latijnse soortnaam unedo betekent 'Ik eet er slechts één', wat erop zou kunnen duiden dat de vruchten zo smerig smaken, dat mensen zichzelf dit geen tweede keer aandoen.
Maar 'Ik eet er slechts één' kan ook betekenen dat je van één vrucht van de Aardbeiboom al dronken wordt, omdat de vruchten lang blijven hangen en daardoor sterk fermenteren. Niet voor niets wordt in Portugal en Spanje likeur gemaakt van de vruchten van de Madroño, zoals de boom in het Spaans heet. Behalve likeur maakt men van de vruchten jam, wijn, honing en een vochtafdrijvend middel.

In Spanje spreekt de Madroño tot de verbeelding. Het verhaal gaat dat de hoofdstad Madrid naar de sierboom werd genoemd. In deze stad staat aan de Puerta del Sol een bronzen beeld van een beer die snuffelt aan een Aardbeiboom. Dezelfde afbeelding siert ook het wapen van de stad. Waarom de beer en de Aardbeiboom gelden als symbool van de stad, is niet duidelijk. Historici denken dat het wapen een symbolische weergave is van de samenvoeging van het bosrijke gebied en het landbouwgebied, die Madrid hebben gevormd. De beer zou deze gebieden hebben samengebracht.

De Arbutus unedo (Aardbeiboom) dankt zijn naam aan zijn ronde rode vruchten, die op aardbeien lijken. De boom komt voor in Ierland, het westen van Frankrijk en langs de kust van de Middellandse Zee. Mogelijk heeft hij zich vrijwel alleen kunnen handhaven in gebieden die tijdens de IJstijd niet met gletsjers bedekt waren.

Arbutus unedo | Aardbeiboom

Reiderlandlaan

Aardbeiboom *Arbutus unedo*

Herkomst: Zuid-Ierland.

Vorm: kleine, tot 9 meter hoge boom met gedraaide takken en korte stam. In Ierland groeit hij vanwege de klimatologische omstandigheden daar tot boom uit, op het Europese vasteland ontwikkelt hij zich slechts tot struik.

Kenmerken: verspreid staand, groenblijvend blad met een getande rand. De onderkant is lichter dan de bovenkant, de hoofdnerf is wit. De steel is kort en behaard. De vruchten zitten in kleine trossen bijeen. De witte, klokvormige bloemen verschijnen in de herfst, terwijl de vruchten van het vorige jaar nog rijpen.

Berk

Betula

‘De Berk geeft licht aan de wereld, smoort het geluid, bestrijdt ziekten en maakt schoon.’ In een notendop vat dit oude Russische gezegde de goede eigenschappen van deze sierlijke zilverwitte boom samen. De boom, door de Engelse dichter Coleridge ‘de jonkvrouw van de bossen’ genoemd, toont haar schoonheid in alle seizoenen. In de lente hangt zij vol met sierlijke katjes, in de herfst geven goud verkleurde bladeren haar extra helderheid. De mysterieuze uitstraling van de Berk maakt haar in veel culturen tot een heilige boom.

De jonkvrouw van de bossen

De Germanen wijdden haar aan de moedergodin Frigg. Zij noemden haar ‘de boom der wijsheid’ en kenden haar toverkracht en geneeskracht toe. De geest van de Berk was een rijpe vrouw die af en toe vanuit de wortels verscheen. Wie van haar melk dronk, vertienvoudigde zijn kracht.

Bij de Kelten was de Berk gewijd aan Brigit, de godin van het onderricht, geneeskunst en smidswerk. De Keltische druïden gebruikten berkentwijgen bij inwijdingsrituelen. Als eerste boom van de eerste maand van het Keltische zonnejaar associeerden de Kelten de boom met de wedergeboorte van de zon. Galliërs droegen de Berk op aan Ogmios, voorvechter van de goden.
In veel sagen en sprookjes speelt de Berk een prominente rol. In een Fins lied wenen Berken over kinderen, die elke lente opnieuw hun stammen openrijten en uit hun buik de levenssappen roven.

OOK DE ROE VAN ZWARTE PIET IS VAN BERKENTWIJGEN GEMAAKT

Heksenbezems

Berken vertonen soms een door schimmel veroorzaakte opeenhoping van twijgjes aan de grote takken of dicht bij de stam: heksenbezems, volgens oud volksgeloof. In het Duitse Boven-Pfalz durfde men Berken niet bij een huis neer te zetten, omdat zij bliksem zouden aantrekken. De associatie met kwade machten kan te maken hebben met vliegezwammen, die vaak in de buurt van Berken voorkomen. Het eten van de hoed van deze paddestoel of het drinken van urine van iemand die vliegezwam heeft gegeten, leidt tot hallucinaties, die worden uitgelegd als magische gebeurtenissen. Maar aan de Berk worden even zoveel positieve krachten toegeschreven. Jongens gaven meisjes berkenkransen als teken van hun liefde, die meisjes beantwoordden als zij de kransen aannamen. Gedroogde berkenbladeren werden in de wieg van een verzwakte baby gelegd, om kracht in het kindje te lokken. Het drinken van berkenmede – een drank gebrouwen uit de honing van berkenkatjes – in het voorjaar zou de levenskrachten versterken. Berkensap zou de vruchtbaarheid verhogen, de haargroei bevorderen en helpen tegen blaaskwalen, longziekten en huidaandoeningen. Het hout wordt gebruikt voor fineer, meubels en modelvliegtuigbouw. Door de lange houdbaarheid, dankzij de conserverende stof betuline, wordt de bast voor vele doeleinden toegepast. Schoenen, matten, dozen, dakbedekkingen en kano's worden van berkenbast vervaardigd. Indianen gebruikten de bast als kookpot, die werd verwarmd door hete stenen. Sinds mensenheugenis worden van de takken roeden gemaakt om mensen te tuchtigen. De officiële naam, betula, verwijst hiernaar: het Keltische 'betu' is afgeleid van 'slaan'. In Finse sauna's worden baders met berkentakken geslagen om het bloed beter te laten circuleren. Ook de roe van Zwarte Piet is van berkentwijgen gemaakt. Het buigzame hout is zeer geschikt om mee te zwiepen.

Er bestaan zestig soorten Berken. Als inheemse boomsoort komt de Zachte berk het meeste voor in Nederland. Vooral in bossen waar de bodem zeer moerassig is, de zogeheten broekbossen. En dan veelal samen met de Zwarte els. Ook de Ruwe berk komt van nature in ons land voor. Er is geen loofboom zo winterhard als de Betula (Berk). De boom groeit zelfs ten noorden van de poolcirkel. Hoewel de Berk bij voorkeur in moerassige streken groeit, komt hij in alle milieus en grondsoorten voor. De Berk behoort tot de zogeheten 'pioniersplanten'. Dit zijn planten die weinig kieskeurig zijn en onder de meest moeilijke omstandigheden kunnen leven. De witte bast (schors) weert het felle zonlicht af en kaatst het terug. Zo beschermt de boom zich tegen verbranden en uitdrogen. De zaadjes van de Berk vliegen ver weg. En omdat het een snel groeiende boom is, die weinig eisen aan de bodem stelt, is de Berk na bosbranden en windschade vaak de eerste soort die weer groeit. Vandaar de naam pionierboom. Bij een aantal soorten, vooral bij de Zachte berk, zijn in de toppen opvallende vergroeiingen te zien. Deze kogelvormige bundels van twijgjes zijn een reactie op een schimmel en worden in de volksmond ook wel 'heksenbezems' genoemd. De berk behoort tot de Betulaceae (berkenfamilie). Berken kunnen gemiddeld veertig tot tachtig jaar oud worden. 's Winters bloeien de bomen met opvallende, gele mannelijke katjes. De Berk heeft dunne loten met grote, kegelvormige, dikwijls kleverige knoppen.

Betula | Berk

Ko van Dijkplein

Goudberk 'Holland' *Betula ermanii 'Holland'*
Herkomst: Noordoost-Azië.
Vorm: de Goudberk heeft een recht opgaande stam, een meerstammige kroon met ruwe takken en twijgen die zijn voorzien van grote lenticellen. De boom kan uitgroeien tot dertig meter, maar alleen in zijn oorspronkelijk groeigebied. In Nederland wordt de boom 15 tot 22 meter hoog.
Kenmerken: het blad is driehoekig tot eirond, met een toegespitste top, donkergroen van kleur (4 tot 10 cm groot). De katjes zijn geelgroen van kleur. De boom bloeit in april. De vruchtkatjes zijn eivormig en variëren in grootte van 2 tot 3 cm. Deze verschijnen gelijktijdig met het blad.
Bijzonder: de geelwitte schors laat op jonge leeftijd al in horizontale repen los.

H. Marsmanplantsoen

Papierberk *Betula papyrifera*
Herkomst: noordelijk deel Verenigde Staten.
Vorm: heeft een brede piramidale ronde kroon. Kan 20 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is groen, in de herfst verkleurend naar geel. Lange katjes, 3 tot 7 cm.
Bijzonder: oudere bomen hebben een heldere witte stam, waarvan de bast schilfert.

Havanasingel,
Kalmoesplantsoen,
Kikkerbeetlaan,
Wim Sonneveldplein

Ruwe Berk *Betula pendula*
Herkomst: Europa, Klein-Azië.
Vorm: heeft een luchtige kroon met overhangende twijgen. De schors is eerst wit, maar wordt daarna ruw (aan de basis) met diepe scheuren en kleurt donker tot zwartgroen. De Ruwe berk kan variëren in hoogte van 15 tot 20 meter, sommige exemplaren kunnen in het wild uitgroeien tot 30 meter.
Kenmerken: het kale blad is frisgroen van kleur, driehoekig met bijna rechte, dubbelgetande zijranden (3 tot 6 cm groot). Draagt zowel vrouwelijke als mannelijke katjes, geelgroen van kleur. De boom bloeit in april. De vruchtkatjes zijn hangend, 2 tot 4 cm.

Jan Greshoffplantsoen

Ruwe Berk 'Fastigiata' *Betula pendula 'Fastigiata'*
Herkomst: Noord-Europa.
Vorm: zuilvormige boom met opstaande, bochtige tot spiraalvormige twijgen, waardoor een fraai winter-silhouet ontstaat. De kroon is los en halfopen, ongeveer 5 meter breed. Heeft opgerichte kronkelige takken met wat hangende loten; alles bijeen smal ballonvormig.
Kenmerken: het groene blad is kaal, opvallend driehoekig, ruitvormig, grove gezaagde bladrand, met bijna rechte dubbelgetande zijranden, ook op kale stelen. Het blad loopt vroeg uit en is groter dan dat van de Betula pendula. De herfstkleur is geelbruin. Het blad valt relatief laat af.
Bijzonder: vrij zeldzaam.

Bratislavahof

Ruwe Berk ‘Laciniata’ *Betula pendula ‘Laciniata’*

Herkomst: Nederland (in cultuur sinds 1867).

Vorm: heeft een smal opgaande kroon, die wordt getekend door een doorgaande harttak. De schors (stam) is wit. Evenals bij de Betula pendula worden oudere stammen ruw aan de voet met diepe scheuren en kleuren donker tot bijna zwartgroen. De boom kan 10 tot 15 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is diep ingesneden, slippen getand en frisgroen van kleur (6 tot 10 cm groot). In de herfst kleuren de bladeren geel tot geelbruin. De katjes zijn geelgroen, de boom bloeit in april.

J.J. Slauerhoffplantsoen

Prieelberk *Betula pendula ‘Youngii’*

Herkomst: noordelijk halfrond.

Vorm: takken en twijgen van deze boom hangen sierlijk omlaag, door de horizontale takstand vormt de boom een schermvormige kroon. Het is een mooie prieelboom. Heeft geen doorgaande top. Kan 6 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is driehoekig en de rand gezaagd, de geelgroene vruchten verschijnen in april.

Bijzonder: kleurt in de herfst prachtig geel.

Wim Kanplein

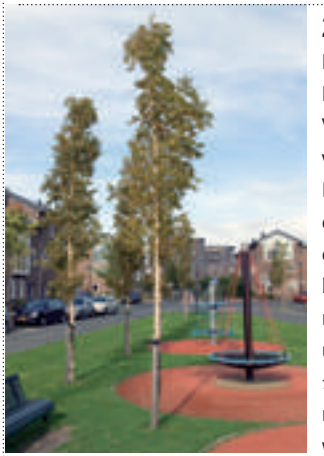

Zachte Berk *Betula pubescens*

Herkomst: Noord- en Midden-Europa, Rusland en Siberië.

Vorm: heeft een ovale, losse kroonvorm die half open is.

De schors (stam) is eerst bruin en daarna snel grijswit, afbladderend in dunne stroken. Evenals bij de Ruwe berk worden oudere stammen ruw met diepe scheuren. Deze kleuren uiteindelijk grijsblauw. Boom wordt 15 tot 20 meter hoog, en kan in sommige gevallen zelfs 28 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is afgerond-driehoekig, enkelgetand, en heeft een donzige steel. De twijgen zijn niet zo afhangend als bij de Ruwe berk, roodbruin van kleur en zacht behaard.

Papiermoerbei

Broussonetia papyrifera

Een eeuw na Christus deed in China een man een baanbrekende ontdekking. Cai Lun, zoals de inventieve Chinees heette, mengde zijdeafval en bamboe met de bast van een boom, verdunde het, droogde het en maakte er papier van. Niet voor niets heet de boom die hij daarvoor gebruikte Broussonetia papyrifera (Papiermoerbei), tot op de dag van vandaag de basis voor papierfabricage.

Basis voor papierfabricage

Schrijfpapier, maar ook papier voor Chinese parasolletjes en waaiers. Papier van de Papiermoerbei is op verschillende manieren te gebruiken. Behalve papier vormt de van oorsprong Oost-Aziatische boom een wereldwijd gebruikte grondstof voor textiel en kleding.
Op de Fiji Eilanden wordt van de Masi, zoals de Papiermoerbei daar heet, de schors gebruikt om kleding van te maken, die wordt gekleurd en versierd met traditionele patronen, om te dragen bij ceremoniële geboorten, bruiloften en begrafenissen.
Polynesiërs maken weefsels van de vezels onder de schors, die bekend staan als ‘tapa’.
In Indonesië maakte men vroeger van dit materiaal ‘siga’s’, hoofddoeken met bloem- en diermotieven, die mannen droegen bij koppensnelceremonies.
In het oude Hawaï hulden mensen zich tijdens ceremonies in ‘kapa’s’, grillig beschilderde kledingstukken, vervaardigd uit de bast van de Wauke, zoals de Hawaiiaanse naam van de Papiermoerbei luidt.

De Broussonetia papyfera (Papiermoerbei) behoort tot de familie van Moraceae (Moerbei-achtigen), een familie waartoe ook de Morus (de echte Moerbei) behoort. Het geslacht Broussonetia omvat hooguit acht soorten, waarvan er slechts twee bij ons bekend zijn.
Vanuit China en Japan werd de Broussonetia papyfera (Papiermoerbei) in 1751 via Engeland in Europa verbreid.
De boom is vernoemd naar Pierre Marie Auguste Broussonet (geboren in 1716), een medicus-natuurhistoricus uit Montpelier.

Broussonetia papyrifera | Papiermoerbei

Gerrit
Achterbergstraat

Papiermoerbei *Broussonetia papyrifera*
Herkomst: oostelijk Azië.
Vorm: laag koepelvormig, vaak struikvormig, maximale hoogte 15 meter.
Kenmerken: het blad is groot (tot 20 cm), hartvormig, maar vaak afwijkend gevormd; vaak helder lichtgroen, maar vanboven dof door stijve borstelharen, van onderen met dichte wol. De bloemen zijn tweehuizige gele mannelijke tot 7 cm lange hangende katjes. De vruchten zijn moerbeiachtig, rood afrijpend, maar houtig en oneetbaar.
Bijzonder: in China en Japan werd de Papiermoerbei vanouds gekweekt om de basisvezels, verwerkt tot papier en fijne textiel.

Vlinderstruik

Buddleja

Op vlinders heeft de honingrijke Buddleja (Vlinderstruik) een magische aantrekkingskracht. De struik, oorspronkelijk afkomstig uit Azië, Afrika, Noord- en Zuid-Amerika, kan dan ook niet anders heten dan Vlinderstruik of Vlinderboom, maar omdat de bloeiwijze op die van seringen lijkt, wordt hij ook wel Herfstsering genoemd.

Vlinderverzamelplaats

De struik is genoemd naar de Engelse botanicus Adam Buddle, een specialist op het gebied van mossen en grassen, die in 1708 een volkome nieuwe Flora van Engeland schreef. Geen enkele uitgever wilde in eerste instantie de Flora van Buddle publiceren, maar latere botanici hebben er dankbaar uit geput. In China, waar de boom oorspronkelijk vandaan komt, wordt hij voor medicinale doeleinden gebruikt. Volgens de Chinese kruidenleer zijn de bladeren vochtafdrijvend en verbeteren zij de nier- en leverfunctie en helpen zij tegen bijziendheid.

De Buddleja (Vlinderstruik), behorend tot de familie Scrophulariaceae, wordt vanwege zijn aantrekkingskracht op vlinders vaak als sierstruik aangeplant in parken en tuinen. De van oorsprong Chinese boom bereikte West-Europa aan het einde van de 19e eeuw.

Buddleja | Vlinderstruik

Reiderlandlaan

Vlinderstruik *Buddleja alternifolia*

Herkomst: Noordwest-China.

Vorm: sierlijke struik met gebogen groeiwijze, die lijkt op die van een treurwilg. Maximale hoogte: 2,5 meter.

Kenmerken: aan het begin van de zomer verschijnen kleine trosjes violetkleurige tot lila-roze bloempjes. Het lancetvormig blad is grijs-groen, geurend, 3 tot 7 cm lang.

Hunsingosingel

Vlinderstruik ‘Purple Emperor’

Buddleja davidii ‘Purple Emperor’

Herkomst: China, Japan.

Vorm: rechtopstaande lage struik, 1,25 meter hoog.

Kenmerken: bloeiperiode van juni tot september. De bloemen kunnen variëren in kleur van donkerpaars, roze, donkerblauw, lavendel of blauw violet. Zij zijn meestal klein, met buisvormige, vierslippige kroon. De meeldraden steken ver uit de buisvormige kroon.

De bladeren staan meestal tegenover elkaar en zijn met sterharen bedekt. Het loof is in de zomer lichtgroen, grijsgroen, zandkleurig bruin of grijs.

Bijzonder: de toevoeging ‘davidii’ verwijst naar de Franse pater en bioloog Armand David, vooral bekend van het door hem ontdekte Pater Davidshert en de reuzenpanda.

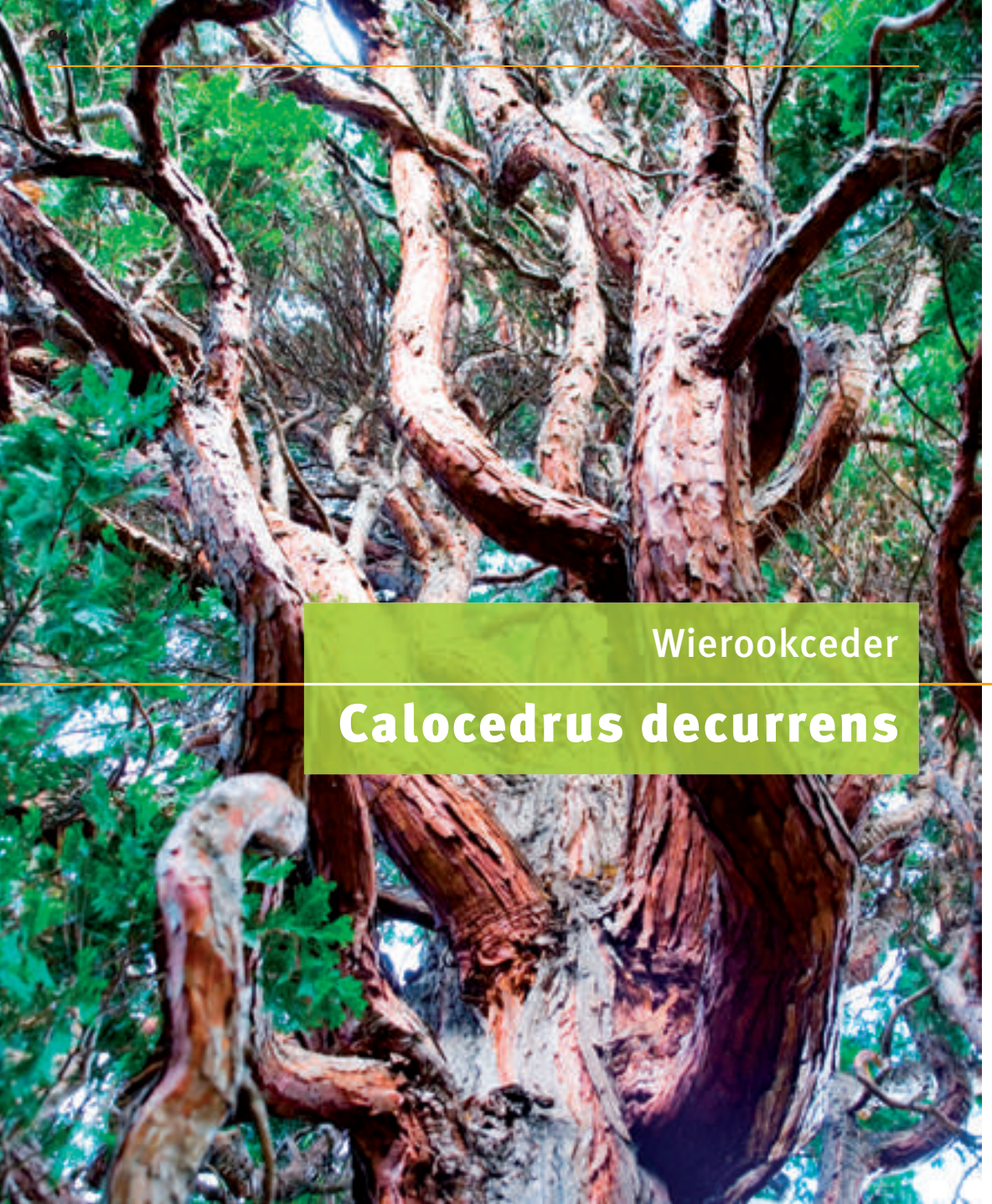

Wierookceder

Calocedrus decurrens

De Calocedrus decurrens (Wierookceder) produceert geen wierook. En het is ook geen Ceder. Zijn misleidende naam dankt de majestueuze boom aan de zoete geur van zijn bladeren en zijn hars, wanneer deze wordt verbrand. Bovendien lijkt hij op een Ceder.

Ceder look-a-like

Met zijn smalle zuilvorm vervult de boom een belangrijke sierfunctie in parken. Sinds de tweede helft van de 19e eeuw wordt hij in Europa aangeplant, voor het eerst in Schotland, met zaad uit Amerika. In zijn vaderland Noord-Amerika wordt dankbaar gebruik gemaakt van zijn duurzame, maar zeer goed te bewerken hout, dat in de bouw wordt toegepast. Vooral op plekken waar het hout vochtig kan worden, zoals drempels, vensterbanken, gevelbetimmeringen en hekwerken wordt hij veel gebruikt. Maar het meest bekend is toch wel de toepassing als hout voor potloden. Het geeft kwaliteitspotloden hun typische geur en maakt dat ze makkelijk te slijpen zijn. In Amerika wordt deze boom daarom ook wel de ‘pencil cedar’ genoemd.

De Wierookceder (Calocedrus decurrens) behoort tot de Cupressaceae (Cypressenfamilie). Hij groeit op vochtige bodem, in Amerika, waar hij inheems is, zowel in dalen als op 2700 meter hoogte. Zijn grote, gevleugelde zaden worden door de wind over immense afstanden verspreid. Fossiele resten van de boom zijn in Europa en op Groenland aangetroffen.

Calocedrus decurrens | Wierookceder

Reiderlandlaan,

Wierookceder *Calocedrus decurrens*

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: hoog, slank en spits toelopend, maximale hoogte 35 meter.
Zijn gesloten naaldenstelsel vormt een dichte, slanke zuil.
Kenmerken: de naalden zijn lichtgroen van kleur, dicht tegen de twijg gedrukt, toppen naar buiten gericht. De kegels zijn ongeveer 2,5 cm lang, vaasvormig; toppen van de schubben naar buiten gedraaid.
Bij rijpheid zijn zij geelbruin. De bloemen zijn zowel mannelijk als vrouwelijk.

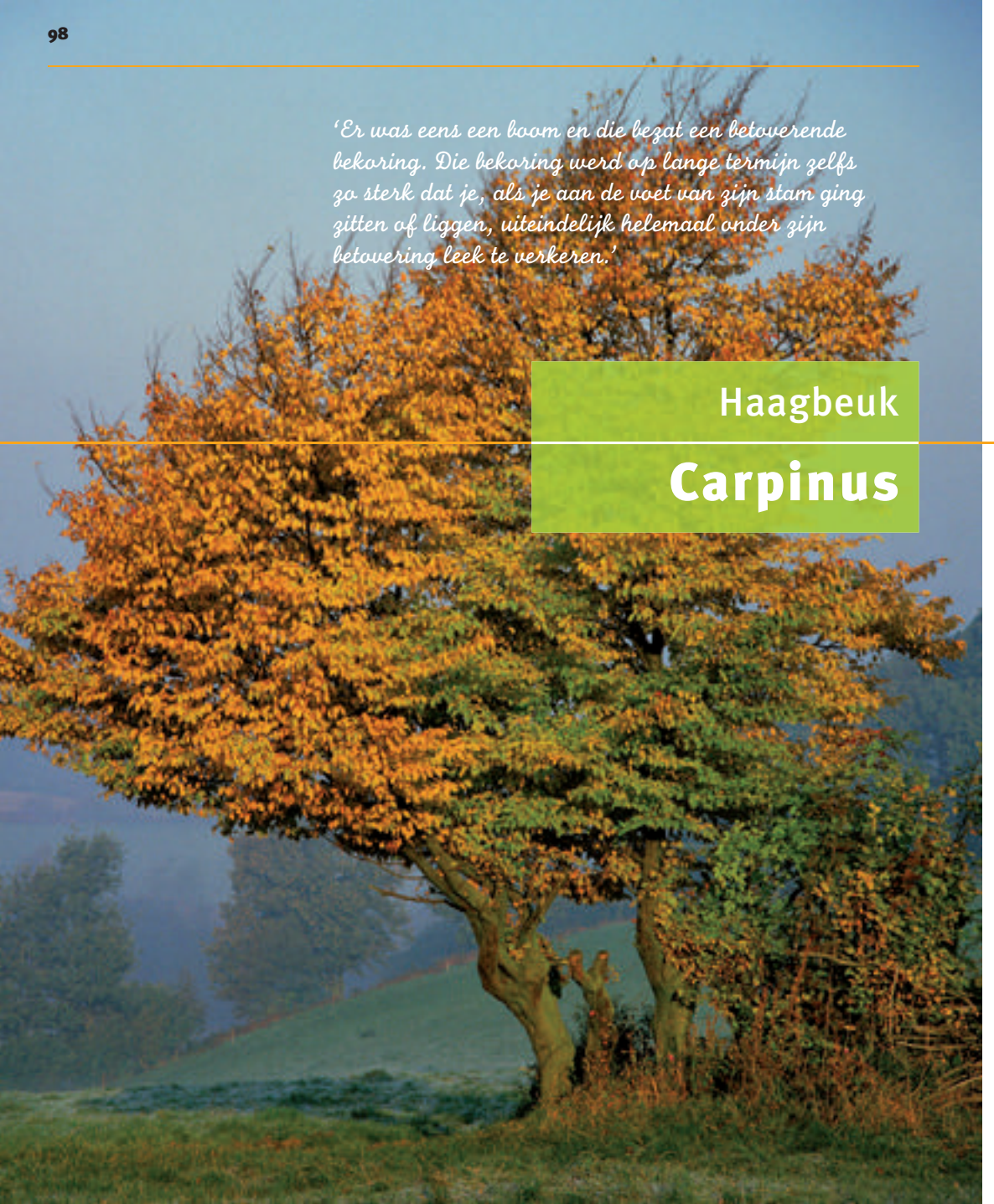

'Er was eens een boom en die bezat een betoverende bekoring. Die bekoring werd op lange termijn zelfs zo sterk dat je, als je aan de voet van zijn stam ging zitten of liggen, uiteindelijk helemaal onder zijn betovering leek te verkeren.'

Haagbeuk
Carpinus

Deze passage uit een oude Europese legende geeft weer dat de Carpinus (Haagbeuk) al sinds oeroude tijden wordt geassocieerd met bezweringen van heksen en tovenaars, die van zijn zijtakken toverstokjes maakten. Daarmee spraken zij bezweringen uit, die een heilzaam effect sorteerden. Meestal ging het om het opheffen van een vloek, uitgesproken door vijanden met kwade bedoelingen.

Beschermer met magische uitstraling

Deze bezweringsformules werden in een stok gegraveerd. Mogelijk valt de oorsprong van het Engelse woord voor betovering, 'spell', hiernaar te herleiden. Zijn machtige magische uitstraling dankt de Haagbeuk – Carpinus betulus, niet te verwarren met de beuk – mogelijk aan de stam, die vooral bij oude bomen van onder naar boven zo is geplooid, dat zich zware spieren onder de schors lijken te spannen. Waar dikke takken met de stam vergroeien, ontstaan holten en diepe groeven. Een sprookjesboom, die de fantasie aan het werk zet. Heksen vliegen graag op bezems van Haagbeuk, mits de bezem vanzelf is ontstaan.
Met zijn knoestige stevigheid biedt de Haagbeuk bescherming en geeft een gevoel van geborgenheid. Kelten gebruikten de boom om die reden als borstwering tegen mogelijke vijanden. Druïden zagen Koad, zoals zij de Haagbeuk noemden, als een mystieke plant, met het vermogen spiritueel contact te maken met het hogere. Als talisman gaf Koad toegang tot alle kennis van verleden, heden en toekomst. De talisman hielp bovendien bij het vergaren van nóg meer kennis.

Wielboom

De Haagbeuk heeft het taaiste hout van West-Europa. Het geelwitte, zware, taaie, slijtvaste hout is zo hard dat het vroeger ook wel ijzerhout werd genoemd. Het leent zich voor het vervaardigen van gereedschap zoals hamerstelen, beitelhandvatten en priemen. De oude volksnaam 'wielboom' slaat op de vroegere fabricage van katrollen en tandwielen voor water- en windmolens. Ook hamertjes in piano's zijn dikwijls van haagbeukenhout gemaakt.
Dat de Haagbeuk ook andere associaties kan oproepen dan die van beschermende stoerling, toont het gedicht 'De lege landen', waarin de dichter Alexis de Roode de boom als dromerig en passief beschrijft:

'Neem nu die Haagbeuk:
die staat daar maar
aan de rand van een weiland.
Beetje groen zijn. Beetje groeien.
Het is allemaal zo van deze wereld!'

Van de Carpinus (Haagbeuk) bestaan ongeveer vijfendertig soorten. De boom behoort tot de familie van de Betulaceae (berkenfamilie). De Haagbeuk leent zich uitstekend voor allerlei snoeivormen; de boom of struik is dan ook te vinden in vele vormen. Haagbeuken hebben een gladde, grijze schors en bladeren met vele, evenwijdige zijnerven. In de lente verschijnen de katjes aan de bomen. De vrouwelijke katjes groeien uit tot een streng kleine noten met lange, groene en gelobde schutbladeren.

Carpinus | Haagbeuk

Oosteinde

Haagbeuk *Carpinus betulus*

Herkomst: Europa en Klein-Azië.

Vorm: breed eirond, later rond. Boom kan zeer oud worden, tot 200 jaar en 15 tot 20 meter hoog.

Kenmerken: het blad is eivormig en heldergroen van kleur (6 tot 10 cm). De bladrand is dubbel gezaagd en de bladtop toegespitst. In de herfst kleuren deze helder geel. Bloemen bloeien in maart. Heeft kleine nootjes, die zich bevinden in losse vruchtkatjes.

Bijzonder: takken gaan doorhangen bij het ouder worden.

Athenesingel,
Praagsingel

Haagbeuk 'Frans Fontaine'

Carpinus betulus 'Frans Fontaine'

Herkomst: Nederland.

Vorm: heeft een compacte kroon, smal piramidaal tot smal eivormig, kan tot 10 meter hoog worden met een doorsnede van 3 meter.

Kenmerken: het frisgroene blad (8 tot 10 cm) is eivormig, de bladrand is scherp en dubbel gezaagd. De bladtop is toegespitst, het blad kleurt in de herfst goudgeel. De mannelijke, groene katjes bloeien in april - mei. De boom draagt geen vruchten.

Vlietpark

Haagbeuk 'Quercifolia'

Carpinus betulus 'Quercifolia'

Herkomst: Duitsland.

Vorm: slank en onregelmatig van vorm, vrij zeldzaam. Kan 5 meter hoog worden.

Kenmerken: gelobde bladeren, talrijke gele mannelijke katjes die in het voorjaar verschijnen. Vruchten worden gesteund door 3 cm lange, onregelmatig getande schutbladeren met 2 lobben bij de voet.

Keukenhoflaan

Japanse Haagbeuk

Carpinus japonica

Herkomst: Japan.

Vorm: bossig vertakte boom, kan 8 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is glanzend donkergroen, smal, met 20 tot 24 paar parallelle nerven.

Haagbeuk 'Quercifolia'

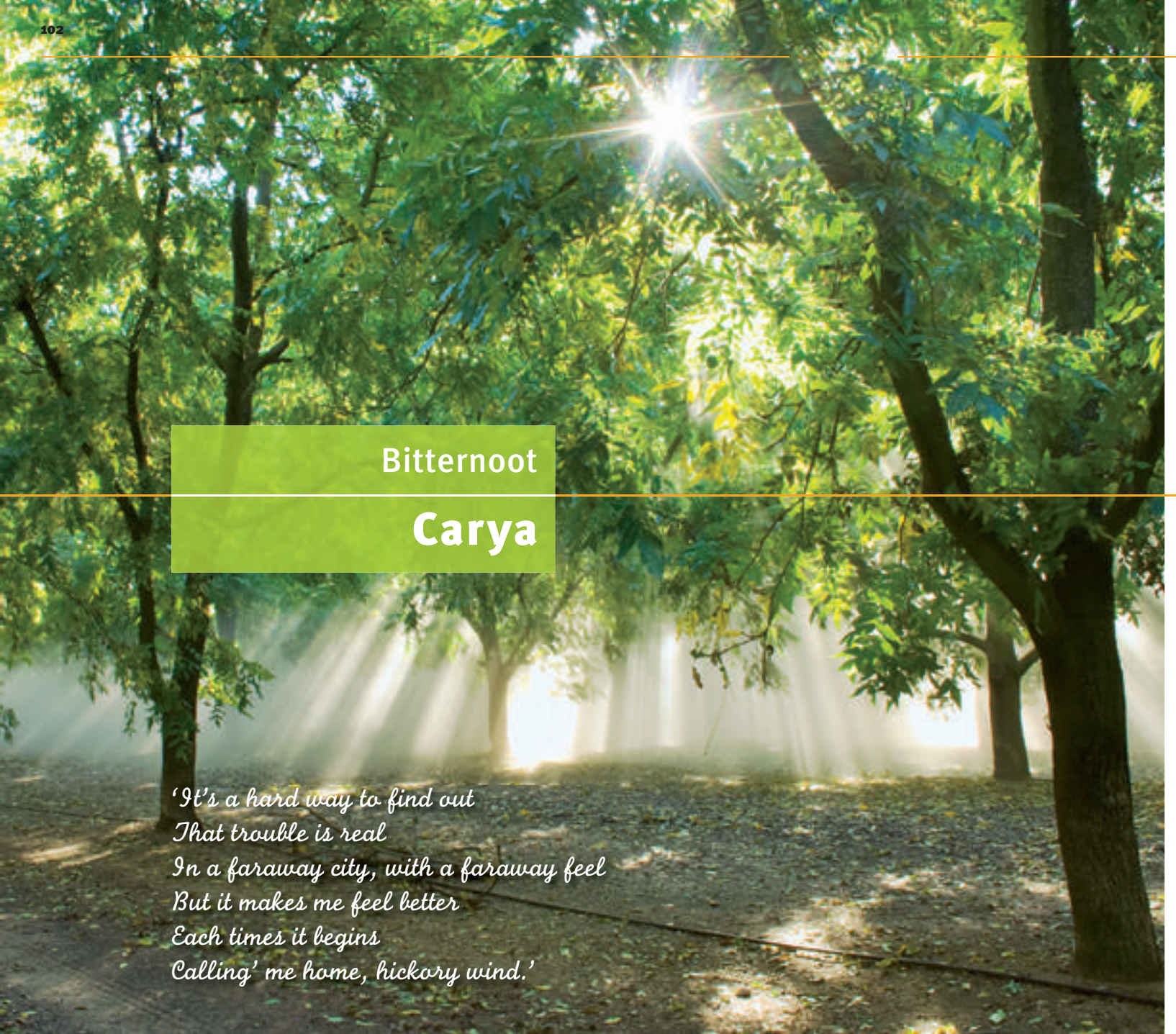

Bitternoot

Carya

'It's a hard way to find out
That trouble is real
In a faraway city, with a faraway feel
But it makes me feel better
Each times it begins
Calling' me home, hickory wind.'

In de song 'Hickorywind' beschrijft countryrockzanger Gram Parsons zijn jeugd in het zuiden van de Verenigde Staten, waarheen hij terug zou willen keren, met de boom, waarin hij als jongen klom: de Bitternoot, in Amerika Hickory genoemd.

Zeldzame Amerikaan

De uit het oosten van Noord-Amerika afkomstige Bitternoot (Carya) duikt regelmatig op in liederen en verhalen. Niet altijd staat de boom zelf centraal, wel vaak locaties met plaatsnamen waar hij voorkomt. Rhythm and blues zanger O.C. Smith bereikte in 1968 de hitladders met zijn ballade over 'The son of Hickory Hollers Tramp'.

Zeldzame noten

De Engelse naam is afgeleid van 'pawcohiccora', zoals de Powhattan-indianen uit Virginia de voedzame, eetbare noot noemen, die de boom voortbrengt. De noot, die geldt als een lekkernij, waarvan niet alleen mensen (in Amerika is de noot een geliefd borrelnootje) maar ook eekhoorns en wilde zwijnen smullen, is tegenwoordig zeldzaam, omdat hij door de onregelmatige productie niet meer commercieel wordt geteeld. Van de bast wordt rookzout gemaakt, verkrijgbaar in delicatessenzaken. De houtsnippers van de Bitternoot worden op de barbecue gestookt om vleesgerechten een speciaal rokerig effect te geven. Van het krachtige en soepele bitternoothout worden meubels, tuinpalen, handvaten en zware gereedschappen gemaakt.

De Carya (Bitternoot) behoort tot de Juglandaceae (Okkernootfamilie).

Carya | Bitternoot

Vijf Heerenlanden

Gladbladige Bitternoot

Carya glabra

Herkomst: Noord-Oost Amerika, van Ontario tot Oost-Texas.

Vorm: opstijgende dunne takken aan een lange stam, kan 26 meter hoog worden.

Kenmerken: de loten zijn van meet af aan kaal. De boom heeft een kleine, geelgroene eindknop van 7 mm. De bladeren, met 3 tot 7 blaadjes, die tamelijk klein zijn, hebben alleen op de nerven beharing. De topblaadjes zijn uitgesproken kortgesteeld. De bladspil is kaal. De vruchten hebben een zoete smaak.

Meierlijlaan,
Vijf Heerenlanden

Moeras Bitternoot *Carya laciniosa*

Herkomst: van New York tot Oklahoma.

Vorm: onregelmatig, slank op een lange stam, kan 27 meter hoog worden.

Kenmerken: uitgesproken grote bladeren met knoppen die 5 tot 9 mm kunnen worden. De blaadjes zijn dik en stug, met een lengte van 35 cm, die vanboven vrijwel kaal zijn en van onderen fijn donzig. De steel van het topblaadje is hoogstens 1 cm lang. De bladspil is fijn en zacht donzig.

Bijzonderheden: smakelijke vruchten, vergelijkbaar met pecannoten.

Meierlijlaan,
Vijf Heerenlanden

Witte Bitternoot *Carya ovata*

Herkomst: Noord-Oost Amerika, van Quebec tot Noord-Oost Mexico.

Vorm: boogvormige, lange, dunne takken aan een lange stam, die tot 27 meter hoog kan worden.

Kenmerken: De bladeren, met 5 (heel soms 7) vettig glanzende, meestal dikke, soms bijna kale blaadjes, met toefjes rode haren tussen de tanden langs de rand. Het topblaadje (langwerpig eirond, rest van het blad langwerpig) is tot 30 cm lang, op een stevig steeltje van 1 cm lang. Op de dichte haren aan de bolle steelvoet na, is de bladspil meestal kaal.

Tamme Kastanje

Castanea sativa

De boeren wisten het: de Tamme Kastanje was een geschenk van God. In het najaar regende immers het brood uit de hemel? Maar de jaloerse duivel blies zijn kwade adem over de bolsters, die daardoor scherpe stekels kregen. Daarom liet God toen de rijpe kastanjes op de grond vielen, ze in vier delen openspringen, in de vorm van een heilig kruis. Zo kon men de kastanjes oprapen zonder zich te bezeren.

Het ideale kabouterhuis

Deze oude legende stamt uit de tijd dat de kastanje armen voor honger behoedde. De 'Aardappel van de armen', zo heette de eiwitrijke, vette boomvrucht in vroeger tijden. Met hun hoge voedingswaarde hielden kastanjes miljoenen Italianen eeuwenlang in leven, vooral in de berggebieden. Wanneer graanoogsten mislukten of plunderende legers door het land trokken, beschermde de Tamme Kastanje het volk tegen honger en kou. Mensen verwerkten de kastanjes tot polenta, een voedzame pap. Italianen verzamelen en verwerken kastanjes vanaf 29 september, de dag van San Michele, tot 11 november, de dag van San Martino. Omdat kastanjes een belangrijk basisvoedsel voor het Romeinse leger vormden, werden overal in het Romeinse rijk kastanjebossen aangeplant.

Om het leger van voedsel te voorzien, brachten de Romeinen de Tamme Kastanjeboom 1800 jaar geleden naar Nijmegen, waar zij een grote legerplaats hadden. Dit verklaart waarom in ons land nog steeds veel nakomelingen van deze bomen te vinden zijn, met name in Zuidoost Nederland. Een monumentaal exemplaar is de Kabouterboom in het Kastanjedal bij Beek Ubbergen. Omdat deze boom, de dikste van Nederland, van binnen hol is, gaat het verhaal dat er kabouters in wonen die je met een liedje naar buiten kunt lokken. De meest waarschijnlijke verklaring is echter dat de boom tijdens de Tweede Wereldoorlog is getroffen door een granaatinslag. Sommige Tamme Kastanjes zijn zo breed en hebben zulke grote holten dat zij geschikt zijn voor bewoning. In de omgeving van het Italiaanse dorp Sant'Alfio, aan de oostzijde van de Etna, bevinden zich de resten van een reusachtige Tamme Kastanje, die in zijn holle stam een familie zou hebben geherbergd.

De kolossale Kastanjes vormen ideale schuilplaatsen tegen weerselementen. In 1308 zou koningin Giovanna van Aragon, op weg naar de Etna, met haar gevolg hebben geschuild onder een Tamme Kastanje. De boom dankt er zijn bijnaam aan: Castagno dei Cento Cavalli, ofwel de Boom van de Honderd Paarden.

Italiaanse boeren beschermden schapen tegen hongerige wolven, door de takken als een kooi om de dieren heen te zetten.

Het hout van de Kastanje, sterk, hard, elastisch en duurzaam, leent zich goed voor het vervaardigen van pergola's, hekken en palen. Binnenshuis gebruikt men kastanjehout voor meubels, kasten en vloeren.

De Tamme Kastanje behoort tot de familie van de Fagaceae (beukfamilie). Van de Kastanje bestaan tien tot twaalf soorten. De boom is verwant aan beuken en eiken en kan tot vijfhonderd jaar oud worden. De stamomtrek van een Tamme Kastanje kan meer dan twintig meter bedragen. De boom is beroemd om zijn smakelijke vrucht. Zonder zomerse zon rijpen de vruchten echter niet goed. Zo veelvuldig als in Frankrijk komen deze vruchten in ons land dan ook niet voor. Warme zomers en zachte winters, in dat klimaat gedijt de boom het best. De Tamme Kastanje is herkenbaar aan zijn lange, grof gezaagde bladeren, en aan de gestekelde vruchtbeker (napje). De stekels zijn bedoeld om een voortijdige aanval op de vruchten van vogels en eekhoorns af te weren.

Castanea sativa | Tamme Kastanje

Bratislavahof

Goed voor het bloed

In de oude volksgeneeskunde beschouwde men het eten van verse tamme kastanjes als goed voor het bloed. De beroemde Engelse kruidendokter Nicholas Culpeper (1616-1654) schreef kastanjes voor om bloed te verdikken. Uit extracten van de bladeren werden vroeger medicijnen tegen hoest en diarree bereid. Gedroogde en verpulverde kastanjes werden aangewend bij griep en verkoudheid.

Tegenwoordig is de kastanje vooral een lekker hapje, gepoft en geroosterd. In Parijs zijn de karretjes met kastanjes niet uit het straatbeeld weg te denken. Je kunt kastanjes ook zelf poffen. Snijd de kastanjes een keer helemaal rondom in. Pel ze zo warm als je handen kunnen verdragen. Leg de kastanjes 15-20 minuten in een voorverwarmde oven van 200 graden of smelt 20 gram boter in een pan en laat ze met het deksel op de pan in 20 minuten poffen. Serveer warme kastanjes met een klontje boter, zout en (cayenne)peper of met honing, suiker of stroop.

Tamme Kastanje *Castanea sativa*

Herkomst: Zuidoost-Europa.

Vorm: de boom heeft een ronde en grillige kroon die tot 25 meter kan uitgroeien.

Kenmerken: het blad is donkergroen, langwerpig, groot (20 cm), scherpgetand en in de eerste jaren aan de onderzijde viltig behaard. Mannelijke katjes zijn stijf opstaand, geelachtig met grote en groene vrouwelijke bloemen aan de voet. De vruchten (oktober) staan tot 3 noten bijeen in een stekelig napje.

Bijzonder: bloeit pas laat vanaf juli, tooit zich dan met lichtgele bloeistengels zo lang als een potlood.

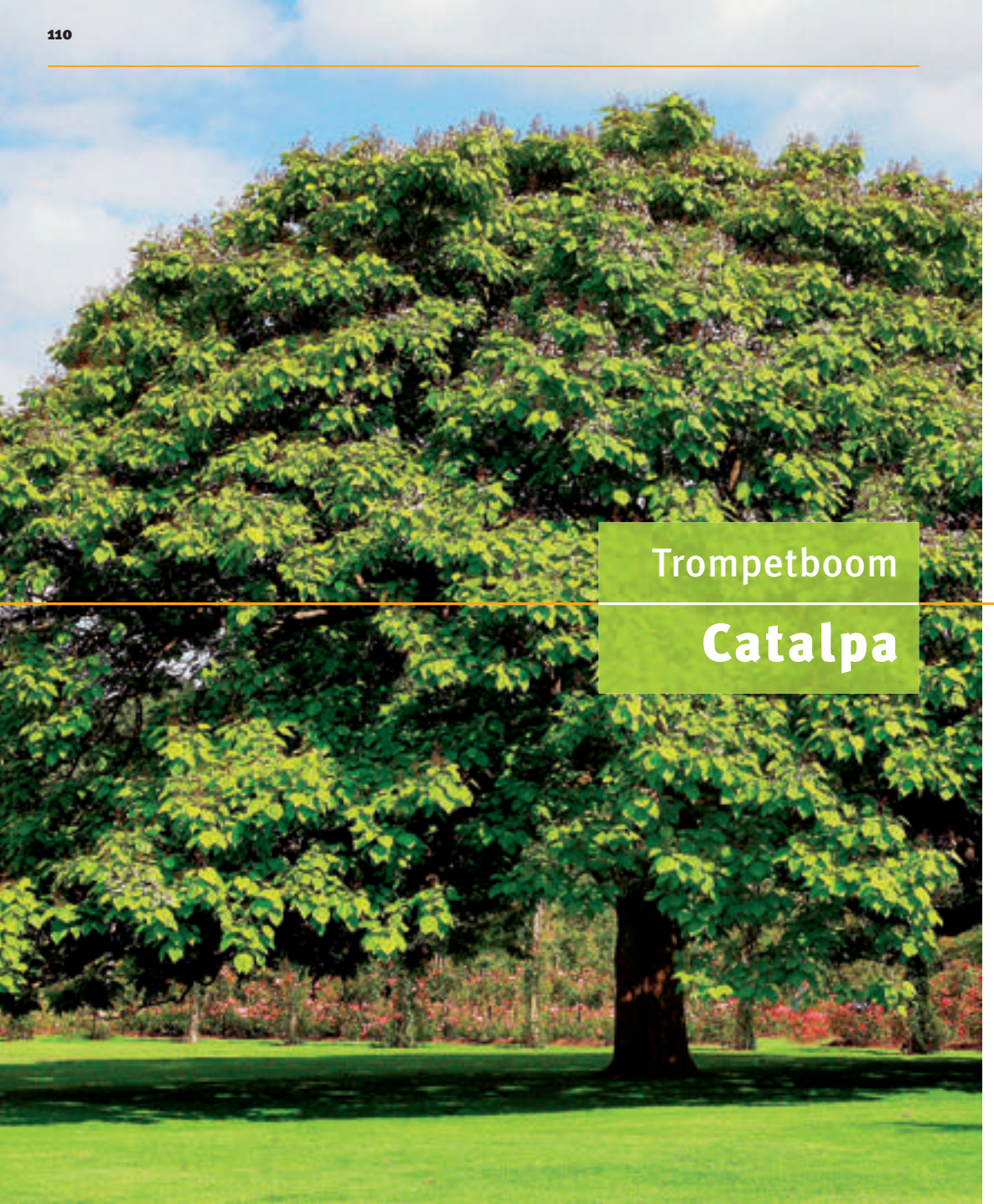

Trompetboom
Catalpa

In de volksmond heet hij ‘ambtenarenboom’, omdat hij laat in het blad komt en zijn bladeren ook vroeg laat vallen. De Catalpa (Trompetboom) is dus een beetje lui, wat ook wel gekscherend over ambtenaren wordt gezegd. Amsterdammers noemen hem ook wel ‘palingboom’, vanwege de bruine, peulachtige slierten die hij in de herfst krijgt en die op palingen zouden lijken.

Veelzijdige ambtenaar

De Catalpa (Trompetboom) is bekend onder meerdere namen. Meestal wordt hij Trompetboom genoemd, naar de trompetbloemen die hem sieren. De Catalpa komt oorspronkelijk uit het zuiden van Noord-Amerika.
In El Salvador is hij de nationale boom. De naam Catalpa is een verbastering van Catawba, een stam van Cherokee-indianen in de Amerikaanse staat Carolina, die de boom naar hen vernoemde. De Cherokees droegen de gedroogde en geverfde zaden van de boom als versiering, maar gebruikten de boomonderdelen vooral voor geneesmiddelen. En nog steeds worden onderdelen van de boom ingezet als middel tegen verschillende kwalen. Thee, getrokken van de gemalen schors, werkt ontsmettend, laxerend en kalmerend. Het brouwsel drijft darmwormen af en vormt tegengif tegen slangenbeten. Thee van Catalpabladeren helpt bij de behandeling van wonden en kneuzingen, en thee van de zaden bij astma en bronchitis. Het sap van de zaden, vermengd met sap van Ogentroost en Wijnruit, is een lotion tegen vermoeide ogen en oogziektes. Een andere prettige eigenschap van de Trompetboom is dat hij vliegen en muggen weghoudt.
Het hout van de boom is zeer duurzaam. Palen van catalpahout kunnen jarenlang in de vochtige grond zitten zonder enig verschijnsel van rot.

Spiritueel

De Trompetboom heeft ook spirituele kanten. Binnen het Sjamanisme wordt het hout van de boom gebruikt voor rituelen. Sjamanisme is een overkoepelend begrip voor geloven en praktijken uit verschillende culturen. De leer is gebaseerd op het idee dat de zichtbare wereld is doordrongen van onzichtbare krachten en geesten, die het leven van de levenden beïnvloeden. Beoefenaars hebben contact met een andere werkelijkheid: natuurgoden of geesten. Sjamanen zetten dit contact in bij het beïnvloeden van de levensloop en het genezen van zieken. Door in trance te raken, maken sjamanen contact met de geestenwereld. Daarbij maken ze gebruik van attributen zoals ratels en stokken, vervaardigd van catalpahout.
De Nederlandse naam van de boom wekt associaties met muziek en inderdaad vervult hij ook op dit gebied een functie. Niet voor de trompet, maar voor de gitaar, waarvan hals en kast vaak uit catalpahout bestaan.

De Catalpa (Trompetboom), een grillige groeier, die ca. 225 jaar kan worden, is een ideale, snelgroeiende stadsboom: hoog, bestand tegen luchtvervuiling, met veel takken en grote eivormige bladeren aan lange bladstengels. De boom behoort tot de Bignoniaceae (Trompetboomfamilie). Vanuit Engeland kwam hij via China naar Europa.

Catalpa | Trompetboom

Ellertsveldlaan, Laantje van Salland

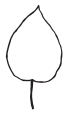

Grote Trompetboom

Catalpa bignonioides

Herkomst: Zuidoosten van Noord Amerika.

Vorm: brede 10 - 15 meter hoge boom, met een open en grillig vertakte kroon.
Kenmerken: groot hartvormig of breed ovaal blad, heldergroen. De boom draagt van juni-juli tot in augustus witte bloemen in 15-25 cm. lange, veelbloemige trossen of pluimen.

Meierlijlaan

Trompetboom *Catalpa bungei*

Herkomst: China.

Vorm: klein met een brede, eironde kroon.
Kan ongeveer 10 meter hoog worden.
Komt ook in struikvorm voor.
Kenmerken: heeft opvallende bladeren.
Draagt witte bloemen.

Vrije van Sluissingel

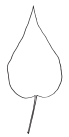

Grootbloemige Trompetboom

Catalpa speciosa

Herkomst: centraal Noord-Amerika.

Vorm: boom kan 10 meter hoog worden.
Kenmerken: groot, donkergroen, hartvormig blad. Breekbare twijgen, van olijfgroen naar grijs. Bloeit in juni - juli.

Trompetboom

Op den berg der hoogte van Israël zal Ik hem planten; en hij zal takken voortbrengen, en vrucht dragen, en hij zal tot heerlijken Ceder worden, dat onder hem wonen zal alle gevogelte van allerlei vleugel; in de schaduw zijner takken zullen zij wonen (Ezechiël 17:23).

Ceder

Cedrus

De koning van de bomen

Als boom van macht en waardigheid is de Cedrus (Ceder) één van de meest genoemde bomen in de Bijbel. Koning der bomen, wordt hij genoemd, de Ceder, afkomstig uit Libanon, waar hij geldt als het nationale symbool.

Lang voordat de Cedrus (Ceder) aan het eind van de 17e eeuw vanuit het Atlasgebergte en de Himalaya zijn intrede deed in Europese tuinen en parken, was hij al wereldvermaard. In de oudheid bedekte 'De Koning der Bomen', samen met Cypressen en Eiken, immens wijde bossen in het Libanongebergte. Zo groeide de Ceder behalve in de weelderige bergwouden in Libanon ook in Syrië en het Turkse Taurusgebergte. In de oudheid dreigde de Syrische Cederbossen ten onder te gaan door de massale kap van Ceders voor de handel met Egypte. Om de overgebleven bossen te beschermen, liet keizer Gardiaan in de tweede eeuw na Chr. gegevens over grenzen en

boombestanden in rotsen inkrassen. In volgende eeuwen werden deze maatregelen toch weer aan de laars gelapt. Het enige wat van deze fameuze bossen nog over is, zijn kleine restanten met oude bomen op de hellingen van de Berg Libanon. In het Taurusgebergte daarentegen bleven uitgestrekte Cederbossen voor de hakbijl gespaard. In 1638 werd de Ceder in West-Europa geïntroduceerd. Vanaf de 18e eeuw werd de boom populair als ornament in parken en op landgoederen.
Sinds eeuwen is de Ceder legendarisch en spreekwoordelijk vanwege zijn rol in de Bijbel en in mythologieën uit vele culturen. Als de meest indrukwekkende boom uit de Bijbel wordt hij gezien als monarch. De naam Ceder is afgeleid van het Arabische kedron, wat 'macht' betekent: de boom geldt als symbool van macht, waardigheid, glorie, dapperheid, vruchtbaarheid en schoonheid. Zelfs door Jahweh, zoals God in de Hebreeuwse Bijbel wordt genoemd, wordt hij in lofgezangen geprezen. Maar wanneer de Ceders zich als heilig gaan beschouwen, ziet Jahweh de bomen als concurrerende goden.

Cedermythologie

Volgens de Egyptische mythologie dumpt de jaloerse god Seth, na de moord op de god Osiris, van wie hij de macht overnam, diens doodskist in de Nijl. De kist spoelt aan bij Byblos aan de Libanese kust, aan de voet van een Ceder. De boom, die snel omhoog groeit, omsluit de kist met zijn takken. Door zijn schoonheid trekt hij de aandacht van de plaatselijke koning, die er een zuil voor zijn paleis uit laat maken. De godin Isis, die over de wonderboom hoort, en zich als voedster van de koningszoon in het koninklijk paleis indringt, vliegt 's nachts in de gedaante van een zwaluw om de cederhouten pilaar van het koninklijk paleis, die het lichaam van haar vermoorde man omvat. De koningin, die de godin vreest, biedt haar een geschenk uit het koninkrijk aan. Isis kiest de pilaar, hakt deze doormidden en vindt de kist met Osiris, die zij aan de oever van de Nijl begraaft. Als Seth de kist vindt, snijdt hij het lijk in veertien stukken, die hij over de Nijl verspreidt. Isis vindt alle verspreide lichaamsdelen terug, op het mannelijk lid na. Met toverkracht slaagt zij erin hem een kind, Horus, te laten verwekken. Zij balsemt en mummificeert Osiris, die, door Ra voorbestemd als Koning der Doden, het eeuwige leven verkrijgt.
Eeuwen voordat de Bijbel geschreven werd, bestond in verschillende landen al Cedermythologie. De Libanon-ceder was bemiddelaar tussen God en de aardmoeder. In de Himalaya belichaamde de Ceder de gewelddadige Kali Durga, wortel van de boom van universum en wijsheid.
De krachtige en machtige uitstraling ontleent de Ceder voor een belangrijk deel aan zijn sterke, solide hout.

EGYPTENAREN GEBRUIKTEN CEDEROLIE OM MUMMIES TE BALSEMEN

Duurzaam en aromatisch

Al in de prehistorie is cederhout gewild om de duurzaamheid en de aromatische geur. De tempel van Salomo in Jeruzalem is opgetrokken uit cederhout. De oude Egyptenaren gebruikten het al in de prehistorie. Eeuwenlang werd vanuit Syrië hout naar Egypte getransporteerd voor de bouw van de reusachtige poorten van hun paleizen en tempels, en daarnaast voor schrijnen en doodkisten. Zij geloofden dat de geur van cederhout de wedergeboorte zou versnellen. Om die reden gebruiken Egyptenaren cederolie om mummies te balsemen. In latere eeuwen gebruikte men het hout voor verwarming, houtskoolwinning en het stoken van kalkovens. Tijdens de Eerste Wereldoorlog gebruikten de Britse troepen cederhout voor de bouw van de treinverbinding Tripoli-Haifa. Nog steeds wordt het duurzame hout verwerkt in schuttingen, gevelplanken en tuinmeubels.

Van nature komen Ceders voor in de westelijke Himalaya, op 1500 tot 3200 meter en in het Middellandse Zeegebied op 1000 tot 2200 meter. De boom kan 40 tot 60 meter hoog worden. De Ceder is groenblijvend, een geslacht van Coniferen, behorend tot de Dennenfamilie, verwant aan de Den en de Spar, waarmee de kegelvormige groeiwijze overeenkomt. Zijn bladeren zijn naaldachtig, met een lengte van 0, 8 tot 6 mm, afzonderlijk geplaatst in een open spiraal aan lange twijgen of in dicht opeengepakte spiralen aan korte twijgen. Afhankelijk van de dikte van de wittige waslaag, die de boom beschermt tegen uitdrogen, kan de kleur variëren van helder grasgroen tot zeegroen en donkergroen.
De tonvormige kegels, met een lengte van 6 tot 12 mm, bevatten gevleugelde zaden van 1 tot 1,5 mm lang, met een vleugel van 2 tot 3 mm lang. De zaden hebben twee of drie harszakjes met een onaangenaam smakende hars, vermoedelijk om eekhoorns af te schrikken. De kegel heeft een jaar nodig om tot rijping te komen. De bestuiving gebeurt in september en oktober, de zaden zijn een jaar later rijp.

Cedrus | Ceder

Reiderlandlaan

Himalaya Ceder *Cedrus deodara*

Herkomst: westelijke Himalaya.

Vorm: hangende takken, maximale hoogte 50 meter. Opvallend rechte stam, blijft lang kegelvormig, soms worden de onderste takken zwaar en krijgt hij grote, vlakke tafels van loof.

Kenmerken: het loof is meestal heldergroen, soms fris geelgroen, ook wel zeer donker tot grijsgroen. De kegels zijn tonvormig, zonder deuk in de top, vanaf het midden versmald, blauwachtig en later roodbruin berijpt, vaak uitblijvend, ook bij oude bomen.

Liemersingel

Libanon Ceder ‘Glauca’ *Cedrus libani ‘Glauca’*

Herkomst: Noord-Afrika.

Vorm: in zijn jeugd is de boom kegelvormig. Ook later is de kegel hogerop versmald door een kleine, vlakke top. Door zijn opstijgende takken kan de boom van andere Ceders worden onderscheiden.

Kenmerken: blauwe tot donkergroene naalden. De naalden groeien enkel aan de takken van het lopende jaar en in rozetten aan die van het vorige jaar. De kegel kan 5 tot 7 cm lang worden. Hij is tonvormig, met een kuiltje in de top, rijpt in twee jaar en valt dan uiteen, waarna de centrale as overblijft. Met zijn verzonken kop heeft hij de vorm van een wespennest.

De groene vrouwelijke en roze mannelijke bloemen verschijnen in de herfst. De bladeren zijn kort, aan korte loten tot 20 mm, met een kleine, doorschijnende stekelpunt.

…'On our Farm back in Chelsea
Not fifteen feet from our kitchen door
Stood a huge Hackberry Tree.
That was planted years before.

When the sun was blistering hot
In the summer we had it made
It helped to keep us cool
This old tree offered lots of shade…'

Zwepenboom

Celtis occidentalis

Treffend beschrijft de Amerikaanse schrijver/dichter Monte Leon Manka een belangrijke functie van de Hackberry tree, zoals de Celtis occidentalis (Zwepenboom) in het Engels heet. Met zijn brede kroon en lange, hangende takken wordt de hoge Zwepenboom in zijn herkomstland Amerika vaak geplant op open plekken, om schaduw te creëren. Daarnaast functioneert de boom als terreinbegrenzing en als windbreker, en houdt hij erosie tegen. In vervuilde stadsluchten houdt de Zwepenboom het goed uit. Om die reden wordt hij aangeplant in grote steden. Een probleem is wel, dat volwassen Zwepenbomen als stadsboom op den duur vaak te groot worden.

Heksenbezem

Zijn naam dankt de Zwepenboom aan zijn taaie, onbreekbare, takken, waarvan men vroeger zwepen maakte. In het Engels wordt hij ook 'witches broom' (heksenbezem) genoemd, een bijnaam die verband houdt met de paddenstoelen en mossen die vaak op de takken groeien. De wetenschappelijke naam (Celtis occidentalis) betekent Westerse Lotusboom. De Dakota-indianen noemen hem Yammumnugapi, oftewel 'Verkruimelboom', omdat vogels de pitten van de vruchten met hun snavels verkruimelen. Economisch is de Zwepenboom niet van groot belang. Van het hout worden soms goedkope meubelen gemaakt, maar het dient vooral als brandhout.
Van de schors van de Zwepenboom maakte men vroeger ook wel haarverf, zoals blijkt uit een passage uit De schat in het Zilvermeer, afkomstig uit Dr. Karl May's Reisavonturen:

'In dat fleschje zitten geraspte houtkruimels op spiritus, en het stukje hout is, zooals ik aan de schors zie, die er omheen zit, een stukje tak van den Westerschen lotus-boom (Celtis occidentalis L.). Nu weet ik zeer bepaald, dat men met de geraspte schors van dien boom, op spiritus gezet, het zwarte haar rood kan verwen; bijgevolg… zeg, wat denkt gij daarvan?'

Een literaire rol speelt de Zwepenboom ook in het Edgar Allen Poe Museum in Richmond (Virginia), waar in de 'Enchanted Garden' van het museum een Edgar Allen Poe Hackberrry valt te bewonderen.

Bij welke familie hoort de Celtis occidentalis (Zwepenboom)? Voor botanici valt dit moeilijk te achterhalen. Moet hij worden ingedeeld bij de Iepenfamilie (Ulmaceae), bij de Hennepfamilie (Cannabaceae) of is hij zo uniek dat hij een aparte familie (Celtaceae) verdient? Tegenwoordig houden botanici het op de Hennepfamilie.
Zwepenbomen komen in alle werelddelen voor. Voor het Nederlandse klimaat zijn zij voldoende winterhard.

Celtis occidentalis | Zwepenboom

Vrije van Sluissingel

Zwepenboom *Celtis occidentalis*
Herkomst: Midden- en Oost-Amerika.
Vorm: open, vaak overhangende kroon, maximale hoogte 30 tot 60 meter. Jonge bomen vertonen een rechte stam met ovale kroon; deze gaat bij groei over in een vertakte stam met een onregelmatige kroon.
Kenmerken: het blad is aan de bovenzijde donkergroen, 10 cm lang, met wat ruwe beharing; aan de onderzijde fijn witachtig behaard; lancetvormig, met een lange, slanke spits.
De geelgroene bloemen bloeien in april en mei. De kleine ronde groene vruchten verkleuren in september en oktober naar oranjepaars.

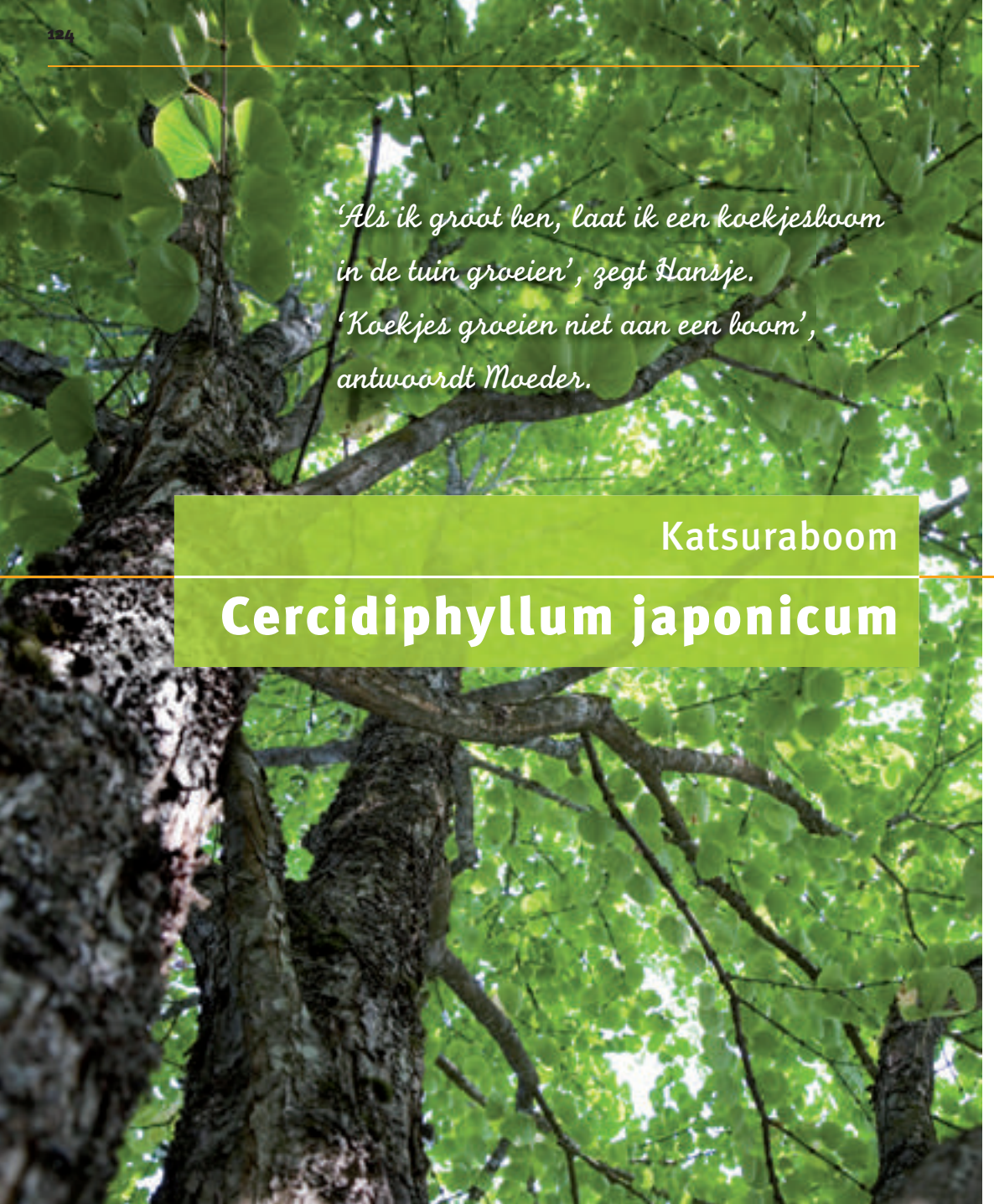

'Als ik groot ben, laat ik een koekjesboom in de tuin groeien', zegt Hansje. 'Koekjes groeien niet aan een boom', antwoordt Moeder.

Katsuraboom

Cercidiphyllum japonicum

Hansjes moeder heeft maar ten dele gelijk. Koekjesbomen bestaan wel degelijk. Maar het is de vraag of het Hansje, de hoofdpersoon uit het internetvoorleesboek van de stichtelijke website chris.nl gaat lukken om een echte koekjesboom in zijn tuin te planten.

De koekjesboom die echt bestaat

Want het opkweken van een Katsuraboom, zoals de koekjesboom meestal wordt genoemd, vergt nauwgezet vakmanschap. De Katsuraboom, vanwege de hartvormige blaadjes ook bekend onder de naam hartjesboom, is de boom uit de tuin van de Japanse keizersvilla Katsura Rikyu. Het is een prachtige boom, met blauwgroene bladeren die in het voorjaar van roze tot purperbruin verkleuren en in de herfst van goudachtig geeloranje tot vlammend rood. Het afgestorven dorre blad geurt naar karamel, kaneel en koekjes. Daaraan dankt de boom zijn naam.
Behalve die oude Japanse keizer is ook Koekie Monster uit Sesamstraat een liefhebber van de koekjesboom. Maar gaat dit om dezelfde koekjesboom? Dat valt te lezen in het prentenboek 'Koekie Monster en de koekjesboom'.

De Cercidiphyllum Japonicum (Katsuraboom) is het enige lid van het geslacht Cercidiphyllum en komt in Nederland niet veel voor. De boom houdt van een zacht en vochtig klimaat.

Cercidiphyllum japonicum | Katsuraboom

Laan van Scheltema

Katsuraboom

Cercidiphyllum japonicum

Herkomst: Japan, China.

Vorm: sierlijk afgerond-kegelvormig, boom is vaak meerstammig, met rechte stammen, de kleinere takken zijn schuin afhangend en dichtbebladerd. Kan tot 25 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is eirond tot bijna rond, soms breed hartvormig en dofgroen van kleur. Het loof is bij het uitlopen roze en verkleurt in de herfst van geel tot oranje, vanaf midzomer ruikt het loof naar caramel. De bloemen zijn onopvallend, roodachtig en bloeien in april.

Judasboom

Cercis

De boom die zich schaamt

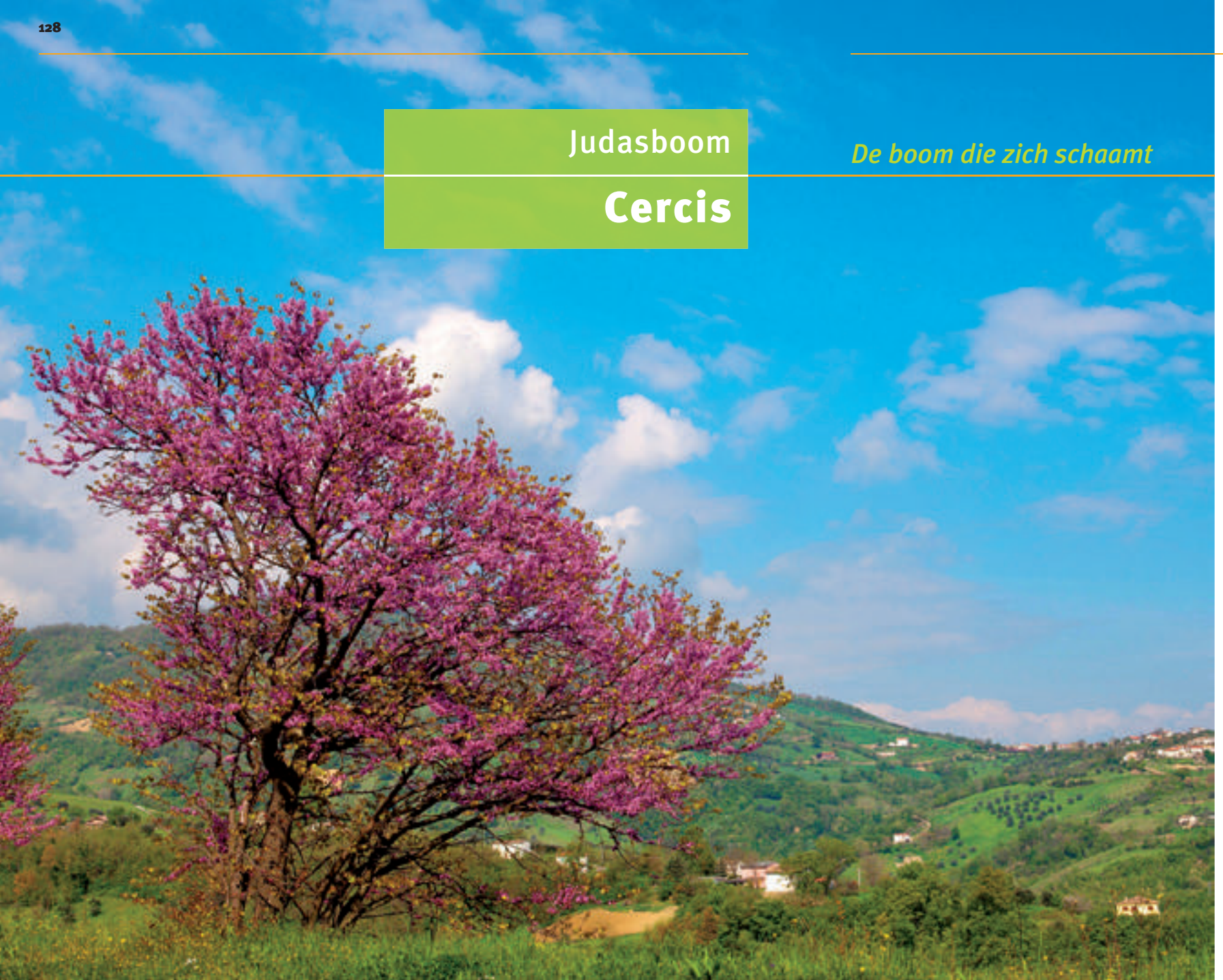

Na zijn verraad aan Jezus verhing Judas Iskariot zich aan een Judasboom. De boom, die hieraan zijn naam zou danken, schaamde zich hiervoor zo hevig dat zijn stam kromgroeide en zijn bloemen verschoten van witroze naar roodroze.

Volgens verfijningen van deze legende zouden de bloemen Christus' tranen symboliseren. De Bijbel vermeldt hierover echter niets, wel dat Judas zelfmoord pleegde door van een grote hoogte naar beneden te springen. Waarschijnlijker is dat de naam 'Judasboom' is afgeleid van 'Judeaboom', naar het gebied in Israël, waar hij van nature veel voor komt.
Aan de Cercis (Judasboom) wordt geneeskracht toegekend. Volgens de alternatieve geneeskunde zouden onderdelen trombose voorkomen.

Het geslacht Cercis telt zes soorten waarvan de Cercis siliquastrum het bekendste is.
Hij komt veel voor in Zuid-Europa, het Middellandse Zeegebied en in het Midden-Oosten.
Vanwege zijn prachtige roze vlinderbloemen werd de boom naar West-Europa overgebracht.

Cercis | Judasboom

Dallashof

Canadese Judasboom 'Forest Pansy'

Cercis canadensis 'Forest Pansy'

Herkomst: Canada.

Vorm: kleine, meerstammige boom. Maximale hoogte: 3 meter.
Kenmerken: roodachtige bloei, overweldigend intens purper gebladerte. Later in de zomer wordt het blad wat groener.

Gerrit Achterbergstraat Oldambtlaan (speelplek)

Judasboom *Cercis siliquastrum*

Herkomst: oostelijk deel van het Middellandse Zeegebied en Zuid-Europa.

Vorm: laag (tot 14 meter), dicht, met gedraaide takken en grijsgroen loof. Zonder steun gaat hij vaak liggen, waarbij hij afleggers vormt.
Kenmerken: niervormige bladeren, tot 10 cm breed, ongetand, grijsgroen en kaal. Lilaroze bloemen, die laat in het voorjaar verschijnen, tegelijk met de bladeren, aan oudere twijgen en takken, en aan de stam. De vruchten zijn bruine peulen, 10 cm lang, die blijven tot in de winter.

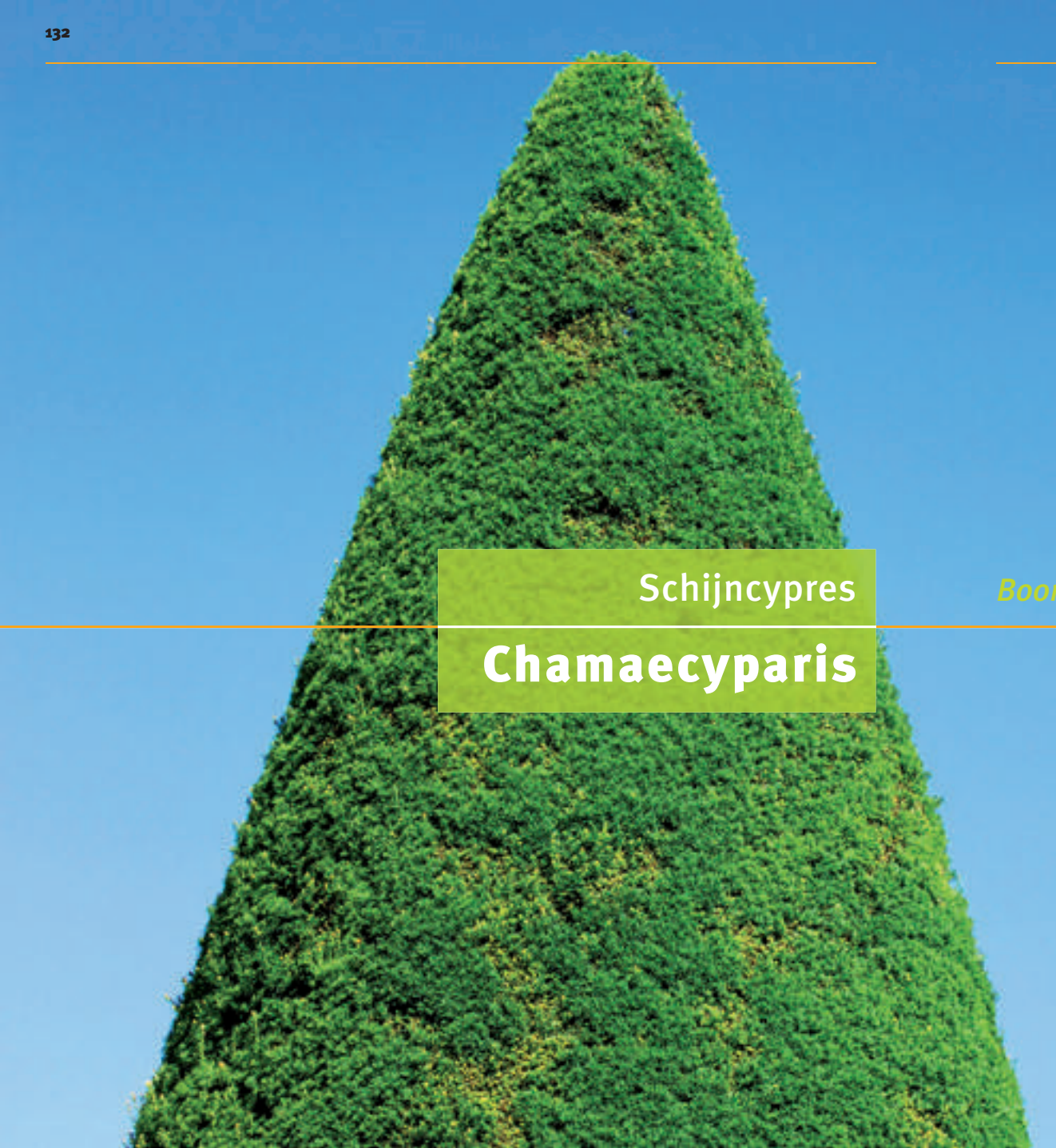

Schijncypres

Chamaecyparis

Boom van de zon

‘Boom van de zon’, werd de Chamaecyparis (Schijncypres) in het oude Japan genoemd. De boom, in Japan Hinoki (Japans voor ‘vuurboom’) genaamd, werd vroeger vaak bij tempels geplant. De Schijncypres gold als vuurboom, omdat men vlammen wreef van zijn hout tijdens religieuze rituelen. In Europa gebruikt men de boom vooral als sierboom in parken en op kerkhoven.

Wereldwijd gebruikt men het hout van de Schijncypres voor palen, meubels, schuttingen, waterwerken, onderdelen van huizen en gebruiksvoorwerpen, maar in Japan heeft het ook nog een speciale betekenis. Van oudsher gebruiken Japanners het voor tempelbouw. De oudste Japanse tempels, opgetrokken van het taaie hinokihout zijn 13 eeuwen oud, ondanks het vochtige klimaat.

Het hout wordt in Japan ook gebruikt voor badkuipen. Een badkuip van hinokihout, in Japan de grootste luxe op sanitair gebied, stamt uit een traditie van rituelen. In vroegere tijden maakten openbare badhuizen deel uit van kloosters, waar, voorafgaand aan religieuze ceremonies, reinigingsrituelen plaatsvonden.

Van de wortels van de boom maken Japanners olie, die over de hele wereld wordt gebruikt bij aromatherapie. De olie heeft gunstige effecten op de huid, de luchtwegen en de spijsvertering, doodt virussen en bacteriën en werkt ontspannend. De essence dient als basis voor rookloze wierook, waarbij alleen de frisse geur van de Hinoki vrijkomt.

De Hinoki behoorde vroeger tot de heilige bomen van het Kiso-bos. Over onverlaten die de bomen illegaal kapten, werden doodvonnissen uitgesproken. En hoewel op het omhakken van Hinokibomen in Japan tegenwoordig geen doodstraf meer staat, schrijft de wet nog steeds voor dat de essentiële olie slechts gewonnen mag worden uit omgevallen bomen.

Chamaecyparis is de botanische naam van een geslacht uit de Cupressaceae (Cypressenfamilie). Omdat de Schijncypres tegenwoordig in Japan zeldzaam en beschermd is, worden alle Amerikaanse Schijncypressen tegenwoordig naar Japan geëxporteerd. Net als veel andere coniferen is de cypres vooral veel aangeplant in Wateringse Binnentuinen.

Chamaecyparis | Schijncypres

Liemersingel, Reiderlandlaan

Lawson's Cypres *Chamaecyparis lawsonia*

Herkomst: Verenigde Staten (Oregon/Californië).

Vorm: slank, hoge kroon, hangende topscheut. Dicht zuilvormig. Als hij op droge plaatsen staat, is hij luchtiger of opgedeeld. De stam is vaak sterk vertakt. Korte takken met hangend gebladerte. Vele, gevorkte stammen. Hij kan 42 meter hoog worden. De eindloot is overhangend, de scheuten knikkend, bij oude bomen laaghangend.

Kenmerken: het blad is dofgroen, aan 1,8 mm brede loten, de zijdelingse met een zeer korte, vrije top en van onderen op de naden grijswit. De bovenste bladeren hebben in het midden een doorschijnende klier. Ze zijn lang en spits, met witte strepen langs aanliggende gedeelten. De boom heeft zowel mannelijke als vrouwelijke bloemen. De vrouwelijke bloemen zitten aan de toppen van de zijtakjes, de mannelijke zitten aan het einde van de takken en hebben witgerande, zwarte schubben die tijdens het rijpen rood kleuren. De kegels zijn na 1 jaar rijp. Zij zijn groot als erwten en rijkelijk gevormd.

Bijzonder: de boom, een van de bekendste Coniferen, is in Europa gekomen dankzij de mysterieuze verdwijning van de Schotse botanicus John Jeffrey. In 1854 verdween deze tijdens een verzameltocht in Noord-Californië. Toen zijn collega William Murray hem zocht vond hij niet Jeffrey, maar wel de Lawson's Cypres, ook bekend onder de naam Californische Schijncypres.

Meierijlaan

Nootka Cypres *Chamaecyparis nootkatensis*

Herkomst: noordwestelijk Noord-Amerika.

Vorm: kegelvormig, tot 30 meter. Kan ook meerstammig zijn, met een gesloten oppervlak van opeengedrongen, steil afhangende, donkergroene scheuten met daarachter een open ruimte.

Kenmerken: de boom blijft het hele jaar groen, het blad is dof. De zijbladeren zijn recht, met een enigszins afstaande, 3 mm lange punt. De 9 mm lange kegels zijn het eerste jaar purpergroen. In het tweede jaar rijpen zij roodbruin af.

Bijzonder: de boom kan heel oud worden, de oudste boom is meer dan 1500 jaar oud.

Nootka Cypres 'Pendula' *Chamaecyparis nootkatensis 'Pendula'*

Herkomst: noordwestelijk Noord-Amerika.

Vorm: treurvorm met een doorgroeiende top, wijde takken, horizontaal afstaand, maximale hoogte 12 meter.

Kenmerken: donkergroene schubben met witachtig berijpte rand, de twijgen hangen sierlijk omlaag.

Bijzonder: zeer zeldzaam.

Hinoki Cypres *Chamaecyparis obtusa*

Herkomst: Japan.

Vorm: langzaam groeiende boom met een smalle kegelvorm, maximale hoogte 35 meter.

Kenmerken: schaalvormige bladeren, 2 tot 4 mm lang, stompe top, van boven groen, van onderen groen, met een witte rand van schorsporiën aan de basis van elk schaalblad. De kegels zijn bolvormig. Ze hebben een diameter van 8 tot 12 mm en 8 tot 12 schalen, in rijtjes van tegenoverstaande paren.

Hinoki Cypres 'Nana Gracilis' *Chamaecyparis obtusa 'Nana Gracilis'*

Herkomst: Japan.

Vorm: kleine Conifeer, wordt niet groter dan 1,50 meter.

Kenmerken: donkergroen blad, ook in de winter.

Bijzonder: vanwege het kronkelige en grillige loof veel gebruikt voor bloemschikken.

Japanse Cypres 'Filifera' *Chamaecyparis pisifera 'Filifera'*

Herkomst: Japan.

Vorm: losgetakte scheuten, zeer dunne loten, hoogte: 35 tot 50 meter.

Kenmerken: het blad is 1,5 mm lang, spits, met witte tekening aan de basis. Blijft ook in de winter zijn groene kleur behouden.

Bijzonder: het schubvormige loof heeft diverse kleuren: groen, blauwgroen, geel of witbont.

Geelhout

Cladrastis kentukea

Aan zijn broze loten ontleent het Cladrastis kentukea (Geelhout) zijn eerste naam, afgeleid van de Griekse woorden ‘klado’ voor ‘tak’ en ‘thraustos’ voor ‘fragiel’. Kentukea verwijst naar het Amerikaanse Kentucky, het herkomstgebied van de boom.

Exclusieve sierboom

Zijn Nederlandse naam Geelhout dankt de boom aan het gele hout onder de bast, waarvan vroeger stoffenverf werd gemaakt. Het hout wordt op kleine schaal gebruikt voor exclusieve meubels, geweerladen en decoratief houtsnijwerk.
In Nederland komen wij de fraaie Geelhout niet vaak tegen. In Amerika wordt de boom, die goed tot zijn recht komt in parken en grote tuinen en bestand is tegen stedelijke omstandigheden, vooral als sierboom gebruikt. Met zijn vlinderachtige witte bloemen heeft de boom een magische aantrekkingskracht op vogels.

In de Verenigde staten is de Cladrastis kentukea (Geelhout), behorend tot de Vlinderbloemfamilie (Leguminosae), een van de zeldzaamste inheemse bomen. Hij groeit voornamelijk op de kalksteenrotsen van Kentucky, Tennessee en North Carolina. Het breedste bekende exemplaar (hoogte 22 meter, diameter van de stam 2,2 meter) is te vinden op Spring Grove Cemetery in Cincinnati, Ohio. Het hoogste bekende exemplaar in Amerika, te bewonderen in Plott Cove Research Natural Area in Georgia, is een ranke boom met een hoogte van 27 meter en een stam met een diameter van slechts 55 cm. Buiten Amerika kan de boom nog hoger worden.

Cladrastis kentukea | Geelhout

Vijfheerenlanden, Oldambtlaan

Geelhout *Cladrastis kentukea*
Herkomst: Noord-Amerika.
Vorm: bladverliezende boom, middelgroot, brede, ronde, wijd uitgespreide kroon, karakteristieke laaghangende takken, maximale hoogte 27 meter.
Kan als boom of als meerstammige struik worden gekweekt.
Kenmerken: het grote, samengestelde blad bestaat uit 7 tot 9 ovale bladeren, die in het najaar helder geel kleuren. De in juni verschijnende vlinderachtige bloemen zijn crèmewit of roze. Zij groeien in trossen van 20 tot 25 cm lang en hebben een aangename geur. In Europa komen de bloemen niet altijd tot ontwikkeling. In de nazomer verschijnen de peulen, die eerst groen, daarna geel en tenslotte oranje kleuren.
Bijzonder: de wortels en het gezaagde hout zijn opvallend geel.

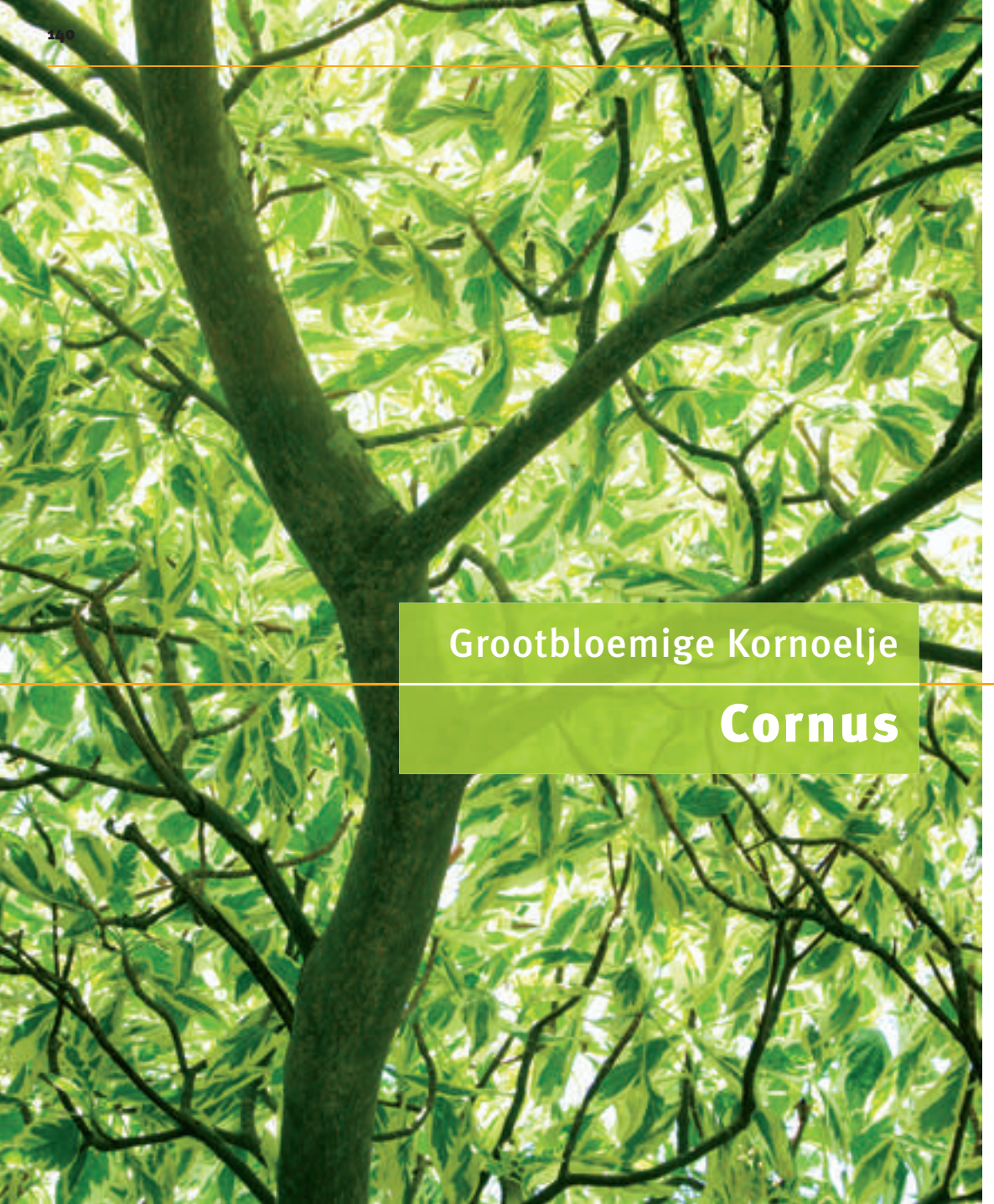

Grootbloemige Kornoelje

Cornus

Beren en bevers komen af op zijn bladeren en twijgen, vogels op zijn vruchten. De Cornus (Grootbloemige Kornoelje) heeft veel te bieden. De schors bevat een bitterstof waarvan hartmedicijnen worden gemaakt. Indianen trokken uit deze bitterstof laxeermiddelen en braakmiddelen. In Amerika en Brits Columbia maakte men in vroegere tijden spiesen (in het Engels ‘dogs’) van het hout van de boom, die in deze contreien Pacific dogwood heet. Tegenwoordig worden van het hout pianotoetsen en tuinornamenten gemaakt.

Voor elk wat wils

De Grootbloemige Kornoelje, die tegenwoordig vooral een sierfunctie vervult, geldt als nationale bloem van Brits Columbia, waar geslaagde eindexamenkandidaten van middelbare scholen van het Ministerie van Onderwijs een ‘Dogwood Diploma’ krijgen uitgereikt.
Marten Toonder, schrijver en tekenaar van verhalen over Heer Bommel en Tom Poes, die zijn personages vaak naar planten noemde, gaf de naam Kornoelje aan de toverheks Neppa Kornoelje, die voorkomt in Heer Bommel en de grijze kunsten. In het verhaal, met het thema ‘een onzichtbare held’, maakte zij Heer Bommel met een kruidendrank onzichtbaar en voorspelde zij zijn toekomst.

De Cornus (Grootbloemige Kornoelje) behoort tot het geslacht Kornoelje, een geslacht van dertig tot vijftig soorten struikachtige planten en bomen in de (Cornaceae) Kornoeljefamilie. Zijn lieflijke, witte bloemen verspreiden een bedwelmende geur.

Cornus | Grootbloemige Kornoelje

Laan van Wateringse Veld

Reuzenkornoelje *Cornus controversa*

Herkomst: China en Japan.

Vorm: hoge heester of kleine boom, als boom maximale hoogte van 6 tot 12 meter en als heester 4 tot 5 meter. De brede, evenwichtig opgebouwde kroon bestaat uit horizontaal gelaagde takken. Deze staan in etages, waardoor er een goed zicht ontstaat op de prachtige bladeren.
Kenmerken: blad is glanzend groen. De pluizige bloemen zijn roomwit van kleur en verschijnen vanaf half mei in tuilen. In de herfst kleurt het blad dieprood.

Ellertsveldlaan

Grootbloemige Kornoelje 'Monarch'

Cornus nuttallii 'Monarch'

Herkomst: oorspronkelijk Noord-Amerika, Brits Columbia.

Vorm: bladverliezende ronde tot kegelvormige kroon, maximale hoogte 6 meter.
Kenmerken: is een variëteit met groen blad, brede en ronde bloembladeren en purperen jonge scheuten. Bloeit in mei met witte bloemen.
Bijzonder: de wetenschappelijke naam Cornus nuttallii verwijst naar de 19e eeuwse Engelse bioloog Thomas Nuttall, die in Amerika werkte en de boom daar ontdekte.

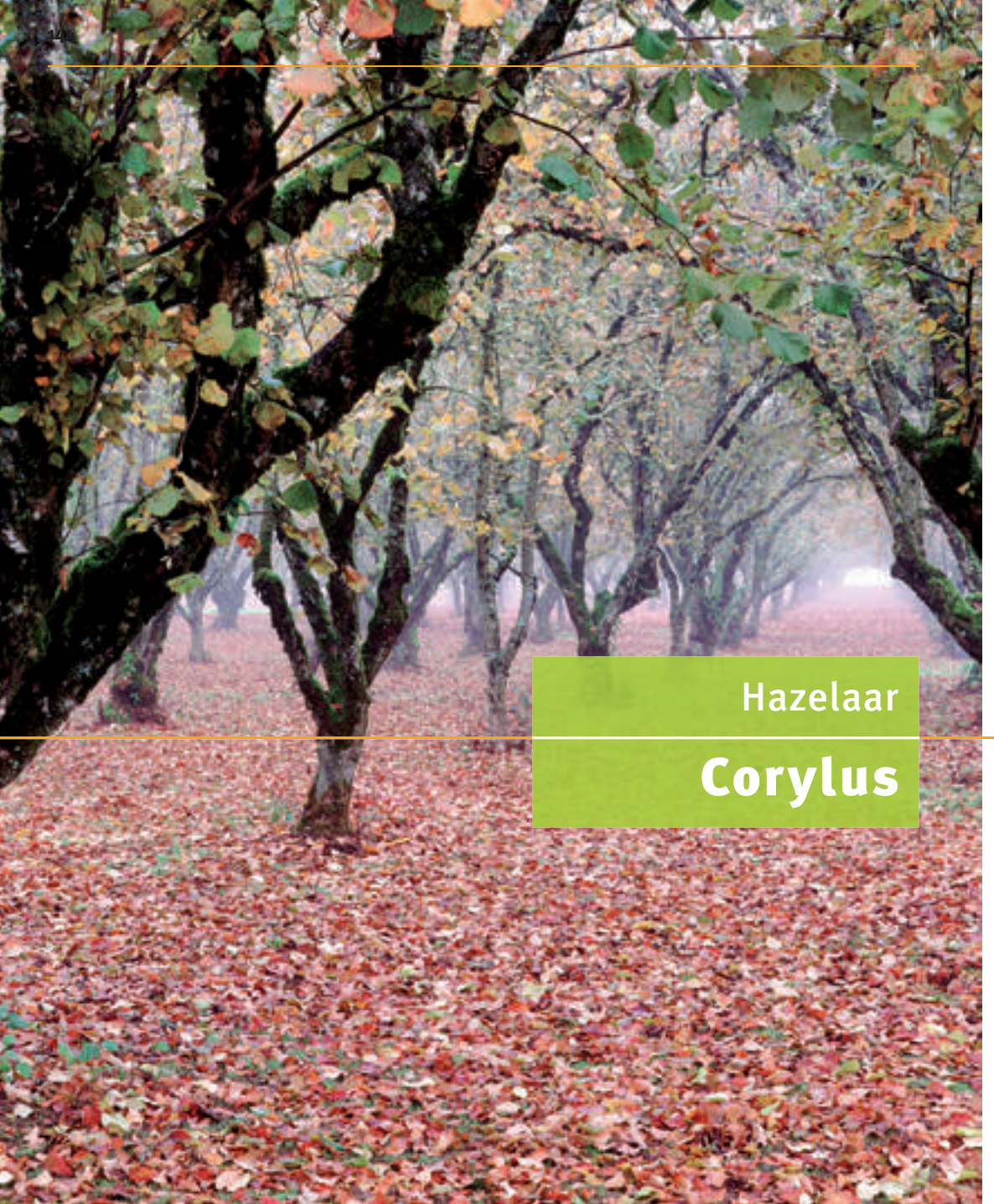

Hazelaar

Corylus

Door Europa ging vroeger het verhaal over de slangenkoning, een gekroonde witte hazelworm, die onder een Hazelaar woont. Groeide op de Hazelaar een maretak (symbool van eeuwigheid), was de boom ouder dan 35 jaar en hadden zijn bladeren ronde gaatjes, dan was het zeker dat de slangenkoning daar verbleef. Wie hem kon grijpen en houden, bezat de wijsheid van Salomo, kon beschikken over aardse schatten, kende de kracht van kruiden en had macht over alle natuurgeesten.

Boom der onsterfelijkheid

De bezitter van de slangenkoning kon zich onzichtbaar maken en was onweerstaanbaar in de liefde. Wie de slang in zijn macht had, was meester van het tijdelijke, evenals de Hazelaar.
Dit verhaal geeft weer hoe mensen de Hazelaar (Corylus) zien: als symbool van eeuwigheid, de boom die de macht heeft het tijdelijke te overwinnen en daardoor is verbonden met de zon.
Waarschijnlijk houdt dit denkbeeld verband met de bloeiwijze van de boom, waarbij de mannelijke katjes de hele winter blijven zitten, terwijl de Hazelaar in het voorjaar als eerste boomsoort bloeit. Die nimmer aflatende bloei geeft de boom een onsterfelijke uitstraling, met eeuwigheidswaarde. De Hazelaar wordt ook in verband gebracht met de slang, die zich ook regelmatig vernieuwt door zijn huid af te werpen.
De vruchtdragende Hazelaar geldt, evenals zijn noten, ook nog als vruchtbaarheidssymbool. Notenkraken staat in Duitsland voor geslachtsgemeenschap hebben, flirten heet daar ‘naar de Hazelaar gaan’.
Omdat de Hazelaar bloeit in de tijd dat andere bomen nog volop in winterslaap zijn, wijdden de oude Germanen de boom aan hun vruchtbaarheids- en dondergod Donar. Iduna, de Germaanse godin van leven en vruchtbaarheid, werd in een hazelnoot betoverd en bevrijd door Loki, die zichzelf in een valk veranderde.
Ook de Kelten kenden de boom grote vruchtbaarheidswaarde toe. In een Ierse mythe loopt een edelvrouw een Hazelaarsbosje in om de goden te vragen haar van haar onvruchtbaarheid te genezen.

Wichelroede

Door de macht die oude volkeren aan de Hazelaar toekenden, werd hij veel gebruikt als wichelroede, waarmee wichelaars heksen en gespuis opspoorden en uitroeiden, of naar water of metaal onder de grond zochten. De wichelroede is een gevorkte twijg, driemaal zo lang als de wijsvinger, gesneden bij nieuwe maan, vóór zonsopgang, onder het uitspreken van de spreuk: ‘Ik snij u af, lieve roede, opdat ge mij zoudt zeggen, wat ik u wil vragen. Ik zal u niet aanroeren, totdat ge de waarheid laat horen.’
Tijdens het wichelen moet de twijg aan beide einden worden vastgehouden, met het verbin-

dingsstuk naar boven gericht. Slaat de roede naar beneden, dan bevindt het gezochte zich in de grond.
Behalve als wichelroede worden de buigzame twijgen gebruikt als rijshout voor oeverbeschoeiing in bossen. In oude bierbrouwerijen werd het hazelaarshout gebruikt voor schuimspanen.
In kabouterverhalen speelt de hazelnoot een voorname culinaire rol. Kabouters ontbijten met hazelnotenpap, ze nemen hazelnootgebak bij hun eikeltjeskoffie en dineren met hazelnotenpuree. Maar ook in de echte wereld is de aan grote trossen groeiende hazelnoot een populair voedingsmiddel. Wereldwijd worden hazelnoten in gerechten verwerkt, of tussendoor gegeten, bijvoorbeeld in studentenhaver. In landen rond de Himalaya behoren hazelnoten tot de elementaire levensbehoeften.
Hazelnoten hebben ook een helende werking. Geroosterde hazelnoten, fijngestampt en gemengd met peper, zouden helpen tegen verkoudheid. Sprookjesfiguren gebruiken de hazelnoot als vervoermiddel, zoals in een rijmpje over de Feeënkoningin:

'Haar wagen is een ledige hazelnoot
Door eekhoornwolk of ouden dwerg vervaardigd,
Sinds ouden dag der feeën wagenmakers.'

Soms hangen ze begin januari al aan de boom, de opvallende, gele, mannelijke katjes van de Hazelaar. De boom is er altijd als eerste bij. In februari verschijnen dan de vrouwelijke bloemen. Maar als de katjes hun stuifmeel voor die tijd al hebben uitgestrooid, wordt het een mager oogstjaar aan heerlijke hazelnoten. De Hazelaar maakt onderdeel uit van de Betulaceae (Berkenfamilie) en omvat ongeveer vijftien soorten. Het blad van de Hazelaar heeft veel overeenkomsten met die van de Iep, de Zomerlinde en de Haagbeuk. De bladeren, met dubbel gezaagde randen, lopen in mei uit en vallen in november af. Vrouwelijke bloemen, zitten ieder afzonderlijk aan de loten. Het zijn knopjes met kleine rode kroontjes (stempels). De bloemen groeien in september/oktober uit tot flinke noten (2 cm) met een bladachtig omhulsel.

Corylus | Hazelaar

Ellertsveldlaan (plein bij de scholen), Laantje van Salland

Gewone Hazelaar *Corylus avellana*

Herkomst: West-Europa.
Vorm: meestal meerstammig, struikvormig. Kan 15 meter hoog worden.
Kenmerken: rond, ovaalvormig blad met een dubbelgetande rand en aan de bovenzijde iets gespitst. Bladeren zijn slap, zacht en behaard. Ongeveer 12 cm groot. De bloemen verschijnen nog voor het blad, al vroeg in het voorjaar. Mannelijke katjes zijn geel van kleur en 5 tot 12 cm lang, de vrouwelijke zijn veel kleiner en verborgen in de knoppen. De zaden zijn hazelnootjes met een diameter van ca. 2 cm. De noot is gedeeltelijk tot geheel omgeven door schil. De vorm van de schil bepaalt het soort boom.
Bijzonder: Vlaamse gaaien zorgen in de natuur voor de verspreiding van de boom door in de herfst de noten als voedselvoorraad te verstoppen in de grond. Uit de noten die blijven liggen, kunnen nieuwe bomen groeien. Tenminste als de bosmuizen de noten niet opeten.

Soorten en ondersoorten van de **Corylus**

Fie Carelsenlaan

Boomhazelaar *Corylus colurna*

Herkomst: Zuidoost-Europa, Klein-Azië.

Vorm: kroon is breed eirond tot breed kegelvormig, forse boom met rechte, doorgaande stam met een ruwe kurkachtige schors. Kan tot 20 tot 25 meter hoog worden.

Kenmerken: het donkergroene blad is breed omgekeerd eirond (8 tot 12 cm), mannelijke katjes geelbruin (12 cm), de vrouwelijke onopvallend, bloeitijd februari - maart. In september en oktober volgen de eetbare noten in bladachtig omhulsel.

Bijzonder: sterke en weinig ziektegevoelige boom.

Noordweg

Boomhazelaar 'Te-terra Red' *Corylus colurna 'Te-terra Red'*

Herkomst: Turkije.

Vorm: opgaande boom, na 10 jaar kan de boom uitgroeien tot 4 meter.

Kenmerken: draagt gele bloemen.

Hazelaar

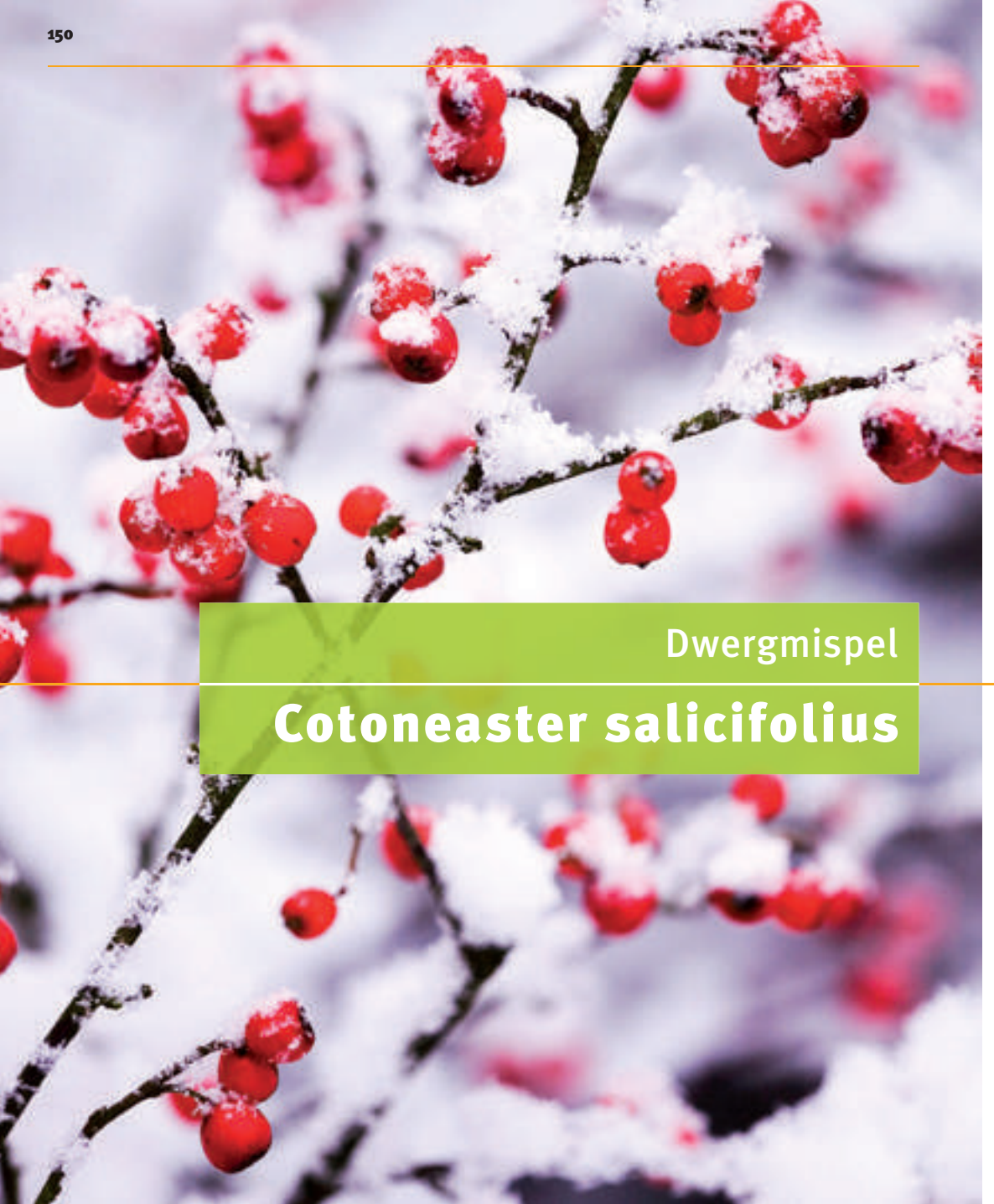

Dwergmispel

Cotoneaster salicifolius

Een wel heel grote dwerg voor zijn 5 meter, de Cotoneaster salicifolius (Dwergmispel). Kramvogel en koperwiek smullen van zijn bessen, als zij door de strenge koude uit Siberië en de poolstreek worden verdreven.

Grote dwerg

Behalve vogels beleven ook mensen plezier aan de Cotoneaster salicifolius (Dwergmispel), die in parken en tuinen een lust voor het oog is met zijn mooie witte bloemen en rode bessen.
Voor een dwerg is hij groot: hij komt als struik voor, maar ook als boom.

De Cotoneaster salicifolius (Dwergmispel) behoort tot de Roseaceae (Rozenfamilie). De Dwergmispel (het geslacht Cotoneaster) bestaat in verschillende soorten en maten. Grofweg zijn er zo'n 45 in Nederland voorkomende soorten, die elk een groot aantal variëteiten en cultuurvariëteiten hebben. Er bestaan groenblijvende en bladverliezende struiken, sommigen worden heel hoog, andere hebben een kruipende groeiwijze.
De wetenschappelijke naam Salicifolius betekent: 'met bladeren als van wilgen'.

Cotoneaster salicifolius | Dwergmispel

Friese Woudenlaan

Dwergmispel 'Willeke' *Cotoneaster salicifolius 'Willeke'*
Herkomst: West-China.
Vorm: meerstammige struik met overhangende takken, maximale hoogte 5 meter, maximale breedte: 3,5 meter.
Kenmerken: de bladeren staan afwisselend en zijn enkelvoudig, lansvormig, donkergroen, in de winter verkleuren zij naar kastanjebruin. Ze lijken op wilgenbladeren en hebben aan de onderzijde fijne, grijze haartjes.
In juni verschijnen er talrijke bloeiende, samengestelde trossen van witte bloemen van 5 tot 6 mm. De kelkblaadjes zitten aan de basis van de vruchten, die groeien in kleine, opvallende, appelachtige rode bessen, die het omhulsel vormen van de steenvrucht en in de periode september - oktober tot rijping komen en de hele winter blijven zitten. Na verloop van tijd verschrompelen zij door verdamping van hun eigen vocht. Na strenge vorst vallen zij spontaan af.

'De meidoorn-komste brengt de hemel op aarde; door alle lenteleven suizelt één zoet woord, En blijder blink de hemel; want de aarde heeft gehoord.'
('The coming of the hawthorn brings on earth; Heaven: all the spring speaks out in one sweet word, And heaven grows gladder, knowing that earth had heard.')

Meidoorn
Crataegus

Symbool van lente, bloei en vruchtbaarheid

Deze poëtische regels wijdt de Engelse dichter Algernon Charles Swinburne (1837-1909) in Hawthorn Tide aan de Crataegus (Meidoorn), als symbool van lente, bloei en vruchtbaarheid.

Door zijn witte bloemenruikertjes, die uitbotten aan de doornige takken en hem tooien met een schitterende bruidssluier, zien veel volkeren de Meidoorn (Crataegus) zoals Swinburne hem in de 19e eeuw bezong. In vele West-Europese landen symboliseert de boom lente, bloei, vruchtbaarheid en seksualiteit. Al bij oude volkeren is de datum waarop de Meidoorn in bloei komt, van grote betekenis. Volgens Keltische sagen zou de Meidoorn, ook Hagedoorn genoemd, uit bliksem zijn ontstaan en daarmee het heilige vuur in zijn takken bewaren. Volgens de Ieren kan niemand ongestraft een Meidoorn vellen, omdat dit de hogere machten zou mishagen.
In het oude Griekenland bracht de Meidoorn geluk en stond hij voor liefde en trouw. Tijdens hun bruiloft worden bruidsparen, die meidoorntakjes dragen, met brandende fakkels van meidoornhout begeleid. Tot in de 20ste eeuw werden de bruid en het huwelijksaltaar met witte Meidoornbloesems versierd.
De oude Romeinen, die de meidoornbloesem in verband brachten met Flora, de godin van de bloei, bekransten het huis waar een bruiloft plaatsvond met meidoorntakjes. Jonge meisjes overhandigden de bruid een korf, gevuld met meidoornbloesems, die het bruidspaar voor onheil en ongemak zou behoeden. Om onheil af te wenden, hing men een meidoorntak aan de deur of verbrandde men een twijg bij de ingang van het huis.

IN VELE WEST-EUROPESE LANDEN SYMBOLISEERT DE BOOM LENTE, BLOEI, SEKSUALITEIT EN VRUCHTBAARHEID

De Germanen bevestigden een meidoorntwijg aan hun huis om kwade geesten af te weren.
In Duitsland brengt het omhakken van een bloeiende Meidoorn ongeluk. In Zuid-Europa werd bij de geboorte van een kind het huis bestreken met een uit Meidoorn bereide zalf.
In Frankrijk stak men in vroegere tijden een meidoorntak in een mesthoop. Daarmee wilde men voorkomen dat uit een hanenei, gelegd door een tien jaar oude haan en door een pad uitgebroed, een basilisk zou groeien: een monster, voor de helft slang en voor de helft haan, met ogen die zo verzengend gloeien, dat alles waar hij naar kijkt in vlammen opgaat.

Doornenkroon

Fransen noemen de boom 'noble épine', omdat de doornenkroon die Jezus bij zijn kruisiging droeg van Meidoorn zou zijn gevlochten.
Karel de Grote verordonneerde de bouw van een kerk op plaatsen waar Meidoorns opeens begonnen te bloeien. Een soortgelijke legende verhaalt hoe de staf van Jozef van Arimathea, een volgeling van Jezus, elke kerstnacht in het Engelse Glastonbury tot bloei kwam. Jozef zou 63 na Chr. in die plaats een kerk hebben gesticht. Tot de dood van Koning Charles I, bracht men hem op Eerste kerstdag een bloeiende Meidoorntak. Na zijn onthoofding, in 1649, door Cromwell's puriteinen, werd de Meidoorn bij de door Jozef gestichte kerk meteen omgehakt. Op de plaats van de boom ligt nu een gedenksteen, maar zijn uitlopers zouden nog altijd bloeien.
Ook kwade eigenschappen werden toegedicht aan de doornige boom. 'God schiep de Appel- en de Perenboom, maar de duivelse aap de stekelige Hagedoorn', zegt men in Haute Bretagne. Het negatieve oordeel kan te maken hebben met de doornen van de boom, die in de Bijbel met zondeval worden geassocieerd. Ook kan de heidense associatie met vruchtbaarheid en seksualiteit de Meidoorn in een kwaad daglicht stellen. Sommigen waren bang voor Meidoorns, omdat in de bladerkroon heksen zouden zitten, die men vooral 's nachts kon horen sissen.

Koffiesurrogaat

Aan de Meidoorn kent men magische geneeskracht toe. In Duitsland wordt een beschermende kracht tegen koorts toegeschreven aan de eerste drie Meidoornbloesems die men vindt. Onderdelen van de boom hebben echter ook aantoonbare geneeskracht, onder andere tegen hartkwalen. Volgens de kruidkundige Parkinson, die rond 1620 leefde, kan uit de Meidoorn een effectief middel tegen niersteinen worden bereid. Gemalen Meidoornbessen met wijn zouden helpen tegen waterzucht, Meidoornbloesem tegen te hoge bloeddruk.
De rode boomvruchtjes dienen al sinds de oertijd als voeding. Tijdens de Eerste Wereldoorlog schijnen ze in Duitsland als koffiesurrogaat te zijn gebruikt.
Van het harde hout van de boom maakt men kleine gereedschappen, wandelstokken, eggetanden en kamraderen in molens. Meidoornhout is bovendien uitstekend brandhout, waarmee de bakker een goed vuur kan stoken: 'Sure, it is by the Irish said: hawthorn bakes the sweatest bread'.

'Een doornin haghe alomme daer men tunen sculdich es te bestoppenen', luidde een voorschrift voor pachters uit 1399.
Sinds mensenheugenis wordt de Crataegus (Meidoorn)vanwege zijn doornen op de takken in de Lage Landen als natuurlijke afscherming gebruikt. Een ondoordringbare heg, waar zangvogels bescherming vonden tegen roofdieren.
Evenals de Kers, de Lijsterbes, de Appel en de Peer behoort de Meidoorn tot de familie van de Rosaceae (Rozenfamilie).
Bij ons komen twee soorten inheems voor: de Crataegus monogyna (Eenstijlige Meidoorn) en de Cratagus Laevigata (Tweestijlige meidoorn). Het gaat hierbij om een botanisch verschil: een of twee stijlen. Alle gekweekte varianten hebben twee stijlen, maar om het nog complexer te maken: een eenstijlige meidoorn kan ook twee stijlen bezitten. De meidoorn is een geliefde struik/boom voor vele soorten insecten en vogels.
De meidoorns staan vooral in de autovrije hoven van Hoge Veld.

Crataegus | Meidoorn

Buenos Aireshof

Scharlaken Meidoorn *Crataegus coccinea*

Herkomst: Zuidoost-Engeland, oostelijk deel Noord-Amerika.
Vorm: kleine, dichte, breed afgeronde boom of grote meerstammige struik, tot 7 meter hoog, met horizontale vertakking; doornen tot 2 cm lang. Het wordt ook gezien als een grote meerstammige struik.
Kenmerken: ovaal (soms afgerond), donkergroen blad (tot 3 cm lang), het breedst bij de basis, soms gelobd bij de top. Bladeren zijn haarloos en grof getand. In de herfst kleurend van oranje tot paarsrood.
Witte bloemen bloeien in mei, in trossen, gevolgd door ronde vruchten (1 tot 2 diameter), die rijpen in september - oktober en meestal in stand blijven tot de late herfst/vroege winter. De vruchten zijn in principe eetbaar, maar vooral geschikt voor vogels.

Buenos Aireshof

Tweestijlige Meidoorn *Crataegus laevigata*

Herkomst: West-Europa, in oude bossen en heggen, vooral op klei en leem.
Vorm: middelgroot, doornig, dicht vertakt, gegroefde stam, in het wild vaak struikvormig, maximale hoogte 9 meter.

Kenmerken: het blad is donkergroen, iets glanzend, verspreid met meer ronde, minder diep ingesneden lobben, in vergelijking met de Crataegus monogyna, vrijwel kaal; de grootste nerven recht of naar voren gebogen. Steunblaadjes aan de voet van de meeste bladeren.
De bloemen zijn wit, met 2 tot 3 stijlen. De vruchten zijn ronder en roder dan die van de Crataegus monogyna en bevatten 2 tot 3 stenen.
Bijzonder: komt bij ons vaker voor als solitaire boom dan als haagstruik.

Kingstonplantsoen

Lavallee's Meidoorn 'Carrieri' *Crataegus lavalleei 'Carrieri'*

Herkomst: kruising tussen de Crataegus Mexicana (Mexico, delen van Guatemala, delen van het Andes Gebergte) en de Crataegus Calpodendron (oostelijk deel Verenigde Staten en Canada).

Vorm: relatief klein, compact, maximale hoogte 6 tot 7 meter.
Kenmerken: het blad is glanzend donkergroen, witte bloemen in de periode mei - juni, in het najaar geeloranje bessen, die tot aan de winter blijven hangen.

Soorten en ondersoorten van de **Crataegus**

Kingstonplantsoen

Tweestijlige Meidoorn ‘Rubra Plena’

Crataegus x media ‘rubra plena’

Herkomst: Nederland. Cultivar van de Crataegus x media, een hybride tussen de Crataegus monogyna en de Crateagus laevigata.

Vorm: opgaand en compact, kan 10 meter hoog worden

Kenmerken: kleine gevuld roze, naar wit verkleurende bloem.

Buenos Aireshof

Pruimbladige Meidoorn *Crataegus x persimillis ‘Splendens’*

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: breed koepelvormig, sterk vertakt, kan 9 meter hoog worden.

Kenmerken: glanzend loof, in de herfst, evenals de vruchten, verkleurend tot fel oranjerood. De schors heeft uitgesproken schubbige ribbels, vaak om de stam heen lopend. De loten zijn kaal, met 2 cm lange doornen. Het blad is eirond, tot 8 cm, nooit gelobd, glanzend, van onderen fijn behaard op de middennerf. De vruchten zijn donkerrood, 15 mm.

Buenos Aireshof

Grootbladige Meidoorn

Crataegus pinnatifida var. major

Herkomst: Noord-China.

Vorm: fraai gevormd, takken zelden gedoornd, tot 10 meter.

Kenmerken: de schors is schubbig, met oranje of gele tinten; soms bruin en meer rechthoekig-gekloofd. De bladeren zijn als bij de eenstijlige Meidoorn, maar donkergroen en heel groot, tot 15 cm; van onderen enigszins behaard op de nerven, opvallend mooie bloemen, vruchten 20 mm, dieprood, met een kuiltje in de top en 3 tot 4 stenen.

Bijzonder: vrij zeldzaam, voornamelijk voorkomend in parken en oudere tuinen.

Meidoorn

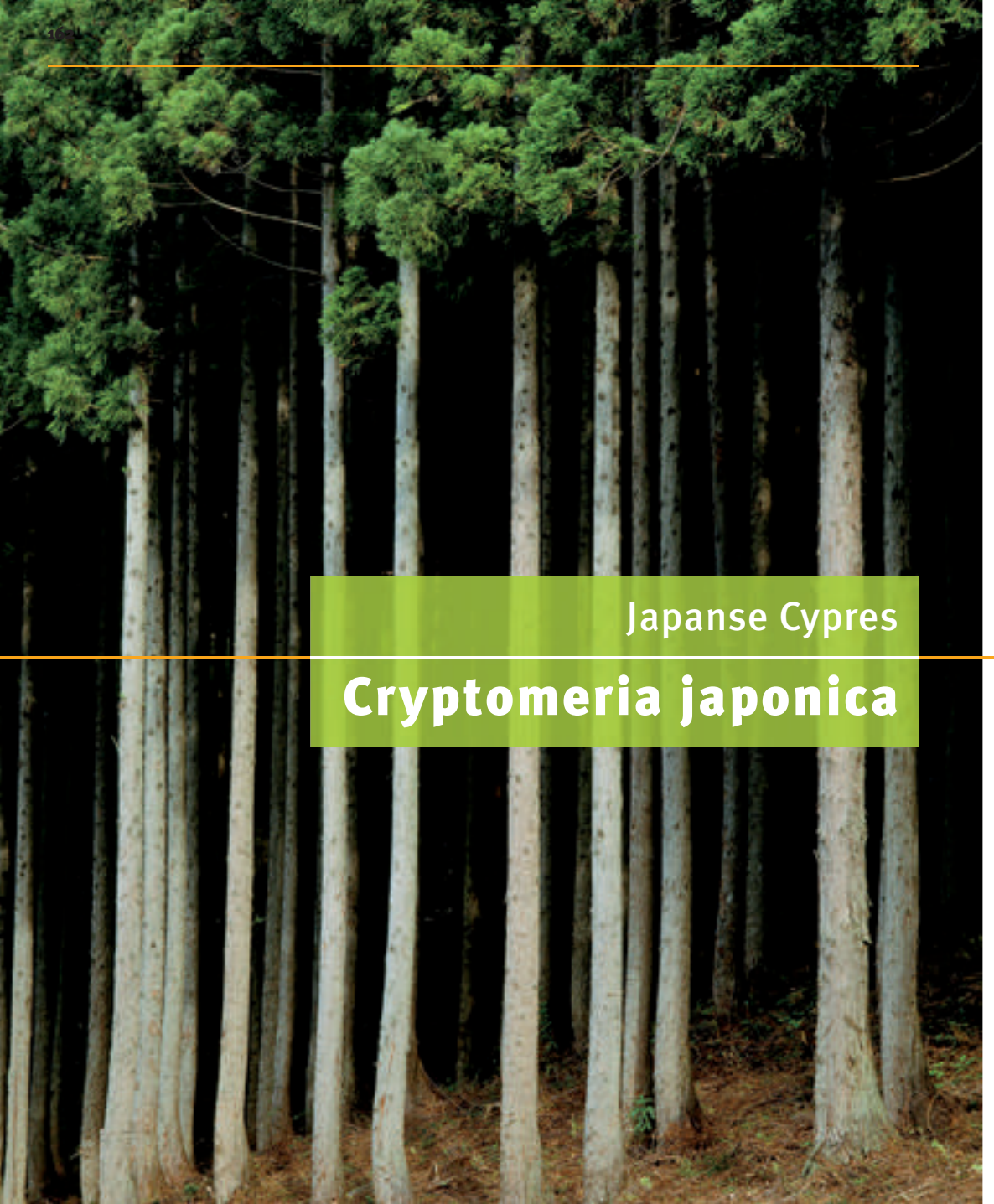

Japanse Cypres

Cryptomeria japonica

Sinds een paar jaar is hij inzet van een heftige strijd tussen milieubeweging, overheid en bedrijfsleven in India: de Cryptomeria japonica (Japanse Cypres). Al anderhalve eeuw, sinds het Engelse koloniale tijdperk, wordt de boom, die in India Dhupi heet, in de heuvels van Darjeeling in grote massa's geplant voor het timmerhout, waarvan onder andere theekistjes worden gemaakt, maar ook vanwege zijn schoonheid, die de Dhupiwouden tot een toeristische attractie maken.

Godin-van-de-genade-spar

Lange tijd domineerden de theeplantages en de Dhupiwouden de heuvels. Sinds 2006 ontstond onder de plaatselijke bevolking het bewustzijn dat een eenzijdige aanplant van Coniferen zoals de Japanse Cypres slecht is voor het ecosysteem. Ondersteund door wetenschappers en milieuactivisten voeren boeren in de omgeving van de Darjeeling Heuvels actie tegen het in stand houden van de Dhupiwouden.
De landbouwers wijten slechte oogsten aan de grond, die door de bomen zou worden uitgeput. Zij zouden licht wegnemen en de uitgevallen naalden zouden de bodem verstikken. De roep om de aanplant van meer gemengde wouden wordt steeds groter, maar overheid en bedrijfsleven geven hieraan vooralsnog geen gehoor, vanwege de economische meerwaarde van de Dhupiwouden.
Ook in andere landen is de Japanse Cypres een belangrijke boom. Wereldwijd wordt het hout van de boom gebruikt voor het vervaardigen van rolluiken. Van zijn naalden wordt in Taiwan een olie gemaakt, die de basis vormt voor een insecticide, die vooral zilvervisjes verdrijft.
In zijn vaderland Japan wordt van het hout van de boom fraaie, verfijnde meubels gemaakt. Vanwege zijn schoonheid wordt de sierlijke Japanse Cypres in dit land, waar hij de nationale boom is, vaak aangeplant in tuinen en langs lanen in de buurt van tempels. Hij is er bekend onder schilderachtige namen, zoals 'Godin-van-de-genade-spar' en Pauwenden.

Uiterlijk lijkt de Cryptomeria japonica op de Sequoiadendron giganteum (Mammoetboom), maar hij blijft wat kleiner. Wel is de boom, behorend tot de Taxodiaceae (Moerascypressenfamilie) nauw verwant aan de gigantische Amerikaanse Coniferensoort.
In onze streken staat de winterharde, snelgroeiende boom vaak in grote tuinen. Hij verdraagt veel schaduw en doet het ook goed onder andere bomen. Doordat zijn dichte naaldendek een groot deel van het zonlicht tegenhoudt, groeit er geen onkruid onder.

Cryptomeria japonica | Japanse Cypres

Reiderlandlaan

Japanse Cypres *Cryptomeria japonica*

Herkomst: Japan.
Vorm: smalle, kegelvormige kroon, maximale hoogte ongeveer 35 meter.
Kenmerken: grote, priemvormige naalden, rond de twijg gerangschikt. De mannelijke bloemen zijn bolvormig, de vrouwelijke groeien in rozetten.

Reiderlandlaan

Japanse Cypres 'Elegans' *Cryptomeria japonica 'Elegans'*

Herkomst: Japan.
Vorm: kegelvormige boom, breed uitgaand aan de onderkant, kan ongeveer 3 tot 5 meter hoog worden.
Kenmerken: behoudt altijd jeneverbesachtige jeugdbladeren. Zijn grijsgroene naalden worden in de herfst warm bronskleurig. De zowel mannelijke als vrouwelijke bloemkegels verschijnen in februari, van bruin tot roze.

Kweepeer

Cydonia oblonga

Boom met vele verhalen

De Trojaanse prins Paris moest kiezen aan wie van de drie beeldschone godinnen – Hera, Athena en Aphrodite – hij de Gouden Paradijsappel moest overhandigen, waarop geschreven stond: ‘voor de allermooiste’. Het werd Aphrodite, de godin van de liefde, waarbij het wellicht hielp dat zij Paris omkocht door hem de mooiste mensenvrouw te beloven: Helena van Troje. En zo komt het, dat Aphrodite vaak staat afgebeeld met een kweepeer in de hand. Want die Gouden Paradijsappel, dat was een kweepeer.

Al sinds eeuwen in de Cydonia oblonga (Kweepeer) een boom met vele verhalen. Behalve symbool van schoonheid, liefde, vruchtbaarheid, wijsheid en eeuwigheid, was zijn gelijknamige boomvrucht ook de vrucht van het noodlot, en het speelgoed van goden en halfgoden. Als symbool van vruchtbaarheid was hij eveneens de vrucht van Gaia, de Griekse godin van de aarde. Er bestaan theorieën dat de vrucht waarmee Eva Adam in het Paradijs verleidde, geen appel

was, maar een kweepeer. Mogelijk was de kweepeer zelfs de appel uit het Hooglied: 'Als een appelboom onder de bomen des wouds, zo is mijn Liefste onder de zonen; ik heb groten lust in Zijn schaduw, en zit er onder, en Zijn vrucht is mijn gehemelte zoet.'
Jonge Griekse meisjes aten kweeperen voordat zij gingen trouwen, in de hoop op een gelukkig en vruchtbaar huwelijk. Griekse bruiden hielden in vroegere tijden bij hun huwelijk een kweepeer in de hand als symbool van de plicht hun echtgenoot liefde en geluk te schenken. Een wet in Athene bepaalde bovendien dat een jonge bruid op de drempel van de bruidskamer een kweepeer moest eten, opdat zij haar gemaal zoveel kinderen zou schenken als er pitten in de vrucht zaten.
Ook in onze streken geldt de Kweepeer als vruchtbaarheidssymbool. Kweeperen in tuinen zouden de menselijke vruchtbaarheid hebben aangewakkerd. Het oude volksgezegde 'Kweepeer voor de pas gehuwden zorgt voor liefde, vreugde en veel kinderen', verwijst ook naar de stimulerende rol in het liefdesspel, die de vrucht wordt toegedicht.
Al in de 16e eeuw schreef de Franse ziener, astroloog en arts Nostradamus kweepeergelei voor tegen potentieproblemen bij mannen en frigiditeit bij vrouwen.

Comeback

De Kweepeer, die volgens de Romeinse geschiedschrijver Plinius 'het boze oog' afweert, zou ook helpen ook bij andere kwalen. Sinds Hippocrates en tot in de 17e eeuw bekleedde hij een ereplaats in de geneeskunde, vanwege zijn samentrekkende werking en zijn kalmerende effect op prikkelingen. Nog steeds worden kweeperen gebruikt als geneesmiddel tegen braken, diarree, verstopping, jicht, brandwonden en verschillende infecties van

DE KWEEPEER GELDT IN VELE STREKEN ALS SYMBOOL VOOR VRUCHTBAARHEID

onder andere de slijmvliezen. Daarnaast dienen ze als door hun weelderige aroma als luchtverfrisser en als basis voor huidcrème. De oude Romeinen maakten parfum van de kweepeer. Victoriaanse dienstboden hadden ze in de linnenkast.
Ook zouden de vruchten dronkenschap tegengaan. Zoals de 11e eeuwse Byzantijnse arts Simon Seth adviseerde: 'Kweepeer, bij het drinken gegeten, gaat tegen dat de 'damp van de wijn' naar het hoofd stijgt'.
Lekker is de kweepeer ook. Sinds mensenheugenis wordt de vrucht verwerkt tot compote, jam, gelei, vruchtensap, vruchtenpasta, taart, vruchtenbrood, dressing, wijn, likeur en marmelade. Het woord 'marmelade', dat oorspronkelijk 'kweeperenjam' betekent, ontleent zijn betekenis aan de Portugese naam van de kweepeer, 'marmelo'. In oude Romeinse kookboeken zijn al recepten te vinden voor kweeperen met honing.
Na de 18e eeuw raakte de kweepeer in vergetelheid, maar sinds het begin van de 21e eeuw beleeft hij een comeback. In Nederland komen we de vrucht steeds vaker tegen op biologische markten, bij de Turkse en Marokkaanse groenteboer, in toko's en in trendy restaurants.

Bij oude boerderijen

Kweeperenbomen zijn fraaie sierbomen, die perfect passen in een lommerrijk hoekje van een klassieke groente- of kruidentuin. Vroeger stonden deze bomen vaak bij boerderijen. Nog steeds vinden wij bij oude boerderijen en in kloostertuinen schitterende exemplaren terug.
Omdat bijen op de honing afkomen zijn de imkers blij met tuinen waarin kweeperen mogen groeien.
De boom met de vele verhalen komt ook voor in de literatuur, zoals in Lunch met De Villa van Pancho, een gedicht van de Noord-Ierse dichter Paul Muldoon ('de Kweepeerboom die ik heb vergeten te vermelden'); kweeperensap bij de maaltijd in Tienduizend tranen, het autobiografische verhaal van schrijfster en Koreaanse oorlogswees Elizabeth Kim; en in het dankwoord tot de kweepeer van dichteres Mary Franken:

'Moeders mooiste is hij niet
de kweepeer.
Hij koestert zijn overgewicht
blijft onaangedaan
dat geen hand hem plukt
en niemand dorstig in het gele
vel van zijn bonkige buik
vol wratten bijt.
Hij wacht op de langsloper
die valt voor zijn grassige geur,
die hij verleidt op een bed
van appel en citroen,
die hij voert naar een overvloed
van rinsig zuur en prikkelend zoet.
Mooi is niet het woord
voor ieders verborgen talent
dat leidt naar de schatkamer
van een ziel.'

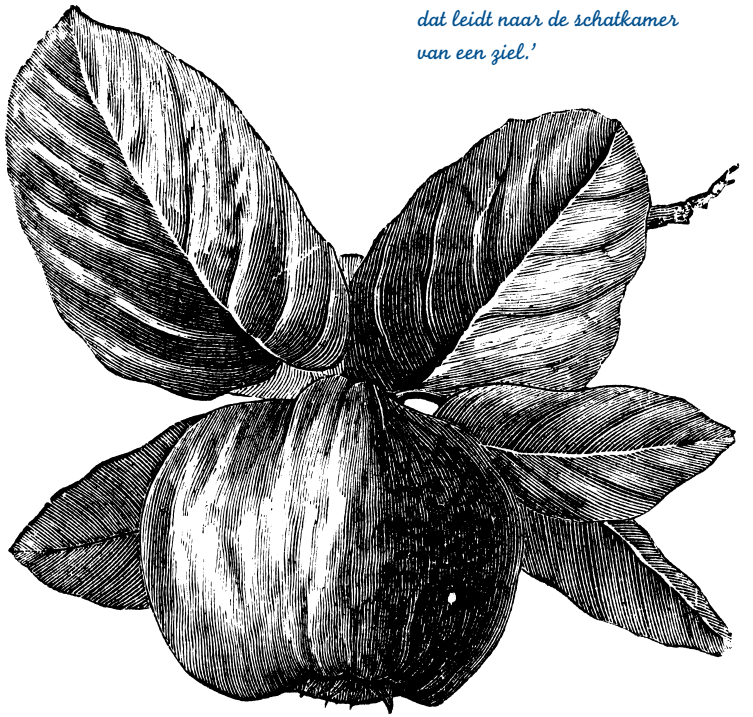

Cydonia oblonga

Al sinds de bronstijd is de Cydonia oblonga (Kweepeer) in cultuur. De boom, behorend tot de Roosfamilie (Rosaceae), stamt vermoedelijk uit de Kaukasus en werd al in het oude Griekenland geteeld. De botanische naam Cydonia is afgeleid van de Griekse stad Kydonia (Cydon), het tegenwoordige Chania, aan de westkant van Kreta. De boomvrucht noemden de oude Grieken 'Kydomalon' ('Appel van Kydon'). De soortnaam 'oblonga' (langwerpig) verwijst naar de vorm van de vrucht. De Romeinen verspreidden de boom vanuit Kreta en Griekenland over Europa.

Cydonia oblonga | Kweepeer

Friese Woudenlaan

Kweepeer *Cydonia oblonga*

Herkomst: West- en Centraal-Azië. Als wilde plant is hij afkomstig uit Perzië en Transkaukasië, tegenwoordig is hij inheems in Griekenland.

Vorm: vanuit struikvorm ontwikkelt deze langzame groeier zich tot een kleine boom met een maximale hoogte van 8 meter.

Kenmerken: het blad is eivormig, donkergroen, afvallend, lang en viltig, ca. 10 cm lang, aan de onderzijde dicht viltig behaard en met viltig behaarde steeltjes. In de herfst wordt het blad geel. Tussen mei en juni gaan de grote, ca 5 cm lange, decoratieve, witte tot zachtroze, kelkvormig naar boven gewelfde bloemen open, die zich in september - oktober ontwikkelen tot peer- of appelvormige, gele, iets viltige, aromatische, harde en wrange, 300 tot 500 gram wegende vruchten. De vruchten zijn duidelijk te herkennen aan een wollig oppervlaktelaagje, waaronder de schil zit, met aan de buitenkant een waslaagje, dat bij wrijven een heerlijk frisse geur produceert.

Bijzonder: in Armenië en Klein-Azië komt de Kweepeer nog in het wild voor, met kleine, gele vruchtjes. Ongeveer 3000 jaar v. Chr. werd de boom veredeld tot een ras met grote vruchten.

Zakdoekenboom

Davidia involucrata

In de Chinese provincie Yunnan werd hij opgepakt op verdenking van spionage, hij overleefde een epidemie van een dodelijke koorts en hij verdronk bijna toen zijn schip op de rotsen liep. Dit alles moest Ernest Wilson doorstaan tijdens zijn barre zoektocht naar de Davidia involucrata (Zakdoekenboom). Toen de Engelse botanicus, in 1899 door de Engelse boomkweker Henry Veitch naar China gestuurd om zaden van de Davidia involucrata op te sporen, eindelijk slaagde in zijn missie, vond hij in eerste instantie een miezerige stronk van de Davidia, naast het huis dat van het hout van deze boom was gebouwd.

Rouwboom

Verbitterd staakte Wilson zijn zoektocht naar de Davidia involucrata, om zich op andere planten te richten. Maar toen stuitte hij bij toeval op een groepje Davidia's in volle bloei. Terwijl de Bokseropstand steeds verder om zich heen greep, moest Wilson wekenlang wachten tot de zaden rijp waren, voordat hij ze naar Engeland kon sturen. Heel veel inspanningen en ontberingen voor een boom, die tegenwoordig in China wordt bedreigd omdat hij te veel ruimte zou innemen voor de plaatselijke bevolking...
Wilson's moeizame queeste naar de Davidia involucrata werd ingeluid door de Franse Jezuïeten-pater Armand David, die de boom in 1868 in China ontdekte bij Mupin (West-Sseu-tch'ouan).
De boom, vanwege de grote witte bloemen, die als wapperende zakdoeken aan de takken hangen, ook wel Zakdoekenboom, Vaantjesboom of Luierboom genoemd, wordt aangeplant om zijn decoratieve waarde. Lekker ruiken doet hij niet. Sommigen noemen hem 'een mooie stinkerd'. Op begraafplaatsen doet hij het goed, vanwege zijn 'zakdoekjes', die verwijzen naar verdriet en rouw.

Soorten en ondersoorten van de **Davidia involucrata**

Van de eerste 37 zaden van de Davidia involucrata (Zakdoekenboom), die botanicus Ernest Wilson in 1899 naar Europa stuurde, ontkiemde er maar eentje. De zaden van de boom, die in 1906 voor het eerst in Europa tot bloei kwam, ontkiemen moeizaam. Gemiddeld bloeien de bomen pas na 15 jaar. De Davidia involucrata kan 100 jaar worden, maar geen enkel exemplaar bereikte deze leeftijd buiten het herkomstland China.
De Davidia involucrata is de enige soort uit het geslacht Davidia, een geslacht uit de Nyssoideae (Tupelo onderfamilie), die valt binnen de Cornaceae (Kornoeljefamilie).

Davidia involucrata | Zakdoekenboom

Ellertsveldlaan

Zakdoekenboom *Davidia involucrata*

Herkomst: China.

Vorm: uitstaande takken, die een koepelvormig kroon vormen.
Maximale hoogte 20 meter.
Kenmerken: verspreide bladeren met langs de rand grote, scherpe, driehoekige tanden en een dichte, witte beharing aan de onderkant. De 7 tot 14 cm grote bladeren zijn toegespitst eirond en hebben een grof gezaagde bladrand. De bladsteel is 3,5 tot 7 cm lang. De grote, witte, op zakdoekjes lijkende schutbladeren hebben een paarse bloeiwijze: een ca 2 cm groot hoofdje, bestaand uit meerdere onopvallende mannelijke bloemen en 1 vrouwelijke bloem. De 4 cm lange en 3 cm brede, nootachtige vruchten bevatten 3 tot 6 zaden, die 18 maanden nodig hebben om te kiemen. De eenhuizige boom bloeit in mei. De boom verspreidt een onaangename geur.

Ellertsveldlaan, Liemersingel, Westergosingel

Zakdoekenboom Vilmoriniana

Davidia involucrata var. Vilmoriniana

Herkomst: China.

Vorm: kroon is breed, eirond. Hoogte: 10 tot 15 meter.
Kenmerken: onderscheidt zich door een smaller blad, groen, getand met diep liggende nerven, dat aan de onderzijde kaal en glanzend is. Witte schutbladeren.

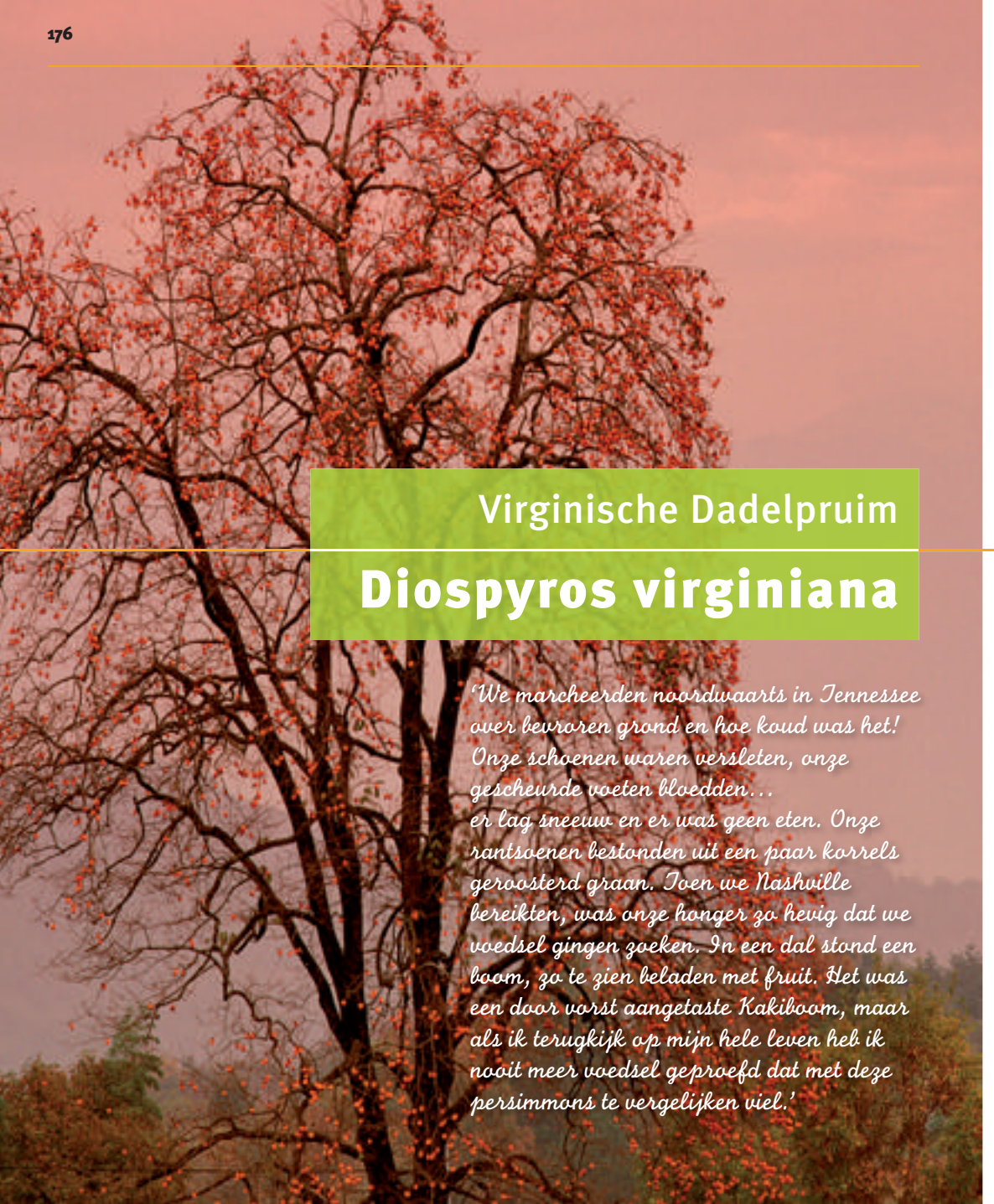

Virginische Dadelpruim

Diospyros virginiana

'We marcheerden noordwaarts in Tennessee over bevroren grond en hoe koud was het! Onze schoenen waren versleten, onze gescheurde voeten bloedden… er lag sneeuw en er was geen eten. Onze rantsoenen bestonden uit een paar korrels geroosterd graan. Toen we Nashville bereikten, was onze honger zo hevig dat we voedsel gingen zoeken. In een dal stond een boom, zo te zien beladen met fruit. Het was een door vorst aangetaste Kakiboom, maar als ik terugkijk op mijn hele leven heb ik nooit meer voedsel geproefd dat met deze persimmons te vergelijken viel.'

In de Amerikaanse Burgeroorlog redde een Diospyros virginiana (Virginische Dadelpruim) een legeronderdeel na de Val van Atlanta van de wisse hongerdood. Want over deze boom gaat het, in het relaas van Milton Cox, veteraan uit de Amerikaanse Burgeroorlog, opgetekend door zijn zoon John.

Levensredder bij veldslagen

De Diospyros virginiana, die wordt beschouwd als de Amerikaanse tegenhanger van de Diospyros Kaki (Aziatische Kaki), speelt een vooraanstaande rol in de Amerikaanse geschiedenis. Al in de 16e eeuw gebruikten indianen persimmonbrood (brood van de Persimmon, zoals de Dadelpruim in Amerika heet) als onderhandelingsmiddel in de strijd tegen gebiedsveroveraars.
In de oogsttijd van de dadelpruim worden in onder andere North Carolina en Indiana Persimmon Festivals georganiseerd, die een week of langer duren, met parades, sporttoernooien, carnaval, muziek, dans, maar bovenal overvloedige maaltijden met dadelpruimgerechten, zoals de in Amerika beroemde pudding en cake.
Dadelpruimen, die rauw, gekookt of gedroogd kunnen worden gegeten, smaken volgens liefhebbers naar chocola en abrikozen. Helaas kunnen wij er hier niet over meepraten, want in Nederland en België worden de vruchten niet op de markt gebracht. Van de bladeren kan thee worden getrokken, en van de zaden koffiesurrogaat en etherische olie worden gemaakt. Daarnaast brouwt men ook geestrijke dranken van de dadelpruim, zoals bier en likeur.
Ook dieren zijn gek op rijpe dadelpruimen. Elke herfst en winter doen kalkoenen, vogels, wasberen, eekhoorns, herten, beren en vossen zich aan de vruchten te goed.
Behalve om zijn vruchten wordt de Diospyros virginiana gekweekt om zijn mooie, zwarte kernhout, in de houthandel zeer gewild voor het vervaardigen van meubels en decoratievoorwerpen.

De Diospyros virginiana (Virginische Dadelpruim) komt uit de familie Ebenaceae (botanische naam voor een familie van tweezaadlobbige planten). Hiertoe behoort ook de Diospyros Kaki, de Aziatische Kaki, die uit Zuid-Oost-Azië stamt, en de beroemde kakivrucht voortbrengt. Diospyros-bomen brengen zoete, eetbare vruchten voort, die in de Griekse mythologie 'vrucht van de goden' werden genoemd.

Diospyros virginiana | Virginische Dadelpruim

Fivelingosingel

Virginische Dadelpruim *Diospyros virginiana*
Herkomst: oostelijk deel Verenigde Staten.
Vorm: korte stam, brede kroon, weelderig bloeiende takken, maximale hoogte 20 meter.
Kenmerken: groene, hartvormige bladeren, klokvormige bloemen, die in de zomer tot bloei komen. In het najaar verschijnen ronde of ovale oranje, naar zwart neigende vruchten, in grootte variërend van 3 tot 6 cm.

Smalbladige Olijfwilg

Elaeagnus angustifolia

Hij lijkt sprekend op de Olea Europaea (Olijfboom), maar is toch echt een heel andere boom: de Elaeagnus angustifolia (Smalbladige Olijfwilg of Russische Olijf).

Olijf-look-alike

Ook deze lookalike heeft eetbare vruchten, al smaken deze zoet en worden zij vooral door vogels gegeten. Zij zijn echter wel geschikt voor menselijke consumptie. In Iran worden zij gegeten als medicijn tegen ontstekingen en reumatoïde artritis. Bij Nowruz, de traditionele Iraanse lente- en nieuwjaarsviering, vervult de vrucht een belangrijke rol. Als symbool van liefde behoort de senjed, zoals zijn Iraanse naam luidt, tot de zeven s'en van de Nowruz-maaltijd. De zes overige s'en zijn de sabzeh (linzenspruit die wedergeboorte symboliseert), samanu (zoete pudding, symbool van welvaart), sir (knoflook, die medicijn symboliseert), syb (appel, symbool van schoonheid en gezondheid), somaq (sumacfruit, symbool van zonsopgang) en serkeh (azijn, symbool van ouderdom en geduld).

Van de bloemetjes valt lekkere limonadesiroop te brouwen.

Maar bovenal vervult de Elaeagunus angustifolia een sierfunctie, met zijn geurige gele bloemen en zijn fraaie zilveren weerschijn.

Elaeagnus angustifolia

De Elaeagnus angustifolia (Smalbladige Olijfwilg of Russische Olijf) behoort tot de familie van de Elaeagnaceae. De oorspronkelijk uit Klein Azië afkomstige boom werd in de late 19e eeuw in Noord-Amerika geïntroduceerd en vervolgens in het wild genaturaliseerd.
Bij ons is de Elaeagnus angustifolia een exoot die het goed doet, omdat hij weinig eisen stelt. Hij groeit zowel op extreem droge als op extreem vochtige grond, gedijt op een zilte bodem en kan tegen luchtverontreiniging. Dat laatste maakt hem geschikt als stadsboom.

Elaeagnus angustifolia | Smalbladige Olijfwilg

Fivelingosingel,
Hudson,
Kennemerlandsingel

Smalbladige Olijfwilg

Elaeagnus angustifolia

Herkomst: West- en Midden-Azië, zuidelijk deel van Rusland.

Vorm: struikachtig, kan uitgroeien tot een boom van 3 tot 7 meter.
Kenmerken: de bladeren zijn afwisselend, lansvormig, 4 tot 9 cm lang en 1 tot 2,5 cm breed. Zij hebben een gladde rand.
De sterk geurende bloemen groeien in clusters van 1 tot 3 bij elkaar. Ze zijn 1 cm lang met een uit 4 lobben bestaande, roomgele bloemkroon. Zij verschijnen in de vroege zomer en worden later vervangen door clusters van kleine, kersachtige steenvruchten van 1 tot 1,7 cm lang, oranjerood en bedekt met zilverachtige schilfers.

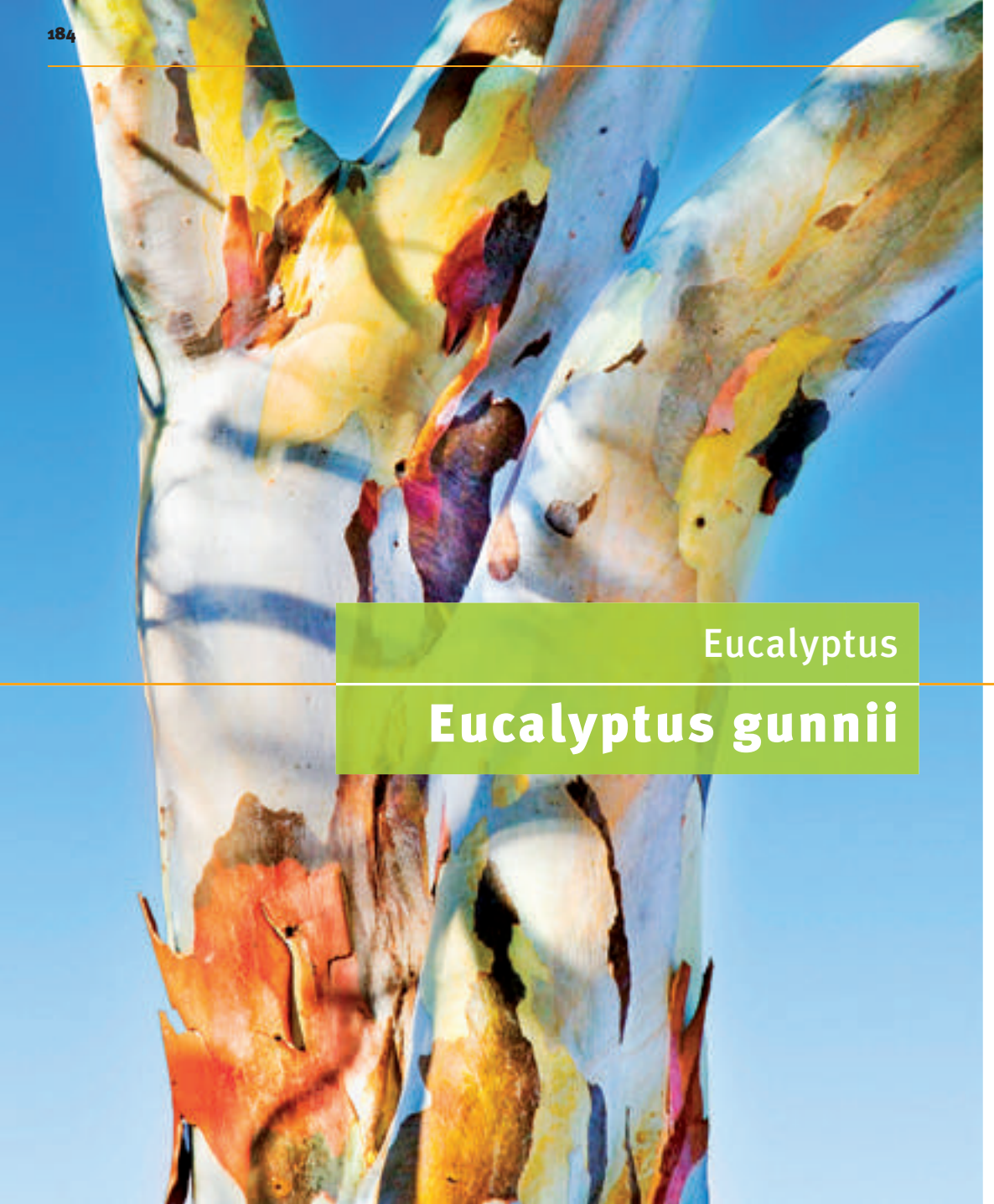

Eucalyptus

Eucalyptus gunnii

‘Koortsboom’. Zo noemen de Aboriginals de Eucalyptus gunnii (Eucalyptus of Cidergomboom), vanwege zijn schors en bladeren, die zij sinds eeuwen gebruiken bij koorts en luchtwegkwalen. Inmiddels is de Eucalyptus wereldwijd vermaard om zijn bladeren, waarvan de fameuze eucalyptusolie wordt gemaakt. De boom is een belangrijk symbool van Australië, waar hij zich manifesteert in uitgestrekte Eucalyptuswouden.

Koortsboom

Algemeen bekend is dat wie hoest en proest baat vindt bij eucalyptusbonbons, hoestsiroop en inhaleerolie. Maar de Eucalyptus gunnii vormt ook een rijke bron voor badproducten, tandpasta, schoonmaakmiddelen, afwasmiddelen en insectenwerende producten. Koalabeertjes in de Australische Eucalyptuswouden kunnen wel twee dagen teren op de bladeren van de boom, waaruit zij water en voedsel halen. Omdat de bladeren voor 50% uit water bestaan en voor slechts 5% uit voedingsstoffen, brengen de dieren grote delen van de dag ietwat suffig en slaperig door. Hun dronken aanblik deed de mythe ontstaan dat de bladeren alcohol zouden bevatten.

Groeikracht

Zijn enorme groeikracht maakt de Eucalyptus gunnii goed bruikbaar in de hout- en papierindustrie. Het hout wordt gebruikt voor woning- en scheepsbouw, spoorwegen, afrasteringen, meubilair en fineer. Ook de didgeridoo, het muziekinstrument van de Aboriginals, is van eucalyptushout gemaakt.

De Eucalyptus wordt ook gebruikt voor de drooglegging van moerassen en, op die manier, ter bestrijding van de malariamug. Het grote wijd uiteengroeiende wortelstelsel vormt een soort spons, die grote hoeveelheden vocht opneemt. Om die reden werd hij op Corsica geplant, om delen van het eiland droger te maken.
In Californië wordt de boom ter bescherming tegen de wind rond fruitbomen geplant.
Decoratieve waarde heeft de Eucalyptus gunnii ook. Vanwege zijn indrukwekkende uiterlijk werd hij medio 19e eeuw van Australië naar Europa overgebracht.
Veel bloemisten verwerken zijn altijd jonge bladeren in boeketten.

Literatuur

Kinderboekenschrijvers zijn geneigd types met magische krachten naar de Eucalyptus te vernoemen. De Stichting Puk Jongeling en de Koeckers, die kinderen bewust wil maken van de natuur, geeft stripboekjes uit waarin onder andere het tovermannetje Eucalyptus een rol speelt. En wie kent niet de heks Eucalypta, de grote vijandin van Paulus de Boskabouter?
In de volwassenenliteratuur komen wij de boom tegen in de roman Eucalyptus van de Australische schrijver Murray Bail. Het boek gaat over een eenzelvige, teruggetrokken man, die na de dood van zijn vrouw honderd Eucalyptusbomen plant, die hij aan haar opdraagt. Zijn dochter, die hij probeert voor de buitenwereld te verbergen, krijgt een liefdesrelatie met een mysterieuze vreemdeling, met wie de vader een concurrentiestrijd aangaat. De minnaar mag zijn dochter trouwen, op voorwaarde dat hij alle honderd Eucalyptussen van elkaar kan onderscheiden en hun specifieke eigenschappen kan benoemen.
In 2005 zou het boek worden verfilmd, met hoofdrollen voor onder andere Jack Thompson, Russell Crowe en Nicole Kidman, maar die film werd afgeblazen wegens gedonder op de set.

OOK DE DIDGERIDOO IS VAN EUCALYPTUSHOUT GEMAAKT

Van nature is de Eucalyptus gunnii (Eucalyptus, Cidergomboom) een Australische loofboom uit de familie van de Myrtaceae (Mirtefamilie).
Sinds het midden van de 19e eeuw werden exemplaren van de Eucalyptus gunnii vanuit Australië over alle werelddelen verspreid.

Eucalyptus gunnii | Eucalyptus

Ellertsveldlaan, Kennemerlandsingel, Zevenwoudenlaan

Eucalyptus *Eucalyptus gunnii*
Herkomst: Australië en Papoea Nieuw-Guinea.
Vorm: hoge, sierlijke, open boom, maximale hoogte 30 meter.
Kenmerken: de volgroeide wilgachtige, blauwachtig grijze bladeren staan verspreid en hebben een lengte van 7,5 tot 10 cm lang. De tweeslachtige gele bloemen zitten in trosjes aan de boom. Elk trosje groeit aan een steeltje uit een bladoksel. De kleine, urnvormige vruchten bloeien in bosjes van 3. Zij bevatten de nietige zaadjes.

Chinese Gummiboom

Eucommia ulmoides

De Eucommia Ulmoides wordt ook Chinese Gummiboom genoemd. Deze naam is misleidend, want de boom levert maar weinig rubber. Wel speelt de Chinese Gummiboom (niet te verwarren met de Hevea Brasiliensis, die grote hoeveelheden latex produceert en in vele landen voor de rubberproductie wordt gebruikt), een grote rol in de geneeskunst. Al sinds duizenden jaren wordt de boom in China geteeld en gebruikt voor medicinale doeleinden. Maar de Chinese Gummiboom heeft ook kwaliteiten als straatboom. In die hoedanigheid valt hij al eeuwenlang te bewonderen, in China en ver daarbuiten.

Opwekkende straatboom

De kleine Chinese Gummiboom is een aantrekkelijke straatboom. Hij neemt niet al te veel ruimte in, is winterhard, stelt weinig eisen aan de bodem en verliest geen blad. Bovendien is hij mooi, met zijn bijzondere schorstekening en zijn glanzende, donkergroene puntbladeren.
Van zijn rubber moet de uit Centraal-China afkomstige boom het niet hebben. De boom bevat slechts 4% latex, waarvan Chinezen op bescheiden schaal rubber produceren. Gewild is de Chinese Gummiboom om de geneeskracht die schuilt in zijn schors, bladeren en twijgen, die worden ingezet als medicijn tegen diabetes, hoge bloeddruk, incontinentie en gewrichtspijnen.

Stimulerend

Vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw gebruiken Chinezen de Eucommia ook voor de commerciele productie van schors en loof, dat onder andere wordt verwerkt in kruidenpreparaten, die extra energie moeten geven en ongewild urineverlies tegengaan. Via internet en in roddelbladen valt informatie te vinden over deze extracten. De makers prijzen de producten aan als lustopwekkend, testosteronverhogend en stimulerend tot betere sportprestaties.
Kettingrokers kunnen van hun nicotineverslaving worden verlost, door bladeren van de Chinese Gummiboom te roken. De andere onderdelen van de boom voorkomen dat zij in hun oude gewoonte vervallen. Bij alle leuke activiteiten waartoe zij stimuleren, zinken sigaretten in het niet.

De Eucommia ulmoides (Chinese Gummiboom) is een klein geslacht van één soort, de Eucommia ulmoides. De Ulmus (Iep), behorend tot de Ulmaceae (Iepenfamilie) is vermoedelijk zijn nauwste verwant, vandaar de soortnaam ulmoides.
De boom is nog nergens in het wild aangetroffen. Zijn exacte herkomst is daarom onbekend, vermoedelijk komt hij uit Centraal-China. In de wildernis is deze zeldzame boom uitgestorven, maar in China wordt hij wijd gecultiveerd. Fossielen van de boom werden gevonden in 10 tot 35 miljoen eenjarige bruinkoolstortingen in Centraal-Europa en Noord-Amerika. Deze fossielen vertonen tekenen dat er meerdere soorten moeten zijn geweest.
De Chinese Gummiboom is de enige gematigde boomsoort die rubber produceert. Bladeren die in twee helften worden gescheurd, blijven aan elkaar hangen, verbonden door dunne, kleverige latexdraden.
Bijzonder aan de boom zijn de glanzende donkergroene bladeren. In de winter valt hij op door zijn ongebruikelijke kroonopbouw, zijn fraaie schorstekening en de lang aanblijvende vruchten.

Eucommia ulmoides | Chinese Gummiboom

Oostergosingel

Chinese Gummiboom

Eucommia ulmoides

Herkomst: onbekend, vermoedelijk Centraal-China.

Vorm: koepelvormig, met slordig krullende, hogere takken.
De boom kan een hoogte bereiken van ongeveer 15 meter.
Kenmerken: het blad is groot, tot 18 cm, eivormig met een spits uiteinde, 8 tot 16 cm lang, hangend, getand, glanzend, met verdiepte, boogvormige nerven, donzig van onderen. De tweehuizige bloemen zijn klein en groenachtig en verschijnen laat in de winter. De vruchten zijn breed gevleugeld, ongeveer zoals bij Iepen, 2 tot 3 cm lang en 1 tot 2 cm breed.

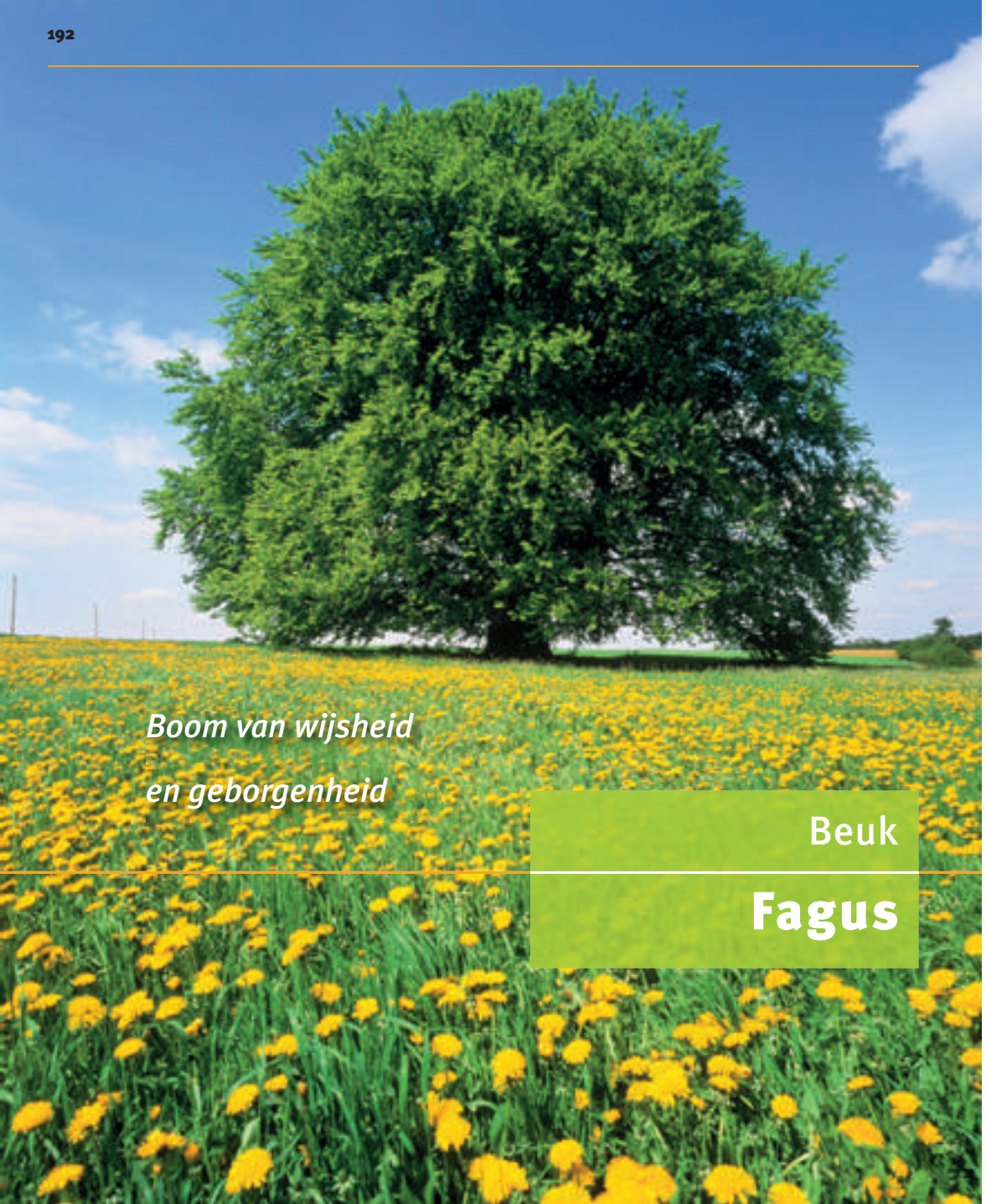

Boom van wijsheid

en geborgenheid

Beuk

Fagus

De Moeder of de Koningin van het Bos wordt zij ook wel genoemd, om haar warme uitstraling en sierlijke voorkomen. Met haar weelderige, schaduwrijke kroon symboliseert de Beukenboom wijsheid, troost en moederlijke warmte. Zowel in sprookjes als in het echt vervult de Beuk in vele bossen een voorname plaats. Eekhoorns en vogels voeden zich met beukennootjes en nestelen zich in de takken van de woudreus.

In de Germaanse mythologie was de Beuk gewijd aan de oppergod Odin. Volgens een Germaans ritueel goot men bloed van offerdieren over de stam van een Beuk met rood blad, opdat de boom niet zou sterven. De boom was ook verbonden aan Freya, de godin van huwelijk en trouw. Nog steeds snijden verliefden hartjes en initialen in beukenschors.
De Romeinen wijdden de Beuk aan Jupiter. De met Beuken bedekte heuvels van Corne in Tusculum waren gewijd aan Diana, de Griekse godin van het woud, de dieren en de maan. De oude Grieken maakten van beukenhout offervaten voor de goden.

‘Beukenhout tegen onheil’

Volgens oud volksgeloof kon de Beuk het weer in de winter voorspellen. Daartoe hakte men op Allerheiligen (1 november) in een Beuk. Een droge wond betekende een warme winter, een natte wond duidde op een koude. Ook een hoog aantal beukennootjes duidde op een strenge winter.
De Beuk gold daarnaast als gelukbrenger. Om zich tegen onheil te beschermen, droegen mensen een stuk beukenhout bij zich. Werkelijk nuttige beukenhouten gebruiksvoorwerpen waren de ‘wastafeltjes’, waarop Romeinen met stiften schreven. In de boekdrukkunst gebruikten drukkers sneden van het slijtvaste beukenhout voor het maken van de ‘stempels’ voor letters en illustraties. Meubels, keukengerei, trappen en parketvloeren zijn ook vaak van beukenhout gemaakt.
Water uit een holle Beuk zou schurft genezen. De schors zou helpen tegen koorts en de blaadjes tegen kiespijn.
Beukennoten kunnen worden verwerkt in varkensvoer, zeep en lampenolie, maar ze zijn vooral lekker, niet alleen voor dieren, maar ook voor mensen. Vooral kinderen vinden het reuze spannend om in het bos beukennootjes te zoeken. Oude prentenboeken tonen idyllische plaatjes van beukennootjes rapende kleuters.
Voor dichters vormt de boom een bron van inspiratie, zoals voor de Engelse Rose Fyleman:

‘I’d like to have a garden with a beech tree on the lawn;
The little birds that lived there would wake me up at dawn.
And in the summer weather when all the leaves were green,
I’d sit beneath the beech boughs and see the sky between.’

‘Ik heb graag een tuin met een beuk op het gazon;
De vogeltjes die daar wonen maken mij voor dag en dauw wakker.
En bij zomerweer, als alle bladeren groen zijn,
zit ik onder de beukentakken en zie daartussendoor de lucht.’

Van de Fagus (Beuk) bestaan ongeveer tien soorten en heel veel variëteiten. De Beuk wordt vaak verward met de Haagbeuk, waarvan rond de vijfendertig soorten bestaan. Beide hebben een gladde, grijze schors maar behoren tot een geheel andere familie. De Beuk behoort tot de Fagaceae (Beukenfamilie) en de Haagbeuk tot de Betulaceae (Berkenfamilie). Haagbeuken zijn daarnaast merendeels afkomstig uit Oost-Azië. De Beuk kan uitgroeien tot veertig meter. Kenmerkend is de lange, kaarsrechte stam en de koepel vorm. Een Beuk kan zeer oud worden (vijfhonderd jaar) en breed (tot dertig meter). Maar over het algemeen wordt de Beuk tweehonderd jaar. De Beuk groeit goed op vochthoudende, kalkrijke en leemhoudende bodems, in klimaten met zachte winters. De boom verdraagt geen hoge waterstanden of droge zandgronden. Vaak wordt de Beuk geplant als haag, omdat het verdorde blad tot in de lente aanblijft. Beuken zijn veelal te vinden samen met Eiken, de Bergesdoorn, de Fijnspar, de Zilverspar en de Douglas. In Nederland komen Beuken vooral voor op de Veluwe. De boom is zeer geschikt als laanboom.

Fagus | Beuk

Oosteinde

Beuk *Fagus sylvatica*
Herkomst: West- en Midden-Europa.
Vorm: een brede, koepelvormige kroon. Met een gladde en grijze schors. Boom kan maximaal 40 meter hoog worden, en soms tot 2,5 meter in diameter.
Kenmerken: het blad is eivormig (4 tot 9 cm lang) met golvende randen. De katjes zijn geelachtig van kleur. De boom bloeit in april en mei. De vruchten, beukennootjes, rijpen in augustus en september.
Bijzonder: de olie van de nootjes wordt gebruikt voor bepaalde soorten margarine.

Dallashof

Zuilbeuk 'Dawyck' *Fagus sylvatica 'Dawyck'*
Herkomst: Duitsland.
Vorm: een bladverliezende zuilvormige boom met een smal opgaande, gesloten kroon. Kan maximaal 15 meter hoog worden.
Kenmerken: de boom bloeit in mei. Bloemen zijn hangende bollen met gelige mannelijke bloemen en tuilen met groenachtige, vrouwelijke bloemen. Het blad is glimmend donkergroen en ovaal van vorm, in tegenstelling tot de gewone Beuk is de bladrand gegolfd. De bladeren

zijn generfd, breed elliptisch, enigszins glanzend. De herfstkleur is geel verlopend naar bruinrood. De stekelige bolstertjes bevatten driehoekige eetbare zaden, die heel goed met suiker in de koekenpan gebakken kunnen worden.

Vlietpark

Eikbladige Beuk
Fagus sylvatica 'Quercifolia'
Herkomst: Duitsland.
Vorm: een langzaam groeiende cultivar, die 10 tot 12 meter hoog kan worden.
Kenmerken: het blad is gelobd zoals bij de Eik, in het voorjaar een goudgroene kleur, in de zomer donkergroen en in de herfst verkleurend van geel, oranje naar brons.

Liemersingel

Roodbladige Zuilbeuk *Fagus sylvatica 'Rohan Obelisk'*
Herkomst: Noord-Europa.
Vorm: zuilvormige, rechtopgaande smalle boom of struik. Kan na 10 jaar 2,5 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is bruinrood van kleur en ingesneden.

Vijgenboom
Ficus carica

Toen prins Siddharta onder de Vijgenboom rustte, verscheen de demon Mara, schepper van de materie, die de verlichting van Siddharta wilde verhinderen. Hij liet zijn drie mooie dochters voor Siddharta zingen en dansen, in de hoop dat hij door hen zou worden verleid. Tevergeefs. Het deed Siddharta helemaal niets. Zwaar gefrustreerd stuurde Mara zijn Legers Van Het Kwaad op hem af. Orkanen, slagregens en lavastromen bedreigden de Vijgenboom en de daaronder rustende Siddharta. De aarde schommelde heen en weer tussen de vier windrichtingen. Siddharta verdroeg deze aanval zonder een spier te vertrekken. Onverrichter zake trokken de Legers Van Het Kwaad zich terug. Deze gebeurtenis symboliseert het neerdalen naar de onderwereld via het kanaal van de kosmische Vijgenboom. De verlichte Siddharta overwint vele verleidingen en verschrikkingen. Hij is één geworden met het universum en verschilt niet langer van de kosmische boom. Zo wordt Siddharta uiteindelijk Boeddha.

Boom van voortplanting en vruchtbaarheid

Met zijn brede onderaardse wortelsysteem, zijn smalle stam en brede kroon is de Ficus carica (Vijgenboom) voor de boeddhisten de Wereldboom, een zinnebeeld van verlichting en het ontwaken van sluimerende krachten, die nodig zijn voor de geestelijke metamorfose. Tweehonderd jaar na Boeddha's dood ondernam Keizer Ashoka een pelgrimsreis naar de Sri Lankese stad Uruvele (het huidige Bodh-Gaya), waar hij om de Ficus carica heen een tempel liet bouwen die hij als meditatieplek gebruikte. In de 6e eeuw werd deze Wonderboom van Bodh-Gaya door de Bengaalse koning Casanka vernield, maar vanuit de wortel ontsproten nieuwe takken en later een prachtige boom. Nadat deze door een onweer werd ontworteld, verschenen vanuit de wortelresten nieuwe loten. De boeddhisten zien hierin een teken dat hun geloof gezegend is.
Wereldwijd wordt de taaie Ficus carica met zijn gecompliceerde wortelstelsel als heilige boom vereerd. Naast de Olea Europeae (Olijfboom) en de Vitis vinifera (Druivenstruik) geldt hij als symbool van vruchtbaarheid, overvloed en ontwaken.
De verering voor de Ficus carica ligt voor de hand. Hij levert vier oogsten per jaar op en kan op de meest onherbergzame plaatsen wortel schieten.
In het Oude Testament aten Adam en Eva van de verboden Appelboom, waarna zij uit het Paradijs

werden verdreven. Geen enkele boom wilde hen helpen hun naaktheid te bedekken, behalve de Vijgenboom. Nadat hij hen zijn vruchten had gegeven, gaf hij ook zijn bladeren.
Het Oude Testament kende ook positieve waarde toe aan de Vijgenboom. In de fabel van Jotham wordt de Vijgenboom, na de Olijfboom, als tweede gevraagd om koning der bomen te worden. Niet voor niets, want de boom heeft uitstekende kwaliteiten. Hij is een boom die veel schaduw geeft, vandaar dat zowel de profeet Micha en Koning Salomo zeiden: 'Ieder zal zitten onder zijn wijnrank en onder zijn Vijgenboom.' In het Oude Testament wordt de boom ook genoemd als een plek van vrede, rust, overdenking en gebed. Zijn laag neerhangende takken maakten het mogelijk ongestoord en ongezien de Schrift te bestuderen. Jezus heeft de Vijgenboom vaak gebruikt bij het onderwijs aan zijn discipelen.
Behalve een schaduwrijke studeer- en bezinningsplek vormt de Ficus Carica een onuitputtelijke voedselbron. Ook nadat de boom is gesnoeid, bot hij snel weer uit. Deze eigenschap maakte de boom tot symbool van Israël, waar hij, samen met de Olijftak, in het wapen staat afgebeeld.

Wellust, roes en extase

De Romeinen zagen in de Ficus een vrouwelijk symbool vanwege de hartvormige bladeren, op de vagina gelijkende bladeren. Jaarlijks vierden de Romeinen feest ter ere van Juno Caprotina, de godin van de Vijgenboom. De Romeinen vereerden de Ficus vooral omdat de grondleggers van Rome, de tweeling Romulus en Remus, volgens een legende onder de boom door een wolvin werd gezoogd. De kribbe van Romulus en Remus raakte vast aan de takken van een Ficus, op de plek waar later Rome zou verrijzen en waar later

een Ficus werd aangeplant.
In de Griekse mythologie was de Ficus carica de boom van Dionysus, de god van wijn, roes en extase.
Mogelijk is het vanwege de associatie met drank en vrolijkheid, dat zo veel cafés 'De Vijgenboom' of 'De Vijg' heten. Vijgen werden in het oude Griekenland ook gelijkgeschakeld met losbandigheid. In Athene zou daarom de export van vijgen verboden zijn geweest. Burgers die overtredingen van dit verbod bij de overheid meldden werden 'sycofanten' (vijgenontdekkers) genoemd. Bij ons is dit de benaming geworden van beroepsverklikkers.
In het oude Griekenland werd de Ficus ook genoemd in verband met de negen jaar durende strijd tussen oppergod Zeus en de Titanen. Uiteindelijk werden de Titanen verslagen en naar de duisternis verbannen, met uitzondering van Sykeus, die in een Vijgenboom veranderde.
In de Griekse oudheid was de Ficus een symbool van voortplanting en vruchtbaarheid. In het oude Athene droegen jonge meisjes, die pas de huwbare leeftijd hadden bereikt, vijgen in gouden korven.

Paradijs

In India is de Ficus de boom die de aarde en de hemel verbindt. In de Hindoeïstische leer is de boom opgedragen aan Vishnu, de God die de schepping in stand houdt en het evenwicht tussen goed en kwaad bewaakt. Volgens Bhagavad Gîta, het heilige boek van de Hindoes, groeit de Banyanboom, zoals Hindoes de Ficus noemen, met de wortels omhoog en met de takken naar beneden. De boom is het symbool van het Hindoeïsme: hij schiet uit naar vele richtingen, geeft schaduw en stamt af van een sterke stam.
In Egypte geldt de boom als symbool van inwijding en kennis.
De Koran beschrijft de Ficus carica als een gift van Allah, vruchtdragend en schaduwrijk.
In de Islam wordt hij gezien als de boom van het Paradijs.

'Als er enige vrucht', aldus de profeet Mohammed, 'uit het Paradijs is neergedaald, dan is het de vijg.'
Sinds mensenheugenis zijn vijgen over de hele wereld populair voedsel. Zij hebben een zachte, zoete smaak en zijn bovendien gezond en voedzaam, vanwege hun hoge gehalte aan vezels en calcium. Zij worden in talrijke gerechten verwerkt. In kookboeken en op internetsites zijn talloze vijgengerechten waaronder gebak, brood, koek, jam en salades.
Al even oud is het gebruik van vijgen als medicijn tegen vele kwalen, zoals zweren, verstopping, aambeien, hoge bloeddruk, stress, bloedarmoede en kanker. In de Bijbel lezen wij hoe de profeet Jesaja een vijgenkoek gebruikt als geneesmiddel bij koning Hizkia, door de koek te leggen op de zweer die Hizkia ziek maakt.
De profeet Mohammed gebruikte vijgen om aambeien te bedwingen.
Een onderzoeksteam van de Universiteit van Wisconsin vond in een aantal vruchten, waaronder de vijg, een antioxidant die bescherming kan bieden tegen prostaatkanker.
Vijgen zijn verder goed voor huid, botten, hart en bloedvaten en hebben een heilzame, opwekkende werking bij zwangere vrouwen, kinderen in de groei en sporters.
Verhalen uit de geschiedenis wijzen erop dat de vijg lange tijd werd gebruikt als afrodisiacum. Een openstaande vijg stond in veel culturen symbool voor het vrouwelijke geslachtsorgaan. De vijg was de favoriete vrucht van Cleopatra.

Uit archeologisch onderzoek blijkt dat de Ficus carica (Vijgenboom) al zeer vroeg bekend was. Opgravingen in de Jordaan Vallei leverden restanten op van vijgen die 11400 jaar oud zouden zijn. In de botanische tuin van Calcutta (India) staat de grootste Ficus ter wereld. Tweehonderd jaar geleden nestelde deze boom zich in de kroon van een dadelpalm, van waaruit hij groeide tot 's werelds grootste kroon, met een diameter van 131 meter. Hij wordt gesteund door meer dan 1775 luchtwortels. Al sinds de oudheid wordt de Ficus carica, lid van de Moraceae (Moerbeifamilie) gekweekt om zijn eetbare vijgen. Met name in Zuid-Europa komen Ficussen veel voor. Dankzij de zachte winters kan de boom ook in Nederland worden gekweekt.

Ficus carica | Vijgenboom

Hudson

Vijgenboom *Ficus carica*

Herkomst: westelijk Azië.

Vorm: uitgespreide struik of iets overhellende boom met omhooggaande, knobbelige takken en een maximale hoogte van ongeveer 10 meter.

Kenmerken: dikke, leerachtige bladeren, die 30 bij 25 cm groot kunnen worden. Zij hebben een hartvormige voet en zijn 3 tot 5-lobbig. De middelste lob is het grootste. De bladsteel is 5 tot 10 cm lang. De bovenzijde van het blad is donkergroen en ruwbehaard. De onderzijde is eveneens behaard en heeft witte nerven. De boom heeft kleine bloemen, opgesloten in een vlezige, bijna gesloten bloembodem. De vruchten, de vijgen, zijn donkergroen en peervormig. Bij rijping worden zij violet of zwart.

Bijzonder: er bestaan twee soorten gecultiveerde vijgen. Er zijn planten met vruchtbare vrouwelijke bloemen waaruit zich de eetbare vijgen ontwikkelen, en planten met vrouwelijke en mannelijke bloemen die slechts dienen voor de voortplanting van de bestuiver, de vrouwelijke galwesp. Vruchtvorming is alleen mogelijk in aanwezigheid van een plant met vrouwelijke en mannelijke bloemen.

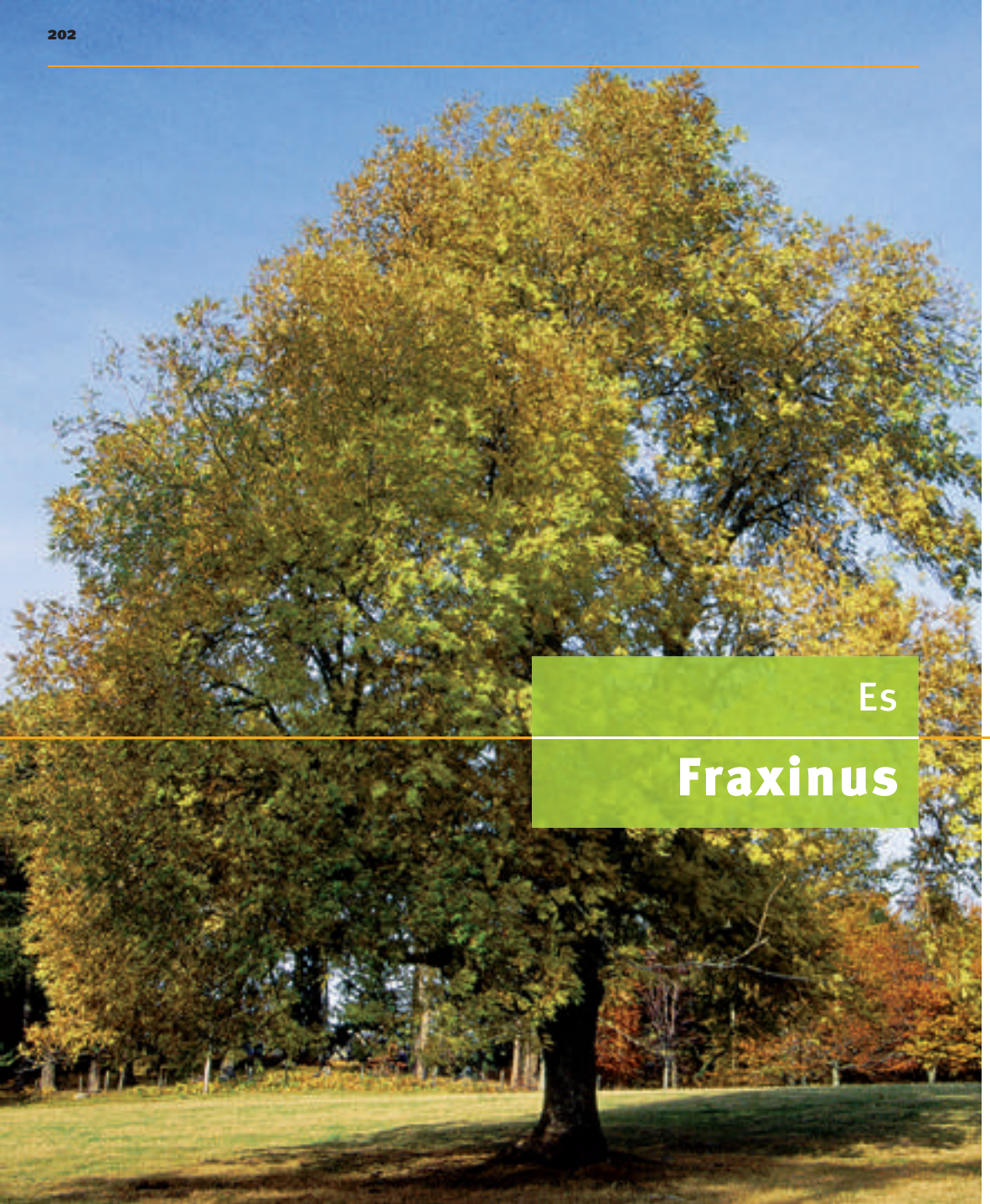

Es

Fraxinus

‘De Venus van het woud’ noemen mensen de Es, vanwege de fraaie lichte kroon, gevormd door takken die eerst naar beneden neigen en aan de uiteinden omhoog rijzen. Het is een van de vele bijnamen van de imposante boom, die ook bekend staat als schrikdrager, weerboom, maatboom en wagenmakersboom. Dit laatste vanwege het stevige hout, dat zich perfect leent voor het maken van wagens en koetsen. In de Elzas is de Es de Wondeboom, waarvan de bladeren wonden snel doen genezen. Vanwege de vele toepassingsmogelijkheden noemen Engelsen de Es ‘husbandry tree’, vrij vertaald ‘boerenboom’.

Wondeboom en Venus van het woud

Yggdrasill, de Germaanse naam voor de Es, staat voor ‘Es van Odins paard’, en is afgeleid van ‘ygg’, een van de namen van Odin (Wodan). In de Noorse mythologie is de Es (Yggdrasil) de allesomvattende wereldboom, waaruit de man is ontstaan. Yggdrasil is symbool voor wedergeboorte, nieuw leven en de eeuwige, niet te vernietigen levenskracht. Yggdrasil is de wereldas, de verbinding van de wereld met de onderwereld en de hemelen.
Deze verbinding is ook terug te vinden in de Keltische mythologie, waar de druïden de Es beschouwden als uitgang, de verbinding met het Bewuste. Zowel in de Germaanse als in de Griekse mythologie wordt de Es gezien als oorsprong van de mens.

Bescherming tegen kwade invloeden

In sprookjesbossen neemt de Es een vaste plaats in tussen kabouters en elfjes. Wie het vertrouwen wint van de boomnimf van de Es, kan tussen de boomwortels het verborgen sleutelgat van de boom vinden om daarin de essensleutel te steken, waarna de boom haar wijsheid onthult.
Slangen zouden doodsbang zijn voor essenhout. De Romein Plinius noemt het een weldaad van de

natuur dat de Es vroeger bloeit dan de slang verschijnt en haar blad niet verliest voordat de slang in winterslaap is gegaan.
In veel Europese volksgeloven beschermt de Es tegen kwade invloeden. Engelsen gebruikten hiervoor een essenhouten staf. Een huis was veilig als het werd omgeven door Essenbomen. Britse moeders, die in het veld werkten, legden hun kinderen tijdens het werk onder een Es om hen te vrijwaren van boze geesten en gevaarlijke dieren. In de Schotse Hooglanden kregen baby's vlak na de geboorte een druppel essensap te drinken. Het eten van knoppen van de Es tijdens de midzomernacht beschermt tegen heksen.
Aan de Es wordt magische geneeskracht toegeschreven. Om een ziek kind te genezen, spleten Britten de top van een jonge Es met een bijl in tweeën, waarna het kind negen maal door de spleet werd gehaald. Vervolgens werden de twee helften weer verbonden. Herstelde de Es zich, dan zou het kind ook genezen. Dit gebruik werd tot aan het eind van de 19de eeuw toegepast, ook bij volwassenen, ter genezing van rugklachten en impotentie. In de hedendaagse kruidengeneeskunde worden essenbladeren inwendig nog steeds gebruikt als laxeermiddel, en uitwendig als middel tegen gewrichtspijnen en zweren.
In de landbouw werd de Es, evenals andere bomen, als weersvoorspeller geraadpleegd, zoals een oud volksrijmpje aangeeft:

'Staat de Eik voor d'Esch in blad.
't Zomerweer wordt schoon, niet nat;
tooit de Esch zich voor den Eik.
Regenstroom wacht weg en dijk.'

De Fraxinus (Es) behoort tot de Oleaceae (Olijffamilie), samen met de Ligustrum (Liguster), Syringa vulgaris (Sering) en de Jasminum (Jasmijn). In Nederland en België behoort de Es tot een van de grootste bomen. De Es kan een hoogte bereiken van meer dan 40 meter en 250 tot 300 jaar oud worden. Vaak staat de boom langs wegen, parken en houtwallen. Het liefst staat de Es op vochtige (klei)gronden. Opvallend zijn het oneven geveerde samengestelde blad, zijn ronde of ovale kroon, de rechte stam en de zwarte behaarde bladknoppen. Deze worden ook wel 'bokkenpoten' genoemd. De vruchten van de Es, de purperrode bloempluimen, worden gedragen in trossen. Deze verschijnen voordat de bladeren uitlopen. De bloemen van de Es ontwikkelen zich tot gevleugelde nootvruchten. De grote bundels 'essensleutels' hangen vaak de hele winter aan de boom. Van de Es bestaan zeventig soorten, als boom en als struik. Iedere soort verschilt in hoogte, bladvorm en kleur.
In Wateringse Veld zijn de meeste essensoorten te vinden in het natuurtheater langs de Rijner Wateringkade.

Fraxinus | Es

Treslonglaan

Smalbladige Es 'Raywood'

Fraxinus angustifolia 'Raywood'
Herkomst: Australië (een selectie van de Kaukasische es).
Vorm: kroon luchtig bolvormig, boom kan 25 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is tegenoverstaand, geveerd met 9 tot 13 onregelmatig gezaagde, vrijwel zittende blaadjes. Aan de bovenzijde dofgroen, aan de onderzijde op het middennerf witbehaard. Bladeren komen in de lente als laatste aan en vallen na een kortstondige periode van vergeling in de herfst als eerste weer af. Heeft geelgroene bloemen, in kleine pluimen, bloeitijd april, en gevleugelde noten die gerijpt lichtbruin van kleur zijn.

Soorten en ondersoorten van de **Fraxinus**

Rijner Wateringkade

Es *Fraxinus excelsior*
Herkomst: Europa (in Nederland inheems), West-Azië.
Vorm: boom heeft een brede, ovale tot ronde kroon, kan 25 tot 30 meter (soms 40) hoog worden.
Kenmerken: het donkergroene blad (25 tot 30 cm) tegenoverstaand en oneven geveerd is aan de onderzijde lichtgroen. Blaadjes zijn spits en scherp gezaagd. Bladknoppen zijn opvallend zwart van kleur. Bloeit in april.

Menno ter Braakstraat

Es 'Atlas' *Fraxinus excelsior 'Atlas'*
Herkomst: Europa (in Nederland inheems), West-Azië.
Vorm: zoals de Fraxinus excelsior.
Kenmerken: idem.

Rijner Wateringkade

Es 'Diversifolia' *Fraxinus excelsior 'Diversifolia'*
Herkomst: Engeland.
Vorm: heeft een breed piramidale kroon, kan 15 tot 20 meter hoog worden.
Kenmerken: het grote donkergroene blad (tot 20 cm) is ongedeeld, grofgetand of gelobd. Draagt onopvallende bloemen.
Bloeitijd: april – mei.

Simon Vestdijkstraat

Es 'Doorenbos' *Fraxinus excelsior 'Doorenbos'*
Herkomst: Europa (in Nederland inheems), West-Azië.
Vorm: slank opgaande kroon.
Kenmerken: het blad is groen, de boom bloeit in april en draagt zeer weinig vruchten.

Es

Rijner Wateringkade

Es 'Eureka' *Fraxinus excelsior 'Eureka'*
Herkomst: Nederland.
Vorm: heeft een onregelmatige breed piramidale tot kegelvormige kroon, kan ongeveer 20 meter hoog en 15 meter breed worden.
Kenmerken: het blad is matglanzend, donkergroen en samengesteld, oneven geveerd en verkleurt in de herfst geel. Draagt pas op latere leeftijd bloemen.

Rijner Wateringkade

Es 'Jaspidea' *Fraxinus excelsior 'Jaspidea'*
Herkomst: Frankrijk.
Vorm: een sterk groeiende boom met een kegelvormige kroon, kan 10 tot 12 meter hoog worden.
Kenmerken: boom draagt gele loten, en kleurt in de herfst felgeel. Het oneven geveerde blad (25 tot 30 cm) is eerst geelgroen en verkleurt later tot lichtgroen.

Es 'Jaspidea'

Rijner Wateringkade, Stavangerstraat

Es 'Pendula' *Fraxinus excelsior 'Pendula'*
Herkomst: Engeland.
Vorm: wordt vaak als prieelboom geplant. De prachtige treurvorm ontstaat door de in brede bogen afhangende takken. Boom kan 17 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is donkergroen (tot 20 cm), samengesteld en oneven geveerd. Opvallend zijn de rechte, hangende loten aan kantige takken. Draagt geen bloemen of vruchten.

Rijner Wateringkade

Es 'Westhofs Glorie' *Fraxinus excelsior 'Westhofs glorie'*
Herkomst: Nederland.
Vorm: breed kegelvormig tot breed ovaal, boom kan tot 25 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is oneven geveerd (25 tot 35 cm), 9 tot 11 blaadjes en donkergroen van kleur. Onopvallende bloemen. Draagt zelden gevleugelde nootvruchten.

Mexicosingel

Pluimes ‘Anita’ *Fraxinus ornus ‘Anita’*

Herkomst: Zuid-Europa (Italië en de Balkan). De Fraxinus ornus groeit veelvuldig op droge, zonnige hellingen in warme gemengde bossen, tezamen met Eiken, Weichselbomen en Europese Hopbeuken. De boom heeft veel licht nodig. In Zuid-Europa is in het parken een echte sierboom.

Vorm: heeft een slanke kroon.

Kenmerken: de bloemen zijn weelderig, de bladeren oneven geveerd en 25 tot 30 cm lang en bestaan uit 5 tot 9 ovale bladslippen met een korte steel en een gekartelde rand. Zowel de mannelijke als de vrouwelijke bloemen groeien in rechtopstaande, ongeveer 20 cm grote pluimen.

Simon Vestdijkstsraat

Pluimes ‘Arie Peters’ *Fraxinus ornus ‘Arie Peters’*

Herkomst: Zuid-Europa: Italië en de Balkan.

Vorm: de Fraxinus ornus ‘Arie Peters’ wordt niet hoger dan 8 meter.

Kenmerken: de bloemen zijn weelderig, de bladeren oneven geveerd en 25 tot 30 cm lang en bestaan uit 5 tot 9 ovale bladslippen met een korte steel en een gekartelde rand. Zowel de mannelijke als de vrouwelijke bloemen groeien in rechtopstaande, ongeveer 20 cm grote pluimen.

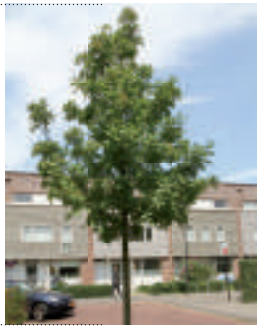

Menno ter Braakstraat

Groene Es ‘Zundert’

Fraxinus pennsylvanica ‘Zundert’

Herkomst: Europa.

Vorm: ovale kroon, kan later breder worden. Boom kan een hoogte bereiken van maximaal 18 meter.

Kenmerken: blad (10 tot 15 cm lang en 6 cm breed) is oneven geveerd, gesteeld, toegespitste top en wigvormige voet, aan de bovenzijde matglanzend diepgroen en aan de onderzijde grijsgroen, rand gaaf tot zwak gezaagd, bladeren verkleuren in de herfst naar geel.

Bijzonder: draagt als mannelijke vorm geen vruchten.

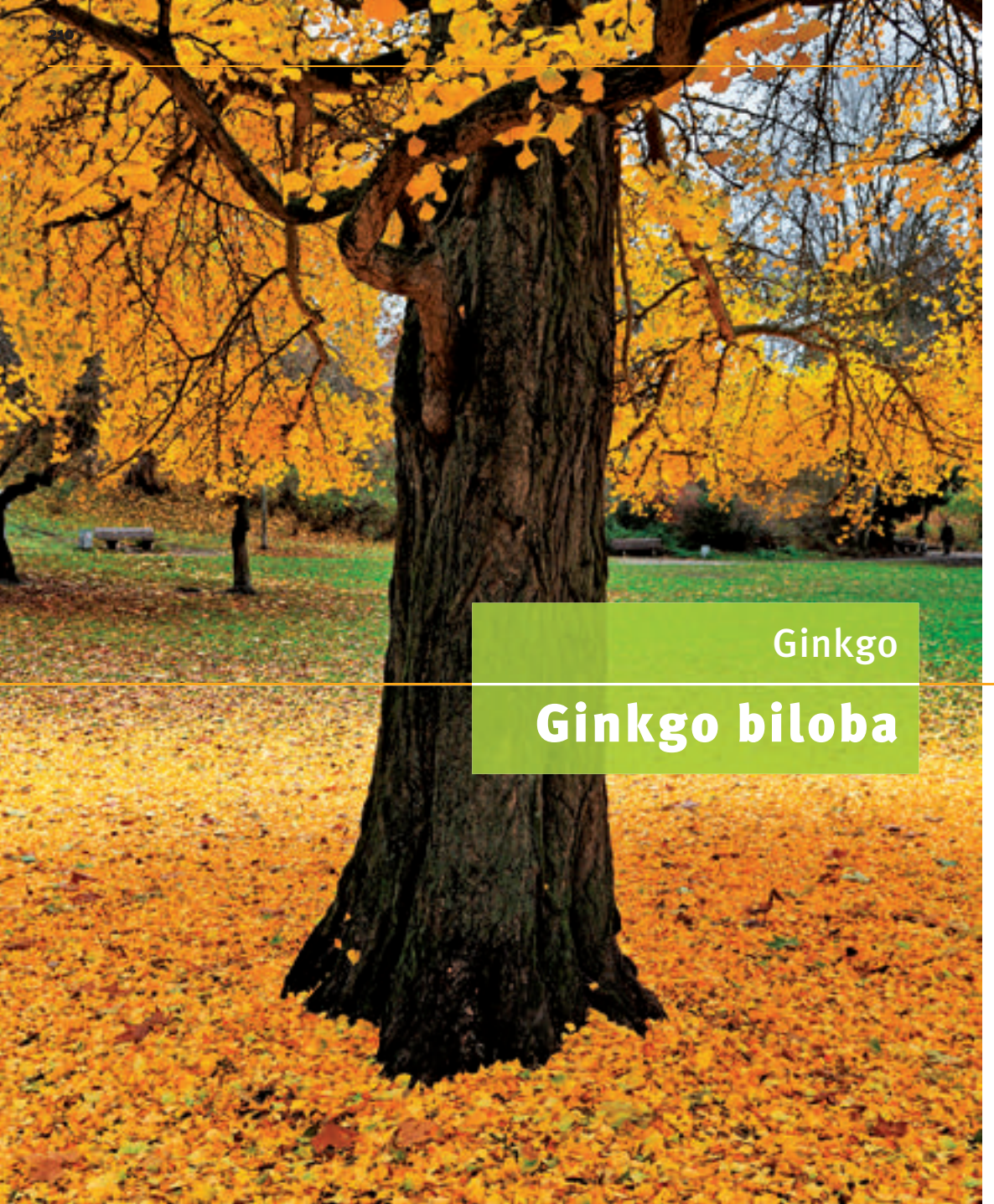

Ginkgo

Ginkgo biloba

Zevenhonderd jaar geleden, in het oude China, hield keizer Zhu Yuan Zhang zich schuil in de takken van de Ginkgo biloba voor zijn vijanden, die hem wilden vermoorden. De boom redde de keizer het leven. In het Verre Oosten wordt de Ginkgo sinds eeuwen vereerd als legendarische en heilige boom. Van oudsher planten boeddhistische en taoïstische priesters in China, Japan en Korea de Ginkgo (ook wel 'tempelboom' genoemd) in tempeltuinen, bij kastelen en heilige plaatsen.

Een onverwoestbare overlever

Om hun schoonheid, geneeskracht, voedzame zaden, maar ook vanwege hun beschermende werking tegen vuur: in Japan worden oude Ginkgobomen als goden vereerd, als symbool van Yin Yang, het evenwicht in tegenstellingen, en als teken van onverwoestbaarheid, vruchtbaarheid, hoop en liefde. Meermalen bewijst de Ginkgo zijn onverwoestbaarheid door grote rampen te overleven. Na de brand die in 1923 in Tokio woedde als gevolg van een aardbeving, hield de Ginkgo stand waar andere bomen ten onder gingen. De tempel van de stad werd gespaard, omdat hij door Ginkgo's was omringd. Wereldvermaard werd de Ginkgo die in 1945 als enige plant de atoombom op Hiroshima overleefde. De grote, oude boom brandde als een lier, maar liep het daaropvolgend voorjaar toch weer uit en leeft nog steeds. Dit maakte de boom tot symbool van hoop op een betere toekomst. Rond de boom is een tempelcomplex opgericht, waar mensen bidden voor de wereldvrede.

Sinds de dinosaurussen

De Ginkgo (of Zilverabrikoos: 'gin' betekent in het Chinees 'zilver'en 'kyo' betekent 'abrikoos') is de oudste boom ter wereld. Fossielen van zijn familie stammen uit het carboon en het krijttijdperk, toen dinosaurussen nog op aarde rondliepen.

DE NOTEN VORMEN EEN TRAKTATIE OP CHINESE BRUILOFTEN

Geleidelijk stierf de Ginkgo uit, behalve in China. Dat de boomsoort nog bestaat, is te danken aan Chinese priesters, die voor een heropleving zorgden door hem in hun tempeltuinen te planten. Behalve als afgod gebruiken Chinezen de Ginkgo al sinds eeuwen als medicijn tegen de meest uiteenlopende kwalen. De geneeskracht van de boom werd in de loop der jaren wereldwijd bekend. Hedendaags wetenschappelijk onderzoek wijst uit dat de bladeren de concentratie bevorderen en helpen bij ademhalingsproblemen, vergeetachtigheid, huidziekten en verbetering van de bloedsomloop. Daarnaast worden bestanddelen van de Ginkgo ingezet als partydrug, anti-kater-middel en seksmiddel. De vruchten die de boom voortbrengt, worden in een gedicht van Onhang Xiu, een 11e eeuwse Chinese dichter, omschreven als 'parels die men geeft aan een dierbare gast'. De noten, die eruitzien als grote pijnboompitten, vormen een traktatie op Chinese bruiloften. Ook buiten China gelden de pitten, die met hun zoete smaak een combinatie vormen tussen aardappelen en kastanjes, als delicatesse. Het hout van de Ginkgo is licht van kleur en gewicht, glad en buigzaam, met een zijdeachtige glans. Sinds eeuwen wordt het verwerkt in sculpturen, theebladen, schaakborden en boeddhistische altaren. Met zijn esoterische uitstraling vormt de boom door de eeuwen heen een inspiratiebron voor filosofen en kunstenaars. De Chinese wijsgeer Confucius (551-487 voor Chr.) mediteerde, las en onderwees onder de boom. De Ginkgo was ook de lievelingsboom van Goethe (1749-1832), die honderden Ginkgo's opkweekte en zijn sonnet 'Ginkgo Biloba' opdroeg aan zijn geliefde Marianne von Willemer. In Goethes woonplaats, Weimar, werd als aandenken een laan met Ginkgobomen aangelegd.

De Ginkgo behoort tot de familie van de Ginkgoaceae en telt slechts één soort. Van de Ginkgo wordt gezegd dat het de eerste boom was die 'evolueerde'. Bepaalde eigenschappen van de boom komen overeen met die van varens en bomen. Het blad van de Ginkgo is uniek: waaiervormig en lichtgroen van kleur en voelt 'leerachtig' aan. In de herfst verkleurt het blad tot goudgeel. Van de boom bestaat een mannelijke en vrouwelijke versie. Aarvormige kegeltjes verspreiden het stuifmeel in juni totdat het op de langgesteelde bladknoppen van de vrouwelijke boom komt. De bevruchting vindt uiteindelijk in de herfst plaats, waarna de zaadknop zich tot een geelgroen hangende, abrikoosachtige vrucht ontwikkelt, met daarin een nootje. De pitten hiervan worden geroosterd of gekookt. Chinezen beschouwen die als een ware delicatesse. De Ginkgo groeit heel langzaam en recht omhoog. Het is een boom die zeer oud kan worden, aangezien geen enkel ongedierte de boom kan aantasten.

Ginkgo biloba | Ginkgo

Graafschapplantsoen, Noordland, Reiderlandlaan

Ginkgo *Ginkgo biloba*
Herkomst: China.
Vorm: kroon is smal piramidaal, later spreidend, kan 25 meter hoog worden, soms zelfs 35 meter.
Kenmerken: de waaiervormige bladeren staan in bundels van 3 tot 5 bijeen, de top is ingesneden. Gelijktijdig met het blad verschijnen de bleekgele tot oranje vruchten, dit kan echter 20 tot 50 jaar duren. Blad en bloemwijzen staan op korte loten. Bloemen zijn onopvallend.
Bijzonder: als enige vertegenwoordiger van een zeer oude plantengroep wordt de Ginkgo ook wel 'een levend fossiel' genoemd.

Helsinkihof

Ginkgo 'Fastigiata' *Ginkgo biloba 'Fastigiata'*
Herkomst: onbekend.
Vorm: smalle, zuilvormige kroon, zeer rechte hoofdstam, kan 15 tot 25 meter hoog worden, en ongeveer 8 meter breed.
Kenmerken: de waaiervormige bladeren staan in bundels van 3 tot 5 bijeen, de top is ingesneden. Blad en bloemknoppen staan op kortloten. Draagt geen vruchten.

Gaasterlandlaan

Ginkgo 'Fastigiata Blagon' *Ginkgo biloba 'Fastigiata Blagon'*
Herkomst: China.
Vorm: smalle, zuilvormige kroon, kan 15 tot 25 meter hoog worden.
Kenmerken: fijne, dunne vertakkingen, de waaiervormige bladeren hebben een schitterende herfstkleur.

Valse Christusdoorn

Gleditsia triacanthos

Uit de doornige takken van de Gleditschia triacanthos zou de doornenkroon van Christus zijn gevlochten. De Valse Christusdoorn, zoals de gangbare naam van de Gleditschia luidt, wordt soms verward met de echte Christusdoorn, de Paliurus spina-Christi. Maar de echte behoort tot de vuilboomachtigen, terwijl de Valse lid is van de vlinderbloemigen.

Een levende parasol

De officiële naam van de boom verwijst naar de Duitse botanicus Johann Gotlibe Gleditsch (1714-1786), directeur van de Berlijnse botanische tuin, en bewonderaar van Linnaeus, die hem in Europa introduceerde.

De Valse Christusdoorn valt op door zijn geelachtige bladkleur en zijn ijle loof, waardoor altijd wat zonlicht valt. Omdat de boom geen zware schaduw afwerpt, wordt hij gebruikt als levende parasol. Dit maakt hem ideaal voor parken en tuinen. De Valse Christusdoorn kan goed tegen luchtvervuiling. Met de Ginkgo is het de enige boom in de door wolkenkrabbers verduisterde centra van grote steden in het oosten van de Verenigde Staten en Canada, zoals Toronto. De sterk geurende, honingrijke bloemen zijn geliefd bij bijen en andere insecten.

Muizen en eekhoorns, maar ook wezels en marters doen zich te goed aan de zaden. Mensen maakten vroeger van de bloemen en de zaden een pap om aan gerechten een zoete smaak te geven. De zaden kunnen ook als linzen worden bereid en als kramponderdrukkend medicijn bij astmatische bronchitis. De doornen zouden helpen tegen kiespijn. Kiespijnlijders gingen vroeger op zoek naar de boom, trokken een doorn van de stam en peuterden hiermee in de zieke kies om de pijn te bezweren. De boom leverde praktisch nut aan de oorspronkelijke bewoners van Noord-Amerika, een van de landen waar de Valse Christusdoorn inheems is. Indianen gebruikten het harde, duurzame hout van de boom voor bogen, brandhout en hekwerk.

De Gleditsia triacanthos (Valse Christusdoorn) behoort tot de familie van de Fabaceae (Vlinderbloemigen). Daartoe behoren de Robinia en nog zeventienduizend andere soorten kruiden, struiken en bomen. De Christusdoorn komt veelal voor in de (sub)tropen, maar ook in Noord- en Zuid-Amerika. In zijn natuurlijke omgeving is de Christusdoorn een pionierplant, die geen hoge eisen stelt aan de bodem. De boom groeit snel, kan tot dertig meter hoog worden, en meer dan honderd jaar oud. Soms wordt de boom verward met de Robinia, die eveneens doornen draagt. De Robinia draagt deze echter niet op de stam en op de twijgen, zoals bij de Christusdoorn. Hoewel deze regel ook weer niet altijd geldt. Overigens bestaan er ook, veelal gecultiveerde, soorten zonder doornen, die beter geschikt zijn voor de toepassing in het openbare groen.
De bladeren van de Valse Christusdoorn zijn geveerd en kleuren in het najaar goudgeel.
In juni verschijnen de groenwitte vlinderbloemen in trossen aan de takken. De vruchten zijn lange, donkerbruine, meestal spiraalsgewijze en gedraaide peulen die in overdaad aan de boom hangen.
De in Wateringse Veld voorkomende soorten en cultivars hebben geen doornen.

Gleditsia triacanthos | Valse Christusdoorn

Langeland, Madridweg

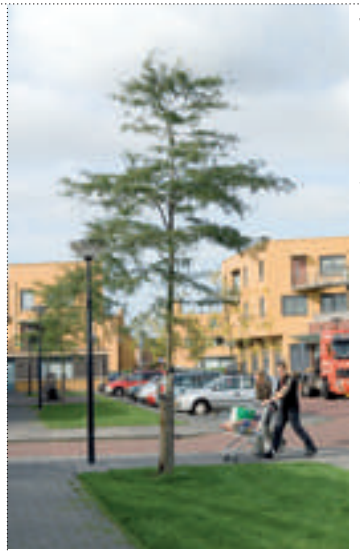

Valse Christusdoorn ‘Inermis’

Gleditsia triacanthos forma inermis

Herkomst: Oostenrijk.

Vorm: grillig groeiende boom, kan een hoogte bereiken van 15 tot 25 meter.

Kenmerken: het samengestelde blad (tot 20 cm) heeft afzonderlijke blaadjes van 3 cm groot. Bladeren zijn in de zomer frisgroen en in de herfst goudgeel. De sikkelvormige peulen verschijnen na de bloei (ongeveer 45 cm lang) en blijven tot ver in de winter.

Ellertsveldlaan

Valse Christusdoorn ‘Imperial’ *Gleditsia triacanthos ‘Imperial’*

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: deze cultivar laat veel gefilterd licht door.

Kenmerken: komt laat in blad, en omdat hij snel blad verliest blijft de lichtinval bestaan.

Ellertsveldlaan, Baltimorehof

Valse Christusdoorn ‘Sunburst’

Gleditsia triacanthos ‘Sunburst’

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: breed piramidaal, hoogte 6 tot 10 meter.

Kenmerken: boom met geelachtig jong loof dat zachtgroen uitkleurt.

Luchtenburgplein

Valse Christusdoorn ‘Shademaster’

Gleditsia triacanthos ‘Shademaster’

Herkomst: onbekend.

Vorm: losse, breed opgaande en open kroon met horizontaal groeiende zijtakken, kan 20 tot 25 meter hoog worden.

Kenmerken: het samengestelde blad (25 cm) loopt laat uit en wordt in de herfst goudgeel van kleur. Draagt geen peulen.

Valse Christusdoorn ‘Shademaster’

Laan van Wateringse Veld

Valse Christusdoorn ‘Skyline’ *Gleditsia triacanthos ‘Skyline’*

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: kroon is breed eirond tot rond, kan 15 tot 20 meter hoog worden en 8 meter breed.

Kenmerken: het donkergroene samengestelde blad (20 tot 25 cm) is zowel enkel als dubbel geveerd. Draagt lichtgroene trossen bloemen, in juni en juli, en zelden vruchten.

Doodsbeenderenboom
Gymnocladus dioica

Toen Engelse pioniers de Amerikaanse staat Kentucky stichtten, waren zij blij met de vruchtbare bodem van deze onontgonnen wildernis, die hen voorzag van de eerste levensbehoeften. Ze konden zelfs koffiezetten. Daarvoor zorgde de Gymnocladus dioica (Doodsbeenderenboom, Kentucky Koffieboom). De kolonisten volgden de gewoonte van de indianen, die al eeuwenlang koffie brouwden van de geroosterde zaden van de boom. Toen de verbindingen met andere gebieden tot stand kwamen en er zeehavens verrezen, kozen Amerikanen voor echte koffiebonen, maar in tijden van schaarste en oorlog, zoals in de Amerikaanse Burgeroorlog, bewees de Gymnocladus goede diensten als Koffieboom. Vandaar zijn Amerikaanse naam ‘Kentucky Coffee-tree’.

Mysterieuze spookverschijning

De mysterieus ogende Gymnocladus dioica spreekt tot de verbeelding met zijn beendervormige bladstelen, waaraan hij de naam Doodsbeenderenboom dankt. In zijn herkomstland Noord-Amerika wordt hij ook ‘dead tree’ genoemd, omdat zijn kale takken suggereren dat hij het grootste deel van het jaar slaapt. Niet voor niets heet hij ‘Gymnocladus’, wat in het Grieks ‘kale tak’ betekent.
Ondanks, of misschien wel juist dankzij zijn spookachtige verschijning, geldt de Gymnocladus dioica als een decoratieve boom, die in Nederland als solitaire parkboom wordt gebruikt. Hij is goed bestand tegen luchtvervuiling, wat hem tot ideale stadsboom maakt.
Het sterke hout van de Gymnocladus dioica wordt gebruikt om hekken van te maken en daarnaast meubels, onder andere voor kasten, salontafels en kleine siermeubels. Ook voor het interieur van papegaaienkooien en reptielenterraria wordt het

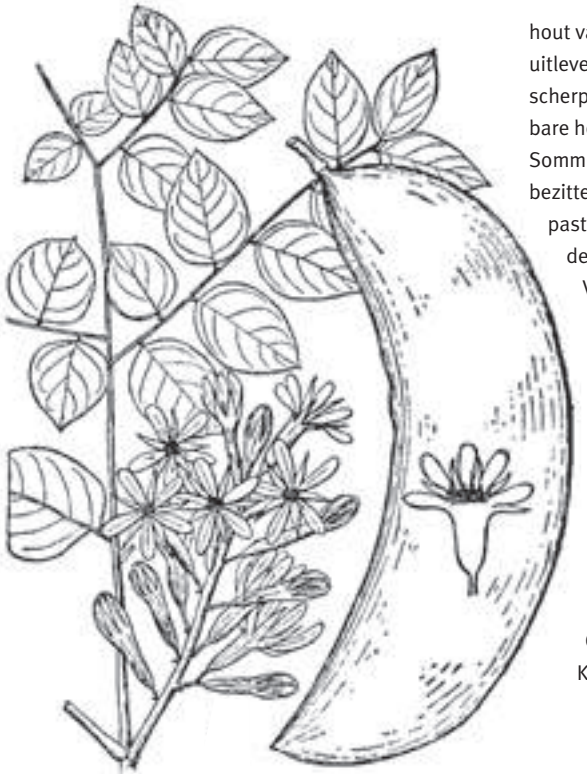

hout vaak gebruikt. Papegaaien kunnen zich lekker uitleven op klimpalen van gymnocladushout. Zij scherpen hun snavels aan het schier onverwoestbare hout en vinden uitdaging in de grillige takken. Sommige onderdelen van de boom, zoals de bast, bezitten geneeskracht en worden daarom toegepast in de homeopathie. Indianen maakten van de verpulverde bast al laxeermiddelen. Verpulverde gymnocladusbast wordt ook gebruikt om comapatiënten te prikkelen en om langdurige bevallingen te bespoedigen. De zaden worden in zeep verwerkt, er wordt vlooiendoder van gemaakt, en kralen voor sieraden. Amerikaanse kinderen dragen de van Gymnocladuszaden gemaakte kralen soms als amulet. De boom inspireert ook schrijvers en dichters, zoals de Amerikaanse auteur Jonathan Greene, met zijn gedicht 'The death of a Kentucky Coffee-tree':

'Fallen, the large tree
that owned this domain.
Its root ball – flesh-colored
arthritic spikes
that had dug in for its
goodly time.

Seeing daylight
synonyms death.

Saplings that had stunted
in its shadow sing hallelujahs,
compete for new light.'

In zijn herkomstgebied Noord-Amerika komt de zeldzame Gymnocladus dioica (Doodsbeenderenboom) verspreid voor in verschillende Midwestelijke staten, waaronder Kentucky. De boom is te vinden in riviergebieden en valleien, maar soms ook in rots- en kalksteengebieden.
De boom behoort tot de familie van Fabaceae (Vlinderbloemigen).

Gymnocladus dioica | Doodsbeenderenboom

Vigelandstraat

Doodsbeenderenboom

Gymnocladus dioica

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: open, onregelmatige, losse kroon, spaarzaam vertakt, maximale hoogte 25 meter, in Nederland 10 meter.

Kenmerken: het blad is dubbel geveerd, tot 70 tot 90 cm lang. De aparte gaafrandige blaadjes zijn eirond, met een lange, toegespitste top. De groenwitte bloemtrossen verschijnen in juni aan de vrouwelijke bomen. De vruchten zijn donkerbruine harde peulen van 10 tot 20 cm lang. In de winter vallen zij ongeopend af, waarbij zij een licht rammelend geluid maken.

Bijzonder: de boom is herkenbaar aan zijn grote bladeren in de zomer en aan zijn forse takken, die in de winter op doodsbeenderen lijken.

Sneeuwklokjesboom

Halesia carolina

In Nederland is de zeldzame Halesia (Sneeuwklokjesboom) niet zo bekend. Sporadisch zien wij hem in plantsoenen en tuinen.

Lieflijke lentebode

Zijn bloemen maken de boom populair onder vogels en eekhoorns, die gek zijn op de keiharde nootjes in de zaadlijsten. Bijen komen op de honing af. Maar ook mensen hebben het praktische nut van de boom ontdekt. De fraaie, oranjebruin getekende schors decoreert menig designinterieur.

Een lieflijke lentebode is de Halesia (Sneeuwklokjesboom), die bloeit van eind maart tot ver in mei, met roomwitte klokjes, waaraan de boom zijn naam dankt.
De wetenschappelijke naam Halesia verwijst naar Stephen Hales (1677-1761), een Engelse botanicus, fysioloog, chemicus en uitvinder, die het voortbestaan van planten en dieren bestudeerde.

Halesia carolina | Sneeuwklokjesboom

Fivelingosingel, Reiderlandlaan

Sneeuwklokjesboom *Halesia carolina*
Herkomst: Verenigde Staten (zuidwesten).
Vorm: grote struik tot klein boompje met een brede onregelmatige vorm, hoogte 5 tot 10 meter, gekweekt 3 meter.
Kenmerken: de bloemen, die op sneeuwklokjes lijken, vormen bosjes in de oksels van de scheuten aan de takken van het jaar daarvoor en brengen merkwaardige vlezige vruchten voort, met 4 vleugeltjes van 2 tot 3,5 cm lang. De vruchten bevatten 1 tot 3 zaden. Wanneer deze uitgebloeid zijn, maken zij plaats voor eironde tot elliptische, zachte, lichtgroene bladeren, rond de 7,5 cm lang, bedekt met fijne haartjes. Ook ontwikkelen zich na de bloei donkergroene, gevleugelde zaadlijsten. Evenals de bladeren kleuren deze in de herfst geleidelijk mooi geel. De getande bladeren, die ongeveer 10 cm groot worden, vallen in de winter uit.
Bijzonder: de toevoeging carolina verwijst naar de Amerikaanse staat Carolina (VS), een van de herkomstplaatsen van de boom.

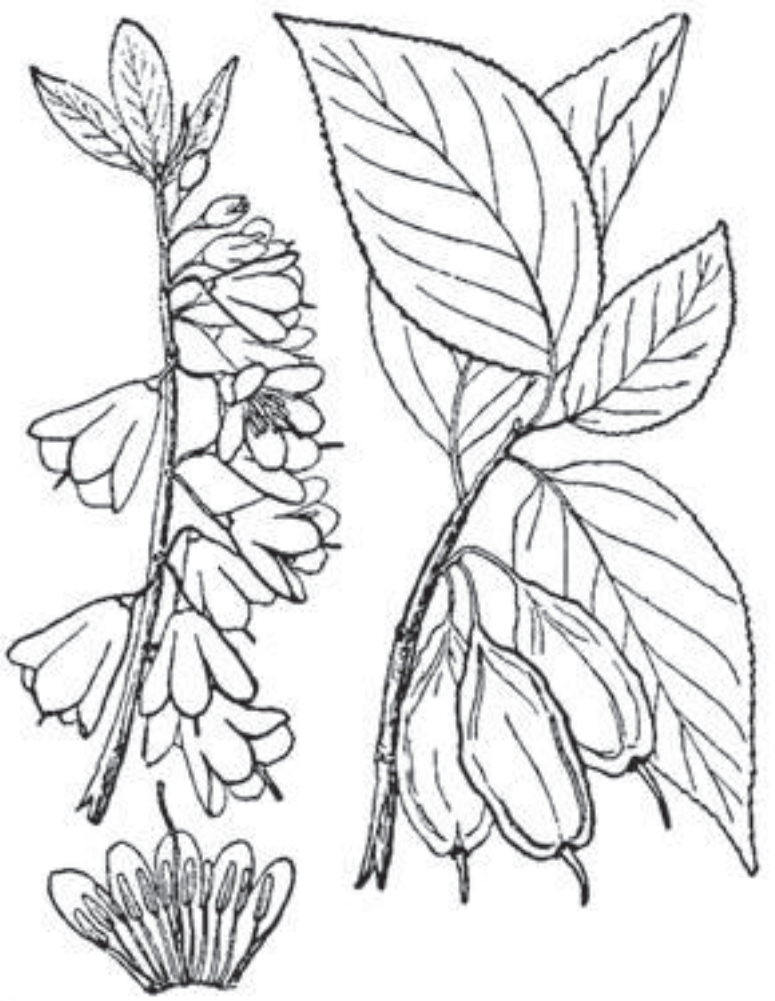

Japanse Krentenboom

Hovenia dulcis

Zijn geur maakt mannen gek, betoogt Dorian Grey uit Oscar Wilde's roman The Picture of Dorian Grey over de Hovenia dulcis (Japanse Krentenboom). Zo'n citaat wekt de verwachting van verleidelijke parfums op basis van ingrediënten van deze boom, maar dat valt tegen. Het parfum dat in de 19e eeuw van de boomvruchten werd gemaakt, bestaat allang niet meer.

Gekmakende geurboom

Ook op vogels oefent de Japanse Krentenboom aantrekkingskracht uit, maar dan vanwege de vruchten, die ook voor mensen eetbaar zijn. Zij worden onder andere gebruikt bij het bereiden van honing. Dronkaards vinden baat bij de vruchten en de bladeren, die stoffen bevatten die helpen tegen alcoholvergiftiging en leverbeschadiging. Deze stoffen, waaronder quercetine, hodulcine en glycocide, worden in levermedicijnen verwerkt. In Korea wordt van extracten van de Japanse krentenboom een gezondheidsdrank gebrouwen.

De Hovenia dulcis (Japanse Krentenboom) hoort tot de Rhamnaceae (Wegedoornfamilie). De boom, genoemd naar de Nederlandse missionaris Van der Hoven, wordt vooral als sierboom gebruikt.

Hovenia dulcis | Japanse Krentenboom

Meierijlaan

Japanse Krentenboom *Hovenia dulcis*
Herkomst: Japan.
Vorm: rechtopstaande kleine heesterachtige boom met een ovale kroon. Kan 10 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is mooi gepolijst, hartvormig, met een opvallend lange bladsteel. Kleine, bladverliezende sierboom. In juli en augustus ontstaan kleine bloempjes. De boom maakt vruchten in de vorm van gezwollen, zoet smakende bloemstelen, die op rozijnen lijken.

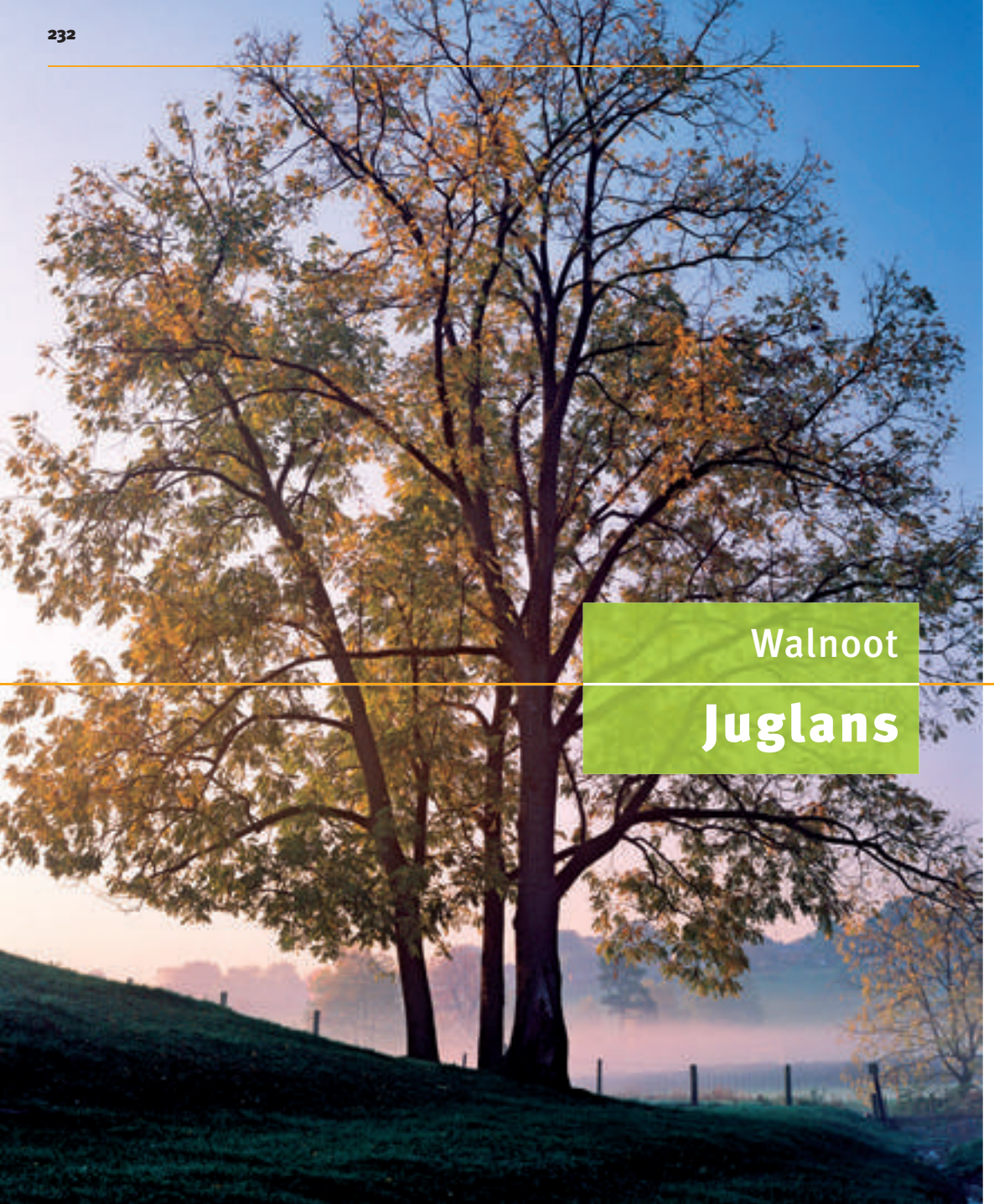

Walnoot
Juglans

‘Harde noten kraken’. ‘Wie de noot wil smaken, moet eerst de bolster kraken’. ‘Het hele verhaal in een notendop’. In veel spreekwoorden staat de boomvrucht van de Walnoot (Juglans) centraal. De noot spreekt tot de verbeelding, ook als brenger van vruchtbaarheid, vanwege de kiem van nieuw leven die hij in zich draagt. De drager van deze vruchten, de Juglans geldt als zinnebeeld van wijsheid.

Symbool van wijsheid

Geef je kinderen een portie walnoten tijdens het huiswerk maken en binnen de kortste keren zijn ze de knapste van de klas. Volgens de signatuurleer, een oude leer in de volksgeneeskunde zouden walnoten mensen slimmer maken, omdat zij op hersens lijken. Studentenhaver bestaat daarom voor een belangrijk deel uit noten.
In de signatuurleer werden noten bovendien ingezet tegen hersenkwalen.
De Walnoot, oorspronkelijk afkomstig uit Klein Azië, werd omstreeks 100 jaar voor Chr. door de Romeinen uit Griekenland ingevoerd. Pas laat werd de boom bekend in noordelijke contreien. De Germanen wijdden de boom aan de god van de vruchtbaarheid, de oppergod Odin (of Wodan).

In de Griekse mythologie symboliseert de Notenboom wijsheid. De godin Kar, naamgeefster van Karië, was in Italië de profetische godin ‘Kar de Wijze’. In Karyai (Grieks voor Walnoot) eren de Lakoniërs de godin jaarlijks met een dans.
Karya, de nimf van de noot, was de jongste dochter van de Griekse koning Dion van Laconië. Wijngod Dionysos werd verliefd op Karya. Karya’s twee jaloerse zussen verklapten dit aan hun vader, waarna Dionysos hen uit woede in rotsen veranderde. Karya, die van verdriet stierf, veranderde hij in een Walnoot. Voor haar werd een tempel gebouwd met notenhouten zuilen in de vorm van vrouwen, die naar haar werden genoemd: Kariatiden.

Bruidssuikers

In een oud Litouws verhaal ontsnapt een goede god aan een zondvloed door notenschalen als ark te gebruiken. Volgens volksgeloof beschermt de noot tegen koorts, toverij (als men een noot onder de stoel van een heks gooit kan zij onmogelijk opstaan) en bliksemslag (een Notenboom zou nooit door bliksem worden getroffen).
Om de vruchtbaarheid van haar huwelijk te bevorderen strooiden bruiden in verschillende streken noten onder de bruiloftgangers, als voorlopers van bruidssuikers.
Meisjes gooiden een stok in de Walnoot. Bleef die hangen, dan zouden ze nog hetzelfde jaar trouwen. Met Sint Jan (24 juni), bij voorkeur om middernacht, plukten vrouwen een blad van een Walnoot, dat zij in hun linkerschoen legden, om zich voor het komende jaar te verzekeren van liefde en trouw van hun echtgenoot. Verloofde stellen legden met kerst noten in het vuur. Als de noten rustig brandden, zou hun huwelijk ook rustig en gelukkig zijn. Krakende noten voorspelden een huwelijk met een hoop ruzie.

Insecten

De sterke geur van de Noot schrikt insecten af, wat verklaart waarom Walnoten vaak bij boerderijen staan. Om dezelfde redenen hing men notenbladeren aan een babywieg. Boeren bestreken hun vee tegen ongedierte met het afkooksel van notenbladeren.
Het donkerbruine, fraai getekende notenhout wordt al eeuwenlang gebruikt voor betimmering en lambrisering. In de Eerste Wereldoorlog vorderde het Nederlandse leger Nootbomen voor de fabricage van geweerkolven. Van de olie, getrokken uit pitten van de noot, wordt verf en beits gemaakt.
Het looizuurrijke notenblad werd in tijden van oorlog gebruikt als theesurrogaat. Thee van notenbladeren werd vroeger ingenomen als middel tegen bloedarmoede. Tegenwoordig wordt het in de natuurgeneeskunst nog steeds als eetlustopwekkend middel voorgeschreven.
In de oude geneeskunde, die grote kracht toekende aan de walnoten, werden kwalen bestreden met noten, katjes, bast en bloemdek. Het looizuurrijke vrouwelijke bloemdek werd voorgeschreven tegen kiespijn. Gedestilleerd water van noten diende als preventiemiddel tegen pest en koorts en als ontsmettingsmiddel van wonden. Kinkhoest en rugpijn ging men te lijf met geperst sap uit de groene bolster.
Maar het eten van veel noten werd afgeraden: ‘Die veel noten eet, heesch wordt, ende sijn spraeke verliest’.

De Juglans (Walnoot) is een geslacht van bladverliezende bomen uit de Juglandaceae (Okkernootfamilie).De botanische naam Juglans is afgeleid van Jovis glans = de eikel van Jupiter. Sommigen zien de Juglans (Walnoot) als een droeve donkere boom, ondanks de majestueuze uitstraling, de lichtgrijze bast, prachtige bloei en lichte kroon.
Alle notenbomen in Wateringse Veld zijn te vinden langs het water van Wateringse Binnentuinen.

Juglans | Walnoot

Ellertsveldlaan, Vrije van Sluissingel

Zwarte Walnoot *Juglans nigra*

Herkomst: oostelijke en centrale deel van de Verenigde Staten.
Vorm: een statige koepel, maximale hoogte 35 meter.
Kenmerken: lichtgrijze, fluwelig behaarde knoppen, bladeren met 10 tot 23 langwerpige, fijn getande, van onderen donzig behaarde blaadjes. De vruchten zijn rijkelijk gevormd en rijpen, evenals die van de Okkernoot, alleen in warme zomers af. Zij zijn smakelijk, met een erg harde schaal, waarvoor Amerikanen een bijzonder model notenkraker gebruiken.

Vrije van Sluissingel

Zwarte Walnoot ‘Laciniata’ *Juglans nigra ‘Laciniata’*

Herkomst: Zuid-Europa, Centraal- en Zuidwest-Azië.
Vorm: boom kan uitgroeien tot 15 meter.
Kenmerken: het groene blad is diep ingesneden. De op veertjes gelijkende bladeren geven de boom een bijzondere aanblik.

Ellertsveldlaan

Okkernoot *Juglans regia*

Herkomst: Balkan, Zuidwest- en Centraal-Azië, Zuidwest-China.
Vorm: breed, met zware gedraaide takken, maximale hoogte 30 meter.
Kenmerken: het blad is langwerpig eirond, met leerachtig taaie, glanzende blaadjes, tussen 5 en 13 cm, kaal, afgezien van okselbaardjes aan de onderzijde, gaafrandig of met schaarse, losse tanden aan het veel kleinere onderste paar blaadjes. De vruchten rijpen alleen in mooie zomers af.

Soorten en ondersoorten van de **Juglans**

Ellertsveldlaan

Okkernoot ‘Laciniata’ *Juglans regia ‘Laciniata’*

Herkomst: Zuid-Europa, Centraal- en Zuidwest-Azië.

Vorm: de boom kan na 10 jaar 5 meter hoog worden, sierlijke boom.

Kenmerken: smal, ingesneden frisgroen blad, varenachtig.

Vrije van Sluissingel

Okkernoot ‘Purpurea’ *Juglans regia ‘Purpurea’*

Herkomst: Balkan, Zuidwest- en Centraal-Azië, Zuidwest-China.

Vorm: breed, met zware gedraaide takken, blijft kleiner dan de Juglans regia. De maximale hoogte is 4 meter.

Kenmerken: een langzame groeier met dofrode bladeren.

Walnoot

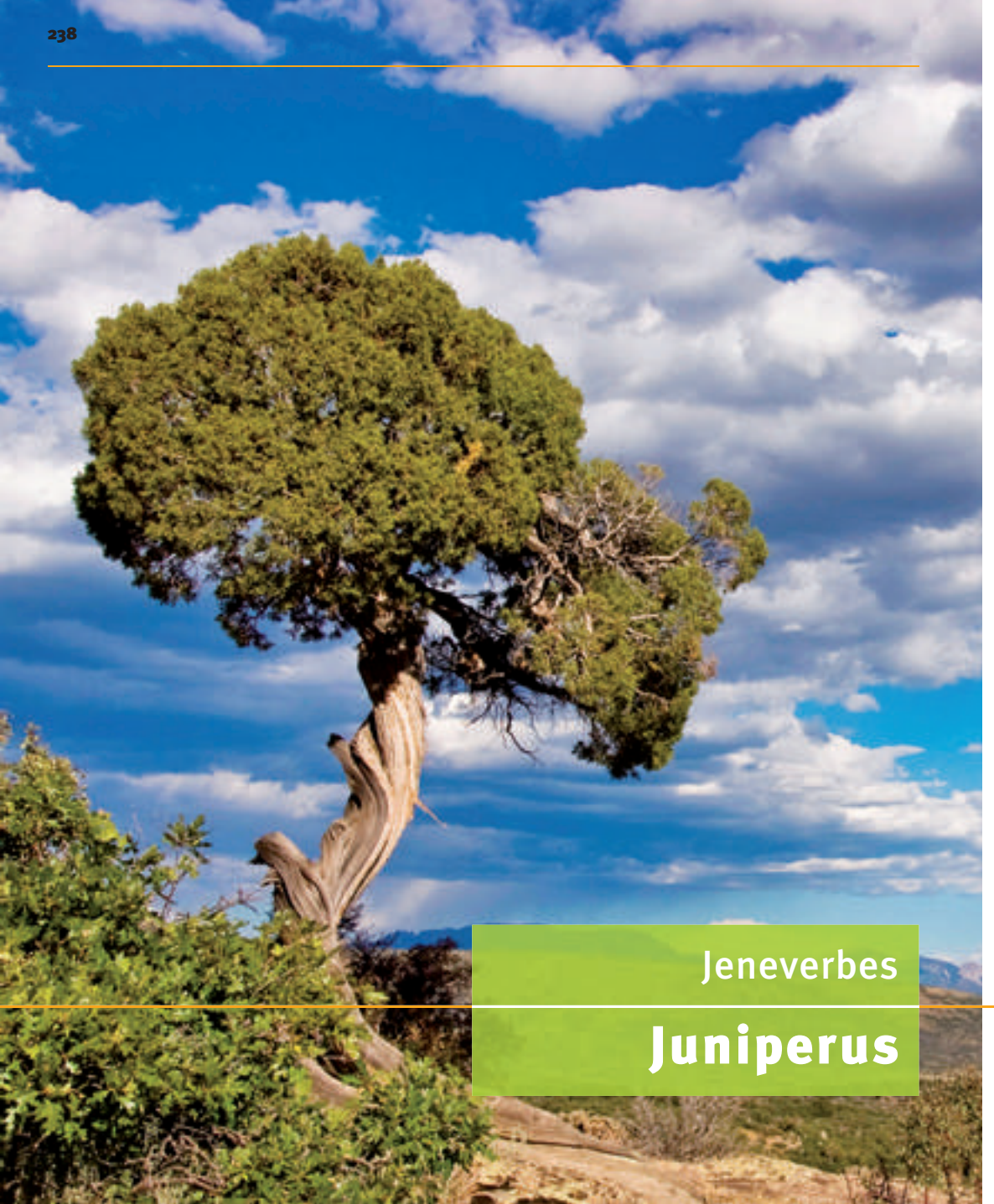

Jeneverbes
Juniperus

‘Houw den Wacholder niet!’ riep volgens een Zweedse legende een stem uit een Jeneverbesboom tegen een houthakker. De houthakker schrok zich een ongeluk en paste ervoor om een vinger uit te steken naar de Wacholder, zoals de Juniperus (Jeneverbes) in Noord-Europa ook wel wordt genoemd. Omdat er een goede geest in de boom huisde, mocht die niet gekapt worden. Met zijn altijd frisgroene uiterlijk en zijn aangename geur staat de Jeneverbesboom (Juniperus) symbool voor veiligheid, bescherming en levenskracht.

In Hollandse kroegen valt de Jeneverbes sinds 1575 niet meer weg te denken. Al eeuwenlang proost men met die goeie ouwe klare: jenever, waarvan de kruidige boomvrucht een belangrijk ingrediënt vormt. Maar al ver voor de 16e eeuw was de Jeneverbes al bekend in Nederland.
Jacob van Maerlant (ca 1225 - ca 1295) noemde de Jeneverbes al in zijn Der naturen bloeme, de eerste natuurencyclopedie in de Nederlandse volkstaal: ...‘Juniperus, dies neem ik goem; dinct miwesen die jenewerboem; ende die es dus ghenatuert; datmen met sinen aschen vet’...

Symbool van veiligheid,

bescherming en levenskracht

In de popmuziek uit de sixties duikt de Jeneverbes op in de song ‘Jennifer Juniper’, waarin Donovan een dame van die naam bezingt:

…‘Jennifer Juniper lives upon the hill;
Jennifer Juniper, sitting very still;
Jennifer Juniper, rides a dappled mare;
Jennifer Juniper, lilacs in her hair’…

Tegen kwade invloeden

De Germanen gebruikten het hout van de Jeneverbes bij de verbranding van de doden en bij offers. De Kelten wijdden de boom aan Balder, de oude Grieken aan Hermes.
Volgens overleveringen van de Romein Plinius zouden 200 jaar voor de Trojaanse oorlog in de tempel van Diana (godin van het woud en de wilde dieren) in het Spaanse Saguntum oeroude balken van de Juniperus zijn gebruikt.
In veel katholieke streken wordt Onze Lieve Vrouw bekranst met altijd groene jenevertwijgen.
Vluchtend met haar kind, voor de soldaten van Herodes zou Maria zich schuil hebben gehouden tussen de takken van een Jeneverbesboom.
Volgens oud volksgeloof kan geen heks het boteren beletten als de karnboog van jeneverbeshout is gemaakt. Boeren rookten uit een pijp van jeneverbeshout, om zich te beschermen tegen heksen en boze geesten. Om boze geesten te weren legde men op het Duitse eiland Rügen bij de bouw van een huis een Jenevertak onder de eerste steen.
Om dezelfde reden sloeg men in Estland alle openingen van het huis met een Jenevertwijg. In de Alpen worden heksen en spoken met Driekoningen verdreven met de rook van brandende Jeneverbestakken.
In de middeleeuwen bereidde men een drank van Jeneverbessen, die mensen bestand moest maken tegen alle kwade invloeden en het mogelijk maakte in de toekomst te kijken. Sommigen zouden de zwarte kunst verstaan om zich onzichtbaar te maken en in een Jeneverbesboom te veranderen. Niemand durfde de struik dan nog aan te raken, de honden liepen er grommend omheen.
De Jeneverbesboom dwong dieven gestolen waar terug te brengen naar de rechtmatige eigenaar. De bestolene ging voor zonsopgang naar een Jeneverbesboom, boog met de linkerhand wat takken naar het oosten en legde daar een steen op, waarna hij moest zeggen: ‘Wachelder, ik doe je bukken en drukken, tot de dief aan mij het gestolen goed weer heeft bezorgd’.

‘Alles genezend’

Aan weinig planten is zo veel helende werking toegeschreven als aan de Jeneverbesboom. De boom zou verjongend werken en met zijn altijd groene naalden en frisse aromatische geur beschikken over tot leven wekkende krachten. Wie zich onder de boom ter ruste legt, zou alle vermoeidheid uit zich voelen wegvloeien. Tirolers steken een Jenevertwijg op de hoed tegen vermoeidheid en blaren.
Jeneverbessen werden beschouwd als alles genezende vruchten. Van jeneverbessen, geplukt in september, trok men wijn, die mensen van een lang leven zou verzekeren. De bessen zouden ook helpen tegen besmettelijke ziekten, zoals de pest. Olie van de Jeneverbesboom zou helpen tegen pokken, likdoorns en wratten. Ook de schors, de naalden, de vruchten en de gom hebben een geneeskrachtige werking. Jeneverbessen worden gebruikt tegen maagpijn, waterzucht, om de eetlust op te wekken en als abortusmiddel.
Het hout van de Jeneverbesboom wordt gebruikt voor draai, meubel- en inlegwerk. Vroeger maakte men er ook schuttingpalen, weidepaaltjes, houten emmers, pijpen, wandelstokken en zwepen van.
Voermannen kozen in vroeger tijden het liefst een zweep van jeneverbeshout, opdat niemand anders de paarden zou kunnen doen stilstaan.

Het geslacht van de Juniperus (Jeneverbes) kent ongeveer vijftig soorten, merendeels struiken. De boom is sterk vertakt en heeft blauwachtig grijsgroene naalden met scherpe puntjes, die in kransjes van drie aan een takje zitten.
De Juniperus (Jeneverbes) is één van de weinige inheemse Coniferen in Nederland.
Vroeger kwam de Jeneverbes verspreid over heel Nederland voor, onder alle groeiomstandigheden.
Tegenwoordig is hij door de landbouw verdrongen naar zandverstuivingen en heidevelden.
Langs de Reiderlandlaan staan vier verschillende soorten van de Jeneverbes bij elkaar.

Juniperus | Jeneverbes

Reiderlandlaan

Gewone Jeneverbes ‘Hibernica’ *Juniperus communis ‘hibernica’*

Herkomst: Eurazië en Noord-Amerika, noordwaarts tot de poolcirkel en in Noord-Afrika. Vorm: fantasievol gevormde struik of kleine boom, variërend in formaat, met een maximale hoogte van 8 meter.
Kenmerken: stekelige blauwgroene naalden, 1,3 cm lang, in kransen van 3; elk met een witte streep vanboven; kegelvormige bessen met vlezige, vergroeide schubben. De meeste Jeneverbesbomen houden jeugdbladeren in de vorm van rechte, spitse naalden, vaak in kransen van 3, die de loot niet omvatten.

Reiderlandlaan

Jeneverbes ‘Pfitzeriane’ *Juniperus x media ‘Pfitzeriane’*

Herkomst: Nederland.
Vorm: de boom kan 2 tot 2,5 meter hoog worden.
Kenmerken: de bladeren zijn naalden in kransen van 3,5 tot 10 mm lang, stomp en met schubben. In de winter hebben zij een bronskleur. De bessen zijn kegelvormig, knikkend, met een diameter van 8 mm.

Hudson

Jeneverbes ‘Blue Arrow’ *Juniperus scopulorum ‘Blue Arrow’*

Herkomst: Japan.
Vorm: zuilvormig, hoogte na 10 jaar 4 meter. In het wild een forse, onregelmatig gevormde struik.
Kenmerken: blauwgroene naalden.

Reiderlandlaan

Jeneverbes ‘Meyeri’ *Juniperus squamata ‘Meyeri’*

Herkomst: Himalaya en China.
Vorm: onregelmatige kegelvormige kroon, maximale lengte 1 tot 2 meter.
Kenmerken: brede naalden, 3 tot 9 mm lang, gegroepeerd in 6 rijen met afwisselende kransen van 3, vaak uitgesproken zeegroen van kleur. De kegels lijken op bessen, van rond tot ovaal, 4 tot 9 mm lang en een diameter van 4 tot 6 mm, glanzend zwart.

Reiderlandlaan

Virginische Jeneverbes ‘Grey Owl’

Juniperus virginiana ‘Grey Owl’
Herkomst: Verenigde Staten (van Ontario tot Florida).
Vorm: een donkere boom, die 22 meter hoog kan worden, zuilvormig of meer uitgespreid.
Kenmerken: de jeugdbladeren groeien altijd in paren, vaak opeengedrongen aan de loottop. Soms ontbreken zij. De volwassen bladeren hebben een klein, aangedrukt spitsje, in ca. 1,2 mm dikke, draadvormige loten. De bloemen zijn tweehuizig. De vruchten meten 4 tot 6 mm, blauwgrijs van kleur, na 1 jaar rijp en zoet.

Stekelboom

Kalopanax septemlobus

Takken van de Stekelboom aan de bovenkant van de deur en een tijgerbot aan de onderkant van de deur drijven samen de boze geesten uit. Al eeuwenlang beschouwen Koreanen de Kalopanax septemlobus (Stekelboom) als afweer tegen het kwade, zoals valt te zien op Minhwa-schilderingen, Koreaanse volkskunst, bestaande uit afbeeldingen van symbolieken en mythische figuren.

Bestrijder van het kwade

In zijn herkomstgebied Oost-Azië speelt de Stekelboom een belangrijke rol in de strijd tegen het verderf. Mogelijk ontleent de boom zijn symbolische waarde als afweerder van boze geesten aan zijn vermogen om schadelijke insecten te doden en aan zijn geneeskracht tegen vele kwalen. In de Oost-Aziatische geneeskunst worden uit zijn bast medicijnen vervaardigd tegen onder andere ontstekingen, reuma, zenuwpijnen, steenpuisten, hepatitis, suikerziekte en kanker.

In zijn eeuwenlange geschiedenis wordt de Stekelboom in Europa en Noord-Amerika gekweekt als sierboom, vanwege zijn door zijn palmachtige bladeren weelderige tropische uitstraling.

Japanners maken van het hout van de boom ‘Geta’, de traditionele Japanse sandalen, die, in Europese termen, het best met klompen kunnen worden vergeleken: sandalen met een verhoogde houten zool, verbonden aan de voet met een touw dat tussen de tenen gaat, en meestal worden gedragen bij traditionele Japanse gewaden, zoals de Kimono en de Yukata.

De Kalopanax septemlobus (Stekelboom) is familie van de Araliaceae (Klimopfamilie), een familie van tweezaadlobbige planten, grotendeels tropisch, met enkele vertegenwoordigers in gematigde streken. Zijn Nederlandse naam dankt de boom aan de vele stekelige doornen op de takken.

Kalopanax septemlobus | Stekelboom

Zevenwoudenlaan

Stekelboom *Kalopanax septemlobus*

Herkomst: Japan.

Vorm: kleine boom, kan 6 tot 8 meter hoog worden. De dikke takken zijn bezet met doorns. Bij volgroeide bomen blijven deze stekels op de stam, de takken en nieuwe aanwas.

Kenmerken: de verspreid staande esdoornachtige bladeren zitten als rozetten aan de uiteinden van de takken. Ze hebben een ronde vorm, 10 tot 30 cm breed en zijn ingesneden met 5 tot 7 breed driehoekige, toegespitste lobben. De kleine geelgroene tot witte bloemen ontluiken in juli - augustus. In de herfst kleurt het blad diep goudgeel.

Bijzonderheden: de bladeren zijn prachtig gevormd. De boom heeft een zeer typische groeivorm. In Japan wordt van het hout van de stekelboom onder andere de traditionele sandalen vervaardigd.

Boom is verwant aan de Klimopfamilie.

Blazenboom

Koelreuteria paniculata

De Koelreuteria paniculata (Blazenboom) kent vele synoniemen: Gele Zeepboom, Koelruit, Lampionboom, Chinese Vernisboom en Lantarentjesboom.

De boom met de vele bijnamen

Sommige bijnamen verwijzen naar de vorm van de bloemen, waarin lampionnen, lantarentjes of blaasjes kunnen worden gezien. Het geslacht waartoe de boom behoort, is genoemd naar de Duitse botanicus Josef Gottlieb Kölreuter (1733-1806).

De Blazenboom wordt Zeepboom genoemd omdat hij een stof bevat waarmee je kunt schoonmaken en zeepbellen blazen. De zaden kun je geroosterd eten. Van de bladeren kan je thee trekken. Zaden en bladeren worden ook medicinaal toegepast, om wonden te genezen en ter versterking van ogen, bindweefsel, hart en zaadzak.

De Koelreuteria (Blazenboom) behoort tot de Sapindaceae (Zeepboomfamilie). De soort wordt in parken en langs straten aangeplant.

Koelreuteria paniculata | Blazenboom

Gerrit Achterbergstraat, Laantje van Salland, Martinus Nijhoffweg

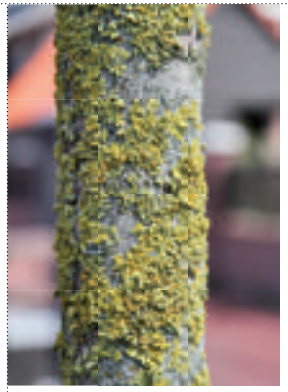

Blazenboom *Koelreuteria paniculata*
Herkomst: Zuidoost-Azië (China, Korea, Japan).
Vorm: dicht koepelvormig, tot 15 meter hoog, met dikke, opstijgende, gedraaide takken.
Kenmerken: het loof is dof en uitgesproken donker. De bladeren zijn geveerd met meer of minder ingesneden blaadjes, altijd herkenbaar, bij het uitlopen in het begin felrood en daarna nog een tijdje geelroze. De bloemen verschijnen in de zomer, opvallend, in 30 cm lange, mosterdgele pluimen. Ook de vruchten vallen op. Zij zijn opgeblazen, als bij een Chinese lampionplant, roze, elk met 3 gerokte zaden met de grootte van een erwt.

Goudenregen
Laburnum

Ondanks alle tegenslagen bleef romanheld Johnny Shawnessy rotsvast geloven in de legendarische Goudenregen, die eens zijn prachtige bloesem zou uitstrooien en dan als een ‘gouden regen van het geluk’ zijn dromen zou verwezenlijken.

Symbool van romantiek en jaloezie

De Laburnum (Goudenregen) vervult een cruciale rol in Ross Lockridge jr.’s roman *De gouden regen van het geluk*, over de tegenslagen van Shawnessy, die vocht in de Amerikaanse Burgeroorlog. Schrijvers gebruiken de boom met zijn weelderig neerhangende gele bloemtrossen als symbool van hoop en romantiek. Menig pubermeisje uit de babyboomgeneratie droomde weg bij *Ieder jaar bloeit de gouden regen* van Leni Saris, over een topmodel dat haar geluk vond in de ware liefde.

De populaire Goudenregen spreekt tot de verbeelding. Hij doet het niet alleen goed als romantische sierboom, maar, door zijn neerhangende bloemtrossen, ook als treurboom op kerkhoven. De boom wekt niet uitsluitend positieve associaties. Mogelijk vanwege zijn giftige karakter geldt hij als symbool van haat, jaloezie en ongeduld. Het goudgele hout van de Goudenregen heeft een bijzondere tekening, waarbij het witte spint fraai afsteekt bij het harde, donkere, groenachtige kernhout. Goudenregenhout is gewild onder meubelmakers, die er fraaie, kunstige ornamenten van draaien.

In vroegere tijden, toen er nog geen stoffen bestonden om hout een andere tint te geven, werd goudenregenhout vaak gebruikt als surrogaat voor ebbenhout.

Zijn naam dankt de Laburnum (Goudenregen) aan de lange, goudgele bloemtrossen die hij voortbrengt. De boom heeft een unieke eigenschap, die zelfbestuiving voorkomt: pas nadat insecten de vrouwelijke bloemdelen hebben doorboord, kunnen zij door het stuifmeel worden bevrucht.
De uitbundig bloeiende Goudenregen is vooral op zijn plaats in de gevarieerde beplanting langs de singels van Wateringse Binnentuinen. Deze variatie sluit goed aan op de architectuurstijl van deze buurt, die teruggrijpt op de karakteristieke tuindorpplannen uit het begin van de twintigste eeuw.

Laburnum | Goudenregen

Vijf Heerenlanden

Alpen Goudenregen

Laburnum alpinum

Herkomst: Zuidoost-Europa, zuidelijke Alpen, Zuid-Frankrijk.

Vorm: smal, opgaande, open kroon. Kleine boom of ook wel forse struik.

Kenmerken: drietallig blad, elk deelblad is 4 tot 7 cm lang en heeft een eironde tot ovale vorm. Langs de nerven en aan de onderzijde licht behaard. De uitbundige lichtgele bloemtrossen worden 20 tot 30 cm lang. De afzonderlijke bloemen hebben een doorsnede van 2 cm en ruiken lekker zoet. Na de bloei ontwikkelen zich lange, onbehaarde peulen met donkerbruine zaden.

Bijzonder: alle delen van de boom zijn giftig, vooral de zaden en de bast.

Vijf Heerenlanden

Goudenregen

Laburnum anagyroides

Herkomst: Midden- en Zuid-Europa.

Vorm: de boom oogt als een treurboom, met een onregelmatige vorm, vaak met neerhangende trossen, maximale hoogte 10 meter.

Kenmerken: de bladeren zijn 3-tallig, de blaadjes tot 6 cm lang. Vanboven worden deze kaal, van onderen blijven zij zijdeachtig behaard. De gele bloemen verschijnen laat in het voorjaar, in tot 25 cm lange trossen. De vruchten zijn gedraaide peulen.

Bijzonder: de boom is zeer giftig. Vooral de op de grond gevallen peulen zijn gevaarlijk voor kleine kinderen, die ervan kunnen snoepen.

Keukenhoflaan

Treurgoudenregen *Laburnum anagyroides 'Pendulum'*

Herkomst: Midden- en Zuid-Europa.

Vorm: kleine boom of brede struik met overhangende takken. Maximale hoogte: 5 meter.

Kenmerken: reukloze bloemen.

Friese Woudenlaan, Oldambtlaan

Grootbloemige Goudenregen *Laburnum x watereri 'Vossii'*

Herkomst: Zuidoost-Europa, zuidelijke Alpen, Zuid-Frankrijk.

Vorm: opgaande kleine boom of brede struik, kan 6 tot 8 meter hoog worden.

Kenmerken: het geveerde blad is drietallig, donkergroen van kleur. Draagt 60 cm lange diepgele bloemen in samengestelde trossen van mei tot juni.

Bijzonderheden: bloemen ruiken niet.

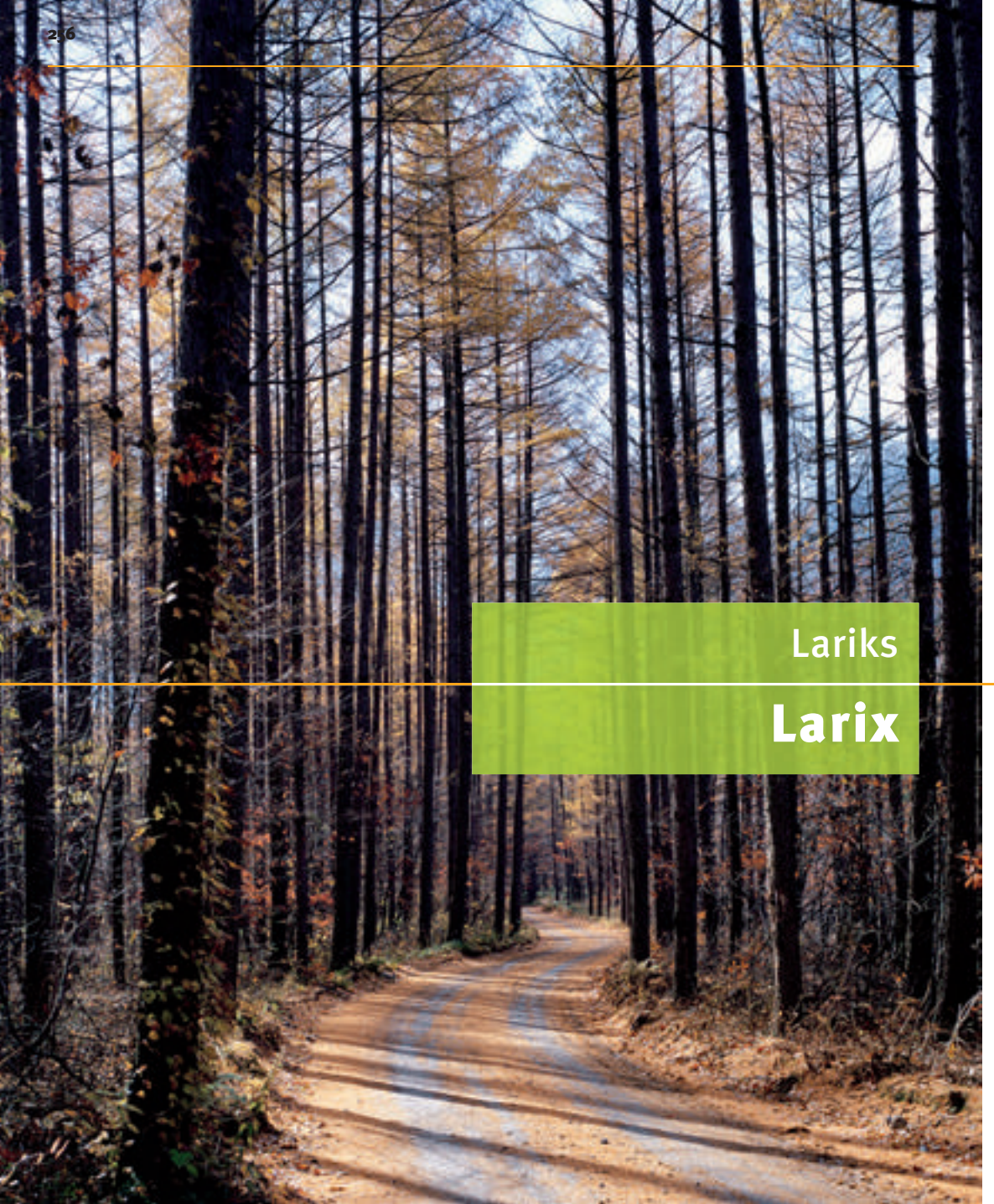

Lariks
Larix

In de Alpen werd hij als huisboom aangeplant omdat hij vriendelijke boomgeesten zou herbergen. Zo zou het huis niet door de bliksem worden getroffen. In veel culturen geldt de Larix (Lariks), genoemd naar de plaats Larignum in de Alpen, waar Romeinen hem voor het eerst zagen, als heilige boom en boom van feeën en tovenaars. Bergfeeën dansten op plaatsen, omgeven door Lariksen. In bosjes van zeven Lariksen werden magische rituelen uitgevoerd. De rook van larikshout zou beschermen tegen negatieve invloeden en geesten. In Tirol gebruikte men geen larikshout om te timmeren en te branden. Herrie maken en vloeken onder de boom gold daar als misdaad. De boom bloedde als hij gewond werd, en wie hem verwondde, verwondde zichzelf en genas niet voordat de wonden in de boom vergroeid waren.

Boom van feeën en tovenaars

De heiligheid en de magische krachten die aan de Lariks worden toegekend, hebben waarschijnlijk te maken met zijn onverwoestbaarheid en lange levensduur, die hem tot symbool van onsterfelijkheid maakt. Sommige Siberische stammen zagen de Lariks als wereldboom, waarlangs zon en maan naar beneden gingen in de vorm van zilveren en gouden vogels. In de voorchristelijke tijd werd de boom door een volk in het noorden van Siberië als goddelijk vereerd.
Als heilige bomen werden Lariksen op bedevaartsplaatsen geplant. In de Walpurgisnacht, de feestnacht van de heksen in het Harzgebergte, hingen de mensen Larikstakken aan ramen en deuren, om heksen en boze geesten te verdrijven en kinderen voor de boze blik te beschermen.

Vuurvast

Al bij de oude Romeinen stond larikshout bekend als robuust materiaal. Volgens de 17e-eeuwse scheepsbouwer Nicolaes Witsen meldde de Romeinse militair, architect en ingenieur Marcus Vitruvius Pollio (ca 85-20 v.Chr.) dat de Lariks goed weerstand bood tegen aantasting door houtworm, vuur weerstond en, in de grond geslagen, zo hard werd als een steen. De Engelse botanicus Clarke Nuttal maakt melding van een oude overlevering

dat ‘deze fraaie boom zoo vreemd is samengesteld dat hij nauwelijks branden wil’ en tot op zekere hoogte vuurvast is.
In de Numidische Zee werd ooit een boot van larikshout gevonden, die daar veertienhonderd jaar gelegen had en toch ‘zoo hecht was dat geen enkele droppel water in één der kamers binnengedrongen was’.

Terpentijn

Uit het hars van de Lariks werd het zogeheten Venetiaans terpentijn (Lariksterpentijn) gewonnen, dat slechts voor een vijfde terpentijnolie bevat en voor de rest voornamelijk uit larizinolzuur bestaat. De zeer stroperige, gele vloeistof, die in niets lijkt op de tegenwoordig gangbare terpentijn, was gewild vanwege de fonkelende glans die hij aan olieverfglacis geeft. De stad Venetië had het monopolie op de terpentijn in de belangrijkste productiegebieden in de Alpen, waar de hars uit de bomen werd getapt. Omdat deze terpentijn helder bleef na droging, was hij heel duur. Om de hars, die zich voornamelijk in de kern van het hout bevindt, te winnen, werden diepe gaten van wel acht centimeter lengte in de stamvoet van de Lariks geboord.
In de volksgeneeskunde maakte men geneesmiddelen van de bast, de hars en de jonge spruiten, voor de genezing van wonden, psoriasis, hoest en bronchitis. Larikshars bevordert een betere bloeddoorstroming en is slijmoplossend. Lariks essentiële olie wordt in de aromatherapie gebruikt bij verkoudheid, griep, astma, bronchitis, nervositeit, angstgevoelens, en hoest en benauwdheid bij huisdieren. Harsolie is antiseptisch, botversterkend, zenuwkalmerend en werkt verlichtend bij depressies en gevoelens van onbehagen.
Ook in de poëzie speelt de Lariks een rol, zoals in het gedicht ‘Zien’ van de Nederlandse dichteres Vasalis:

‘Ik zie een boom. Een stam met takken, takjes naalden.
Wat zou ik jong zijn als het daarbij bleef.
Maar ‘t is een lariks, hij beweegt zijn lange armen
met draperieën en hij danst en rouwt.
Wat ben ik oud.
Ik zie de zee, het water danst tot aan de horizon.
Daar blijft het bij: het doet me denken aan de zee.
Wat ben ik jong.’

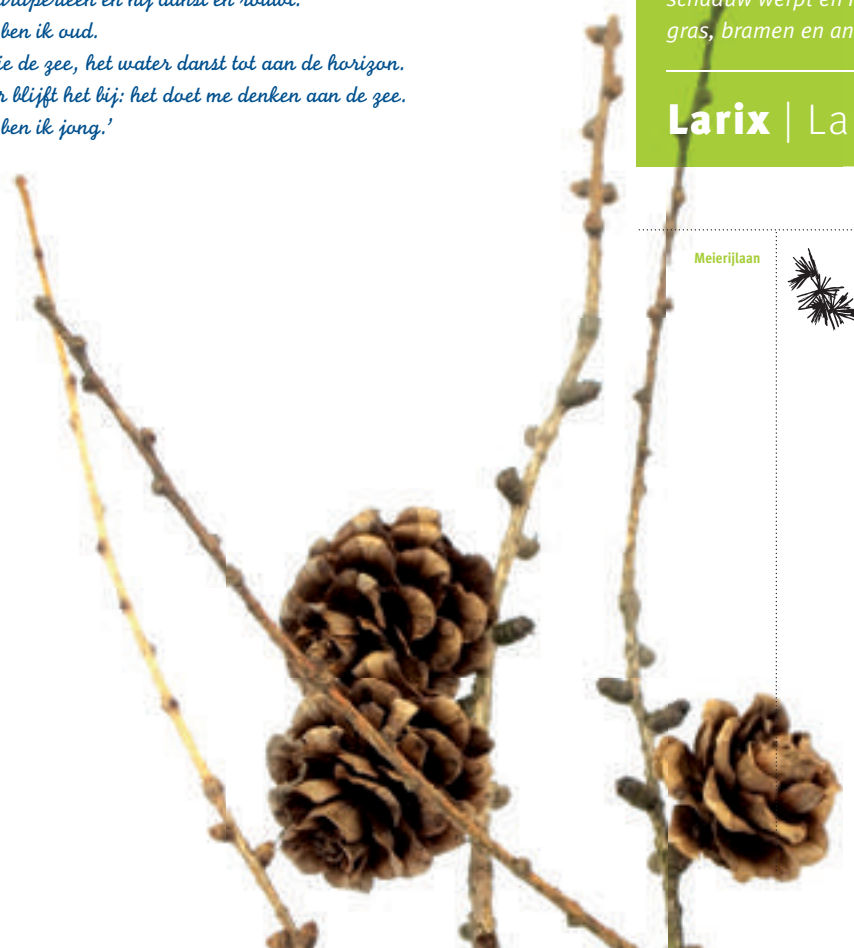

De Larix (Lariks) is een boom uit de Pinaceae (Dennenfamilie), een zeer oude boomsoort die al ca. 30.000 jaar geleden op aarde groeide. De Lariks is een van de weinige naaldbomen die zijn naalden verliest in de herfst.
De Lariks wordt ook wel Lork of Lerk genoemd, Apenhaar, Lerken- of Lierboom of Larie. Oude namen zijn Lorckenboom of Terbentynboom.
De Lariks is een boom van hooggebergten en Noordelijke Europese streken. In zijn natuurlijk woongebied duurt de winter lang en zijn groeiseizoen maar kort. In Nederland is het groeiseizoen langer, wat de Lariks kennelijk niet goed bevalt. In zijn vaderland is het een stoere boom, maar in ons land is het een matige groeier, gevoelig voor nachtvorst en ziektes. Omdat de Lariks weinig schaduw werpt en in de winter zijn naalden verliest, vertonen Lariksbossen veel ondergroei van gras, bramen en andere lage planten.

Larix | Lariks

Meierijlaan

Europese Lariks *Larix decidua*

Herkomst: Alpen, Sudeten, Zuid-Poolse laagland.
Vorm: torenvorm, mooie, rechtstammige, beschut staande boom, kan tot 45 meter hoog worden. Op winderige of droge plaatsen groeit de boom vaak grillig en breed uit. Jonge bomen hebben vaak bochtige stammen, die later recht trekken.
Kenmerken: de dunste twijgen onder de takken zijn hangend.
In de winter is de boom vaak opvallend blond. De knoppen zijn laag koepelvormig. De bladeren zijn 1 mm breed, heldergroen, met 2 lichte strepen van onderen. Vrouwelijke bloemen zijn robijnrood, in de lente opvallend tussen het jonge loof. De kegels zijn spoedig bruin, eivormig, na rijping 25 tot 40 bij 20 tot 25 mm, met nauwelijks uitgebogen kegelschubben.
Bijzonder: de soortaanduiding decidua betekent ‘met vallende naalden’.

Soorten en ondersoorten van de **Larix**

Lariks

Meierijlaan,
Reiderlandlaan,
Vigelandstraat

Japanse Lariks

Larix kaempferi

Herkomst: centraal bergland van Honshu, Japan.

Vorm: vrijstaande boom, vaak wat breder kegelvormig dan de Europese Lariks, tot 40 meter.

Kenmerken: in de winter rokerig rood. De knoppen zijn kleine, harsige knobbels.
De naalden meten ruim 1 mm en zijn donkergroen, van onderen met 2 brede, grijze strepen. De kegels zijn bijna bolvormig en meten 30 mm.
De kegelschubben zijn sterk teruggekromd.

Bijzonder: In zijn vaderland Japan stond de Larix kaempferi (Japanse Lariks) ook Goudlork of Goudlariks genoemd, bekend als 'Geldden', omdat hij vooral als Bonsaiboom werd toegepast, en sommige exemplaren zo fraai gevormd waren, dat ze bijna onbetaalbaar werden.
De Japanse Lariks werd in de 19e eeuw in Europa ingevoerd.
Hij groeit snel en zijn oranje twijgen brengen in de winter nog wat kleur, nadat de naalden zijn uitgevallen.

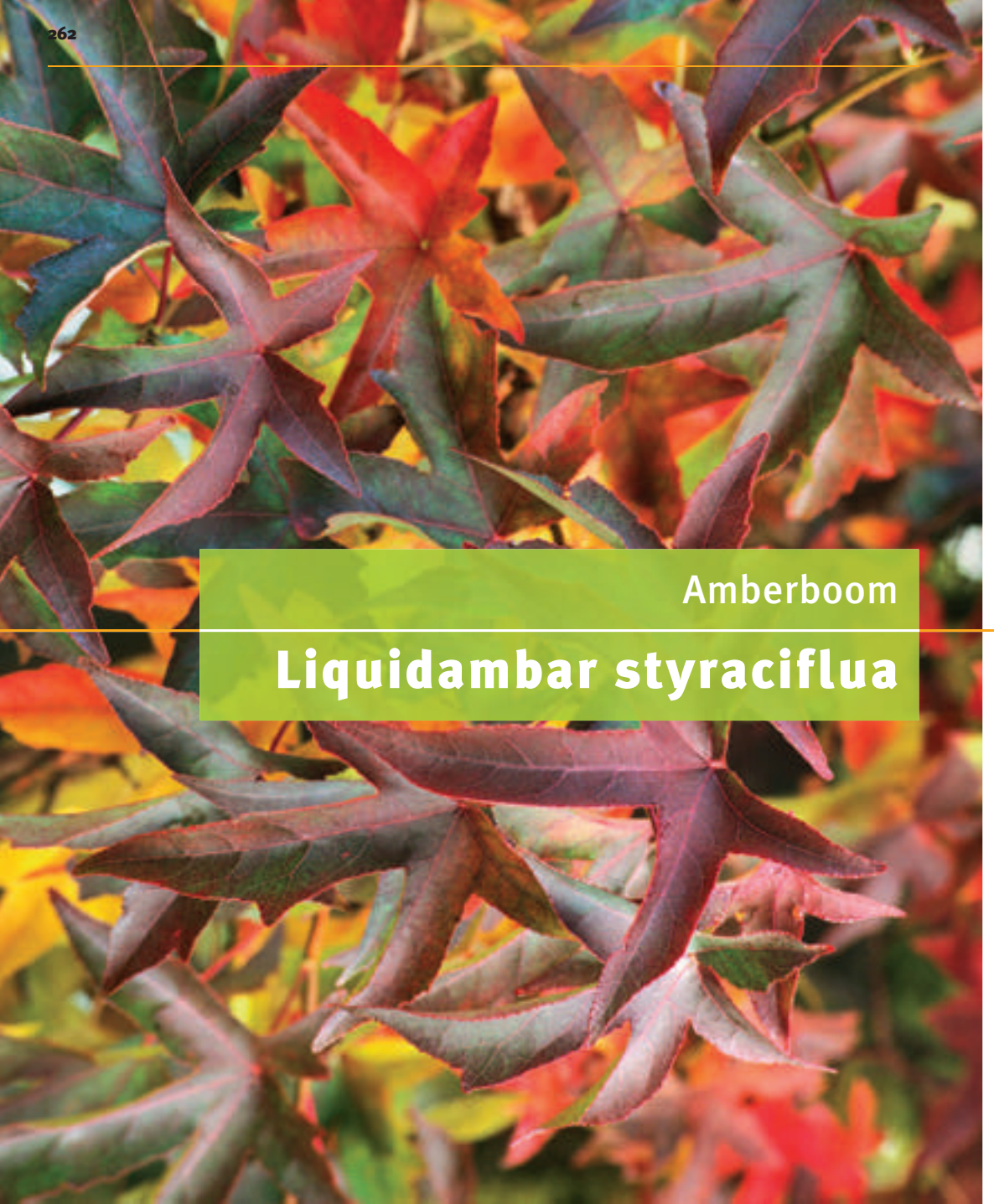

Amberboom

Liquidambar styraciflua

In de 16e eeuw stelde natuuronderzoeker Hernandez in opdracht van Philips II van Spanje een rapport op over de natuurproducten in Mexico, dat in 1519 door Cortés werd veroverd. De Amberboom, één van de bomen die Hernandez beschreef, noemde hij 'liquid amber' (vloeibare amber), vanwege de kleur en de samenstelling die de hars voortbracht.

'Oervader van de kauwgum?'

Met zijn schitterende herfstkleuren wordt de Liquidambar styraciflua (Amberboom) in onze streken voornamelijk als sierplant gebruikt in grote tuinen en parken. Populair is hij op plekken waar mensen samenkomen. Voor commerciële doeleinden wordt de Amberboom in Europa nauwelijks gebruikt. In Amerika wél: daar wordt de boom sinds eeuwen aangeplant voor de winning van hars, die wordt verwerkt in lijm, zalf, schoensmeer, parfum, wierook en kauwgum. Bijgenaamd 'sweetgummi' wordt hij in de VS zelfs gezien als de oervader van de kauwgum. Van het sterk aromatische Amberblad werd in de vorige eeuw kauwgum gemaakt, maar er zijn ook twijfels of de Amberboom werkelijk aan de wieg van dit product heeft gestaan: het blad zou eerder naar boenwas ruiken dan naar het frisse hartversterkertje.

Griepprik

De Amberboom wordt ook voor medicinale doeleinden ingezet. Zijn zaadjes bevatten grote hoeveelheden shikiminezuur, basismateriaal voor antivirale middelen zoals Tamiflu, dat in de jaarlijkse griepprik zit verwerkt. Bij tekort aan Chinees steranijs, de gangbare grondstof voor shikiminezuur, worden Amberbomen aangesproken.
Als middel tegen diverse kwalen is de boom al sinds eeuwen beproefd, zoals blijkt uit advertenties uit 17e en 18e-eeuwse edities van de Oprechte Haarlemse Courant, waarin alternatieve genezers essences aanprijzen waarin onderdelen van de Amberboom werden verwerkt: 'Het ambersout van H. van Lanschot, dat sekerlijck geneest het Podagra, Jicht, Steen, Graveel, 't zuur in de Maeg, quaedaerdigen koortsen en veel Sieckten meer, wert verkocht tot Middelburg op den Dam in de Coffy-Bael, alsmede tot Amsterdam by Johannes Toors, boeckverkoper aan den Nieuwe Brug Steeg in de Jonge Lantsman, tot 64 stuyvers de Onse.'

De Liquidambar styraciflua (Amberboom) is een loofboom uit de familie Altingiaceae (tweezaadlobbige planten). Sinds 1688 wordt hij in Europa aangeplant als sierboom. De wetenschappelijke naam van de boom houdt verband met de hars die zich in de bast bevindt: vloeibare amber.

Liquidambar styraciflua | Amberboom

Ellertsveldlaan

Amberboom *Liquidambar styraciflua*

Herkomst: het Oosten van Noord-Amerika en Mexico.

Vorm: in zijn jeugd een strakke kegel, later koepelvormig, of, door frequente takbreuk, een onregelmatige vorm met bochtige, opstijgende takken, die in de winter puntig uitsteken. In zijn natuurlijke biotoop kan hij 30 meter hoog worden, in Nederland wordt hij hooguit 15 meter.
Kenmerken: de jonge twijgen, die vooral uit wortelopslag ontstaan, hebben vaak kurkvleugels. De loten staan naar voren. Jonge bomen hebben korte, spichtige zijloten. De knoppen zijn lang toegespitst.
De bladeren zijn handvorming ingesneden met 5 fijn gezaagde slippen, fris lichtgroen, van onderen met okselbaardjes, op de nerven vlokkig behaard. In de herfst neemt de boom schitterende kleuren aan, van citroengeel naar rood tot dieppurper. Jonge bomen hebben soms drielobbige bladeren. De vruchten, stekelballen van 3 cm, hangen de hele winter aan de boom.

Keukenhoflaan

Amberboom 'Burgundy' *Liquidambar styraciflua 'Burgundy'*

Herkomst: het Oosten van Noord-Amerika en Mexico.

Vorm: middelgrote tot grote boom, met een kroon die aanvankelijk smal piramidaal groeit, met een doorgaande, rechte stam. Op latere leeftijd verbreedt de kroon, doordat de takken gaan afstaan. Maximale hoogte: 20 tot 25 meter.
Kenmerken: De boom onderscheidt zich door de bijzondere purperrood tot wijnrode herfstverkleuring en blad dat in de herfst langer aan de boom blijft.
De groeiwijze verloopt zoals bij de meeste soorten. Blad blijft tamelijk lang aan de boom zitten. Het 5 (soms 7)-lobbige blad is diep ingesneden. Na de onopvallende bloei verschijnen lang aanblijvende doosvruchten.

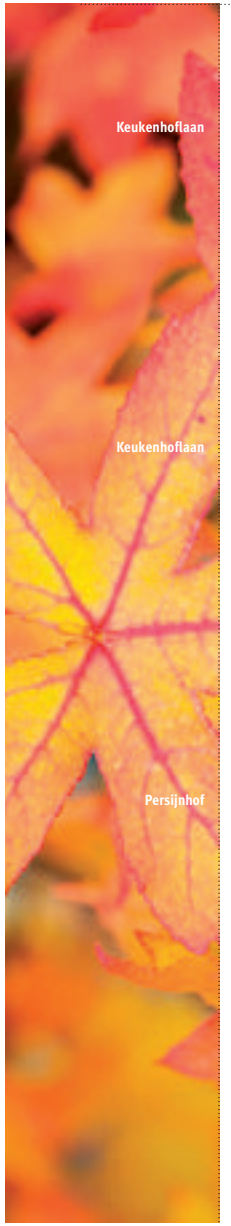

Amberboom 'Worplesdon' *Liquidambar styraciflua 'Worplesdon'*

Herkomst: het Oosten van Noord-Amerika.

Vorm: in tegenstelling tot de gewone amberboom blijft deze cultivar smaller en meer zuilvormig. Hoogte 12-15 meter
Kenmerken: de jonge twijgen, die vooral uit wortelopslag ontstaan, hebben vaak kurkvleugels. De bladeren zijn handvorming ingesneden met 5 fijn gezaagde slippen, fris lichtgroen, van onderen met okselbaardjes, op de nerven vlokkig behaard. In de herfst neemt de boom schitterende kleuren aan, rood tot dieppurper.

Amberboom 'Moraine' *Liquidambar styraciflua 'Moraine'*

Herkomst: het Oosten van Noord-Amerika.

Vorm: Ook deze cultivar lijkt op de soort maar groeit langzamer waardoor hij kleiner en smaller blijft. 'Moraine' is uitermate geschikt als laan- en straatboom vanwege de regelmatige slank piramidale kroonvorm. Hoogte 10-12 m. Breedte tot 6 m.
Kenmerken: Pas bij oudere takken verschijnen kurklijsten.
Het 5 (soms 7)-lobbige blad is groter dan bij de soort. In de zomer is het glanzend groen waardoor 'Moraine' gemakkelijk te onderscheiden is. De herfstkleur is geel tot violetrood.

Amberboom 'Paarl' *Liquidambar styraciflua 'Paarl'*

Herkomst: Zuid-Afrika

Vorm: Sterk gelijkend op de soort maar zich onderscheidend doordat de kroonvorm zuilvormig tot smal piramidaal is. De dikke zijtakken groeien dicht langs de stam omhoog. Hoogte 20-25 m.
Kenmerken: De stam kleurt grijs en is diep gegroefd. Jonge twijgen zijn geelgroen en kleuren roodbruin. Het 5 (soms 7)-lobbige blad is donkergroen, leerachtig en diep ingesneden. De herfstverkleuring vangt pas laat aan. Het blad verkleurt geel tot oranjerood. Na de onopvallende bloei verschijnen lang aanblijvende stekelige en circa 2,5 cm grote doosvruchten.

Tulpenboom

Liriodendron tulipiferia

Tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog (1861-1865) was hij een symbool van vrijheid: de fiere, fraaie, uit Noord-Amerika afkomstige Liriodendron tulipifera (Tulpenboom). Op vele plaatsen werd hij om die reden aangeplant, in die voor de Verenigde Staten zo betekenisvolle periode.

Amerikaans vrijheidssymbool

‘Kanohout’, noemden Noord-Amerikaanse indianen de Tulpenboom, omdat zij uit één enkele stam een stevige kano voor twintig man konden bouwen. Gegarandeerd van krimpvrij hout, bestand tegen de meest woeste elementen. Vader en zoon Tradescant, hoveniers van Karel I, brachten de boom in 1656 uit Virginia naar Europa over. Zij hielden de boom voor een Populier, vanwege de lange, dunne, beweeglijke stelen.

In de groenzone bij de Spoorlaan in Oss plantten gemeentebestuurders in 2008 een Tulpenboom om tegengas te geven aan negatieve kritiek van boze burgers op het groenbeleid in de gemeente. ‘Wij kappen niet alleen bomen, wij planten ze ook’, aldus de toenmalige verantwoordelijke wethouder Jules Iding, die tegen de lokale pers betoogde dat acties rond Moeraseiken op Terwaenen zijn hart hadden gebroken. ‘Met de tulpenboom’, liet hij de verslaggevers weten, ‘doe ik iets terug voor het hart, want de bast van de boom wordt gebruikt voor een hartmedicijn.’

Behalve dat de boom hout en hartmedicijn levert, is hij ook mooi, met zijn grote bladeren, zijn opstaande groeiwijze en zijn tulpachtige bloemen, die soms wel 30 cm groot worden.

Zijn schoonheid dient kunstenaars als inspiratiebron. De schrijver-schilder Pierre Kemp (1886-1967) vernoemde een dame, die hij als muze gebruikte, naar de Tulpenboom.

Schrijver en beeldend kunstenaar Jan Wolkers (1925-2007) raakte bezield door de Tulpenboom in de achtertuin naast zijn atelier op Texel. De boom, ontstaan uit een stekje dat Wolkers ooit had meegenomen uit de Leidse Hortus Botanicus, inspireerde hem tot het monochrome kunstwerk ‘Het grote gele doek’, dat hij vlak voor zijn dood afwerkte. Wolkers streefde ernaar ‘het werk te laten stralen’, zoals hij het uitdrukte, als de herfstbladeren van zijn boom.

Na Wolkers’ dood werd zijn as uitgestrooid onder de Tulpenboom, waaronder zijn dierbare katten Vincent en Knorretje begraven lagen. Dat had hij, zo vertelden zijn naasten aan de pers, op zijn sterfbed bepaald: ‘Mijn as mag onder de Tulpenboom, naast Knorretje.’

De Liriodendron tulipifera (Tulpenboom) behoort tot de Magnoliaceae (Magnoliafamilie), die in Europa vooral bekend is als tuinboom. De uit het zuidoosten van de Verenigde Staten ingevoerde soorten bloeien vanaf eind mei, na het uitlopen van het blad. De boom wordt in parken en grote tuinen vooral aangeplant om het blad en de opgaande groeiwijze, en minder vanwege de bloemen, die tussen het loof meestal weinig opvallen.

Liriodendron tulipifera | Tulpenboom

Meierijlaan, Ellertsveldlaan

Tulpenboom

Liriodendron tulipifera

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: zeer rijzig, maximale hoogte 36 meter. Meestal heeft hij ietwat bochtige loten en takken, die vanaf zijn jeugd vaak nog lang torenvormig zijn. Daarna wordt hij breder zuilvormig, met gedraaide, recht opgaande takken.

Kenmerken: het loof is in de zomer dicht en diepgroen, in de herfst mooi botergeel. De knoppen zijn gesteeld, glad en afgeplat. De bladeren, met 4 à 6 grote, driehoekige lobben, zijn van onderen glad en zilverachtig door een waslaagje. Jonge exemplaren hebben bijna vierkante bladeren zonder zijlobben. De boom draagt 5 cm lange, groene en oranje tulpvormige bloemen. Deze bloemen zijn in juni, na een warme lente, vaak rijkelijk aanwezig, maar tussen het loof vallen zij weinig op. De vruchten zijn lichtbruine, niet-openspringende kokers in een 5 cm lange vruchtaar, die de hele winter blijft zitten.

Fivelingosingel

Tulpenboom 'Fastigiatum' *Liriodendron tulipifera 'Fastigiatum'*

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: in zijn jeugd torenvormig, later wordt de boom breder zuilvormig met gedraaide, recht opgaande takken.

Kenmerken: zoals de soort.

Osagedoorn

Maclura pomifera

Met zijn scherpe, ondoordringbare stekels was hij voor de eerste pioniers in het Amerikaanse Missourigebied van onschatbare waarde: de Maclura pomifera (Osagedoorn, Indiaanse Sinaasappelboom). Afscheidingsmateriaal was schaars en de struikachtige boom leende zich bij uitstek voor het maken van kilometerslange afschermingen, die het vee op de prairies tegen roofdieren moesten beschermen. Dit prikkeldraad avant la lettre dankten de pioniers aan de Osage-indianen, die hen voorzagen van stekjes van de boom, waarvan de stekels de inspiratiebron vormden voor de uitvinding van het echte prikkeldraad in 1800.

Voorvader van het prikkeldraad

Als prikkeldraad werd de Maclura pomifera na 1800 niet meer gebruikt, wel als windkering. In de Amerikaanse prairies werd de boom daarom ook wel ‘Hedge Apple’ genoemd.

De Maclura pomifera was een van de eerste bomen die de toenmalige Amerikaanse president Franklin Delano Roosevelt gebruikte voor het ambitieuze ‘Great Plains Shelterbelt Project, opgezet in 1934 om de wind weg te houden en bodemerosie in de Great Plain States (de staten ten westen van de Mississippi) te voorkomen. In 1942 resulteerde dit in de aanplant van 30.233 windsingels van 220 miljoen bomen, die zich 29.900 km uitstrekten.

De Maclura pomifera wordt alom gewaardeerd om zijn praktisch nut. Indianen maakten van zijn stoere, duurzame hout pijlen voor de jacht, en gingen op oorlogspad met de van het hout vervaardigde knotsen en bogen. Franse kolonisten maakten deze wapens na om hun territoir te verdedigen. Zij noemden de boom ook wel ‘Bois d’arc’

('Bogenhout'). Een goede Osage-boog kostte een paard en een deken. Kolonisten gebruikten het hout van de Maclura pomifera ook als spoorwegbielzen.

Het hout is ook geschikt voor de vervaardiging van palen, pijpen, vloeren en draaiwerk in de meubelmakerij. Het sap van de boomvruchten gebruikten indianen als bindmiddel voor de verf die zij als oorlogsbeschildering gebruikten. Nog steeds wordt het sap van de vruchten gebruikt om ongewenste insecten te weren.

Van de feloranje wortelbast wordt kleurstof gemaakt, de ruwe schors wordt gebruikt om leer te looien.

Van de wortels kan thee worden getrokken, die helpt tegen oogontstekingen.

Naast praktisch nut heeft de Maclura pomifera een decoratieve functie. Het is een geschikte boom voor een park of een grote tuin. Hij kan als haagplant worden gebruikt, maar het fraaist komt hij uit in zijn eentje op een gazon, waar hij in warme zomers een ideale schaduwplek biedt om relaxed op een stretcher een boekje te lezen, onder het genot van een verfrissend, sprankelend drankje.

INDIANEN MAAKTEN VAN ZIJN STOERE, DUURZAME HOUT PIJLEN VOOR DE JACHT

In zijn herkomstgebied, de Verenigde Staten, staat de Maclura pomifera (Osagedoorn) bekend als Osage Orange (Indiaanse Sinaasappelboom), omdat de vorm van de vrucht enigszins aan een sinaasappel doet denken en omdat het verspreidingsgebied gedeeltelijk samenvalt met het stamgebied van de Osage-indianen.
De botanische naam Maclura kwam op merkwaardige wijze tot stand. De boom was in Amerika bekend als Osage Orange Tree, maar de Duitse botanicus Camillo Karl Schneider doopte hem in zijn 'Illustriertes Handbuch der Laubholzkunde' Maclura pomifera, als hommage aan zijn vriend, de Amerikaanse geoloog William Maclure. Pomifera is afgeleid van het Latijnse 'pomifer' (appeldragend).
De Maclura pomifera behoort tot de Moraceae (Moerbeifamilie), waarvan alle boomvruchten eenzelfde opbouw hebben. Een andere familietrek is dat de twijgen met doornen zijn bezet.
Van nature komt de boom veel voor Texas, Arkansas en Oklahoma, waar hij in 1804 door de Schotse onderzoeker William Dunbar werd ontdekt en in 1818 wetenschappelijk werd ingedeeld en in Europa werd ingevoerd.
Raadselachtig is de verspreiding van de zaden van de Maclura pomifera. Vreemd is dat, met uitzondering van één soort grondeekhoorn, en, in vroegere tijden, de grondluiaard, de mammoet, de mastodont en de gomphothere (een uitgestorven olifantensoort), geen enkel wild dier de schijnvruchten van de boom eet. Welk dier is verantwoordelijk voor de verspreiding van de zaden? Vermoedelijk de grondeekhoorn.

Maclura pomifera | Osagedoorn

Osagedoorn *Maclura pomifera*
Herkomst: zuidelijk deel Verenigde Staten.
Vorm: bladverliezende loofboom met bolvormige, open en onregelmatige kroon, in de takken bezet met doornen. In het land van herkomst kan hij 15 meter hoog en 12 meter breed worden.
Kenmerken: ovaal, donkergroen, bijna lancetvormig blad, 5 tot 12 cm lang, glanzend aan de bovenzijde en licht behaard aan de onderzijde.
De boom is tweehuizig, met mannelijke en vrouwelijke bloemen.
De mannelijke bloemen staan in korte aren. De vrouwelijke bloemen zijn geel en onopvallend. Uit deze bloemen ontwikkelen zich rimpelige, lichtgroene schijnvruchten, 10 tot 14 cm groot. Als hun rijpheid toeneemt kleuren de vruchten geelgroen en ruiken een beetje naar sinaasappels.

Beverboom
Magnolia

Ruim voor de jaartelling plantten Boeddhistische monniken Magnolia's bij hun tempels en kloosters als symbool van reinheid en nobelheid. Ook in veel andere culturen symboliseert de plant verhevenheid.

Symbool van vrouwelijkheid, reinheid en lieflijkheid

In China en Japan valt de Magnolia (Beverboom) niet meer weg te denken uit tempels, tuinen, literatuur en schilderkunst. In China staat de verfijnde, bedwelmend geurende Magnoliabloem voor de uiterlijke en innerlijke schoonheid van de vrouw. Ook in andere Aziatische landen, zoals Indonesië, India en Thailand speelt de Magnolia een voorname rol bij ceremoniële dansen, waarbij vrouwen Magnoliabloemen in het haar dragen. Jonge ongetrouwde Hindoemeisjes dragen de bloem als broche.
Op Bali worden Magnoliabloemen in water gelegd, dat wordt gebruikt bij rituele gebeden.
In India is de Magnolia gewijd aan de liefdesgodin Kama Deun. Op een rotstekening staat zij afgebeeld met in de ene hand drie rozen en tussen duim en wijsvinger van de andere hand een Magnoliabloem.

Staatsbloem

Ook in het westen is de Magnolia een geëerd gewas. In de Amerikaanse staten Mississippi en Louisiana, waar de Magnolia rijkelijk bloeit – in Mississippi, bijgenaamd 'Magnoliastaat' ligt een stad genaamd Magnolia – geldt de alom bewonderde bloem als officiële staatsbloem. De boom wordt ook wel Beverboom genoemd, onder andere omdat hij bevers aantrekt. Sinds de ramp met de orkaan Katrina in 2005 werd de Magnolia ook uitgeroepen tot symbool voor de steun aan deze staten.
Genezers die werken volgens Ayurveda, een hindoeïstische gezondheidsleer uit India met een veelomvattend systeem van medische voorschriften, gebruiken de Magnolia bij de behandeling van onder andere artritis, gastritis, kolieken en koorts.
Rijke Chinezen gebruikten de kostbare en welriekende Magnoliabloem als smaakmaker voor hun thee en als geurversterker van hun badwater.
Zo wordt de Magnolia ook nu nog gebruikt: als smaakmaker in de voedingsindustrie en als huidverzorgingsproduct in de cosmetische industrie. Toonaangevende parfumhuizen verwerken de bloemen in hun beroemde geuren, zoals Elizabeth Arden met Fifth Avenue en Christian Dior met Dolce Vita.

De Magnolia (Beverboom) is een middelgrote boom, behorend tot de plantenfamilie Magnoliaceae, die oorspronkelijk uit Zuidoost-Azië stamt. Boeddhistische monniken brachten de bedwelmend geurende boom in de 6e - 7e eeuw naar China, waar hij zeer in zwang raakte. Fossiele resten tonen aan dat de Magnolia al sinds miljoenen jaren bestaat. In Azië en Amerika overleefden de prehistorische voorouders van deze boom de ijstijd, die de immense Magnoliabossen in Europa verwoestte. Magnolia's zijn inheems in China, Japan en Noord-Amerika, waar zij in bossen en langs rivieren groeien. Chinezen gebruikten de knoppen van één van de ouderbomen, de Oosterse Magnolia om hun rijstgerechten te kruiden.

***Naamgeving:** De naam dankt de Magnolia aan zijn ontdekker, de Engelse botanicus Plukenett (1641-1706). De botanicus was zo onder de indruk van de boom, die hij in de 18e eeuw ontdekte tijdens een reis door Florida, dat hij hem 'Magnolia' noemde, als hommage aan de botanicus Pierre Magnol (1638-1715), directeur van de botanische tuin in Montpellier. Over de herkomst van de bijnaam 'Beverboom' bestaan verschillende theorieën. Zo wordt er beweerd dat Magnolia's zo worden genoemd, omdat bevers graag van hun schors eten. Maar de bijnaam kan ook zijn ontleend aan de knopschubben van de plant, die zo behaard zijn, dat zij op een bevervel lijken.*

Magnolia | Beverboom

Hunsingosingel, Kennemerlandsingel, Friese Woudenlaan, Martinus Nijhoffweg

Japanse Beverboom *Magnolia kobus*

Herkomst: Noord-Japan.

Vorm: kegelvormig, meestal kloek, kan tot 18 meter hoog worden.

Kenmerken: zowel de blad- als de bloemknoppen zijn sterk donzig. De bladeren zijn klein (8 tot 14 cm), dikwijls smal, met de grootste breedte tot bij de top, en zijn donkergroen. De bloemen, die in de lente vóór de bladeren verschijnen, meestal met een bladknop aan de voet van de steel, zijn klein (8 cm), knikkend, sneeuwwit, met 6 smalle, wijduitstaande bloemdekbladeren, sterk zoetgeurend.

Bijzonder: vrij zeldzaam.

Laantje van Salland

Grootbladige Beverboom

Magnolia tripetala

Herkomst: oostelijk deel Verenigde Staten.

Vorm: schraal, vaak bossig vertakt, tot 14 meter.

Kenmerken: het blad is bijzonder groot tot 50 cm, geleidelijk naar de voet versmald, in de jeugd donzig van onderen. In een dichte spiraal staan zij bij elkaar aan de loottoppen. Op die manier vormen zij bijna gesloten 'parasols'. De bloemen, die tot 25 cm breed kunnen worden, verschijnen laat in het voorjaar tussen de bladeren, met een bedwelmende geur. De vruchten zitten in opvallende, kersrode, 8 cm lange vruchtaren.

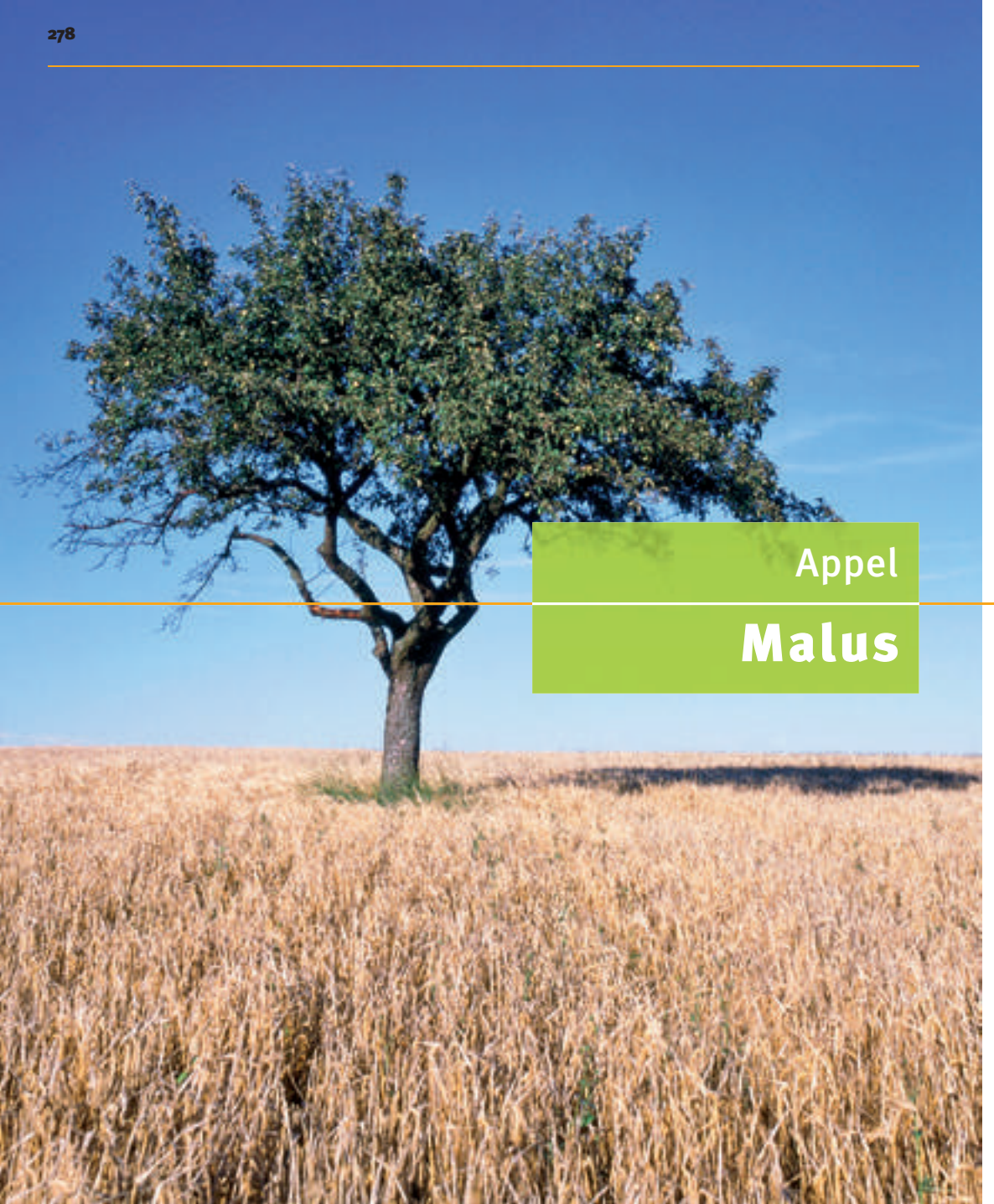

Appel
Malus

Al sinds eeuwen geldt de Appelboom wereldwijd als levensboom, geboorteboom en Boom der Kennis van Goed en Kwaad. Mogelijk komt dit door de grote productiviteit van zijn vruchten, die met hun ronde vorm de wereldomvattende totaliteit vertegenwoordigen. In vele mythologieën symboliseert de Appelboom vruchtbaarheid, onsterfelijkheid en erotiek.

De zoete verleider

Veel Europese volkeren plantten vroeger Appelbomen om de geboorte van een kind te vieren. Volgens Keltische legenden gaf de tovenaar Merlijn les onder een Appelboom. In de Scandinavische mythologie staat de boom voor verjonging en herstel: goden eten appels om tot het einde der tijden jong te blijven. Zijn zoetheid, schoonheid, en zijn vele zaden maken de appel tot symbool van vruchtbaarheid, en liefde-echtparen in het oude Griekenland aten bij het sluiten van hun huwelijk appels om hun vruchtbaarheid te stimuleren. De erotische rol van de vrucht komt tot uitdrukking in vele mythologieën. Als symbool van liefde en zinnelijkheid hoorde de appel bij liefdesgodinnen als de Griekse Aphrodite, de Romeinse Venus, de Egyptische Hathor en de Germaanse Iduna.

De verlokkende zoetheid van de appel wekt echter ook associaties met verleiding tot de zonde. Adam en Eva werden uit het paradijs verdreven, nadat Eva Gods gebod had gebroken door de appel van de Boom van Goed en Kwaad te plukken. Daaruit wordt ook de Latijnse naam van de appel verklaard: malus, ofwel: slecht. Een Latijns gezegde luidt: ‘malum e malo’: ‘het kwaad kwam van de appel’.
In de late middeleeuwen symboliseert de appel de overname door Christus van de zonden van de wereld.

Appelhappen voor een gezond leven

De appel werd al tienduizend jaar voor Christus in Europa in het wild verzameld. Vierduizend jaar voor Christus werd de vrucht in het Nabije Oosten geteeld. Waarschijnlijk is de Appelboom langs de oude zijderoute verspreid. In Europa floreert de appelteelt sinds de klassieke oudheid.
De Romeinen ontwikkelden de vaardigheid van het cultiveren en enten van wilde appels en verspreidden diverse rassen over West-Europa. In zijn eenvoud is de appel geliefd voedsel, dat op verschillende manieren kan worden genuttigd: rauw uit het vuistje, in verschillende gerechten, appeltaart en appelflappen, of verwerkt tot appelsap of cider. In de oude geneeskunde werd de appel toegepast als laxeermiddel en medicijn tegen wormen, hoofdpijn, reuma en nierkwalen. Van oudsher geldt de vitaminerijke vrucht als gezond. In Engeland hoorde appelhappen uit een teil met water bij het Halloweenfeest. Met dit appelhappen trokken mensen gezondheid en een lang leven naar zich toe. Toen al gold: ‘An apple a day keeps the doctor away!’ Of, op z’n Hollands: ‘Snoep verstandig, eet een appel.’

Van de Malus (Appel) bestaan 35 soorten. En daarbovenop nog eens duizenden hybriden. De Appel behoort tot de Rosaceae-familie (roosachtigen). Appels hebben pitvruchten en kelken die zowel blijven als afvallen (kroontje). Wilde appelbomen, behorende tot de zeldzame inheemse houtige gewassen, zijn slechts zelden nog te vinden in de bossen van Europa of West-Azië. Deze appelsoort is verdrongen door appelbomen met grotere en smaakvollere vruchten. De wilde appel vermeerdert zich niet eenvoudig. Nieuwe boompjes worden bedreigd door het edelhert en de ree. In Nederland groeit de wilde Appel nog bij het heuvelgebied in Nijmegen, op enkele plaatsen in Drenthe, in de Achterhoek en op de Veluwe, bij Otterlo. De meeste appelsoorten in Wateringse Veld komen uit Japan, maar in het noordelijke deel zijn ook soorten geplant die afkomstig zijn uit andere werelddelen.

Malus | Appel

Quitoplantsoen

Siberische Appel ‘Columnaris’

Malus baccata ‘Columnaris’

Herkomst: Siberië.

Vorm: bladverliezende boom, symmetrisch, meestal met een voor een Wilde Appel smalle kroon, zuilvormig, dicht. De boom kan 6 tot 8 meter hoog worden.

Kenmerken: groen, afwisselend ovaal, vleugelvormig blad, 4 tot 6 cm; zaagvormige, gekartelde bladranden; in het oog springende, geurige crèmewit/grijze bloemen met een diameter van 3 tot 4 cm, roze in de knop. Wanneer de bloemen zijn gevallen, worden zij gevolgd door lang levende, ronde, helrode of gele vruchten, die bij vogels en eekhoorns erg gewild zijn.

Bijzonder: van de vruchten kan jam worden gemaakt.

Managuahof

Sierappel ‘Briljant’

Malus ‘Crimson Brilliant’

Herkomst: Verenigde Staten.

Vorm: uitgespreide overkapping. De boom kan 20 tot 40 meter hoog worden.

Kenmerken: geurige donkergroene

middelgrote ovale bladeren, die rood worden wanneer de roodviolette bloemkoppen zich in het midden van het voorjaar openen. De roze bloemen zijn semi-dubbel (met extra bloembladeren), geurig en aantrekkelijk voor bijen.In de herfst kleuren de bladeren rood en vermengen zich met de violetrode vruchten, die door vogels worden gegeten.

Managuahof

Sierappel ‘Neville copeman’ *Malus ‘Neville Copeman’*

Herkomst: Engeland.

Vorm: sterk groeiende boom met brede open kroon. De boom kan 5 meter hoog worden.

Kenmerken: donkerrode bladeren, die later naar groen verkleuren; bloeitijd april - mei, rijk bloeiend met bloemen die in de knop paarsrood zijn en later lilaroze worden; rode vruchten, meestal zeer talrijk.

Managuahof

Sierappel ‘Royalty’ *Malus ‘Royalty’*

Herkomst: Verenigde Staten.

Vorm: bladverliezende zuilvormige boom, kan 5 meter hoog worden.

Kenmerken: paarsrode bladeren, waaraan in het voorjaar (april - mei) paarsrode bloemen komen, net iets anders van kleur dan het blad. In de herfst geeft de boom donkerrode appeltjes.

Welgelegenstraat

Japanse Appel Var. Arborescens *Malus toringo var. arborescens*

Herkomst: Japan.

Vorm: struik (boom) tot 4 meter hoog.

Kenmerken: het blad is glanzend donkergroen. Aan de onderzijde lichtgroen, de rand is scherp gezaagd en behaard. De vorm van het blad is eirond en varieert in grootte van 3 tot 6 cm. De struik draagt roze naar wit verkleurende bloemen. De vruchten zijn klein (6 tot 8 mm), rond en geeloranje van kleur.

Berlijnstraat,
Warschaustraat

Japanse Appel ‘Rosea’ *Malus toringo ‘Rosea’*

Herkomst: Japan.

Vorm: ovale tot ronde kroon met sterk afstaande en overhangende takken, kan 4 tot 5 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is glimmend donkergroen, ovaal tot eirond, aan de onderkant lichtgroen behaard met soms 1 tot 3 lobben. Boom heeft dieproze knoppen waaruit in mei stervormige bloemen verschijnen. Draagt kleine vruchten, geel tot bruinrood van kleur, kelk is afvallend.

Malus tschonoskii / **Wolappel**

De Malus tschonoskii (Wolappel) is een opvallende boom, met in het voorjaar een prachtige bloemenpracht en zomers mooie appels, die afhankelijk van de hybride, verschillen in kleur en grootte. De kleur van een sierappeltje kan geel, geel geblost of rood zijn. Ook worden sierappeltjes in bloemstukjes verwerkt, vooral in kerststukjes. Het hout van de boom is erg sterk en wordt vaak gebruikt voor meubels.

Friese Woudenlaan, Quitoplantsoen

Wolappel *Malus tschonoskii*

Herkomst: Japan.
Vorm: piramidale tot eivormige kroon. Kan maximaal 10 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is beetje behaard, en loopt in het voorjaar wit uit.
Bijzonder: de prachtige herfstkleur met purper, koper, oranje en gele tinten. Voor een sierappel draagt de boom weinig bloemen en vruchten. Dit maakt de Tschonoskii een ideale boom voor straat- en laanbeplanting.

Voorstondenstraat

Wolappel 'Thalys' *Malus tschonoskii 'Thalys'*

Herkomst: Japan.
Vorm: breed piramidaal tot eivormig, kan 8 tot 10 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is donkergroen, aan de onderzijde lichtgroen, blijvend behaard en aan de randen fijn gezaagd. De bladeren variëren in grootte van 5 tot 8 cm, en zijn meestal zwak gelobd. Maar soms ook geheel niet. Struik draagt in mei witte, onopvallende bloemen, de vruchten zijn klein (1 tot 1,5 cm), ovaalrond, geel met rood, de kelk is blijvend.
Bijzonder: bladeren verkleuren in de herfst in vele tinten van purper naar koper, via oranje naar geel.

Quitoplantsoen

Sierappel 'Van Eseltine' *Malus 'Van Eseltine'*

Herkomst: Nederland.
Vorm: smalle, opgaande vorm, zuilvormig met onregelmatige vertakking vanaf de basis.
Kenmerken: eivormige, groene bladeren; eind april - begin mei

produceert de boom een overvloed aan paarsrode, bolronde knoppen op lange stelen met open tot semi-dubbele en dubbele roze bloemen met gele meeldraden; kleine siervruchten in de vorm van gele appels met een rode blos.

Moermondstraat

Zumi Appel *Malus x zumi*

Herkomst: Japan.
Vorm: opgaande struik.
Kenmerken: blad is donkergroen aan de bovenzijde en lichtgroen aan de onderzijde (4 tot 8 cm) en breed eirond van vorm. Blad is soms gelobd, aan de top toegespitst en de rand is getand-gezaagd. De bloemknoppen zijn roze van kleur en de witte bloemen variëren in grootte van 2 tot 3 cm. Zowel kelk als stelen zijn behaard. De vruchten zijn rood van kleur en klein in omvang (1,5 cm).

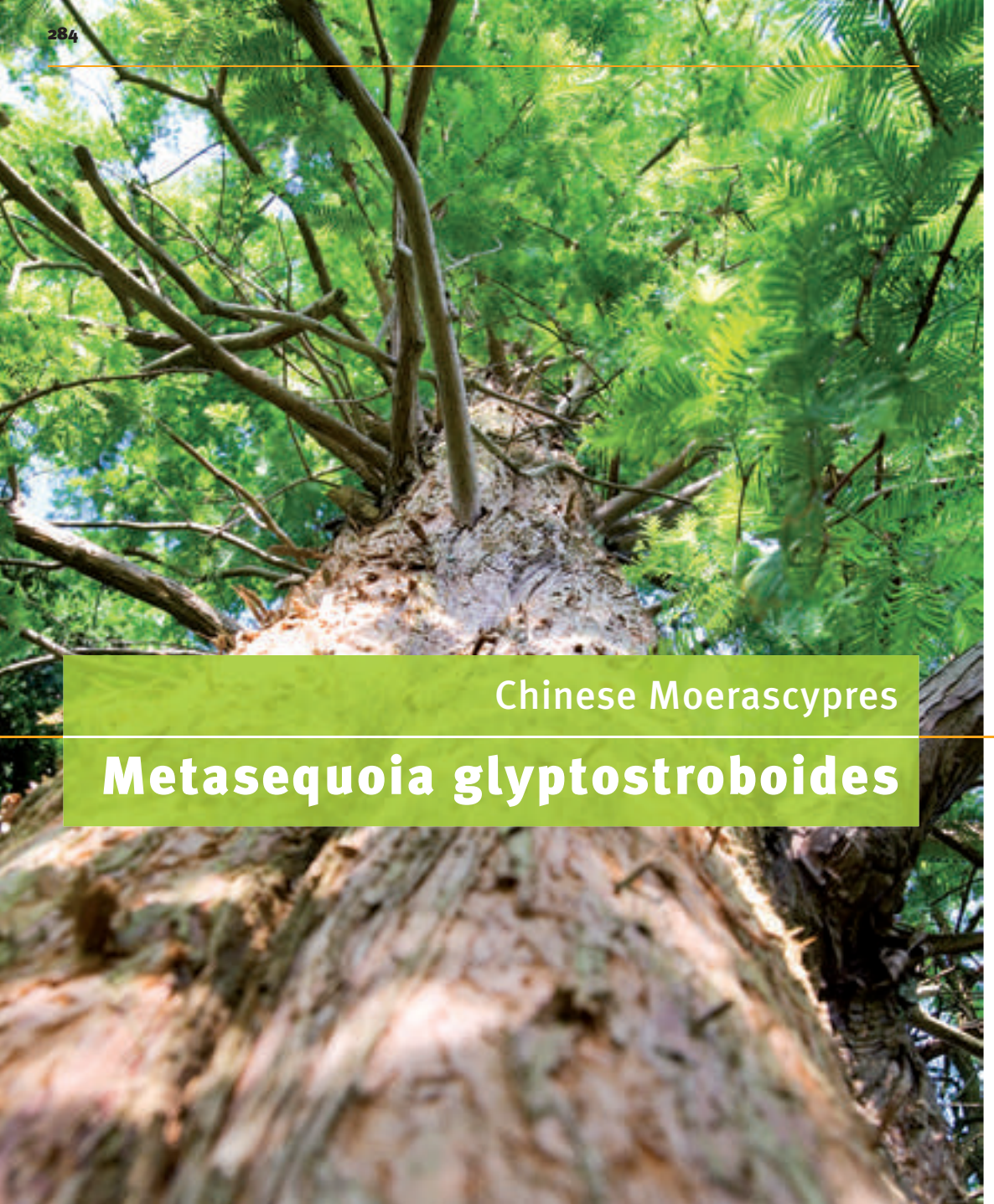

Chinese Moerascypres

Metasequoia glyptostroboides

In 1947 ontdekte een houthakker tijdens zijn werk in een dicht woud in de Chinese provincie Hubei tot zijn stomme verbazing drie vreemde naaldbomen, die in de herfst naalden verloren.

Oeroude sierboom, na eeuwen herontdekt

Botanici, die later in het nabijgelegen Dal van de Tijger meer exemplaren van de naaldboom aantroffen, stelden vast dat het om een boom ging waarvan men dacht dat hij al jaren was uitgestorven: de Chinese Moerascypres (Metasequoia glyptostroboides). In 1941 werden in dezelfde streek 1,6 tot 6 miljoen jaar oude fossiele resten van de boom opgegraven. Ook vond men een altaar waar dorpsbewoners kleine offergaven brachten aan de imposante piramidevormige boom. Later werd verderop in het Dal van de Tijger een heel bos ontdekt.

Onmiddellijk na de spectaculaire herontdekking ontstond onder arboreta wereldwijd vraag naar de bijzondere naaldboom. Nederland maakte in 1948 voor het eerst kennis met de boom, die goed gedijt in onze streken, omdat hij is opgewassen tegen vochtige weersomstandigheden.
In Nederlandse parken staat de Chinese Moerascypres als sierboom vaak alleen, wat zijn schitterende kleuren, groen in de lente, brons tot oranjebruin in de herfst, goed tot hun recht doet komen. Maar ook als straatboom in Wateringse Veld is hij op zijn plaats.

De Metasequoia glyptostroboides (Chinese Moerascypres) behoort tot dezelfde familie als de Moerascypres (Taxodiaceae). Ook deze Conifeer verliest in het najaar zijn naalden. De naaldboom is herkenbaar aan zijn knoestige stam waarvan de schors afschilferend is. De Chinese Moerascypres lijkt oppervlakkig op de Taxodium maar de groeiwijze is meer open en de zijtakken hebben een gevederde groei. De stam van oude bomen wordt knoestig en schilfert in smalle platen af.

Metasequoia glyptostroboides | Chinese Moerascypres

Athenesingel,
Praagsingel,
Zevenwoudenlaan

Chinese Moerascypres

Metasequoia glyptostroboides

Herkomst: Zuid- en West-China.

Vorm: kroon van de boom verandert van smal piramidaal naar een brede piramidale vorm, kan 25 tot 35 meter hoog en 10 meter breed worden.

Kenmerken: de heldergroene naalden zijn samengesteld en tegenoverstaand (1 tot 3 cm). De boom draagt in mei onopvallende bloemen, mannelijke en vrouwelijke katjes. De vruchten zijn eivormige tot kogelronde kegels variërend in kleur van groen tot roodbruin.

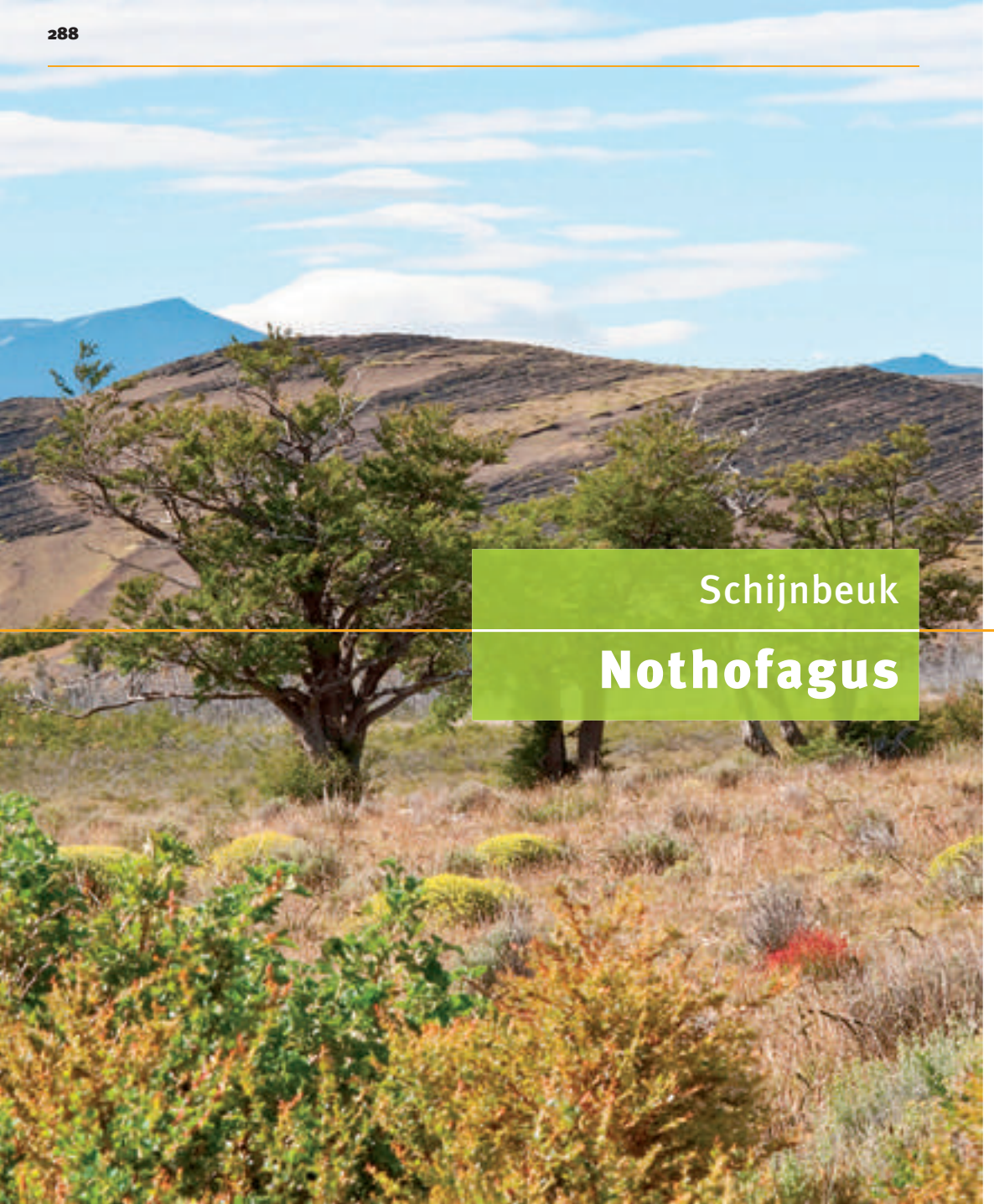

Schijnbeuk

Nothofagus

Tussen 1768 en 1771 trokken botanicus en natuuronderzoeker Joseph Banks (1743-1820) en ontdekkingsreiziger James Cook (1728-1779) langs diverse continenten ten zuiden van de Grote Oceaan. Met deze expeditie wilden de onderzoekers gebieden verkennen, die nog niet in kaart waren gebracht. In Zuid-Amerika ontdekte Banks de Nothofagus, die hij in zijn reisverslag The Endeavour Journal of Joseph Banks omschreef als Zuidelijke Beuk.

Een ondergewaardeerd geslacht

Na de beschrijving van de Nothofagus (Schijnbeuk) duurde het meer dan vijftig jaar voordat er exemplaren in Europa werden ingevoerd. Een ondergewaardeerd geslacht van prachtige bomen, dat in 2010 in Nederland eindelijk erkenning kreeg: op de Nederlandse Plantinfodag werd de Schijnbeuk uitverkoren tot Boom van het Jaar 2011.

De boom speelt ook een rol in de muziek. Nadat de Chileense muzikant Javier uit de punkband Los Malos stapte, startte hij met zijn Franse echtgenote een muzikaal ‘Psych Noir Folk’Project, dat zij ‘Nothofagus’ noemden. ‘Omdat ik uit Chili kom en de boom daar groeit’, verklaart Javier in een interview met een muziekkrant op Internet. De naam heeft volgens hem een mysterieuze uitstraling, die goed bij de muziek past.

Soorten en ondersoorten van de **Nothofagus**

Ten onrechte werd de Nothofagus (Schijnbeuk) jarenlang ingedeeld bij de Fagaceae (Beukenfamilie). Niet omdat de boom op de Fagus (Beuk) lijkt, maar omdat zijn vruchten op beukennootjes lijken, al loopt de ontwikkeling van de bolsters van de vruchten anders. Omdat recent genetisch onderzoek uitwijst dat de onderlinge verwantschap van de Schijnbeuk met de Beuk niet groot is, zijn de veertig Nothofagussoorten in een aparte, nauw verwante familie geplaatst: de Nothofagaceae. De naam Nothofagus (notho is Grieks voor 'onecht', fagus Latijn voor Beuk) verwijst naar de vroegere veronderstelling dat zuidelijke Beuken echte Beuken waren.
Vertegenwoordigers van het geslacht komen voor op alle zuidelijke continenten, behalve Afrika. Ooit moet de boom ook daar in uitgestrekte wouden hebben gegroeid. Ook in Antarctica kwamen Nothofagussoorten voor, getuige de vondst van fossielen van vertegenwoordigers van het geslacht. De Schijnbeuk is inheems in Patagonië, Chili, Argentinië, Australië, Nieuw-Zeeland en Guinea, waar hij in oerwoudachtige bossen groeit.
De fraaie, opvallende, winterharde Schijnbeuk is ideaal om als een hoogstam op te kweken in tuinen en parken, en is prima toepasbaar op groene daken.

Nothofagus | Schijnbeuk

Ellertsveldlaan, Keukenhoflaan, Zevenwoudenlaan

Schijnbeuk *Nothofagus antarctica*
Herkomst: Zuid-Chili, Argentinië.
Vorm: wordt als struik of boom opgekweekt, zuilvormig. Kan 6 tot 8 meter hoog worden.
Kenmerken: opvallend gekartelde bladeren, klein en donkergroen van kleur.

Hunsingosingel, Meierijlaan, Westergosingel

Roble's Schijnbeuk *Nothofagus obliqua*
Herkomst: Chili, Argentinië.
Vorm: de stam heeft vaak de vorm van een vork. De boom kan 30 meter hoog worden. Het hout lijkt op dat van de Eik: roodachtig van kleur. Blijft in Nederland klein, na 10 jaar is hij 5 meter.
Kenmerken: het blad is eirond en glanzend. Aan de onderzijde blauwgroen, in de herfst rood en geel. De bladrand is getand.

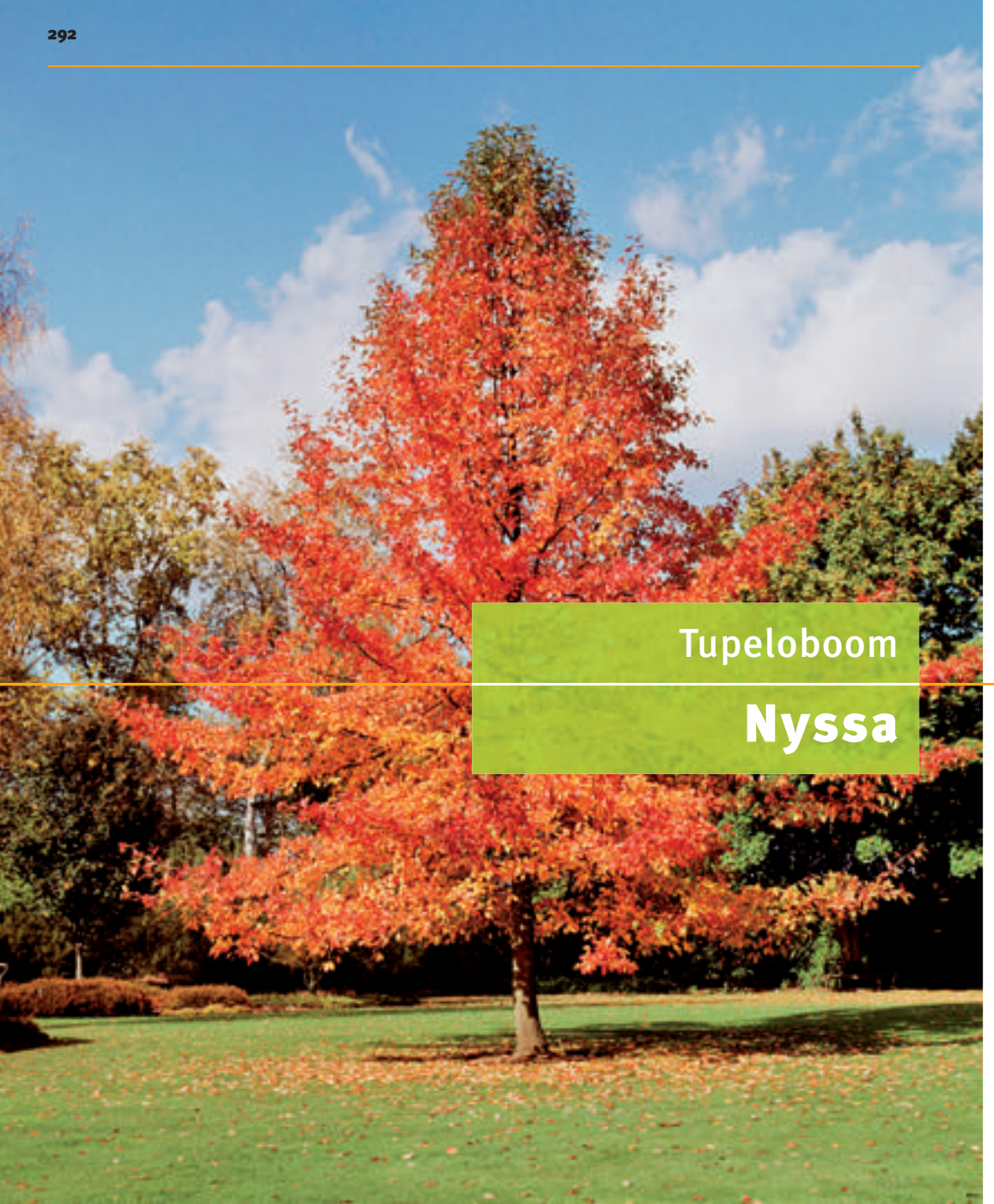

Tupeloboom
Nyssa

De waternimfen van Nysa voedden de jonge Dionysos op, om later zijn volgelingen te worden. Naar deze nimfen, door Homerus beschreven in zijn lofdichten op Dionysos, verwijst de wetenschappelijke naam van de Tupeloboom: Nyssa. Een boom immers, die gedijt in waterige streken, in het Duits bekend als 'Nymphenbaum'. De naam Tupelo werd hem gegeven door indianen uit de Amerikaanse moerasgebieden waar hij zijn oorsprong vond.

Nimfenboom

In de Amerikaanse staat Mississippi werd na een kleine veldslag in de Amerikaanse Burgeroorlog de stad Gumpond (genoemd naar de vele rubberbomen die er groeien) omgedoopt tot Tupelo.

Vanwege zijn schitterende herfstkleuren is de boom tegenwoordig geliefd als parkboom, vanwege zijn weelderige bladeren is hij in trek als schaduwboom in grote tuinen.

Daarnaast dient de boom de mensheid met zijn harde, moeilijk splijtbare hout, dat in Amerika wordt gebruikt voor vloeren en pallets en als stookhout.

De Tupelohoning, zoals die wordt vervaardigd in het zuidoostelijk deel van de Verenigde Staten, is onder fijnproevers geliefd vanwege zijn unieke aroma, zijn hoogwaardige kwaliteit en zijn langzame kristallisatie.

In zijn song 'Tupelo Honey' bezingt de Noord-Ierse zanger en songwriter Van Morrison een geliefde:

…'She's as sweet as tupelo honey
She is an angel of the first degree
She's as sweet as tupelo honey
Just like honey from the bee'…

Met zijn schitterende herfstkleuren in de Tupeloboom (Nyssa) een van de mooiste bladverliezende parkbomen. De rest van het jaar valt hij niet erg op, maar na de eerste nachtvorst lijkt hij te ontvlammen.
DeTupelo is inheems in de moerassige waterrijke streken van Noord-Amerika, vooral in het oostelijk gedeelte. Hij komt ook voor in China en op de Indonesische Archipel.

Nyssa | Tupeloboom

Vigelandstraat

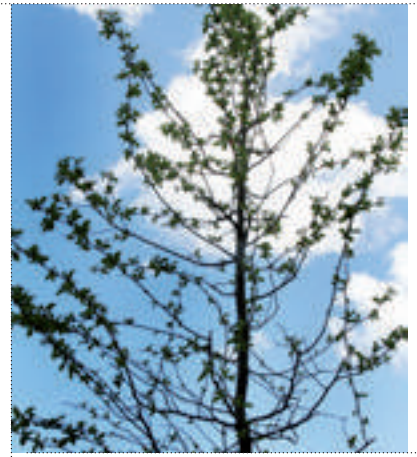

Chinese Tupeloboom

Nyssa sinensis

Herkomst: China.

Vorm: boom kan 9 tot 15 meter hoog worden. Heeft een spreidende groeiwijze.

Kenmerken: blad is smal ovaal, met een spitse punt. In de lente hebben de bladeren een rode waas en in de herfst helderrood tot geel.

Zevenwoudenlaan

Zwarte Tupeloboom *Nyssa sylvatica*

Herkomst: Centraal- en Oost-Amerika.

Vorm: brede, eivormige tot ronde halfopen kroon, kan 14 tot 16 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is eivormig tot ovaal, puntig toelopend, en donkergroen tot glanzend groen van kleur. Verkleurt in de herfst tot rood oranje-geel. De bloemen zijn klein, groenig en komen uit in juni.
De vrouwelijke planten dragen blauwe bessen.

Olijfboom

Olea europaea

Na de zondvloed stuurde Noach twee keer een raaf uit om te zien of het land alweer was drooggevallen. Beide keren kwam de vogel terug, omdat er geen plek was om neer te strijken. De derde keer zond Noach een duif, die terugkeerde met een olijftakje in de snavel. Dit was het teken dat de ramp voorbij was. Er groeide weer nieuw leven, er was weer vrede tussen God en de mens. Dit Bijbelse verhaal (Genesis) markeert de Olijfboom als wijdverbreid symbool van vrede en nieuw leven.

Symbool van vrede, vrijheid, kracht en nieuw leven

Zijn onverwoestbare overlevingskracht, die hem in staat stelt in verwoeste aarde te overleven, maakt de Olea europeae (Olijfboom) in veel culturen tot heilig symbool van vrede, vrijheid, kracht, onsterfelijkheid en nieuw leven. De boom, die zich circa 6000 jaar geleden vanuit Palestina naar de gebieden rond het oostelijk deel van de Middellandse Zee verspreidde, kan meer dan duizend jaar oud worden en werpt ook op dorre aarde vrucht af.
In de Bijbelse parabel van Jotham (Richteren) werd de oude Olijfboom als eerste verzocht om koning over de andere bomen te worden. De boom weigert echter voor deze eer, door erop te wijzen door God gemaakt te zijn om olijfolie te produceren en niet om boven de andere bomen uit te steken.
In de Koran staat de Olijfboom beschreven als een gewijde boom, die 'olie geeft die zo helder is dat hij zelfs licht zou geven als de lont niet zou worden ontstoken'. Het licht van de brandende olijfolie symboliseert het licht van de hemel. De Sahih Hadith (onderdeel van de Koran) vermeldt dat de profeet Mohammed de mensen met klem aanraadt zich met olijfolie in te smeren en deze te eten.

IN HET OUDE GRIEKENLAND WERDEN WINNAARS VAN DE GRIEKSE SPELEN GELAUWERD MET OLIJFTAKKEN

In de Berbercultuur symboliseert de Olijfboom stille en voordeel brengende kracht. Gezagdragers van de katholieke kerk hebben de Olijfboom op hun reizen in vele landen als vredessymbool geplant.

Olympische Spelen

In het oude Griekenland was de Olijfboom gewijd aan de godin Pallas Athene. Volgens de mythologie draagt de oppergod Zeus Poseidon en Pallas Athene uit om geschenken te geven, met als inzet de gunst van het schiereiland Attica. Poseidon tovert een paard, Athene een Olijfboom. Zeus kiest voor het geschenk van Athene, de krijgshaftige godin, geroemd om haar rechtvaardige oorlogsvoering en daaruit voortvloeiende vrede. De oppergod plant het geschenk als symbool van vrede in het achterste gedeelte van de Akropolis, als eerste Olijfboom, waarvan alle Olijfbomen zouden afstammen. Na de verwoesting van de Akroplis door de Perzen (480 voor Chr.) liep de heilige Olijfboom ter plekke weer uit: een goddelijk teken van hoop. Omdat oorlog en vrede in het oude Griekenland samengingen, werden winnaars van de Griekse spelen gelauwerd met Olijftakken en werden slingers gemaakt, afkomstig uit de heilige Olijfbossen van de Olympus. Ook soldaten werden na hun overwinningen getooid met kransen van Olijftakken.
Gezanten die vrede en bescherming kwamen afsmeken droegen vaak met wol omwikkelde Olijftakken bij zich. Ook in het huidige Griekenland is de Olijfboom een symbool van vrede en gerechtigheid. Bij de opening van de Olympische Spelen in Athene in 2004 waren hoofden van sporters omkranst met Olijftakken en werd er uitbundig met Olijftakken gezwaaid.
Ook bij de Romeinen was de Olijfboom zowel vredessymbool als zinnenbeeld van overwinning in oorlog, en werden soldaten na een overwinning met Olijftakken gehuldigd. Gezanten van buitenlandse mogendheden die vrede kwamen aanbieden, werden onthaald op een Olijftak.

Reinigingsmiddel van lichaam en ziel

De Olijfboom, nationale boom van Albanië en Griekenland, is in de landen rond de Middellandse Zee een belangrijke inkomstenbron. Olie, geperst van olijven, wordt gebruikt als voedsel, brandstof, verlichting en medicijn. In het oude Babylance noemde men de dokter ‘asu’, wat ‘oliedeskundige’ betekende. In de volksgeneeskunde wordt olijfolie aangewend als middel tegen verbranding of uitdroging van de huid, stijve spieren en acne. Olijfolie helpt tegen brandend maagzuur en voorkomt verstopping. Het wordt ook in desinfecterende zeep en shampoo verwerkt. In het oude Pompei gebruikten de Romeinen olijfolie om hun haar te wassen. Chemische analyse toont aan dat de olie rijk is aan enkelvoudig onverzadigde vetten, die hart- en vaatziektes lijken te voorkomen. Verder bevat olijfolie fenolen: bestanddelen die veroudering en kanker zouden tegengaan.

Pastagerechten

Olijfolie staat ook symbool voor genezing van de ziel. Vroeger werd de olie ingezet bij de verdrijving van demonen en bevrijding van zonden. In landen in het Midden-Oosten vond men bij opgravingen oliekruiken als dodengift, waarschijnlijk met de bedoeling om de overledenen van zonden te reinigen. Godenbeelden en altaren werden gereinigd met olijfolie.
In het Oude Testament wordt beschreven hoe hogepriesters en koningen met olijfolie gezalfd werden. Dit gebruik bleef tot aan de middeleeuwen bestaan. Het Oude Testament beschrijft ook hoe de Barmhartige Samaritaan de wonden van het slachtoffer behandelde met olijfolie.
In het tweede Bijbelboek, Exodus, geeft God aan Mozes een recept voor heilige balsemolie, een mengsel van mirre, kaneel, kalmoes en olijfolie.
De katholieke kerk gebruikt nog steeds olijfolie met geurige kruiden voor zalvingsrituelen zoals doop, vormsel, priesterwijding en het heilig oliesel, het sacrament voor de stervenden in de Katholieke kerk.
Olijfolie is niet alleen geneeskrachtig en heilig, maar ook voedzaam. Dat besef dringt ook buiten het Middellandse Zeegebied door. De kneuterige Spanjetoerist die koffers vol piepers en blikken doperwten meesjouwt, uit vrees de hele dag op de wc te moeten doorbrengen na het eten van olijfoliegerechten, sterft uit. Het mediterrane menu, bestaand uit fijn gekruide pasta- en rijstgerechten, klaargemaakt in olijfolie en verlucht met olijven, wint terrein.
Naast de olie is het fijnnervige hout van de Olijfboom waardevol. Omdat Olijfbomen weinig water opnemen, is hun hout hard, wat het geschikt maakt voor het vervaardigen van meubels en houtsnijwerk. Niet voor niets gebruikten de oude Grieken het fraaie olijfhout met zijn karakteristieke honinggele kleur om godenbeelden uit te snijden.

Olea europaea

De Olea europaea (Olijfboom), behorend tot de Olijffamilie (Oleaceae), is de karakteristieke boom van het Middellandse Zeegebied, waar olijfgaarden de verdwenen bossen vervangen. In dit gebeid zijn Olijfbomen de oudste cultuurplanten, die voor de bevolking een belangrijke voedingsbron vormen.
De Olijffamilie telt ongeveer dertig soorten met een groot verspreidingsgebied, voornamelijk in de Oude Wereld. Olijfbomen hebben zich circa 6000 jaar geleden verspreid vanuit Palestina naar de gebieden rond het oostelijk deel van de Middellandse Zee. Zij werden al gecultiveerd voordat de Heilige Schrift was ontwikkeld.
De Olijfboom is een eenvoudige boom, die meer dan duizend jaar oud kan worden en zelfs op dorre aarde vruchten afgeeft.
De opvatting dat de Olijfboom voor het eerst in Mesopotamië en Syrië werd gecultiveerd wordt omstreden, omdat bij uitgravingen in de buurt van Bologna (Italië) in de aardlagen van het Plioceen fossiele olijfboombladeren zijn gevonden. Griekse kolonisten brachten de boom naar Italië, Spanje, Tunesië en Zuid-Frankrijk. In het oude Rome speelde de Olijfboom een rol bij het afgrenzen van eigendom.
De meest bekende standplaats van Olijfbomen is de Olijfbomentuin aan de voet van de Olijfberg bij Jeruzalem (Tuin van Gethsemane), waar tegenwoordig nog exemplaren van bijzondere schoonheid te vinden zijn. Dit zijn niet meer de bomen die daar in de tijd van Christus groeiden. Tijdens de belegering van Jeruzalem, in het jaar 71, kapten de Romeinen alle Olijfbomen om belegeringstoestellen te bouwen, die hen meer bewegingsvrijheid verschaften en verhinderden dat vluchtende Joden zich tussen de bomen konden verstoppen. Waarschijnlijk is, dat de huidige olijfbomen uit de wortels van de oude bomen ontsproten zijn.

Olea europaea | Olijfboom

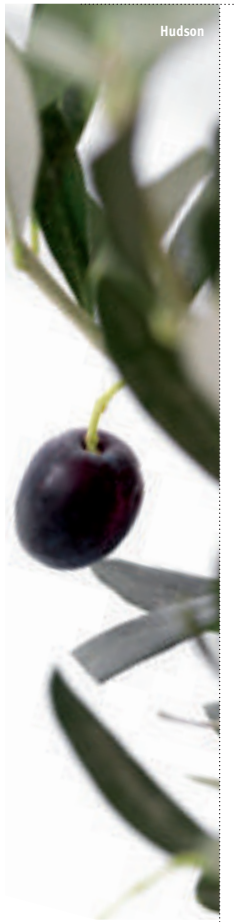

Olijfboom *Olea europaea*
Herkomst: Zuidwest-Azië en Arabië.
Vorm: de boom staat op een korte, scheve stam en heeft een veelpuntige, korte, lage kroon. Hij kan 6 tot 8 meter hoog worden.
Kenmerken: de leerachtige en groenblijvende bladeren zijn tegenoverstaand, tot 8 bij 2 cm lang. De witte, aangenaam geurende bloemen groeien in korte, afhangende trossen.
De vrucht is de smakelijke, wereldvermaarde olijf, evenals zijn olie een veelgebruikt ingrediënt in talloze gerechten. Olijven zijn eerst groen en rijpen in de tweede zomer bruin of wit af.

Hopbeuk

Ostrya carpinifolia

Meer dan vijfduizend jaar geleden, in het Stenen Tijdperk, stierf een jager in de Italiaanse Alpen een gewelddadige dood. Op 19 september 1991 vond het Duitse bergbeklimmers-echtpaar Helmut en Erika Simon de onfortuinlijke jager, gewapend met een bijl van taxushout,ingevroren in een rotskommetje aan de rand van de gletsjer Niederjochferner in de Ötztaler Alpen aan het eind van het Ötztal, op de grens van Zuid-Tirol en de Dolomieten, op een hoogte van 3210 meter. Na wetenschappelijk onderzoek bleek een van de laatste maaltijden van Ötzi, zoals de gletsjermummie werd gedoopt, te bestaan uit stuifmeel van de mannelijke bloemen van de Europese Hopbeuk.

Oeroude pracht

Zo oud is hij dus, de in ons land zeldzame Ostrya carpinifolia, zoals zijn wetenschappelijke naam luidt.

Hoewel hij sinds 1724 in Europa wordt gekweekt, viel hij in Nederland tot nu toe hooguit in botanische tuinen te bewonderen, de Ostrya carpinifolia (Europese Hopbeuk). Dit maakt de zeldzame boom tot een schitterende aanwinst voor het Bomenmuseum van Wateringse Veld. De naam Hopbeuk dankt de boom aan zijn zaadbellen, die lijken op die van de hopplant.
Het eerste deel van zijn wetenschappelijke naam, Ostrya, is afgeleid van het Oudgriekse ‘Ostrua’, wat ‘boom met zeer hard hout’ betekent. En dat klopt, want het hout van de Hopbeuk werd in vroegere tijden al gebruikt voor de fabricage van tandwielen en andere gereedschappen.

De Ostrya carpinifolia (Europese Hopbeuk) is een plantengeslacht uit de Betulaceae (Berkenfamilie), dat bomen omvat die voorkomen in de Verenigde Staten, Centraal-Amerika, Europa en Azië. Op een beschutte plaats in de zon kan de Hopbeuk een goede vorm ontwikkelen. Het is een prima boom voor in de tuin.

Ostrya carpinifolia | Hopbeuk

Tiranahof

Hopbeuk *Ostrya carpinifolia*
Herkomst: Zuid-Europa, Klein-Azië en de Kaukasus.
Vorm: breed eirond tot rond, kroon wordt meer afgerond naarmate de boom ouder wordt, kan 15 tot 18 meter hoog worden.
Kenmerken: het groene blad is behaard aan de bovenkant en aan de onderzijde minder. Vorm is eirond tot ovaal. Bladrand is dubbelgezaagd, 5 tot 10 cm. Blad krijgt in de herfst een gele kleur. De bloemen ontluiken in april, mannelijke geelgroene katjes variëren in grootte van 3,5 tot 7,5 cm lang. De vrouwelijke zijn klein en groen. De vruchtkatjes kleuren lichtbruin in september en oktober.

…'we hope for is present in one deep breath. Then a moment later is September. The slight

sourwood leaves turn such brilliant scarlet it seems summer sun still smolders in the tree's heart…'

Zuurboom

Oxydendrum arboreum

De Amerikaanse dichter Floyd Skloot geeft een rake typering van de Oxydendrum arboreum (Zuurboom, Sourwood). In zijn gedicht 'Sourwood Nocturne' benoemt hij de eigenschap die de boom zo bijzonder maakt: zijn betoverende herfstkleur.

Inspiratiebron

In zijn herkomstland Amerika vormt de fraaie Oxydendrum arboreum met zijn schitterende kleuren en zijn specifieke zurige geur een belangrijke inspiratiebron voor musici, schrijvers, dichters en filmmakers. In de Appalachen, het oorspronggebied van de boom, waar hij groeit in uitgestrekte wouden, is 'Sourwood Mountain' een populair volksliedje, waarop veel songs zijn gebaseerd, zoals 'I'll go crazy' van Jerry Garcia:

…'Chickens crowin' on Sourwood Mountain
Hey-ho diddle-um day
So many pretty girls I can't count em
Hey-ho diddle-um day'…

Zijn flamboyante verschijning maakt de Oxydendrum arboreum waardevol als sierboom in parken en grote tuinen.
De honing die uit de geurige bloemen komt, valt voor bijen moeilijk te bemachtigen. Sourwood Honey is de trots van de Appalachen: schaars, maar niet te overtreffen volgens kenners, die zich op internet lyrisch uitlaten over de 'goddelijke smaak'.
De zurige bladeren zijn geschikt als medicijn tegen verstopping en slechte spijsvertering. Van de scheuten maakten indianen schachten voor hun pijlen. Het hout van de boom heeft weinig commerciële waarde, al worden er wel handvaten voor gereedschappen van gemaakt. Aan de wortels doen witstaartherten zich te goed en in de holten van de stam nestelen zich verschillende vogelsoorten.

De Oxydendrum arboreum (Zuurboom, Sourwood) dankt zijn naam aan het zurige sap in zijn bladeren (oxys is Grieks voor zuur). De boom is lid van de Ericaceae (Heidekruidfamilie), waartoe ook Rododendrons en Azalea's behoren.

Oxydendrum arboreum | Zuurboom

Hunsingosingel

Zuurboom *Oxydendrum arboreum*

Herkomst: zuidoostelijk deel van de Verenigde Staten.

Vorm: kleine boom met een compacte, piramidale kroon, maximale hoogte 10-20 meter.

Kenmerken: olijfgroene elliptische bladeren, 20 cm lang. De boom bloeit in juli en augustus met witte bloemen in slanke, eindstandige lange pluimen, tot 25 cm. De bloemkroon is 8 mm.

Bijzonder: de bladeren hebben een zurige geur. De herfstkleur van de boom is scharlakenrood, vaak vermengd met geel en oranje.

Perzisch IJzerhout

Parrotia persica

Naast vele andere expedities ondernam de Duitse natuuronderzoeker professor Friedrich Parrot in 1829 de eerste gedocumenteerde beklimming van de Ararat, de berg op de grens tussen Iran, Turkije en Armenië, waarop de Ark van Noach zou zijn gestrand.

IJzeren knoest

Net in die periode ontdekte de Rus Carl Anton von Meyer tijdens zijn reis door de Kaukasus een nog onbekende boom. De Tataren noemde de boom 'Temir agatsch', wat 'ijzerhout' betekent.
Als eerbetoon aan Parrot doopte Von Meyer de boom 'Parrotia persica'. De boom doet het goed als alleenstaande parkboom. In tegenstelling tot wat zijn naam belooft, wordt zijn hout weinig gebruikt, omdat er moeilijk valt aan te komen.

Soorten en ondersoorten van de **Parrotia persica**

De Parrotia persica (Perzisch IJzerhout) behoort tot de familie Hamamelidaceae (Toverhazelaarfamilie). In de gebieden waar de boom inheems is, groeit hij op vochtige hellingen uit tot een flinke knoest.

Parrotia persica | Perzisch IJzerhout

Ellertsveldlaan, Fivelingosingel

Perzisch IJzerhout *Parrotia persica*
Herkomst: Noord-Iran, Kaukasus.
Vorm: piramidaal, door de schaarse takken. In landen waar hij inheems is, kan hij 9 tot 12 meter hoog worden. In onze streken blijft hij hooguit 7 meter.
Kenmerken: aan het eind van de winter en in het vroege voorjaar vormt hij onopvallende bloemen met rode meeldraden. Deze bloemen komen tevoorschijn voordat de bladeren verschijnen. De hartvormige, donkergroene, glanzende bladeren lopen in het voorjaar goudgerand uit en verkleuren vanaf eind augustus van geel tot scharlakenrood.

Vrije van Sluissingel

Perzisch IJzerhout 'Pendula' *Parrotia persica 'Pendula'*
Herkomst: Noord-Iran, Kaukasus.
Vorm: langzaam groeiende treurvorm met afhangende takken.
Maximale hoogte: 3 meter.
Kenmerken: zeldzaam, rode bloemen.

Vigelandstraat

Perzisch IJzerhout 'Vanessa'
Parrotia persica 'Vanessa'
Herkomst: Noord-Iran, Kaukasus.
Vorm: klein, met opgaande kroon en rechte stam, na 10 jaar maximaal 5 meter hoog.
Kenmerken: glanzende bladeren met fraaie, oranjerode herfstkleuren.
De in maart verschijnende bloemen zijn onopvallend rood.

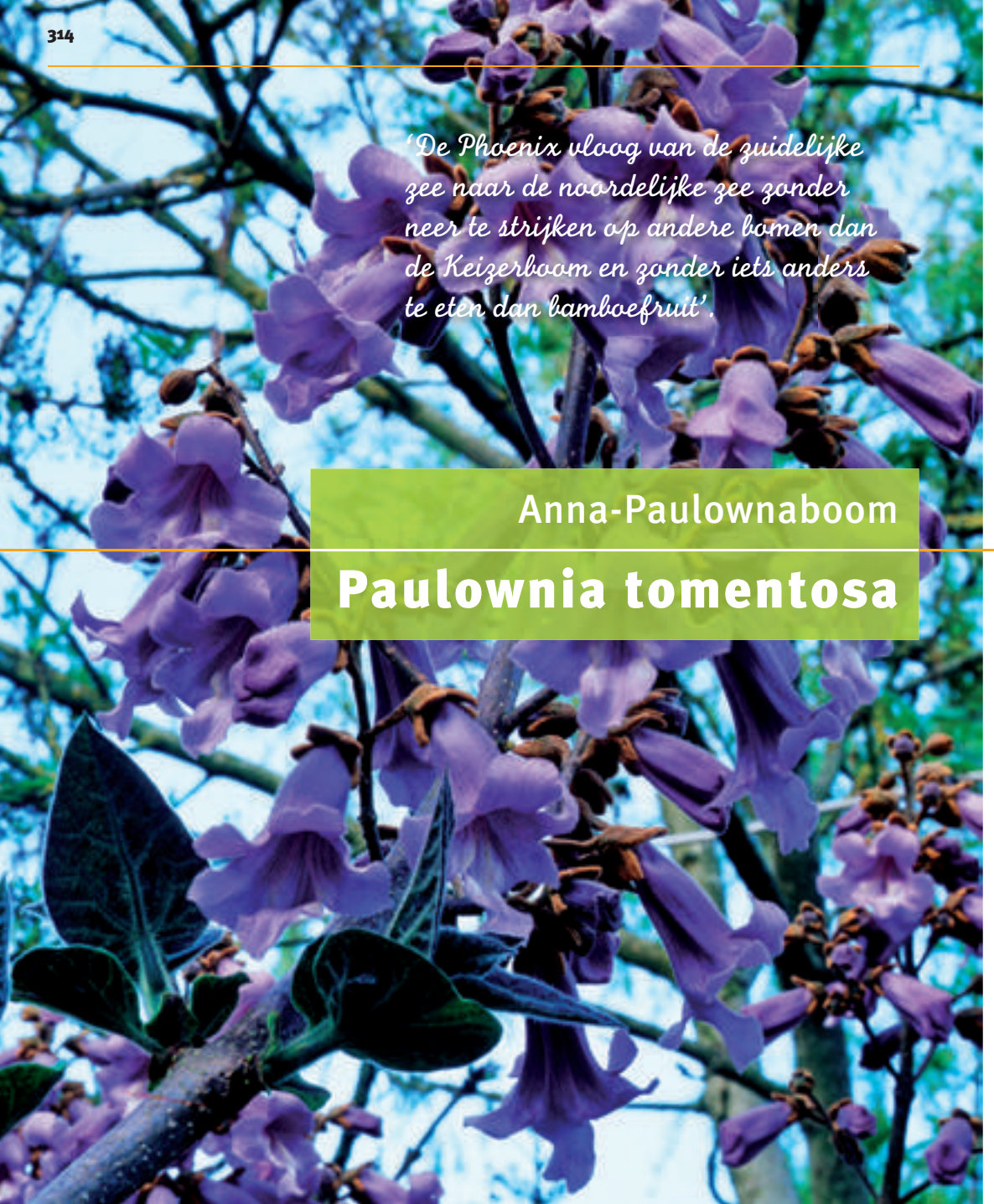

'De Phoenix vloog van de zuidelijke zee naar de noordelijke zee zonder neer te strijken op andere bomen dan de Keizerboom en zonder iets anders te eten dan bamboefruit'.

Anna-Paulownaboom

Paulownia tomentosa

Over de Pauwlowna tomentosa (Anna-Paulownaboom), in zijn oorsprongland China Keizerboom geheten, bestaan vele mythen, zoals deze, beschreven in een gedicht van de Chinese filosoof en dichter Zhuang Tze (4e eeuw voor Chr.). Aan deze fraaie koninklijke boom, in Noord-China als grafboom aan keizerinnen voorbehouden, worden sinds eeuwen magische krachten toegekend.

Koninklijke bruidsboom

Een Anna-Paulownaboom waarop de vogel Phoenix was neergestreken, betekende in China voorspoed en geluk voor de mensen die dicht bij de boom woonden.
Bij de geboorte van een meisjesbaby plantten Chinese en Japanse families een Anna-Paulownaboom in de tuin. Samen met de boom groeide het meisje op, tot aan haar huwelijksdag. Dan wordt de boom omgehakt om er een bruidskast van te maken.
Maar de Anna-Paulownaboom brengt niet louter geluk. Bladeren die van de boom vallen, betekenen in Japan rampspoed en onheil. Als intimidatiemiddel strooiden Amerikaanse militairen tijdens de Tweede Wereldoorlog Anna-Paulownaboombladeren uit over Japanse bodem.
Van de Anna-Paulownaboom zouden magische krachten uitgaan, die de mensen voor altijd mooi, jong en gezond houden. Een Chinees manuscript uit de 11e eeuw, geheel gewijd aan de boom, beschrijft het recept van een extract van de bloemen en bladeren, dat voorkomt dat de huid gaat rimpelen en het haar grijs wordt.
Praktisch nut kan ook worden ontleend aan het hout van de boom, dat na het omkappen snel hard wordt en licht is in gewicht, wat het geschikt maakt voor vioolbouw, klompenmakerij, parket en luxe meubels. Uit de geurige bloemen kan zoete en lichte honing worden gewonnen.
De boomsoort werd in de 17e eeuw ontdekt door de Duitse botanicus Engelbert Kaempfer, voor de Verenigde Oost-Indische Compagnie op expeditie in Japan.
De boom is genoemd naar Anna Paulowna Romanov (1795-1865), dochter van de Russische tsaar Paul I (1754-1801) en gemalin van de Nederlandse koning Willem I (1792-1849), wier lievelingsboom hij was.

In meerdere opzichten is de Paulownia tomentosa (Anna-Paulownaboom), behorend tot de familie van de Scrophulariaceae (Helmkruidfamilie), een bijzondere boom. Het is de grootbladigste boomsoort voor ons klimaat, en de enige lilablauw bloeiende boom voor onze tuinen. Oude exemplaren zijn zeldzaam in Nederland. Dat komt doordat de boom niet geheel winterhard is en in zijn knoppen gevoelig voor late nachtvorst.

Paulownia tomentosa | Anna-Paulownaboom

Anna-Paulownaboom

Paulownia tomentosa

Herkomst: Noord-China.

Vorm: breed opstijgende takken aan een rechte stam. De boom kan 15 meter hoog worden, bij uitzondering 26 meter.

Kenmerken: slappe, hartvormige, zeer grote bladeren (tot 35 cm), soms gelobd of grofgetand en aan weerszijden zacht wollig behaard, evenals de sterk wollige bladsteel. De bloemen ontluiken laat in het voorjaar, in lange trossen, klokvormig, donkerlila en zeer welriekend. Ze verschijnen nog wel voordat de bladeren verschijnen.

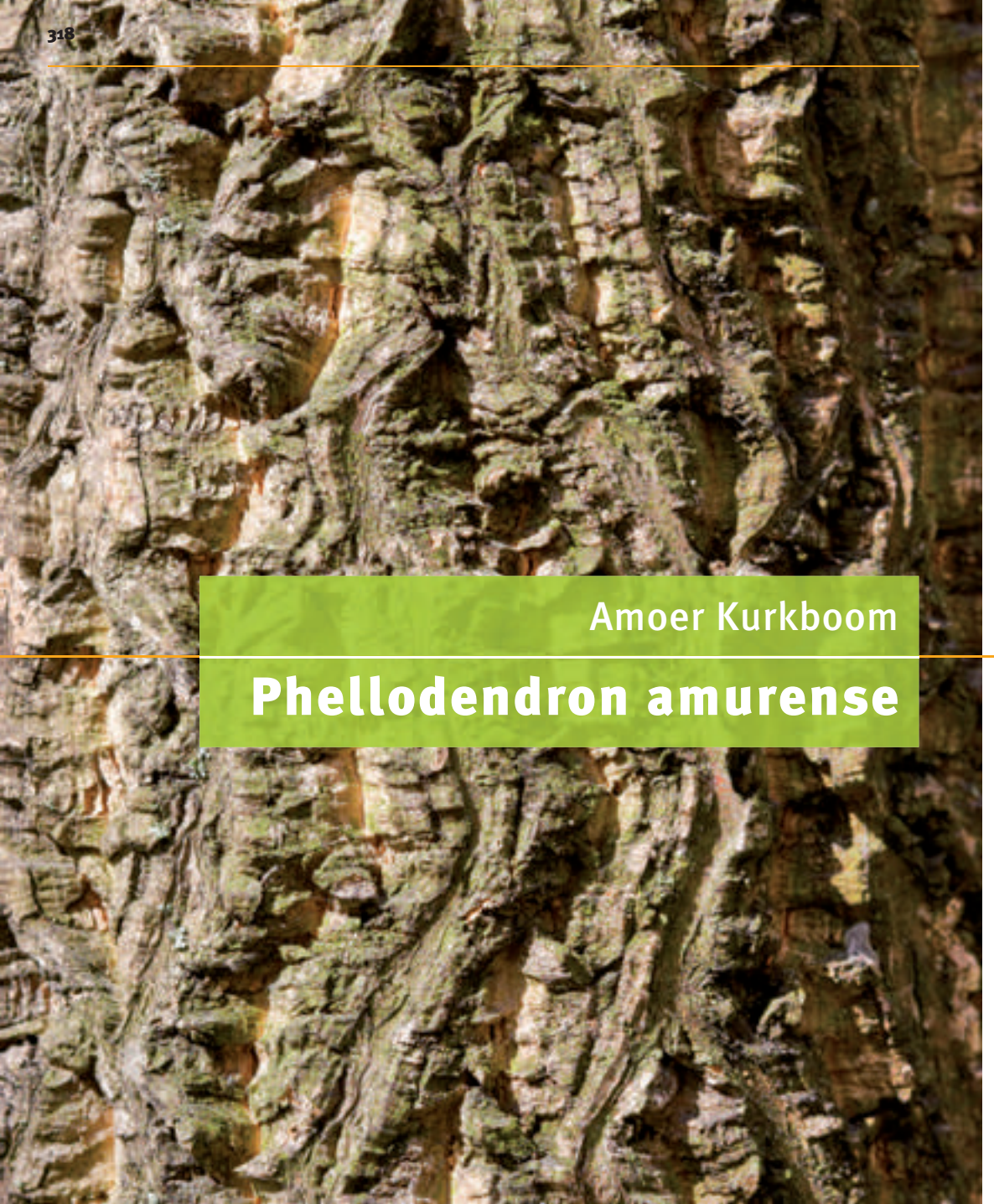

Amoer Kurkboom

Phellodendron amurense

Hij is moeilijk te krijgen, maar heel bijzonder. De Kurkboom, afkomstig uit Mantsjoerije, valt op door zijn schoonheid en gratie. Onder zijn elegante kroon kunnen mensen zich in een Japanse tempeltuin wanen. Een ideale boom om eindeloos onder te vertoeven, zoals het stiertje Ferdinand in het Disney-tekenfilmpje uit 1938, die niet met de andere stiertjes wil spelen, maar liever onder de Kurkboom zit en aan de bloemen ruikt.

Boom met grote geneeskracht

De Kurkboom is een oersterke boom, goed opgewassen tegen luchtvervuiling, dus ideaal voor de grote stad.
De olie van de Kurkboom wordt gebruikt als insecticide. Voor de vervaardiging van vloeren is de Kurkboom ongeschikt. Kurk voor vloeren komt van de Kurkeik (Quercus suber), waarmee de Kurkboom (Phellodendron amurense) vaak wordt verward. Wel heeft de boom grote waarde als grondstof voor geneesmiddelen. In de Chinese geneeskunst wordt de schors gebruikt bij dysenterie, diarree, hepatitis, huidziekten en overmatig zweten. Ook reguliere westerse artsen hebben de heilzame werking van de kurkboomschors ontdekt. Amerikaanse onderzoeken wijzen uit dat een extract van kurkboomschors en citroenschil, in combinatie met andere medicijnen, helpt tegen pijn bij reumatoïde artritis. Kurkschors wordt ook voorgeschreven als ondersteunend medicijn bij behandelingen met corticosteroïden, zoals prednison. Japanse wetenschappers toonden aan dat kurkschors helpt tegen onrust, slapeloosheid en een vollemaansgezicht, veroorzaakt door dit soort medicijnen.

De Phellodendron (Kurkboom) behoort tot de familie Rutaceae (Ruitachtigen). Een familie die zeventienhonderd soorten omvat waaronder (meestal tweehuizige) kruiden, struiken en bomen. Ook de citrusvruchten behoren tot deze familie.

Phellondendron amurense | Kurkboom

Romehof, Hunsingosingel

Amoer Kurkboom

Phellodendron amurense

Herkomst: Noord-China.

Vorm: kroon breed schermvormig, kan tot 14 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is eirond, met aan de top lang toegespitst, de randen zijn gaaf en aan de bovenzijde glimmend groen. De onderzijde is langs de hoofdnerf behaard en blauwachtig van kleur. De groene bloemen hangen in bepoederde trossen.

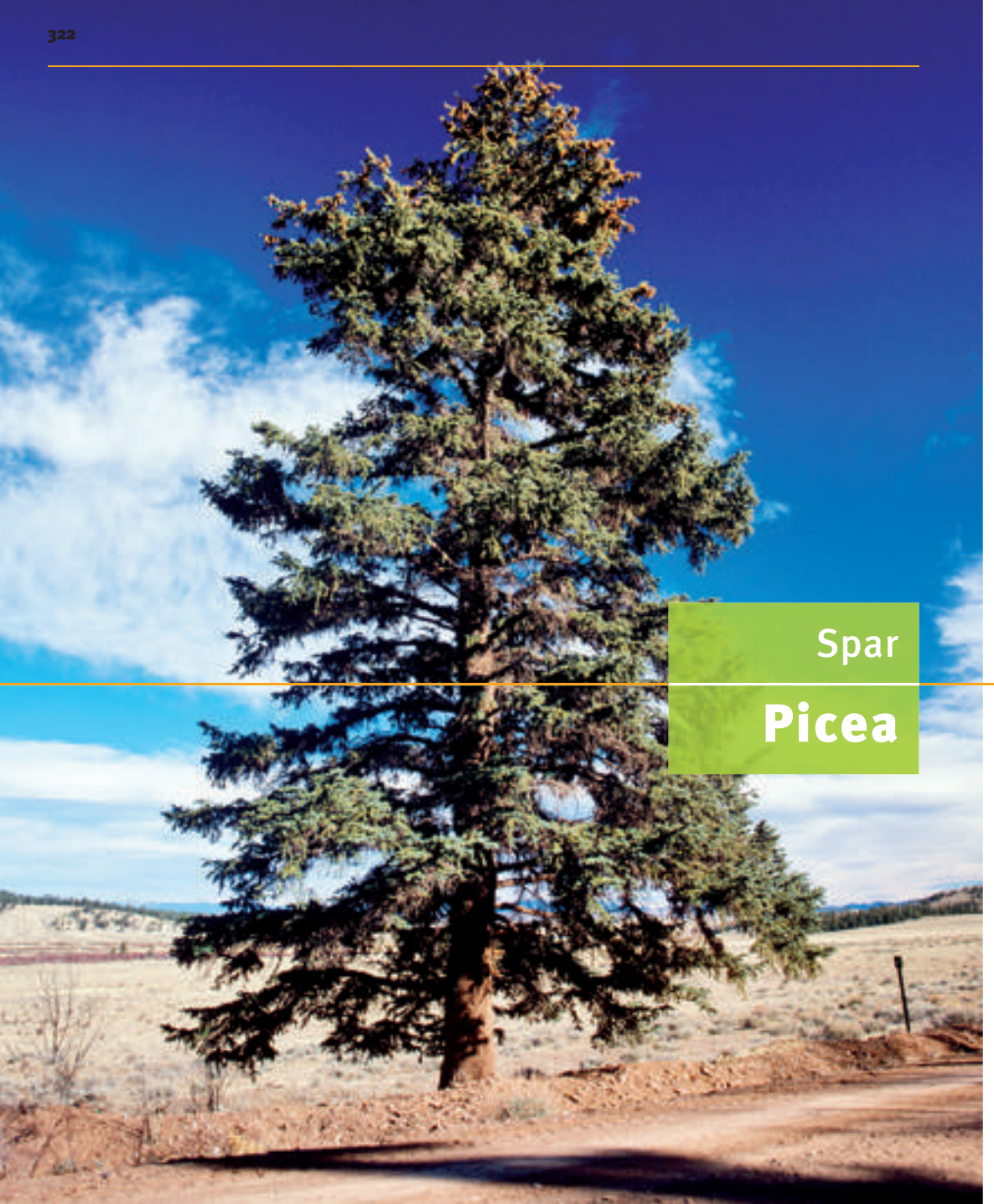

Spar
Picea

Rond de kerstdagen staat hij al eeuwenlang centraal. De Picea (Spar), evenals de Abies (Zilverspar) ten onrechte toegezongen als ‘Dennenboom’, is in vele culturen een wintersymbool.

De geboorteboom

Het verhaal gaat dat Maarten Luther de eerste was die door middel van kaarsen op kerstavond een Spar voor zijn kinderen omtoverde tot kerstboom. In 1605 werden in Straatsburg kerstbomen gesignaleerd. In Nederland en Engeland verschenen de eerste kerstbomen pas halverwege de negentiende eeuw. De eerste Nederlandse kerstboom viel te bewonderen in een Amsterdamse bakkerswinkel van een Duitse immigrant. Tegenwoordig halen de meeste Nederlanders rond kerstmis een kerstboom in huis. Waarschijnlijk komt het gebruik voort uit de oeroude traditie om het huis in de koude, donkere dagen, die het begin van de winter inluiden, op te vrolijken met permanent groene planten, zoals klimop, hulst en maretak. De kerk, die zich aansloot bij deze gewoonte, maakte de Spar tot kerstboom, door hem te koppelen aan de geboorte van Jezus, op 24 december. In de Keltische traditie symboliseert de altijd groene Spar de winterzonnewende (21 december). Behalve als kerstboom wordt de boom ingezet voor zijn hout. Van Piceahout wordt vurenhout gemaakt. Eekhoorns zijn gek op zijn rijpe kegels.

De Picea (Spar) uit de Dennenfamilie (Pinaceae) is een van de meest voorkomende bomen voor de bebossing van Noord- en Midden-Europa. Oudere bomen vormen vanuit de wortels nieuwe stammen als de oudste stam afsterft. Door deze voor bomen unieke eigenschap kan de Fijnspar een zeer hoge leeftijd bereiken. De oudste Spar, die in het noorden van Zweden voorkomt, is ook het oudste organisme op aarde.

Picea | Spar

Meierijlaan

Servische Spar *Picea omorica*

Herkomst: Joegoslavië.

Vorm: blauwachtig naaldendek dat reikt tot aan de grond. De kroon is zeer smal. Hij wordt maximaal 26 meter hoog.

Kenmerken: de naalden hebben een stompe punt, zijn vanboven groenachtig en van onderen witachtig. Opzij van de twijg zijn de naalden naar buiten gericht en aan het uiteinde naar voren. De kegels lopen spits toe. De mannelijke en vrouwelijke bloemen zijn eerst rood, maar worden geel tijdens het rijpen. Zowel de mannelijke als de vrouwelijke bloemen hebben een ovale vorm.

Liemersingel

Blauwspar 'Glauca' *Picea pungens 'Glauca'*

Herkomst: Noord-Amerika (Rocky Mountains).

Vorm: slank en driehoekig door regelmatige horizontale takken. Kan 24 meter hoog worden.

Kenmerken: scherpe, stijve naalden, die rond de hele top van de twijg groeien en naar voren zijn gericht. De naaldkleur is blauwgrijs tot blauw. De bloemen ontluiken in mei. De vrouwelijke bloemen zijn rond en rood, de mannelijke bloemen rond en geel.

Liemersingel

Blauwspar 'Koster' *Picea pungens glauca 'Koster'*

Herkomst: Noord-Amerika (Rocky Mountains).

Vorm: maximale hoogte na 10 jaar 3 meter. Vanwege zijn geringe oppervlak wordt hij vaak in kleine tuinen aangeplant.

Kenmerken: opvallend blauwe naaldkleur, die in de winter niet verandert.

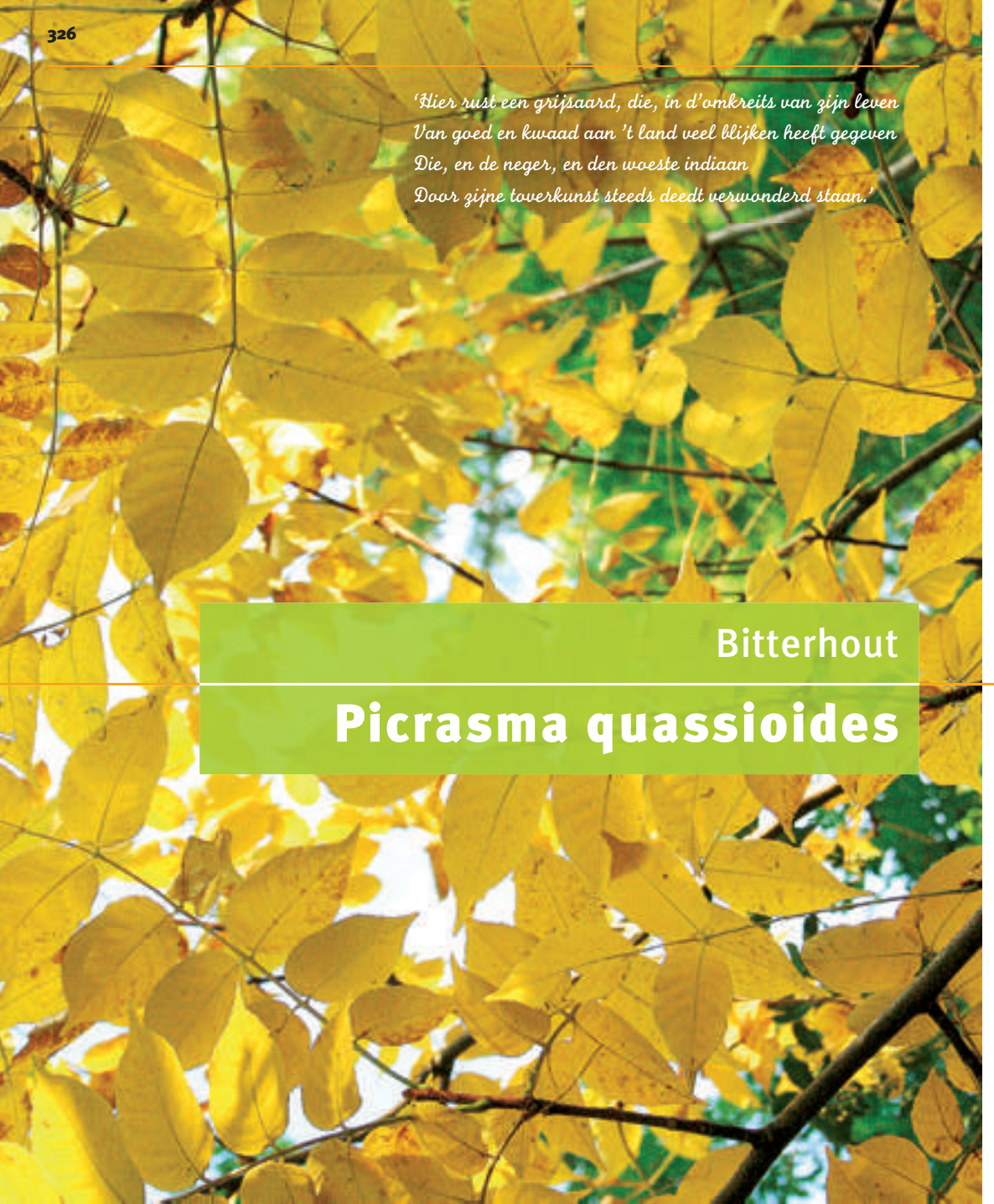

'Hier rust een grijsaard, die, in d'omkreits van zijn leven
Van goed en kwaad aan 't land veel blijken heeft gegeven
Die, en de neger, en den woeste indiaan
Door zijne toverkunst steeds deedt verwonderd staan.'

Bitterhout

Picrasma quassioides

Dit valt te lezen op het grafschrift van Graman Kwassi, een Surinaamse negerslaaf die zich ontwikkelde tot een groot kenner van heilzame planten en kruiden. In 1730 kwam hij erachter dat een aftreksel van het Bitterhout (Picrasma quassioides) zieke slaven snel weer op het been bracht. Hiermee zorgde hij voor een teruglopend ziekteverzuim op de plantages, waarvoor de Prins van Oranje hem rijkelijk beloonde. De boom werd naar Kwassi vernoemd met de toevoeging 'quassioides'.

Bron van genezing tegen vele kwalen

De Picrasma quassioides (Bitterhout) is een heilzame boom. Het hout levert extracten die helpen tegen de meest uiteenlopende kwalen. Aan de bittere smaak van dit 'quassiehout' ontleent de boom zijn naam. Quassiehout is koortswerend. In de tropen werd het ingenomen tegen malaria. Ook vandaag de dag wordt het nog steeds voorgeschreven bij hoge bloeddruk, darmproblemen, spijsverteringsstoornissen, suikerziekte, menstruatie, maagpijn en als versterkend middel in de kraamperiode.
In het vroegere Suriname was quassiehout een belangrijk exportproduct, waarvan naast medicijnen ook bekers werden gemaakt, die soms met houtsnijwerk werden versierd.
Ook werd het vroeger in bierbrouwerijen gebruikt als vervanger van hop, en verder als vliegenverdelger, zoals blijkt uit dit rijmpje uit het Pharmaceutisch Weekblad van 21 en 28 oktober 1911:

'Nuttig zyn is m'n devies.
Lezer, als de vliegen je plagen,
Kan je ze met 'n stroopje van bitterhout
en suiker verjagen.
Zoo heb ik, uit extrakt van genie en
Markus V9 vers 4, 'n mengsel gebrouwen,
Dat probaat is om profeten uit de Kamer te houe'

De Picrasma quassioides (Bitterhout) is een zeer zeldzame, heesterachtige boom met een verbluffende herfstkleur.

Picrasma quassioides | Bitterhout

Zevenwoudenlaan

Bitterhout *Picrasma quassioides*

Herkomst: Zuid-Amerika (onder andere Suriname).

Vorm: heesterachtige plant met dunne stam en brede kroon, kan 10 tot 15 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is groen, 15 tot 40 cm lang, vleugelvormig, met 7 tot 15 blaadjes van 2,5 tot 10 cm lang en 1,4 tot 4,5 cm breed, met een ruwe en onregelmatig getande rand. De bloemen zijn groen tot geelgroen met 4 of 5 kelkbladeren en bloembladeren. De steenvruchten variëren van eivormig tot bolvormig, de kleur varieert van rood tot zwart, met een diameter van 6 tot 7 mm.

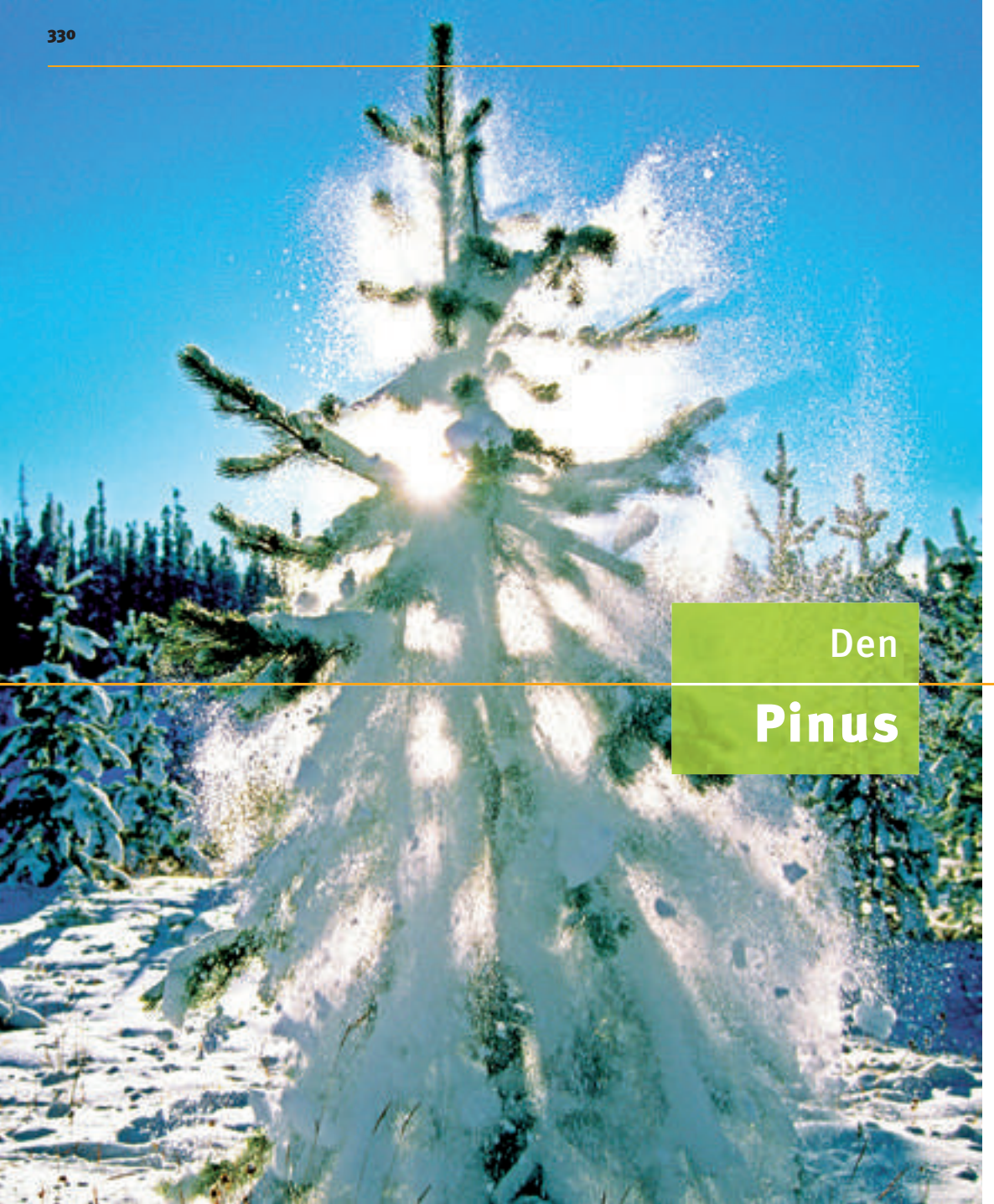

Den Pinus

‘In oude tijden stond er eens op een groot open veld een hoge Dennenboom met zo’n machtige kroon, dat hij wijd en zijd bekend stond als ‘De Trotse Den’. Zo begint het sprookje van Vrouw Holle ‘De vrouw in de Dennenboom’, over een Den waarin een elfenvrouw woonde, die in de gedaante van bedelares de goedheid van de mensen op de proef stelde.

Rustgever

In het echt wonen er geen elfen in Dennen. Wel biedt de Pinus (Den) broedgelegenheid aan de kuifmees en het bijna uitgestorven auerhoen. Ongerepte, natuurlijke Dennenbossen herbergen een gevarieerd planten- en dierenleven, met verschillende kleine roofdieren, zoals wilde katten en boommarters.

Jammer genoeg zijn dit soort Dennenbossen tegenwoordig vrijwel alleen nog in Schotland te vinden. Nederlandse Dennenbossen, waarin edelherten, rode bosmieren, goudhaantjes, ransuilen en zwarte mezen voorkomen, zijn uitsluitend cultuurbossen, aangelegd voor de houtproductie. Pinushout is vooral geschikt voor gevelbekleding. De olie, gewonnen uit het blad, de naald, de schors en de hars, werkt antiseptisch bij urineweginfecties en slijmoplossend op de longen. Het helpt bij bronchitis en emfyseem. Daarnaast kalmeert en ontspant de olie, doordat het overprikkeling van het zenuwstelsel tegengaat. Bij ADHD werkt het concentratieverhogend en rustgevend.
Overigens werkt de geur van de boom alleen al rustgevend. Menig gestreste stedeling komt tot rust in een Dennenbos, zowel in een aangelegd cultuurbos, als in een ongerept natuurbos.

Wat de Eik is onder de loofbomen, is de Pinus (Den) onder de Coniferen. De Dennen zijn het wijdst verspreide, meest vormenrijke en waardevolste bomen van hun klasse.De boom behoort tot de familie van Pinaceae (Naaldbomen). Het geslacht Pinus beperkt zich tot honderd soorten met een aantal opvallende kenmerken. Bijvoorbeeld de lange, groenblijvende naalden die in bundels bijeenstaan. Bij de Den staan de jonge loten daarnaast meer verticaal, als kaarsen rechtop en gaan pas later van stand veranderen en komen dan meer in het verlengde van de tak te liggen. Als de Den er de ruimte voor krijgt dan dijt ze fors uit. Op een wijze die aan loofbomen doet denken. De weelderige forse takken, en de mooi van kleur en tekening zijnde stam, vormen een schilderachtig geheel. Het natuurlijke verspreidingsgebied van de Den reikt van de poolcirkel tot de evenaar. Dennen houden van een ruig milieu. Zo groeien ze op stranden waar de ondergrond permanent bevroren blijft of op uitgedroogde kale rotsen. Van de 100 soorten zijn 36 afkomstig uit Amerika. Net als veel andere naaldbomen is de den vooral veel aangeplant in Wateringse Binnentuinen.

Pinus | Den

Vigelandstraat

Alpenden *Pinus cembra*

Herkomst: Centraal-Europa, de Alpen en de Karpaten.

Vorm: kan een hoogte bereiken van 18 tot 20 meter en vormt een dichte, ovale of kegelvormige kroon die bijna tot de grond komt.
Kenmerken: de groenblijvende naalden groeien in trosjes van 5 bij elkaar, ze zijn 6 tot 12 cm lang. De gele vrouwelijke en de roodpaarsachtige mannelijke bloemen verschijnen in juni en juli.
De ovale kegels staan rechtop: ze zijn 5 tot 8 cm lang en 4 tot 6 cm breed. Na twee jaar zijn de kegels rijp.
Bijzonder: een zeer langzaam groeiende boom. In 20 jaar tijd kan hij een hoogte van 3 meter bereiken en in 100 jaar uitgroeien tot 15 tot 20 meter. De boom kan 400 tot 600 jaar oud worden. De zoete zaden van de boom zijn eetbaar, en worden verzameld en verspreid door eekhoorns en boomklevers. Vroeger werd het hout gebruikt voor meubelen en houtsnijwerk, maar de Alpenden is nu zeldzaam en daarom wettelijk beschermd.

Meierijlaan

Zwarte Den *Pinus nigra*

Herkomst: van Spanje tot Klein-Azië.

Vorm: kan een maximale hoogte van 40 meter bereiken, maar wordt meestal 30 meter hoog met indien solitair een breed uitwaaierende kroon. De schors is bijna zwart op het grootste gedeelte van de stam en de takken.
Kenmerken: donkere, groenblijvende naalden die de boom een somber uiterlijk geven, vandaar de naam Zwarte Den. De naalden groeien in paren, van 8 De gele mannelijke bloemen zijn ongeveer 2 cm lang en groeien in trosjes op de uitlopers van het voorgaande jaar. De vrouwelijke bloemen zijn roodgetint en groeien aan de uiteinden van de nieuwe uitlopers. Beide bloeien tegen het einde van mei. Na twee jaar zijn de kegels rijp.
Bijzonder: het harshoudende hout wordt gebruikt voor diverse doeleinden.

Reiderlandlaan

Japanse Witte Den *Pinus parviflora*

Herkomst: Japan.

Vorm: kleine boom, een brede kroon en vaak meer dan een stam:
twijgen en naalden staan omhoog gericht.
Maximale hoogte 12 tot 15 meter.
Kenmerken: de naalden zijn kort, donker grijsblauw, enigszins gedraaid en wat bleker aan de binnenkant.
Bijzonder: in Japan worden de jonge bomen al vroeg bewerkt door de takken omlaag te buigen, de jonge loten weg te snoeien en andere cosmetische ingrijpen. De Japanse Witte Den, de Pinus parviflora, figureert dan ook op al het Japanse aardewerk.

Meierijlaan

Weymouth Den *Pinus strobus*

Herkomst: noordoosten van de Verenigde Staten.

Vorm: kan in zijn natuurlijke habitat heel hoog worden (60 meter) met een diameter van 2,5 meter. In Europa 30 meter.

Kenmerken: heeft dunne, bleekblauwgroene naalden, die in trosjes van 5 bijeen groeien, met aan de randen kleine tandjes. De gele, mannelijke bloemen en de roodgetinte, vrouwelijke bloemen verschijnen eind mei. De rijpe kegels hangen aan de takken en zijn cilindervormig en 7 tot 15 cm lang.

Bijzonder: Viscount Weymouth introduceerde de boom in de 18e eeuw in Groot-Brittannië maar daar werd de boom geen groot succes. De grootste vijand van de Weymouthden is schimmel Cronartium Ribicola, die de boom binnen enkele jaren doet verdorren en afsterven.

Reiderlandlaan

Tranenden *Pinus wallichiana*

Herkomst: Himalayagebergte, groeit op zeer grote hoogte tussen de 2000 en 4000 meter. Na de Himalya Ceder is deze Den de hoogste boom in de Himalaya.

Vorm: het is een hoge boom (tot 50 meter), met een brede piramide-vormige top.

Kenmerken: de knoppen zijn eivormig, langgerekt, harsig en licht. De blauwgroene takken zijn kaal, bedekt met een dunne waslaag. De naalden, in bundels van 5, staan eerst op de takken en hangen later. Ze zijn blauwgroen, kunnen 18 cm lang worden en blijven 3 tot 4 jaar aan de boom. De mannelijke katjes zijn roze. De kegels groeien alleen of in een groepje van een stuk of 5. Ze zijn cilindrisch, gekromd, ongeveer 3 cm breed en 27 cm lang, en zitten aan een lange steel. Ze zijn gewoonlijk erg harsig en kleverig. Na twee jaar zijn ze rijp; tijdens het tweede jaar doet een groep kegels denken aan een tros groene bananen. De kegelschubben eindigen in een diepbruin schildje. De bruine zaden hebben getande randjes een vleugel, die franje-achtig ingesneden is.

Bijzonder: deze boom werd in 1823 in de tuinen van Europa ingevoerd. Het hout is zeer geliefd, niet alleen bij meubelmakers, maar ook in de bouw. De hars is eveneens bijzonder, daar maakt men terpentijn van. De schors van de Den is in zijn jeugd glad en glanzend, pas later geschubd met plaatjes. De jonge bomen groeien snel, hun takkenstelsel is regelmatig kransgewijs.

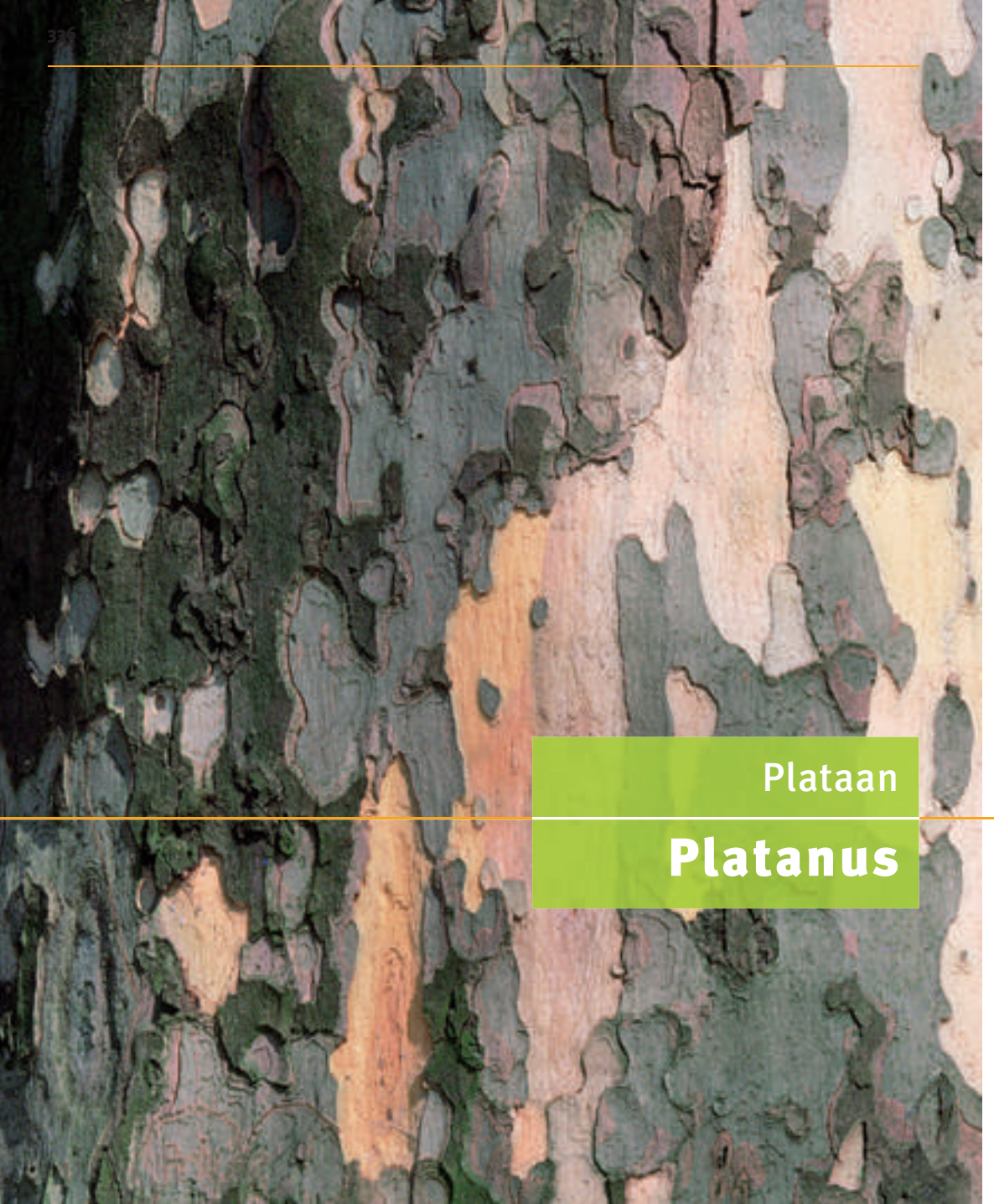

Plataan
Platanus

Nadat de Griekse oppergod Zeus de godin Europa, dochter van Agenor en Telephassa, in de gestalte van een stier naar het eiland Kreta had ontvoerd, bedreef hij met haar de liefde onder een Plataan bij Gortina. Het paar trouwde in de holte van de boom en kreeg drie zonen: koning Minos van Kreta, koning Rhadamantys, heerser over de Cycladen en prins Sarpedon van Lukien. Als dank voor zijn bijdrage aan deze belangrijke ontwikkeling in het godenleven, mocht de Plataan voor altijd zijn bladeren houden. Op oude munten staat Europa afgebeeld, zittend op een tak in de kroon van de boom.

Een echte stadsboom

In de Griekse oudheid speelde de fiere, rijk gebladerde Plataan een belangrijke rol. De boom was gewijd aan Artemis, de godin van de jacht en aan de schone Helena van Sparta. In zijn bruiloftslied voor Helena vermeldt de dichter Theokritos de Plataan, gewijd aan de mooiste vrouw op aarde.
In de middeleeuwen was de Plataan een van de heilige bomen waaraan men in West-Europese landen geneeskracht toekende. Volgens de volksgeneeskunde is het mogelijk menselijke koorts over te laten gaan op bomen, door linten of linnengoed aan de takken van een boomstam te hangen. Ook de Plataan was zo'n 'lapjesboom', ook wel 'koortsboom' genoemd.
De Plataan was niet uitsluitend heilig, maar werd ook in verband gebracht met hekserij. Boze geesten nestelden zich in de boom. Heksen maakten van zijn schors toverdrank en wierook, die zij gebruikten voor rituelen tijdens de heksensabbat, één van de acht jaarfeesten die het jaar verdelen. Deze jaarfeesten vallen samen met algemeen bekende dagen die de wisseling van een seizoen aankondigen, zoals de zonnewende en de nachtevening.

Een leger kan dineren in de stam

Plinius beschrijft een Plataan met een holte in de stam, zo ruim, dat een veldheer samen met achttien man daarin kon dineren alsof hij te gast was in een paleis. De enorme boom levert veel bruikbaar hout op, hard, licht van kleur, mooi gevlamd en daardoor geschikt voor binnenbetimmering. Het wordt gebruikt in de meubel- en wagenmakerij, voor het vervaardigen van kisten, geweerkolven, piano's en houtsnijwerk. In Iran wordt plataanhout toegepast als raam- en kozijnhout. Vanwege zijn zelfsmerend vermogen gebruikt men plataanhout ook voor bureauladen.
Als medicijn gebruikte men in vroeger tijden de vruchten van de Plataan tegen slangenbeten en schorpioensteken, bladeren en schors tegen ontstoken zweren, oogziektes en kiespijn.
Voor kunstenaars is de boom een bron van inspiratie. In 1841 plantte de componist Franz Liszt in Nonnenwerth voor zijn verjaardag een Plataan, die nu de hoogste boom van het eiland is. Dit oord bracht Liszt tot de compositie van 'Die Zelle in Nonnenwerth'.

De Platanus (Plataan) is eenvoudig herkenbaar: in de nazomer bladderen grote delen van de lichtbruine schors af. De gelige onderschors wordt hierdoor goed zichtbaar. Ook karakteristiek aan de Plataan is dat de boom grof snoeien goed verdraagt. Het zijn vaak grote, monumentale bomen met een zeer brede kroon en blad, die duizenden jaren oud kunnen worden. De familie waartoe de Plataan behoort, Platanaceae, omvat slechts zeven soorten.

Platanus | Plataan

Londensingel, Moskousingel, Praagsingel

Plataan *Platanus x hispanica*

Herkomst: Engeland.

Vorm: boom heeft een ronde kroon, met een lange rechte stam en een lichtgroen (grijsgroen) afschilferende, donkergroene (geelgroene) schors. Kan uitgroeien tot 20-30 meter (soms 35).

Kenmerken: het blad (12 tot 25 cm breed) heeft 3 tot 5 spitse, getande lobben waarbij het middenlob even lang is als breed, en een lange steel (5 tot 10 cm). Bloemen in bolvormige bloeiwijzen, 2 tot 3 onder elkaar aan een lange steel.

Platanus acerifolia

Atlantastraat, Montevideo

Plataan 'Pyramidalis'

Platanus x hispanica 'Pyramidalis'

Herkomst: Frankrijk.

Vorm: op jonge leeftijd smal kegelvormig, op den duur breed en schraal, heeft een stam met knobbels.

Kenmerken: het blad is glanzend, heldergroen, ondiep 3-lobbig en 1 tot 2 zeer grote vruchtbollen per steel.

Bijzonder: heeft veel verwantschap met de Westerse Plataan, van wie de bladeren ondiep zijn ingesneden met grote steunblaadjes.

Limastraat, Los Angelesstraat

Plataan 'Tremonia'

Platanus x hispanica 'Tremonia'

Herkomst: Duitsland.

Vorm: gladde, smalle rechte stam met piramidale kroon. Kan een hoogte krijgen van 30 meter en een kroonomvang van 20 tot 25 meter.

Kenmerken: lichtgroene, handvormige bladeren.

Bijzonder: stam is geelgroen afschilferend.

Laan van Wateringse Veld

Oosterse Plataan Forma Digitata

Platanus orientalis 'Digitata'

Herkomst: Kaukasus, Klein-Azië, Cyprus.

Vorm: heeft een ronde kroon, boom kan 30 tot 35 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is diep ingesneden, met 3 tot 5 smalle lobben en scherpgetande randen. De boom bloeit in mei met geelgroene bloemen, de vruchten zijn bolvormig en stekelig, bruin van kleur.

Bergtotara

Podocarpus nivalis

‘Een in tweeën gespleten Totara is voedsel voor de bijl.’ Maori’s gebruiken deze zegswijze over de Podocarpus nivalis over mogendheden waarvan de leiders door de vijand zijn verslagen. De uitdrukking ‘De Totara staat niet alleen in de vlakte, hij staat in een groot woud’, bezigen de oorspronkelijke bewoners van Nieuw-Zeeland om aan te geven dat een leider zonder volgers niets te vertellen heeft. Overleden Maori-kinderen worden overgedragen aan een jong, ontworteld Totara-boompje. Maori’s kennen bijzondere betekenis toe aan de Podocarpus nivalis, die zij beschouwen als symbool van edelheid, leiderschap en solidariteit.

Boom van edelheid, leiderschap en solidariteit

Eeuwenlang voorzag de krachtige woudreus met zijn onverwoestbare hout de Maori’s in hun elementaire behoeften. Uit het hout van de Totara (Oceanisch woord voor stekel) bouwden zij hun kano’s, die pas aan de wateren werden vrijgegeven als de bomen waarvan zij werden gemaakt met de hand waren gekapt, en werden opgedragen aan de bosgod Tane. Om de geduchte Tane tevreden te stellen, plantten de kanobouwers op de plek van de omgehakte Podocarpus een nieuwe zaailing.

Behalve kano’s gebruikten de Maori’s het rood-achtige totarahout voor huizenbouw, werktuigen, muziekinstrumenten en siervoorwerpen met een symbolische betekenis. De tegenwoordige bevolking van Nieuw-Zeeland gebruikt het hout voor de bouw.
Ook buiten Nieuw Zeeland wordt het hout voor dit doel ingezet, en daarnaast voor de meubelmakerij. Europeanen gebruiken het hout voor schepen, daken, heipalen en afschermingen.
In de medische wetenschap worden onderdelen

van de boom gebruikt bij de vervaardiging van antibacteriële medicamenten.
In grote botanische tuinen komt de fraaie Podocarpus nivalis met zijn immer donkergroen blijvende naalden goed uit als sierboom. Soms is hij daar ook als bonsai te vinden.
Het belang dat mensen aan de Podocarpus nivalis hechten, komt ook tot uiting in de dichtkunst, zoals blijkt uit dit fragment uit het gedicht 'Forest of growing green gold' van de Nieuw-Zeelandse dichter Terence George Craddock:

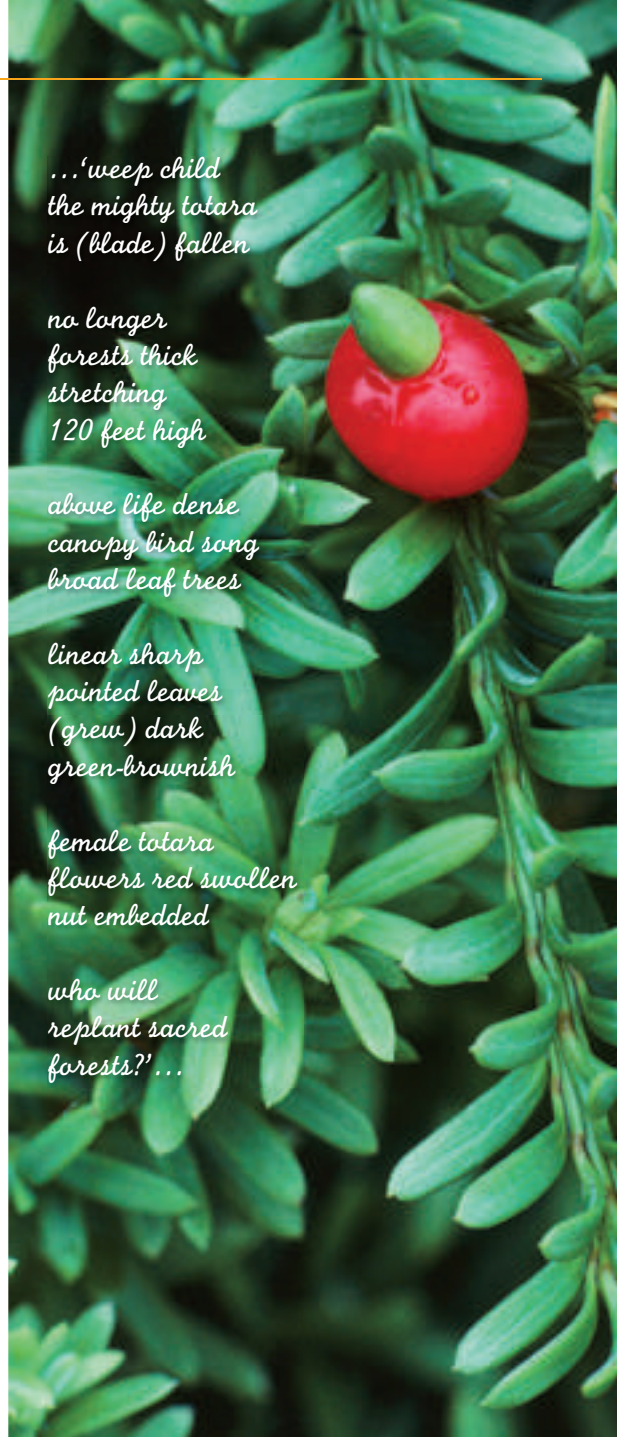

…'weep child
the mighty totara
is (blade) fallen

no longer
forests thick
stretching
120 feet high

above life dense
canopy bird song
broad leaf trees

linear sharp
pointed leaves
(grew) dark
green-brownish

female totara
flowers red swollen
nut embedded

who will
replant sacred
forests?'…

De Podocarpus nivalis is de grootste boom uit zijn familie, de Podocarpaceae (Podocarpusfamilie), een familie van subtropische en tropische Coniferen (Naaldbomen), die uit honderd soorten bestaat. Het grootste exemplaar van 51 meter hoog staat in Pureora Forest Park. De Podocarpus Nivalis is vermaard vanwege de enorme omvang van zijn stam, waarvan de diameter soms 3,6 meter meet, en vanwege de hoge leeftijd die hij kan bereiken, tussen de 800 en 1000 jaar.

Podocarpus nivalis | Bergtotara

Reiderlandlaan

Bergtotara 'Kralingen' *Podocarpus nivalis 'Kralingen'*
Herkomst: Nieuw-Zeeland.
Vorm: dichte kroon, bij oudere bomen vrij open, massieve middelhoge tot hoge boom, maximale hoogte 50 meter.
Kenmerken: scherpe, dofgroene, stijve, leerachtige en naaldachtige 2 cm lange bladeren. De boom maakt hoge kegels met 2 tot 4 samengestelde vlezige, sappige, in volwassenheid vuurrode, op bessen lijkende schubben. De kegels bevatten aan de top 1 of 2 ronde zaden. Kan rode vruchten dragen.

Reiderlandlaan

Bergtotara 'Trompenburg' *Podocarpus nivalis 'Trompenburg'*
Herkomst: Nieuw-Zeeland.
Vorm: massieve middelhoge tot hoge boom, maximale hoogte 50 meter, maar doorgaans 20 tot 25 meter. De kroon is dicht, maar bij oudere bomen vrij open.
Kenmerken: scherpe, dofgroene, stijve, leerachtige en naaldachtige 2 cm lange bladeren. De boom maakt hoge kegels met 2 tot 4 samengestelde vlezige, sappige, in volwassenheid vuurrode, op bessen lijkende schubben. De kegels bevatten aan de top 1 of 2 ronde zaden. Met zijn geelgroene naalden kan hij goed dienen als bestuiver.

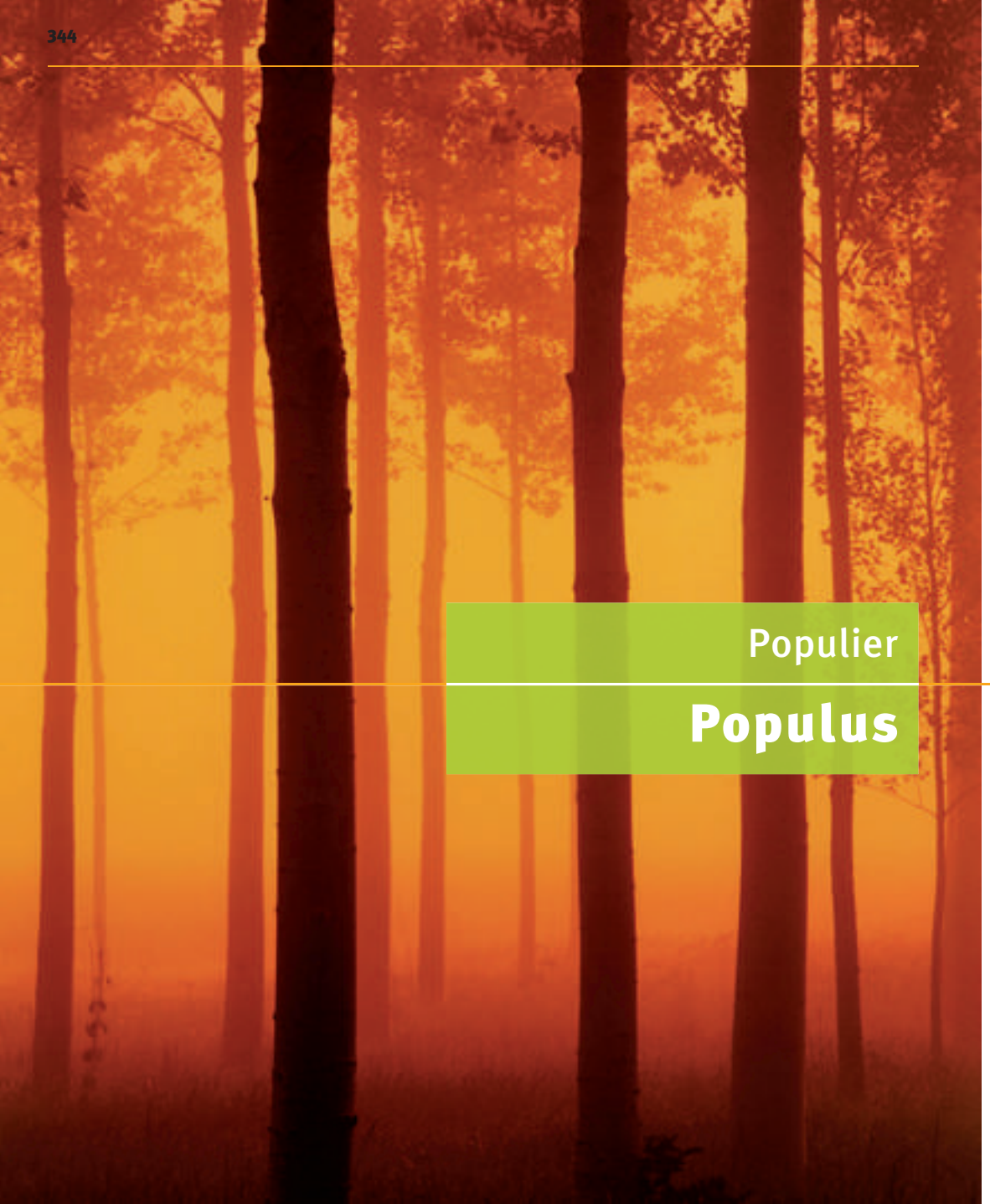

Populier

Populus

Op een dag miste de Griekse oppergod Zeus zijn tafelzilver. Een duidelijke zaak, dacht hij: de lepels zijn in een boom gevallen, of, nog waarschijnlijker, gestolen en daar verborgen. Om de zaak te onderzoeken stuurde hij zijn bekerdrager Ganymedes eropuit. Nadat Ganymedes de Eik, de Berk en de Iep vergeefs had ondervraagd, kwam hij bij de Populier terecht. ‘Ik heb niets te verbergen’, reageerde deze, terwijl hij zijn takken omhooghield, ‘kijk zelf maar.’ Prompt vielen de zilveren lepels naar beneden en belandden als witte bladeren op de grond.

Moeilijk ontvlambare klompenboom

Ganymedes raapte ze op en haastte zich naar Zeus, de Populier sidderend van angst achterlatend. Zeus strafte de boom voor de diefstal en de leugens door haar te dwingen haar armen voor altijd omhoog te houden. Zo verklaart deze Griekse sage de karakteristieke vorm van de Populier, met haar immer ten hemel geheven takken.

De Populier, in het oude Rome veelvuldig aangeplant bij publieke plaatsen (vandaar de officiële naam ‘Arbus Populi’, boom van het volk) is onderwerp van talrijke vertellingen, niet altijd in een gunstige rol. De bijbel beschrijft de Populier (daar ‘Esp’ genoemd) als de boom die weigert Maria, op de vlucht voor de soldaten van Herodes, onder haar loof te laten schuilen. Maria sprak de boom bestraffend toe: ‘Sidderen zal uw loof, beven zal uw bloed, zoals ik thans sidder en beef.’ Sindsdien trillen de bladeren van de Esp.

Volgens een middeleeuwse legende wachtte Christus bevend de afloop van zijn kruisiging af, hangend aan een espenhouten kruis. De planten in het veld treurden, behalve de Esp, die luid sprak: ‘Wat deert ons uw lijden? Wij bomen en planten zijn toch rein en zonder zonde!’ Daarop goot Astaroth, de engel des doods, een schaal met bloed van Christus uit over de wortels van de Esp, die sindsdien geen ogenblik rust meer heeft

gekend. Andere verhalen verklaren het sidderen van de bladeren als gevolg van het geselen van Jezus met espentwijgen, tijdens zijn kruisgang naar Golgotha.

Toverzalf en haargroeimiddel

Volgens oud volksgeloof bezit de Populier heksenkracht. Middeleeuwers geloofden dat heksen toverzalf maakten uit de boom en bijeenkomsten organiseerden in haar kruinen.
In de afgelopen eeuwen gebruikten mensen bestanddelen van de Populier voor de verzorging van hun haardos. Populierpommade, een mengsel van populierenbalsem, talk, was en rozenolie was een beproefd middel ter bevordering van de conditie van de lokkenpracht.
Als middel tegen kwalen gebruikte men propolis, een hars in populierenknoppen, en populierengeest, gekneusde knoppen, getrokken in alcohol. Deze stoffen zouden helpen bij ontstekingen en schaafwonden. Bij maagklachten zou populierenhoutskool verlichting schenken.
Het slijtvaste, niet splinterende populierenhout wordt gebruikt als bouwhout, vooral voor deuren, kozijnen en vloeren. Vanwege de moeilijke ontvlambaarheid gebruikten spoorwegmaatschappijen populierenhout vaak voor wagons. Al deze eigenschappen vormden voor boeren een reden om uit het hout klompen en bodems voor hun wagens te maken.
De bladeren van de witte Populier, van boven groen en van onder wit, dienden voor het boerenvolk als eenvoudige jaarkalender. Op 21 juni, de dag dat de zomer begint, keert het blad zich om van de groene naar de witte zijde. De eenvoudige landman maakte daaruit op dat de dagen weer korter werden.

Meierijlaan

Fivelingosingel,
Hunsingosingel

De Populus (Populier) behoort tot de Salicadeae (familie van de Wilgen en Populieren). Een familie die zich onder meer kenmerkt door pluizige zaden, enkelvoudige bladeren en een verspreide bladstand. In tegenstelling tot de Wilgen hebben Populieren een driehoekig of ruitvormig gesteeld blad. Een ander verschil is het bloeien in hangende katjes. Bijzonder is dat het blad van de Populier losjes aan de bladsteel zit, de bladeren bewegen dan ook constant. Na de bloei, in de zomer, ligt het onder de boom vol met een grote hoeveelheid pluizige, kapokachtige zaadjes. Van de Populier bestaan vijfendertig soorten en zeer veel variëteiten, waarvan de Zwarte Populier als inheemse soort zeer zeldzaam is.

Populus | Populier

Siberische Balsempopulier

Populus x berolinensis

Herkomst: Noord-Amerika (oorspronkelijk).
Vorm: breed zuilvormige tot eivormige kroon, kan 25 meter hoog worden.
Kenmerken: de eironde tot spitsgepunte bladeren zijn glanzend donkergroen en zijn aan de onderzijde grijsgroen. De bladeren verkleuren in het najaar vaak geel.
Bijzonder: kruising tussen de Populus laurifolia en de Populus nigra ‘Italica’.

Grauwe Abeel ‘Tower’

Populus x canescens ‘Tower’

Herkomst: Nederland.
Vorm: smal, strak opgaand, zuilvormig, zeer snel groeiend, maximale hoogte 15 meter.
Kenmerken: het blad is opvallend wit van kleur.
Bijzonder: een kruising tussen een Populus tremula ‘Ereca’ en een Populus Alba.

Siberische Balsempopulier

Soorten en ondersoorten van de **Populus**

Bovendijk

Canadese Populier ‘Zeeland’

Populus x canadensis ‘Zeeland’

Herkomst: Europa.

Vorm: boom heeft een brede, open kroon en kan 25 tot 30 meter hoog worden.

Kenmerken: het groene blad is driehoekig (12 cm), de boom draagt mannelijke of vrouwelijke bloemen en alleen de cultuurvariëteiten dragen katjes.

Ellertsveldlaan

Grofgetande populier *Populus grandidentata*

Herkomst: oostelijk deel van Noord-Amerika.

Vorm: boom heeft een rechte stam, opgaande takken. Een losse, open en onregelmatige kroon. Kan 18 tot 24 meter hoog worden.

Kenmerken: blad is getand, 5 tot 7,5 cm lang.

Noordweg

Ruwvruchtige Populier *Populus lasiocarpa*

Herkomst: midden en westen van China.

Vorm: rechte, schrale boom met weinig horizontale takken. Kan tot 25 meter hoog worden. Blijft in Nederland meestal klein (maximaal 16 meter).

Kenmerken: het blad is zeer groot, tot 35 cm. Deze zijn hartvormig en aan de onderzijde sterk viltig, met roze of rode, behaarde nerven en rode bladstelen. Draagt lange katjes met zowel mannelijke als vrouwelijke bloemen. Kan daardoor zichzelf bestuiven, als enige van alle andere Populieren.

Bijzonder: zeldzame boom.

Fivelingosingel, Hunsingosingel

Zwarte Populier *Populus nigra*

Herkomst: Noordwest-Europa.

Vorm: breedkronige boom met zwarte schors. Korte, scheve stam. Heeft vaak zware, boogvormige takken, met een knobbelvormende stam, maximale hoogte 35 meter.

Kenmerken: kleine, toegespitste bladeren. De katjes verschijnen midden in de lente, de mannelijke zijn rood en de vrouwelijke groen.

Populier

Wal Zonneveld

Zwarte Populier ‘Vereecken’

Populus nigra ‘Vereecken’

Herkomst: Nederland.

Vorm: kroon is luchtig, slank en welgevormd met dunne en schuin opstaande takken en een rechte stam. Boom kan 20 tot 25 meter hoog worden.

Kenmerken: het groene blad is ruitvormig tot driehoekig. In aanvang bruingroen, verkleurt in de herfst tot geelgroen. Draagt mannelijke katjes.

Zwarte Populier ‘Vereecken’

Han Lodeizenstraat, Hunsingosingel

Chinese Balsempopulier *Populus simonii*

Herkomst: China.

Vorm: kleine boom, eerst een smalle zuilvormige kroon, later meer breed en rond. Maximale hoogte: 15 meter.

Kenmerken: blad is omgekeerd eivormig en donkergroen van kleur. Onderzijde is grijsgroen tot grijswit. In de herfst is het blad geelgroen tot groen.

Liemersingel

Chinese Balsempopulier ‘Fastigiata’

Populus simonii ‘Fastigiata’

Herkomst: China.

Vorm: boom heeft naar boven gerichte takken, naarmate de boom ouder wordt zakken de onderste takken meer uit. Kan 25 meter hoog worden.

Kenmerken: ovaalvormig blad 5 tot 8 cm, aan de bovenzijde donkergroen en aan de onderzijde grijsgroen. De oude twijgen zijn loodgrijs, bezet met zogeheten kortlot zijtakjes, dun en bossig bijeen waardoor de boom ’s winters op een wilg lijkt.

Bijzonder: komt in Nederland zeer weinig voor. Sinds 1915 vanuit China naar Europa geïmporteerd.

Meierijlaan

Ratelpopulier *Populus tremula*

Herkomst: groot deel van Europa, tot in Siberië en het hoge Noorden.

Vorm: slanke boom, wordt vaak niet hoger dan rond de 20 meter.

Kenmerken: het blad is grof kartelig getand en snel verkalend. Komen laat, eerst koperrood en daarna grijs viltig.

Soorten en ondersoorten van de **Populus**

Bijzonder: door de lange bladstelen bewegen de blaadjes van de ratelpopulier al bij het geringste zuchtje wind als vanzelf. Dit komt door de platte bladsteel en de hoekig daarop staande bladschijf. De ruitvormige bladeren worden ook wel vrouwentongen genoemd.

Ellertsveldlaan, Westergosingel

Ratelpopulier ‘Erecta’ *Populus tremula ‘Erecta’*

Herkomst: groot deel van Europa, tot in Siberië en het hoge Noorden.
Vorm: vorm smaller dan de soort.
Kenmerken: als de Populus tremula.

Vijf Heerenlanden, Fivelingosingel

West-Amerikaanse Balsempopulier *Populus trichocarpa*

Herkomst: westelijk deel van Noord-Amerika en Canada.
Vorm: als jonge boom heeft de boom een rechte stam met een smalle piramidale kroon en een lange topscheut. De boom kan 35 meter hoog worden en kenmerkt zich door zijn onregelmatige, breedronde, open kroon met opgaande en in kransen staande takken.
Kenmerken: de afwisselend geplaatste 9 tot 14 cm grote, langwerpig driehoekige tot afgespitst eironde bladeren hebben een afgeronde of zwak hartvormige voet. De bovenzijde van het blad is groen en de onderzijde grijsgroen tot wit met een bruingroene, netvormige adering. Het jonge blad is geelgroen of soms bruingroen. De bovenzijde van het blad wordt in de herfst geel met een witte onderkant. De West-Amerikaanse Balsempopulier is tweehuizig (er zijn aparte mannelijke en vrouwelijke bomen). De hangende katjes verschijnen voor het uitlopen van het blad. Het mannelijk katje is 8 cm lang en het groene, vrouwelijke katje is bij rijpheid 8 tot 20 cm lang. Mannelijke bloemkatten zijn dof karmozijnrood. De vrouwelijke katjes blijven na de bestuiving tot in mei hangen. Dan springt de lange doosvrucht open en komt het zaad vrij. Het is omgeven door donzig pluis. Sommige bomen produceren zoveel pluis dat het lijkt of het sneeuwt. Mensen kunnen hiervoor allergisch zijn. De meeste rassen bestaan uit alleen maar mannelijke bomen. Lang niet alle pluis bevat een zaadje. Een boom wordt vruchtdragend na circa 10 jaar.
Bijzonder: zijn naam dankt de balsempopulier aan zijn kleverige knoppen die vooral tegen het voorjaar een zeer sterk ruikende balsem afscheiden.

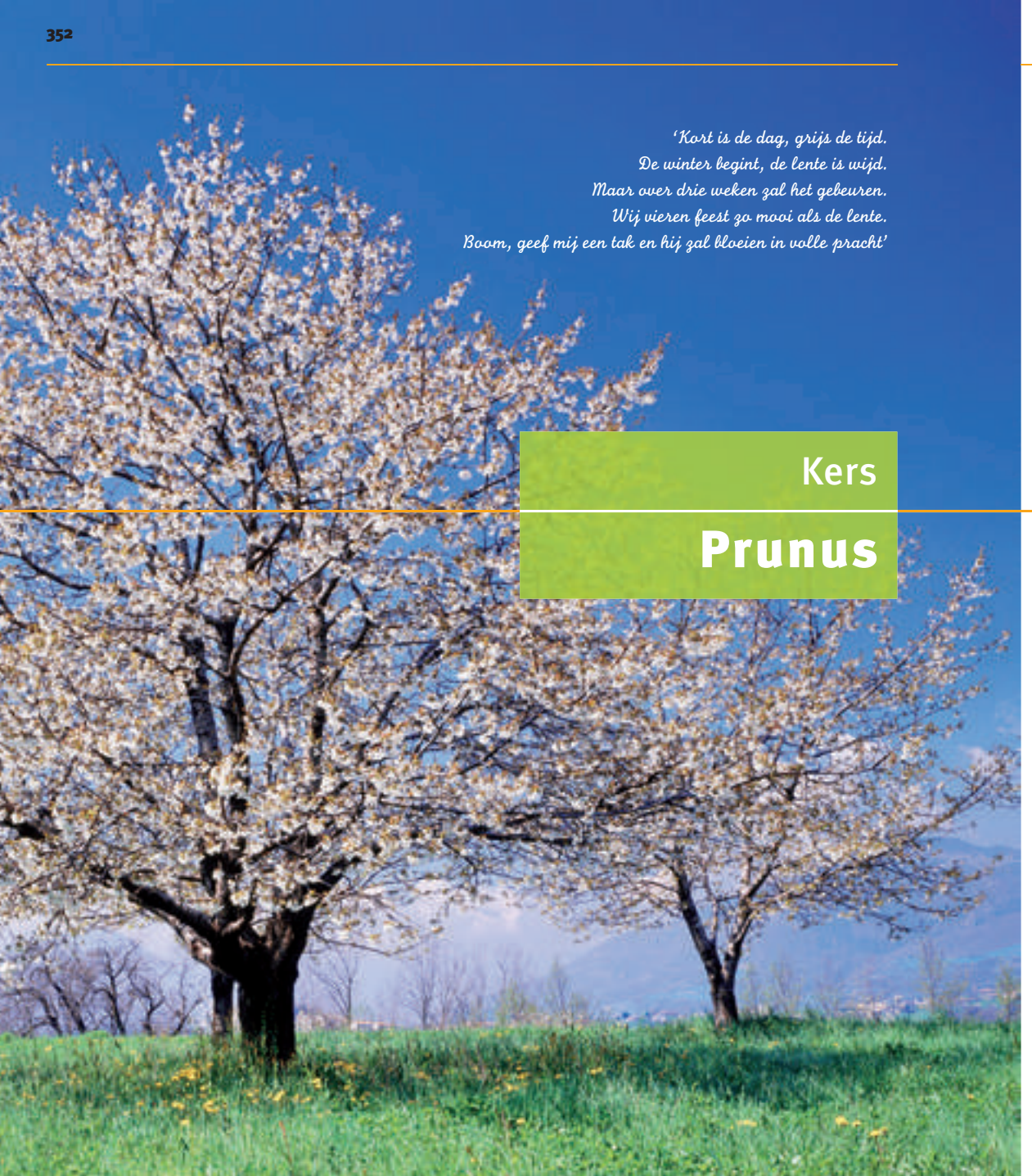

'Kort is de dag, grijs de tijd.
De winter begint, de lente is wijd.
Maar over drie weken zal het gebeuren.
Wij vieren feest zo mooi als de lente.
Boom, geef mij een tak en hij zal bloeien in volle pracht'

Kers
Prunus

Onder het uitspreken van dit rijmpje moeten mensen op 4 december, Sint Barbara, een tak van een kale Kersenboom snijden en in een vaas zetten. Volgens oud Europees volksgeloof zou de tak waarschijnlijk met Kerstmis bloeien, wat een zegenrijk en gezond nieuwjaar voorspelde.

Een weelderige vruchtdrager

Binnen veel culturen hebben de fraaie geurende bloemen en de sappige vruchten van de Kersenboom (Prunus) betekenis als orakel. Eveneens tijdens Sint Barbara sneden huwbare meisjes in verschillende Europese streken prunustwijgen af, zetten die in een vaas, en voorzagen iedere tak van de naam van een mogelijke huwelijkskandidaat. De man wiens twijg als eerste bloeide, zou het komende jaar de uitverkorene zijn. Braken de bloemknoppen echter voor Kerstmis open, dan vond er geen huwelijk plaats.
Ook in Japan is de Kersenboom het teken van toekomstige liefde. De Japanse god van de liefde, Musubi-no-Kami, verschijnt aan jonge meisjes in de gedaante van een knappe jongeling, die uit een Kersenboom tevoorschijn komt. Het heiligdom van Musubi-no-Kami, een grote geest uit het animistische shintogeloof, is nog altijd te vinden in Kagami. De kersenbloesem is in Japan een nationaal en heilig symbool. Wie een bloeiende Kersenboom omzaagt, wordt gestraft door de geesten die in de boom huizen. Zij verdoemen de ongelukkige, of een van zijn familieleden, tot totale eenzaamheid.

Bloeiende boomgaarden

Het hout van de Kersenboom wordt voornamelijk in de meubelindustrie gebruikt voor mesheften, borstels en andere houtwaren. Zijn vrucht, de kers, wordt in ons land vooral geassocieerd met weelderige, bloeiende boomgaarden en met hun zoete, rode aanlokkelijke voortbrengselen. De kers is een belangrijke fruitsoort in Nederland, met name in de Betuwe. Lange tijd was deze streek vermaard om zijn Kersenbomen en kersenjam. Na de Tweede Wereldoorlog is deze teelt sterk afgenomen.
Kersen komen tegenwoordig vooral uit Zuid-Europa. Maar Betuwe-kersen zijn nog altijd te krijgen. Wie in het voorjaar de Betuwe aandoet, kan langs de weg volop kersen inslaan.
Sinds de jaren negentig is de teelt zelfs weer in opkomst, omdat de omvang van de bomen door het gebruik van nieuwe, zwakker groeiende onderstammen, beter in toom kan worden gehouden. Daardoor komen de bomen eerder in productie, wordt het oogsten minder arbeidsintensief en is het eenvoudiger om vogelwerende netten aan te brengen.
Voor dichters vormen kersen een rijke inspiratiebron, zoals blijkt uit dit dagboekfragment van de Japanse haikudichter Basho (1644-1694):
'Toen het midden van maart kwam, kon ik niet langer mijn verlangen naar Yoshino onderdrukken, want in mijn geest zag ik dat de kersenbloesems op verschillende tijden van de dag te zien waren – vroeg in de morgen, laat in de avond, of na middernacht als de afdalende maan aan de hemel stond. Overweldigd door de aanblik was ik echter niet in staat ook maar een enkel gedicht te schrijven.'

Van de Prunus (Kers) bestaan vierhonderd soorten die boom- of struikvormig kunnen zijn. De Prunus behoort tot de familie van de Rosaceae, evenals de Amandel, de Appel, de Perzik, de Abrikoos, de Pruim en de Troskers. De meest opvallende soort is de Sierkers, oorspronkelijk afkomstig uit Oost-Azië. Deze zeer diverse groep bomen en heesters, verschijnend in alle maten en vormen, bloeien ieder voorjaar weer als eerste.
De kers is met zijn uitbundige bloesems een veel gebruikte straatboom. Ook in Wateringse Veld komt hij in veel buurten voor. Vooral Parkbuurt Oosteinde en Wateringse Binnentuinen zijn ruim voorzien.

Prunus | Kers

Fivelingosingel

Voorjaarskers ‘Accolade’

Prunus x ‘Accolade’

Herkomst: kruising van Prunus sargentii x Prunus subhirtella. Japan.

Vorm: brede kroon, kan 5 tot 8 meter hoog worden.
Kenmerken: takken zijn licht overhangend. Hierdoor krijgt de boom een treurvorm. Het blad is elliptisch tot langwerpig elliptisch, lang toegespitst, 7 tot 10 cm lang. Verkleurt in de herfst roodachtig geel. De halfgevulde bloemen verschijnen voor de bladeren, in hangende bosjes van 3 en hebben 12 tot 14 fuchsiarode kroonbladen.

Friese Woudenlaan, Oostergosingel

Zoete Kers *Prunus avium*

Herkomst: Europa.

Vorm: een piramidevormige kroon, met een rechte stam en ver van elkaar geplaatste dikke takken. Kan 10 tot 20 meter hoog worden. Soms zelfs 30 meter.
Kenmerken: de grote dofgroene bladeren groeien afwisselend en zijn ovaal met onregelmatig gekartelde randen. Draagt grote ivoorwitte bloemen in april - mei, die in trosjes groeien. De rode kersen, rond juni, hangen aan lange stelen.

Oosteinde, Vogelenzanglaan

Zoete Kers ‘Plena’ *Prunus avium ‘Plena’*

Herkomst: Frankrijk.

Vorm: de boom heeft een brede, luchtige, in de top veelpuntige kroon. Kan 8 tot 12 meter hoog worden, soms 20 meter.
Kenmerken: het blad is smal, eirond en donkergroen (6 tot 15 cm), oranjegeel van kleur. De bladrand is onregelmatig gezaagd. De boom draagt witte bloemen. Bloeitijd eind april tot begin mei. De boom draagt geen vruchten.

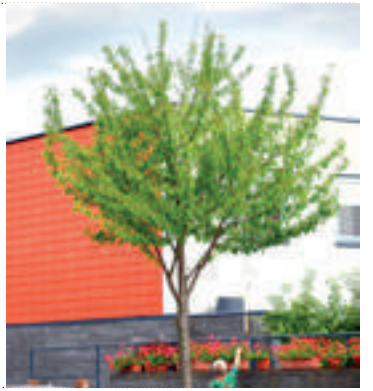

Liemersingel, Miamihof

Kerspruim ‘Nigra’ *Prunus cerasifera ‘Nigra’*

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: kleine boom of struik met een losse, ronde en vrij dichte kroon. Kan 4 tot 5 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is donkerbruinrood van kleur. Bloeit in april - mei, met kleine en lichtroze enkele bloemen die bij het uitbloeien wit worden. Draagt weinig vruchten.
Bijzonder: bloemen steken mooi af tegen purperen blad.

Groenland, Henri ter Hall straat, Kikkerbeetlaan, Lievensbergstraat

Goudouin’s Kers ‘Schnee’ *Prunus x gondouinii ‘Schnee’*

Herkomst: Duitsland.

Vorm: kroon ovaal tot rond, kan 5 tot 10 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is ovaal tot omgekeerd eivormig, donkergroen van kleur (5 tot 9 cm). Kleurt in de herfst van geel tot oranjerood.
Het is een rijk bloeiende boom met grote witte bloemen.
Bloeitijd: april - begin mei.

Friese Woudenlaan

Fujikers *Prunus incisa*

Herkomst: Japan.

Vorm: sierlijke, dichtvertakte struik of kleine boom met dicht en fijn loof. Kan 10 meter hoog worden.
Kenmerken: heeft een langwerpig blad, klein en diep dubbelgetand. Aan de onder- en bovenzijde op de nerven behaard. Zilverwit/bleekroze, verfijnde bloemen, klein, nog voor de bladeren verschijnend.

Soorten en ondersoorten van de **Prunus**

Friese Woudenlaan

Kroospruim *Prunus insititia*

Herkomst: Europa en West-Azië.

Vorm: de boom kan 3 tot 6 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is elliptisch van vorm en heeft een gekartelde rand. In een bloemknop zitten meestal 2 bloemen. De ronde vruchten zijn klein en meestal geel van kleur. Er zijn echter ook variëteiten met rode of donkerblauwe vruchten.

Bijzonder: het zoet smakende stevige vruchtvlees laat bij sommige rassen niet van de pit (steen) los. Ze worden veel gebruikt voor verwerking.

Warschaustraat

Canada Pruim 'Mahogany Lustre' *Prunus 'Mahogany Lustre'*

Herkomst: onbekend.

Vorm: heeft een piramidale, later meer ronde kroon die semitransparant is, kan 10 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is heldergroen, breed, ovaal tot eivormig (5 tot 8 cm). Boom bloeit in april en begin mei met witte bloemen, die worden gevolgd door donkerrode kersen.

Groenland

Vogelkers 'Albertii' *Prunus padus 'Albertii'*

Herkomst: onbekend.

Vorm: heeft een piramidaal tot breed kegelvormige goed gesloten kroon. Wordt 8 tot 10 meter hoog.

Kenmerken: het blad is donkergroen, ovaal tot omgekeerd eirond met onregelmatig gezaagde bladrand. Krijgt witte bloemen met een sterke reuk. Vormt zwarte vruchten met een doorsnede van 7 tot 9 mm.

Bloeitijd: april - mei, na de bladontwikkeling.

Diepenheimplantsoen

Bergkers 'Charles Sargent' *Prunus sargentii 'Charles Sargent'*

Herkomst: Charles Sargent, 1893.

Vorm: kroon afgerond, welgevormd, met dunne opstijgende takken, boom kan tot 15 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is kaal, op kale stelen, vrijwel altijd enkelgetand en breed langwerpig. Aan de onderzijde witachtig. Bloeitijd begin april, vóór het verschijnen van het blad. Tijdens de bloeiperiode draagt de boom lilaroze bloemen. De bloemen zijn vrij groot (4 cm). Daarna komen in veel mindere omvang kleine donkerrode vruchtjes.

Kers

Beeckestijnhof

Bergkers ‘Rancho’

Prunus sargentii ‘Rancho’

Herkomst: onbekend.

Vorm: heeft een zuilvormige tot smal vaasvormige kroon, kan 8 meter hoog worden.

Kenmerken: het omgekeerd eironde blad is in het begin nog bruin maar kleurt later groen. Bloeit rond half april met grote en donkerroze bloemen.

Baltimorehof

Chinese Kers *Prunus serrula*

Herkomst: West-China.

Vorm: koepelvormig bestaande fijne loten met hangend, grijsgroen loof die worden opgehouden door stevige takken. Kan 15 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is smal, aan de onderzijde op de nerven behaard. Bloemen zijn geelwit, en verschijnen gelijktijdig met de bladeren.

De vruchten zijn rood en eivormig.

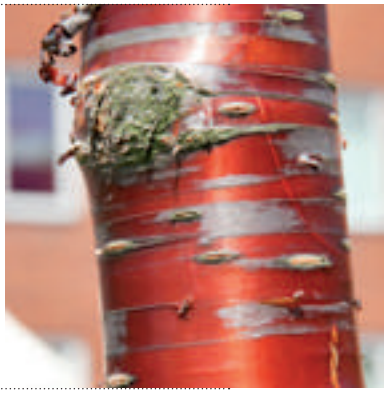

Fivelingosingel,
Ter Nieuwburgstraat,

Japanse Kers ‘Pink Perfection’

Prunus serrulata ‘Pink Perfection’

Herkomst: Surrey, 1935.

Vorm: heeft een waaiervormige tot ronde kroon. ’s Zomers een rondachtig boompje met hangende randloten. Kan 8 meter hoog worden.

Kenmerken: heeft een kort, donkergroen elliptisch blad dat licht bronskleurig uitloopt (8 tot 10 cm). De bladrand is dubbelgezaagd. Bloeitijd in april. Bloemen zijn vlekkerig roze, gevuld, hangend tussen jong loof dat snel groen wordt.

Liemersingel

Chinese Kers ‘Burgundy’ *Prunus serrulata ‘Royal Burgundy’*

Herkomst: China.

Vorm: elegant, zeer vlakke kroon, maximale hoogte: 6 meter.

Kenmerken: groot blad, losjes verspreid, kaal, grof en enkelgetand,

aan de onderzijde wit. Heel kleine bloemen, naar hyacinten geurend, met 18 tot 21 witte kroonbladeren, uit rode knoppen die laat opengaan. Bloemstelen vertakt.

Friese Woudenlaan

Najaarskers *Prunus subhirtella ‘Autumnalis’*

Herkomst: Midden-Japan.

Vorm: dicht vertakte grote struik of middelgrote boom met schuin uitstaande en iets overhangende takken. Heeft een brede, open kroon waardoor er genoeg licht doorheen komt voor planten die aan zijn voet groeien.

Kenmerken: het blad is groen, aan de onderzijde ruw, kleurt in de herfst oranjegeel. Bloemen zijn lichtroze, bijna wit.

Bijzonder: wanneer het vriest, stopt de boom met bloeien. Afgeknipte takken groeien verder in de vaas. Na de vorst komen er weer nieuwe bloemknoppen.

Sierkers ‘Umineko’

Sonsbeekstraat

Sierkers ‘Umineko’ *Prunus ‘Umineko’*

Herkomst: Engeland.

Vorm: heeft een zuilvormige kroonvorm, kan 8 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad (7 cm) is bijna rond met een lang uitgetrokken punt, diep en regelmatig dubbelgetand. In de herfst kleuren de bladeren oranje tot roodpaars. Bloeitijd is in april met sneeuwwitte bloemen. Bloemen en bladeren verschijnen gelijktijdig.

Bostonsingel,
Elsenburgstraat,
Friese Woudenlaan,
Havanasingel,
New Yorksingel

Yoshino Kers *Prunus x yedoensis*

Herkomst: Japan.

Vorm: de kroon is meestal laag en dicht, aan de randen iets overhangend, boom kan tot 15 meter hoog worden.

Kenmerken: draagt een groot hangend, donker en olijfgroen blad (6 tot 12 cm). Aan de onderzijde op de grotere nerven behaard. Jonge bladeren zijn lichtgroen van kleur en worden in de herfst geel. Bloeitijd in april, de bloemen zijn in de knop lichtroze en daarna vrijwel wit of bleekroze met een doorsnede van 3,5 cm. De bloemen verschijnen voor de bladeren. In de nazomer krijgt de boom zwarte steenvruchten.

Lederboom

Ptelea trifoliata

‘Hoptree’ luidt de Engelse naam van de Ptelea trifoliata (Lederboom). Klinkt feestelijk, en inderdaad: de boom heet zo omdat je van zijn vruchten bier kunt brouwen. Zij vormen een surrogaat voor hop, wat meestal wordt gebruikt in het distillatieproces. In de 19e eeuw werd dit surrogaathop nog wel gebruikt. Behalve bier levert de Ptelea trifoliata grondstoffen voor tonicum bij koorts en zwakte en medicijnen tegen verschillende kwalen.

Geurige bron van bier en vlinderhoning

Slechte spijsvertering, darmwormen, onregelmatige menstruatie, leverklachten, astma, malaria, stress, geheugenstoornissen, slapeloosheid: de verse bladeren en de jonge wortelbast van de Ptelea trifoliata brengen verlichting en worden van oudsher toegepast in de geneeskunst. In de homeopathie is de plant nog altijd populair.

De oorspronkelijk Amerikaanse Ptelea trifoliata werd in het begin van de 18e eeuw ingevoerd in Europa, waar hij als sierhaag in parken en tuinen al snel ingeburgerd raakte. In Nederland komt de boom sporadisch voor, een enkele keer in 19e eeuwse parken, die zijn ontworpen door de befaamde tuinarchitecten Zocher en Springer. De bloemen ogen onopvallend, maar produceren een geurige honing. Voor menselijke consumptie wordt deze niet gebruikt, maar op de zwaluwstaartvlinder oefent de nectar een magische aantrekkingskracht uit.

Het lot van de Ptelea trifoliata (Lederboom) wordt weleens vergeleken met dat een gerepatrieerde balling. In het eoceentijdperk (55,8 tot 33,9 miljoen jaar geleden) leefde de boom in Midden-Europa, in de Bohemen, maar door de grote klimatologische landschapsveranderingen is hij daar verdwenen. De Ptelea trifoliata, behorend tot de familie van de Rutaceae (Ruitachtingen) bleef over in Noord-Amerika, waar hij zich verbreidde in het zuiden van Canada en aan de oostkust van de Verenigde Staten. Daar werd hij in het begin van de 18e eeuw ontdekt. Later werd hij in Engeland ingevoerd en vandaar naar andere Europese landen.

Ptelea trifoliata | Lederboom

Ellertsveldlaan (speelplek)

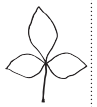

Lederboom *Ptelea trifoliata*

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: brede, ovale kroon. Als een struik of een kleine boom met een paar gespreide stammen groeit de Ptelea trifoliata langzaam naar een hoogte van ongeveer 8 meter. De stam is rank en gekromd en draagt dooreen geweven, zich verheffende takken.

Kenmerken: zoals de tweede naam 'trifoliata' aangeeft, staan de leerachtige bladeren met zijn drieën bij elkaar. Zij zijn samengesteld uit 2 tot 4 ovale blaadjes, met een grootte van 10 cm. De witte bloemen zijn klein, 1 tot 2 cm, met 4 tot 5 smalle, groenachtig witte bloemblaadjes, en staan in eindstandige bloeiwijzen, in vertakte trossen. Na de bloei verschijnen gevleugelde vruchten met een ronde, wafelachtige papierachtige vorm, 2 tot 2,5 cm, die in oktober tot rijping komen.

Bijzonder: het blad bevat oliehoudende klieren, die bij kneuzing een typische citroenachtige geur verspreiden. Een andere bijzonderheid van de boom is de mooie, diepbruine bast.

Kaukasische Vleugelnoot

Pterocarya fraxinifolia

‘Zelden zie je op een Parijse boulevard een voortbrengsel van de natuur dat zo duidelijk herinnert aan een ladder in een kous.’ Zo typeert Willem Frederik Hermans de Kaukasische vleugelnoot in zijn boek ‘De weerspannige slaper – Parijse notities’. Lange tijd stelde de schrijver zich tevreden met de mening dat de Vleugelnoot (Pterocarya fraxinifolia) een soort Acacia was, maar eigenlijk schaamde hij zich hiervoor: ‘Uit luiheid denken dat die boom wel familie zal zijn van een andere boom, – goedbeschouwd ook al een pseudo-boom.

Een imposante eenling

Toen ik onlangs besefte niet de enige te zijn die in een misvatting berustte en zelfs in een krant las dat het wel een soort Acacia’s zouden wezen, was de maat vol. Andermans onnauwkeurigheden zijn helemaal onverdraaglijk. Dus heb ik al mijn energie tezamen geraapt en ben de straat opgegaan met het vaste voornemen ze nog eens goed te bekijken en er zo mogelijk een blad af te plukken om het te determineren met behulp van een Flora. Een gelukkig toeval bleek mij te hulp gekomen te zijn. Men had juist een paar bomen gesnoeid. De vers afgesneden takken en bladeren lagen voor het oprapen op het trottoir. In enkele minuten bracht Heukels’ Flora de oplossing.’ Met een Acacia heeft de Kaukasische Vleugelnoot inderdaad niets te maken. De boom is lid van de familie van de Okkernootbomen, en dus stamgenoot van de Walnoot. Zijn naam dankt hij aan de vleugeltjes die om de noten zitten.’

Zoals zijn naam al doet vermoeden, komt de boom oorspronkelijk uit de Kaukasus. Rond de achttiende eeuw kwam hij in Nederland terecht, waar hij een veel aangeplante boom werd, omdat hij op veel soorten grond snel groeit. Hij kan oud worden en heel groot. Vanwege zijn omvang staat hij vaak in zijn eentje, als landschapsdecoratie, in parken en tuinen. Daar komt hij op gepaste wijze tot zijn recht.

De Kaukasische Vleugelnoot behoort tot de Walnootfamilie (Juglandaceae) en omvat acht soorten Vleugelnoten. De boom heeft veel ondergrondse worteluitlopers, en is dan ook goed bruikbaar om erosie te voorkomen. Vooral de grote, samengestelde, verspreide bladeren en de lange bladstelen vallen op. De nootvruchten zijn aan weerszijden voorzien van een vleugel.

Pterocarya fraxinifolia | Kaukasische Vleugelnoot

Boedapestplein

Kaukasische Vleugelnoot *Pterocarya fraxinifolia*

Herkomst: Kaukasus, Noord-Iran.

Vorm: dikwijls meerstammig, of met een krans van zware takken op een korte en bonkige stam. Kan uitgroeien tot 15 tot 20 meter en soms 25 meter hoog worden.

Kenmerken: groot blad (30 tot 60 cm), oneven geveerd, frisgroen van kleur. Naakte bladknoppen op korte stelen. Zowel mannelijke als vrouwelijke katjes, hangend, groen van kleur en 8 tot 15 cm lang, bloeit in april - mei. Nootjes in hangende vruchtkatjes, tot 45 cm.

Vuurland

Kaukasische Vleugelnoot ‘Dumosa’

Pterocarya fraxinifolia var. dumosa

Herkomst: Kaukasus, Noord-Iran.

Vorm: afgeplat bolvormig tot rond, kan 7 tot 10 meter hoog worden.

Kenmerken: kleiner blad dan de Kaukasische Vleugelnoot, voor het overige dezelfde kenmerken.

Epaulettenboom

Pterostyrax hispida

De Pterostyrax hispida (Epaulettenboom) verdient meer bekendheid dan hij nu geniet. In volle bloei is het een bijzonder opvallende verschijning. De Nederlandse naam dankt de boom aan de gelijkenis die de bloemen hebben met de schouderversieringen aan uniformen.

Blikvanger

In stadsparken en tuinen zou hij een fraaie blikvanger zijn, met zijn lange, roomwitte bloemtrossen, die in mei aan het uiteinde van de takken naar kamperfoelie geuren. Om die reden gebruiken imkers hem om bijen te lokken.

Gedurende de eerste jaren, die volgden op zijn ontdekking in 1839 en het kweken van de Pterostyrax hispida (Epaulettenboom) in 1875, heeft men dit houtachtige gewas lange tijd beschouwd als Halesiasoort, afkomstig uit Oost-Azië. Toch zijn de verschillen overduidelijk. De Epaulettenboom is afkomstig uit Japan en China en hij vormt flinke struiken of boompjes met verschillende stammetjes.

De fraaie sierboom hoort tot het een klein geslacht van vier soorten bladverliezende grote struiken of kleine bomen in de familie van de Styraceae.

Pterostyrax hispida | Epaulettenboom

Ellertsveldlaan (speelplek)

Epaulettenboom *Pterostyrax hispida*

Herkomst: Oost-Azië.

Vorm: elegant, min of meer kegelvormig, tot 12 meter, of struikvormig, met bochtige stammetjes.

Kenmerken: heeft grote bladeren (tot 20 bij 10 cm). Deze bladeren zijn dof, zeer fijn verwijderd getand, met van onderen lange, witte haren op de nerven. De bloemen bloeien in de zomer, in hangende, sterk behaarde, naar citroen geurende witte pluimen. Hij draagt slanke vruchten van 1 cm, met lange, lichtbruine beharing, wat hen in het herfstzonnetje sterk doet opvallen.

Pereboom, belaên
Met al goudgeelwe blaên,
Octoberziek en treurig
De winter is 't, die naast,
En 't al het land uit blaast
Dat groeizaam is en geurig!

Perenboom

Pyrus

Boom van liefde, schoonheid en voorjaar

Zo beschreef de Vlaamse dichter Guido Gezelle de Perenboom in de herfst, droevig, ontdaan van zijn fraaie bloesems en zijn smakelijke, sappige vruchten. Alom geldt de weelderige Perenboom als symbool van liefde, schoonheid en voorjaar. In het Zwitserse Argau plant men een Perenboom bij de geboorte van een meisje.

Perenpitten speelden in vroegere tijden een rol als liefdesorakel in de periode rond Sint Andreas-avond (29 november). Wie verkering wilde, moest bij een getrouwde buurvrouw een kopje water halen, dit aanvullen met een beetje aarde van de voet van een eik, twee perenpitjes erbij doen en het geheel op middernacht opdrinken

en direct naar bed gaan. De toekomstige liefdespartner zou dan in de droom verschijnen.
In de poëzie zijn Perenbomen en liefde onlosmakelijk met elkaar verbonden, zoals in het Middelnederlandse gedicht van ‘De drie ghesellen uit Rosendael’, die in Antwerpen werden opgepakt en op de pijnbank werden gelegd, nadat zij met gestolen geld met mooie vrouwen aan de zwier waren gegaan. Half verlamd werden zij weer in vrijheid gesteld. De tegenstelling tussen de eerdere weelde en de ongelukkige toestand na hun arrestatie, brengt hen tot de weeklacht

‘O nachtegael, clein voghelkyn
Hoe hebt ghi myn bedroghen!
Ghi placht te singhen onder een pereboom
In veel schoon vrouwtjes oghen’

Oude volkeren wijdden de Perenboom aan de maan, omdat zij dit hemellichaam herkenden in de overweldigende perenbloesem. In de Griekse mythologie werd de boom geassocieerd met de doodsgodin Hera.

Symbool van welvaart

Omdat het sterke hout vaak gebruikt wordt voor kunstig afgewerkte meubelen, geldt perenhout van

oudsher als symbool van welvaart. De zeer fijne houtstructuur maakt perenhout geschikt voor het maken van de fraaie, krullerige ornamenten die op oude meubels en deuren te bewonderen zijn.
Samen met lindehout werd perenhout gebruikt voor de eerste boekdrukletters.
De vrucht van de Perenboom behoeft geen nadere introductie. Iedereen kent de peer, die, evenals de appel, uit de hand kan worden gegeten, of in sap, wijn of likeur kan worden verwerkt.
Dit alles maakt de vrucht populair, zoals in het taalgebruik tot uitdrukking komt: ‘naar rijpe peren klimt men hoog’ en ‘hij is een toffe peer’.

De Pyrus (Peer) behoort tot de Roosfamilie (Rosaceae) en bestaat nauwelijks meer in zijn wilde vorm. De huidige vruchten, peren, zijn afkomstig van gecultiveerde soorten. Behalve Perenbomen die vruchten dragen voor menselijke consumptie, bestaan ook de zogeheten 'sierperen', oorspronkelijk afkomstig uit Azië. Deze soorten zijn speciaal geteeld voor hun weelderige bloei al vroeg in het voorjaar en voor hun prachtige herfstkleuren. Het zijn kleine bomen, maximaal twaalf meter hoog, waarvan de bloemen vijf kelkblaadjes dragen met in het midden stamper en meeldraden. De kleine, bruine vruchten ervan eten vooral de vogels. Van de Peer bestaan dertig soorten die vrij oud kunnen worden, tot ruim honderd jaar.

Pyrus | Perenboom

Eduard Verkadelaan, Singravenstraat

Chinese Peer 'Chanticleer'

Pyrus calleryana 'Chanticleer'
Herkomst: Verenigde Staten.
Vorm: boom is smal kegelvormig tot eirond, kan 8 tot 12 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is glanzend groen (4 tot 10 cm), ovaal tot breed ovaal, boom draagt witte bloemen in april en mei maar zelden vruchten.

Pyrus calleryana 'Chanticleer'

Berlijnstraat, Warschaustraat

Peer 'Beech Hill'

Pyrus communis 'Beech hill'
Herkomst: Engeland.
Vorm: de kroon is smal piramidaal, de boom kan 9 tot 12 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is glimmend donkergroen van kleur (4 tot 8 cm), ovaal tot elliptisch of zelfs rond van vorm, bloeit in april met helderwitte bloemen.
Bijzonder: draagt in het najaar geelbruine, kleine peren die eetbaar zijn maar zeer weinig smaak hebben.

Kernheimstraat

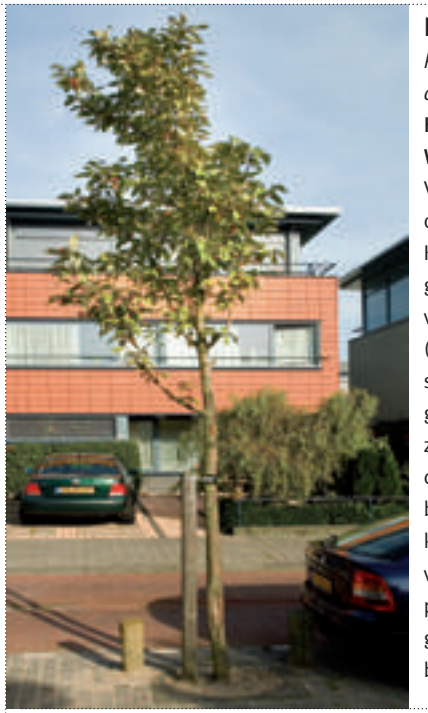

Kaukasische Peer

Pyrus communis ssp. caucasica
Herkomst: Europa en West-Azië.
Vorm: boom heeft een ovale kroon.
Kenmerken: het blad is glanzend heldergroen van kleur, rondovaal (3 tot 6 cm), aan de top spits en de rand is fijn gezaagd. Aan de bovenzijde vrijwel kaal en aan de onderzijde eerst licht behaard, maar later ook kaal. Bloemen in mei, vruchten (oktober) zijn peervormig rond, geelgroen van kleur met een blijvende kelk.

Hunsingosingel, Liemersingel

Wilgbladige Peer *Pyrus salicifolia*

Herkomst: van de Kaukasus tot Noord-Iran.
Vorm: laag koepelvormig, kan 13 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is ongetand, behaard zilverachtig, uiteindelijk glanzend groen en smal. Witte bloemen, vruchten zijn peervormig 3 cm lang.

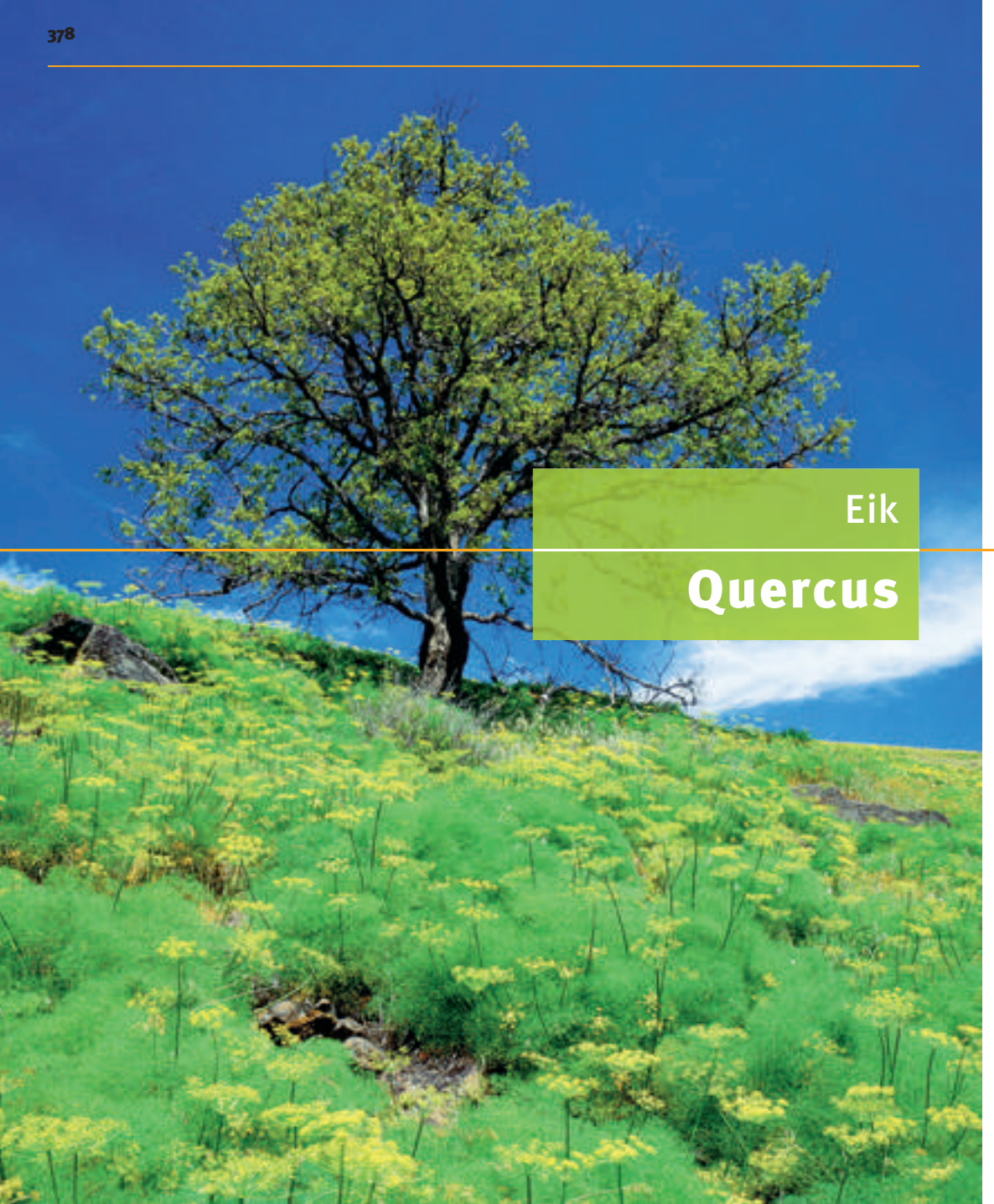

Eik

Quercus

Met zijn krachtig, ruig en mannelijk uiterlijk geldt de Quercus (Eik) als de koning van het bos. De Eik is het symbool van kracht, macht en lange levensduur. De imposante hoogte maakt dat de boom vaak door de bliksem wordt getroffen, waardoor hij in de volksmagie vaak wordt verbonden met vuur en met de dondergod.

De eeuwig levende boom

De Eik was de boom van de Germaanse dondergod Donar, maar ook van de oppergod Wodan, de Griekse Zeus, de Romeinse Jupiter en de Keltische Dagda. Als godenboom bij uitstek wordt de Eik vooral in verband gebracht met de Keltische druïden, die hun magische rituelen hielden in heilige eikenbossen. Het woord 'druïde' zou afkomstig zijn van 'derw', het Keltische woord voor 'Eik'. Omdat de Eik en zijn vrucht, de eikel, seksualiteit en vruchtbaarheid symboliseren, worden magische riten vaak uitgevoerd binnen een kring Eiken, met aan de top de krachtige maretak, het symbool van eeuwig leven. Kelten droegen een eikel als amulet om seksuele relaties en zwangerschap te bevorderen, en daarnaast om jong te blijven en ziektes af te stoten. Nog niet zo lang geleden beschermden Drentse boeren hun veulens tegen ziekte door direct na de geboorte de nageboorte hoog in de Eikenboom te hangen. Mogelijk vindt deze traditie zijn wortels in de Germaanse mythologie, waarbij naast de Eik het paard aan Wodan was gewijd. De raven van Wodan nuttigden de nageboorten van veulens als offer aan hun baas.

Sprookjesboom

In sprookjes en kinderverhalen speelt de Eik een prominente rol. Elfjes wonen in holle Eiken, die, bij aanraking, zieke ledenmaten kunnen genezen. Tenminste, als de kerkklokken de elfjes niet hebben weggejaagd. In een Duits sprookje trouwt een jonge boer met een elfje, omdat hij veronderstelt dat zij menselijk is. Als de boer zijn bruid kust, verandert zij in een Eik. De Griekse mythe van Apollo en Daphne bevat vergelijkbare elementen. In de avonturen van Paulus de Boskabouter komen eikelmannetjes voor, over wie een oude Eik opmerkt dat de mannetjes pas nut krijgen als zij worden begraven.
De Eik in het Deense sprookje 'De laatste droom

van de oude Eik' van Hans Christiaan Andersen mocht zich nog één keer van de aarde verheffen en omhoogvliegen naar 'het allerhoogste in licht en glans'.
Zijn harde, robuuste hout geeft de Eik een imago van onsterfelijkheid en duurzaamheid. In de bouw, de meubelindustrie en de vloerenindustrie is eikenhout daarom gewild materiaal. Treinen denderen sinds jaar en dag over eikenhouten bielzen. De bast verhoogt de weerstand en helpt tegen ontstekingen, aambeien, winterhanden, diarree, botontkalking en haarroos. Van de eikels wordt koffie gemaakt. Niet alleen mijnheer De Uil en zijn vrienden uit De Fabeltjeskrant doen zich hieraan te goed. Ook voor mensen die vanwege stress of hartklachten geen echte koffie kunnen drinken, vormt eikeltjeskoffie, verkrijgbaar in natuurvoedingswinkels, een goed alternatief. Verder zijn eikels geschikt als varkensvoer. In de middeleeuwen dreven boeren varkens in de herfst de bossen in om hen vet te mesten. Uit die tijd stamt de uitdrukking 'op Eiken groeit de beste spek'.

De Quercus (Eik), bestaande uit vijfhonderd soorten, behoort tot de familie van de Fagaceae (Beukenfamilie). De bekendste twee soorten, de Zomer- en de Wintereik, komen zowel in Nederland als in Vlaanderen voor. Vooral Zomereiken zijn een van de meest kenmerkende bomen van de zandgronden van oostelijk Nederland. Ze komen zowel in het wild voor, als aangeplant. De boom komt in twee varianten voor: als lage, vrijstaande boom met een korte, kromme stam en grillige takken of als magere, langzaam groeiende bosboom. De boom kan zeer oud worden, achthonderd tot duizend jaar is geen uitzondering. Als de Eik de tijd en de ruimte krijgt, kan hij zijn koninklijke gedaante aannemen en zich in enkele eeuwen ontwikkelen tot een majestueuze reus met een dikke stoere stam en een brede, losse kroon met hoekig kronkelende takken. De Wintereik is daarentegen veel zeldzamer. Van nature groeit de Wintereik op goed ontwaterde, matig zure leemhoudende zandgronden. Zeer arme zandgronden, waarop de Zomereik wel goed gedijt, zijn voor de Wintereik funest. De boom houdt meer van heuvelgebieden met een vrij hoge neerslag, zoals de Veluwse stuwwallen en de Utrechtse heuvelrug. In het Vlietpark in Wateringse Veld speelt de Eik, als boom der bomen, een centrale rol. In dit park worden meer dan twintig verschillende soorten geplant. Eikenbladeren zijn herkenbaar aan hun unieke onregelmatig gelobde vorm. In het najaar groeien de vrouwelijke bloemen uit tot de mooie pijpenkopjes (bekervormige napjes) die de eikels omvatten. De Eik bloeit tegelijk met het ontluiken van het blad en behoort tot de laatste loofbomen die groen worden. Eiken zijn windbloeiers, dat wil zeggen dat de stampers van de vrouwelijke bloemen door de wind worden bestoven met het stuifmeel van de mannelijke bloemen.

Quercus | Eik

Vlietpark

Gezaagdbladige Eik *Quercus acutissima*

Herkomst: van de Himalaya tot Korea en Japan. In Nederland zeer zeldzaam, en ook daarbuiten niet veel aangeplant.

Vorm: de kroon is kegelvormig, met horizontale takken. In zijn natuurlijke groeigebied kan hij een hoogte bereiken van 20 meter, maar in Europa wordt hij niet hoger dan 6-12 meter.

Kenmerken: top en tanden van het blad zijn zeer scherp gepunt. Het blad is 20 cm lang met aan de onderkant okselbaardjes.

Bijzonder: in West-Europa draagt de boom geen eikels, in de Verenigde Staten zitten deze verborgen in de lange, gebogen schubben van het dopje.

Vlietpark

Tweekleurige Eik *Quercus bicolor*

Herkomst: Verenigde Staten en Canada.

Vorm: grote, stoere boom die beste groeit in warmer klimaat, In West-Europa niet zo succesvol vanwege het ontbreken van regelmatige lange en hete zomers.

Kan 23 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is bij het uitlopen glanzend lichtgroen van boven en fluweelachtig wit aan de onderzijde. Gedurende het groeiseizoen verliest het blad aan de onderzijde haren en wordt daardoor bleekgroen. In de Verenigde Staten blijft het blad aan de onderzijde wit, vandaar de naam 'Witte Eik'. In de herfst worden de bladeren geel en oranje.

Bijzonder: blad is tweekleurig: boven- en onderkant van het blad verschillen.

Vlietpark

Kastanjebladige Eik *Quercus castaneifolia*

Herkomst: Kaukasus, Iran.

Vorm: koepelvormig, met steile, iets gedraaide takken. Kan 32 meter hoog worden, blijft in Nederland een kleine boom.

Kenmerken: heeft smalle bladeren, tot 20 cm. De zijnerven lopen aan elke kant uiteen in 9 tot 14 kleine en regelmatig driehoekige lobben die zeer fijn genaaid zijn. Aan de bovenzijde is het blad donkergroen, aan de onderzijde grijsgroen en meestal fijn donzig behaard. De napjes zijn ruig.

Bijzonder: zeer zeldzaam, in Engeland voor het eerst ingevoerd in 1846. Deze boom behoort nu tot een der grootste bomen in Engeland, in Kew Gardens in Londen.

Vlietpark

Kastanjebladige Eik 'Green Spire'

Quercus castaneifolia 'Green Spire'

Herkomst: Kaukasus, Iran.

Vorm: kroon smal zuil- of trompetvormig doordat de takken onder een hoek van 60 graden opstaand zijn. Na 10 jaar is hij 2,5 meter hoog.

Kenmerken: zie Quercus castaneifolia

Bijzonder: komt zelden voor.

San Franciscosingel,
Santiagosingel,
Vlietpark

Moseik *Quercus cerris*

Herkomst: Zuid-Europa tot Turkije.

Vorm: brede, wijdvertakte boom. Kan ook snel en recht groeien, met puntige kruin. Kan tot 40 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is dik en ruw en aan de bovenzijde sterk glanzend, aan de onderzijde fijn, grijs viltig. Meestal smal van vorm maar kan ook andere vorm aannemen. Vaak met simpele, stompe of iets spitse lobben. De napjes zijn ongesteeld, bekleed met lange, afstaande borstels.

Bijzonder: de boom is de tussengastheer van de galwesp. De larven van deze wesp veranderen de eikels van alle Zomereiken binnen vliegafstand in druipende, bonkige gallen. In het bos vrijstaand een monumentale boom met een lange, takvrije stam. Hout barst en splintert makkelijk, hout minder duurzaam en daardoor niet waardevol.

Vlietpark

Scharlaken Eik *Quercus coccinea 'Splendens'*

Herkomst: zuidoosten en het centrale deel van de Verenigde Staten (van Maine tot Georgia).

Vorm: open kroon en onregelmatig. Slank, met lange, dunne en afdwalende takken aan een lange en bochtige stam. Kan 30 meter hoog worden.

Kenmerken: heeft een diep en gelobd blad, tot 18 cm, met wigvormige voet en met diepe ronde inbochtingen tussen recht afstaande slippen met genaaide tanden. Aan weerszijden glanzend en aan de onderzijde grote okselbaardjes.

Bijzonder: verkleurt per tak op verschillende tijden eerst scharlakenrood, daarna donkerrood, dode bladeren blijven aan de takken zitten tot het eind van het jaar. De 'Splendens' is omstreeks 1890 in Engeland geselecteerd op kracht en herfstkleuren, is een zichtbaar geënte boom.

Vlietpark

Zuileik *Quercus columna*

Herkomst: Duitsland.

Vorm: langzaam groeiende, zuilvormige boom. Kan 20 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is smal, langwerpig, grijsgroen, leerachtig ondiep en onregelmatig gelobd. De mannelijke katjes zijn geelbruin van kleur en verschijnen in mei. De jonge twijgen zijn groenbruin.

Baroniepad,
Vlietpark

Japanse Keizereik *Quercus dentata*

Herkomst: heuvelland van Japan.

Vorm: kleine, struikachtige boom, fors koepelvormig. Kan 20 tot 25 meter hoog worden.

Kenmerken: heeft opvallend grote behaarde bladeren: tot 40 cm lang en 20 cm breed. De dikke twijgen zijn dicht bedekt met fijne haartjes, net als de heel korte bladstelen. De eikeldopjes zijn ongesteeld en hebben slanke, donzige schubben.

Bijzonder: wordt vaak aangeplant vanwege de afmeting van zijn bladeren.

Vlietpark

Japanse Keizereik 'C.F. Miller' *Quercus dentata 'C.F. Miller'*

Herkomst: Japan, Korea, Noord-China en Noordoost-Rusland.

Vorm: ovaal, rond. Na 10 jaar bereikt de boom een hoogte van 5 meter.

Kenmerken: het blad is groot, 25 cm, randen gelobd, dikke twijgen. Het blad is zomers donkergroen van kleur en blijft 's winters verdord in de boom hangen. Nauwelijks herfstkleur.

Bijzonder: C.F. Miller was een Amerikaan (1921-2002) die het wereldberoemde Chollipo Arboretum in Zuid-Korea oprichtte.

Vlietpark

Japanse Keizereik 'Pinnatifida' *Quercus dentata 'Pinnatifida'*

Herkomst: Japan.

Vorm: traag groeiende kleine boom tot grote struik. Na 10 jaar is hij 2 meter hoog.

Kenmerken: bladverliezende Eiken met grote bladeren, 30 cm lang. Jonge takken zijn fluwelig. De bladeren hebben diep ingesneden bladlobben. Soms kunnen de herfstkleuren warm oranjerood zijn.

Bijzonder: deze Japanse keizereik wordt ook wel Daimyo Eik genoemd. Een Daimyo is een Japanse krijgsheer uit de samurai klasse. Letterlijk vertaald betekent Daimyo 'grote naam'.

Vlietpark

Sikkeleik *Quercus falcata*

Herkomst: zuidoosten van de Verenigde Staten.

Vorm: middelgrote boom, bladverliezend, kan 25 tot 30 meter hoog worden. Brede, ronde kroon.

Soorten en ondersoorten van de **Quercus**

Kenmerken: grote, brede bladeren, 10 tot 30 cm, gelobd. Blad is donkergroen en aan de bovenzijde glanzend. Aan de onderzijde behaard.
Draagt korte eikels, oranje-bruin, eind juni.
Bijzonder:wordt ook wel Zuidelijke Rode Eik of Spaanse Eik genoemd.

Vlietpark

Hongaarse Eik *Quercus frainetto*

De soortnaam van deze boom, de Italiaanse volksnaam voor Eik, is een verbastering van de Italiaanse naam Farnetto.
Herkomst: Balkanlanden, Roemenië, Hongarije, komt ook voor in Zuid-Italië.
Vorm: grote, gewelfde kroon. Kan 38 meter hoog worden.
Kenmerken: diepe en grote ingesneden bladeren, met talrijke smalle en afgeknotte slippen. Aan de onderkant donzig, aan de bovenzijde zeer verspreide, stijve haren.
De herfstkleuren zijn goudgeel en koekjesbruin.
Bijzonder: wordt ook wel de edelste van alle Eiken genoemd.

Vlietpark

Hongaarse Eik 'Trump' *Quercus frainetto 'Trump'*

Herkomst: Midden-Europa.
Vorm: eerst breed, eironde kroon. Daarna gesloten. Kan 20 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is groot, 10 tot 18 cm, heldergroen, aan de onderzijde lichter. Tussen de 7 tot 12 paar lobben, diepe insnijdingen.
Bloeit in mei.

Vlietpark

Ongelijkbladige Eik *Quercus x heterophylla*

Herkomst: de Quercus heterophylla is een natuurlijke kruising tussen de Quercus phellos (Wilgbladige Eik), en de Quercus rubra, beide afkomstig uit het oostelijk deel van de Verenigde Staten.
Vorm: een ronde, breed getakte, overwelvende, bladverliezende boom, middelgroot tot groot, maximale hoogte 15 meter.
Kenmerken: afwisselend in de vorm van zijn gelobde, glanzende, diepgroene langwerpige bladeren, met onregelmatig gevormde korte tandjes. Wanneer de nieuwe bladeren in de lente opengaan, verschijnen de mannelijke bloemen. Deze groenachtige, overhangende katjes verspreiden een overvloedige hoeveelheid stuifmeel.

Eik

Onmiddellijk daarna volgen de vrouwelijke, kleine bloemen aan de voet van de jonge bladeren. De eivormige eikels hebben ondiepe dopjes die naar bruin rijpen.
Bijzonder: de bladeren hebben een schitterende oranjerode herfstkleur.

Baroniepad

Eik 'Wageningen' *Quercus x hispanica 'Wageningen'*

Herkomst: Spanje.
Vorm: smal, opgroeiende boom, kan 10 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is gekarteld, behoudt deze in de winter.
Bijzonder: staat in Wageningen in het Arboretum.

Vlietpark

Steeneik *Quercus ilex*

Herkomst: westelijk deel van het Middellandse zeegebied.
In Engeland al vierhonderd jaar aangeplant. Gedijt in Nederland goed in maritieme gebieden, kan goed tegen zilte zeewind.
Vorm: een dichte, takkige, struikachtige boom. Brede kroon, loof zeer dicht. Kan tot 30 meter hoog worden.
Kenmerken: in begin spits, gepunte, hulstachtige bladeren die aan die van de Hulst doen denken. Jonge twijgen, bladstelen en onderzijden van de bladeren zijn dicht wit(geel)viltig. Naarmate de boom ouder wordt, verandert hij van struik in een boom en wordt het blad zuiver ovaal tot eirond, gaafrandig.
Bijzonder: groeit lang en slank op, zonder zijn onderste bladeren of takken te verliezen. De brede kroon van een Steeneik met tot op de grond afhangende takken, is in het voorjaar van een adembenemende schoonheid.

Het hart van het Bomenmuseum wordt gevormd door het Vlietpark. Het is niet alleen de grootste parkruimte van Wateringse Veld, maar herbergt ook de meest diverse collectie soorten van één geslacht, namelijk de eik. Je vindt er grote, kleine, groenblijvende, bladverliezende, zuilvormige, treurvormige, kleinbladige, grootbladige, geelbladige en roodbladige eiken uit alle delen van de wereld. Op de kaart onder deze flap zijn alle 43 eikensoorten terug te vinden die deze plek tot de belangrijkste zaal van het Bomenmuseum maken.

Het **Vlietpark** en zijn 43 verschillende Eikensoorten

Moeraseik
Quercus palustris

Eikenbladroller
Tortrix viridana

Kurk, gemaakt van de bast van de Kurkeik
Quercus suber

Wintereik
Quercus petraea

Varkens
zijn dol op eikels!

Moseik
Quercus cerris

Eikenprocessierups
Thaumetopoea processionea

Eikengalwesp
Cynips quercusfolii

Wilgbladige eik
Quercus phellos

Zomereik
Quercus robur

EIKENCOLLECTIE VLIETPARK

1	Quercus acutissima	gezaagdbladige eik
2	Quercus bicolor	tweekleurige eik
3	Quercus castaneifolia	kastanjebladige eik
4	Quercus castaneifolia ‘Green Spire’	kastanjebladige eik ‘greenspire’
5	Quercus cerris	moseik
6	Quercus coccinea ‘Splendens’	scharlaken eik
7	Quercus ‘Columna’	zuileik
8	Quercus dentata	japanse keizereik
9	Quercus dentata ‘C.F. Miller’	japanse keizereik ‘cf miller’
10	Quercus dentata ‘Pinnatifida’	japanse keizereik ‘pinnatifida’
11	Quercus falcata	sikkeleik
12	Quercus frainetto	hongaarse eik
13	Quercus frainetto ‘Trump’	hongaarse eik ‘trump’
14	Quercus x heterophylla	ongelijkbladige eik
15	Quercus x hispanica ‘Wageningen’	eik ‘wageningen’
16	Quercus ilex	steeneik
17	Quercus imbricaria	shingle eik
18	Quercus ithaburensis	tabor eik
19	Quercus ithaburensis ‘Hemelrijk’	tabor eik ‘hemelrijk’
20	Quercus laurifolia	laurierbladige eik
21	Quercus libani	libanese eik
22	Quercus ‘Macon’	eik ‘macon’
23	Quercus macranthera	perzische eik
24	Quercus ‘Mauri’	eik ‘mauri’
25	Quercus palustris	moeraseik
26	Quercus petraea	wintereik
27	Quercus petraea ‘Mespilifolia’	wintereik ‘mespilifolia’
28	Quercus phellos	wilgbladige eik
29	Quercus pontica	pontische eik
30	Quercus pubescens	behaarde eik
31	Quercus pyrenaica	bergeik
32	Quercus robur	zomereik
33	Quercus robur ‘Concordia’	zomereik ‘concordia’
34	Quercus robur ‘Cupressoides’	zomereik ‘cupressoides’
35	Quercus robur ‘Fastigiata’	zomereik ‘fastigiata’
36	Quercus robur ‘Fastigiate Koster’	zomereik ‘fastigiate koster’
37	Quercus robur ‘Pendula’	zomereik ‘pendula’
38	Quercus rubra	amerikaanse eik
39	Quercus rubra ‘Aurea’	amerikaanse eik ‘aurea’
40	Quercus suber	kurkeik
41	Quercus velutina ‘Albertsii’	blikeik ‘albertsii’
42	Quercus velutina ‘Magnifica’	blikeik ‘magnifica’
43	Quercus x turneri ‘Pseudoturneri’	wintergroene eik ‘pseudoturneri’

Soorten en ondersoorten van de **Quercus**

Vlietpark

Shingle Eik *Quercus imbricaria*

Herkomst: Noord-Amerika.
Vorm: middelgroot, maximale hoogte 20 meter, stamdikte tot 1 meter (in zeldzame gevallen 1,4 meter).
Kenmerken: de boom onderscheidt zich van de meeste andere Eiken door zijn blad, met de vorm van lauwerkransen, 8 tot 20 cm lang en 1,5 tot 7,5 cm breed, met een gave rand. Het blad is heldergroen van boven en van onderen lichter en enigszins donzig. De eikels zijn 9 tot 18 cm lang en breed met een lage dop.
Bijzonder: belangrijk voedsel voor eekhoorns en vogels.

Vlietpark

Tabor Eik *Quercus ithaburensis*

Herkomst: zuidwesten van Azië, Israël.
Vorm: breed ovale kroon, maximale hoogte 6 tot 15 meter.
Kenmerken: afwisselende, dofgroene bladeren, 6 tot 13 cm lang, getand of zaagvormig. In mei verschijnen lichtgele katjes, gevolgd door elliptische tot ovale eikels van ca. 4 cm.

Tabor Eik ‘Hemelrijk’

Baroniepad, Vlietpark

Tabor Eik ‘Hemelrijk’

Quercus ithaburensis ‘Hemelrijk’
Herkomst: Noord-Amerika. Waarschijnlijk is hij verwant aan de Quercus coccinea (Scharlaken Eik) en de Quercus velutina (Blikeik).
Vorm: middelgrote bladverliezende boom, met een open, ronde kroon. Hij kan 20 meter hoog worden.
Kenmerken: in het late voorjaar dragen de jonge, opkomende bladeren een zachtroze gloed. Daarna worden zij glanzend heldergroen met een lengte van 7-13 cm en een breedte van 5-10 cm. In de herfst nemen zij een stralend (briljant) kaneelrode kleur aan. De napjes van de eikels zijn ongesteeld en ontsluiten minstens een derde van de eikel.
Bijzonder: wordt om de mooie herfstkleuren aangeplant.

Eik

Vlietpark

Laurierbladige Eik *Quercus laurifolia*

Herkomst: zuidoosten van de Verenigde Staten.
Vorm: middelgrote, bladverliezende of semi-blijvend groene boom, maximale hoogte 20 tot 25 meter, met een ronde, brede kroon.
Kenmerken: het blad is lansvormig, 3 tot 12 cm lang en 1,5 tot 4 cm breed, ongelobd, in zeldzame gevallen 3-lobbig, met een brede rand en een borstelige top. De bladeren vallen uit op het moment dat de nieuwe bladeren in de lente tevoorschijn komen. De eikels, gedragen in een lage dop, zijn halfrond, 9 tot 12 mm lang, groen, in volwassen staat zwart-bruin, ongeveer 18 maanden na bestuiving.
Bijzonder: ondanks hun bittere kern worden zij gegeten door herten, eekhoorns en vogels. De productie van de eikels is van waarde voor de wildstand.

Vlietpark

Libanese Eik *Quercus libani*

Herkomst: Syrië tot Klein-Azië en Koerdistan.
Vorm: open kroon en rechte stam. Kan 20 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is smal, 10 tot 12 cm lang, glanzend. Met regelmatig driehoekige, gemaalde lobben langs elke rand.
Bijzonder: zeldzaam. Schors is donkergrijs met oranje spleten en soms wat kurkachtig.

Vlietpark

Eik ‘Macon’ *Quercus ‘Macon’*

Herkomst: kruising van Quercus macranthera (Kaukasische Eik), afkomstig uit westelijk Azië en Quercus frainetto (Hongaarse Eik, Italiaanse Eik), afkomstig uit de Balkanlanden, Roemenië, Hongarije, komt ook voor in Zuid-Italië.
Vorm: maximale hoogte is 8 meter.
Kenmerken: grootbladige grijsgroene bladeren.

Baroniepad, Vlietpark

Perzische Eik *Quercus macranthera*

Herkomst: westelijk Azië.
Vorm: bolvormige kroon, hoogte 20 tot 30 meter.
Kenmerken: de donkergroene bladeren (12 tot 22 cm) zijn omgekeerd eirond. De bloemen verschijnen in mei, in de vorm van goudkleurige, 5 tot 8 cm lange katjes. De eikels (2,5 cm) groeien bijeen in groepjes van 4.

Vlietpark

Eik ‘Mauri’ *Quercus ‘Mauri’*

Herkomst: een kruising tussen de Quercus Rubra (Amerikaanse Eik), afkomstig uit het oostelijk deel van Noord-Amerika en de Quercus coccinea (Scharlakeneik), afkomstig uit de Verenigde Staten (zuidoosten en midden).
Vorm: niet al te grote boom, smal, hoogte 20 tot 25 meter. Een compacte vorm van de ‘Fastigiata’.
Kenmerken: het blad is gelobd, mooi van vorm, verkleurt in de herfst. Loopt in het voorjaar rood uit.

Vlietpark

Moeraseik *Quercus palustris*

Herkomst: komt in de Verenigde Staten vooral op natte plaatsen voor: van Ontario tot Noord-Carolina en Kansas. Doet het in Nederland juist goed op droge zandgronden.
Vorm: jonge bomen hebben een kenmerkende kroon met een takvrije stam van 3 meter en een dichte ring van slanke twijgen, die neerhangen als een rok. Dit blijft, ook als de boom ouder en daardoor schraler wordt, zichtbaar. De stam is vrij recht en de kroon breed kegelvormig. Bij vrijstaande bomen verandert dit in dicht koepelvormig. Kan 28 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is ongeveer 11 cm lang, diep ingesneden met smalle, recht afstaande slippen, frisgroen. Van onderen glanzend, met lichtbruine okselbaardjes. De herfstkleur is effen diep roodbruin. Eikels bevinden zich in zeer ondiepe napjes.

Vlietpark

Wintereik *Quercus petraea*

De wetenschappelijke naam betekent: ‘van de rotsen, de Eik van de heuvels, in tegenstelling tot de Eik uit het dal of de vlakte.
Herkomst: Midden- en West-Europa.
Vorm: mooier en sneller groeiend dan de Zomereik. Met een langere takvrije stam en rechtere takken waaraan het blad meer gelijkmatig is verdeeld. Kan hoger worden dan de Zomereik, tot 42 meter.
Kenmerken: de eikels zijn ongesteeld, het blad heeft een flinke, gele steel. Bladeren zijn regelmatig gelobd met korte, ronde lobben en een

breed wigvormige voet. Aan de onderzijde aanvankelijk op de grotere nerven behaard.
Bijzonder: komt in tegenstelling tot de Zomereik, vaker voor in parken en tuinen dan in bossen. Hout ook zachter dan de Zomereik en daardoor minder duurzaam.

Vlietpark

Wintereik ‘Mespilifolia’

Quercus petraea ‘Mespilifolia’
Herkomst: zoals als de Wintereik.
Vorm: kroon is donker en dicht, onregelmatig, kan 25 tot 30 en onder goede omstandigheden ruim 40 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is lang en smal, zwak gegolfd, zelden duidelijk gelobd.
Bijzonder: mistelbladige Wintereik komt vrij zelden voor.

Vlietpark

Wilgbladige Eik *Quercus phellos*

Herkomst: oostelijk deel van de Verenigde Staten.
Vorm: koepelvormig, soms ook schraal met een paar grote, steile hoofdtakken. Kan tot 26 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is niet gelobd, loopt laat uit (eerst geel). Ongetand, zeer smal (10 bij 2 cm), aan de bovenzijde dof geelgroen en aan de onderzijde snel kaal. Zeer kleine eikels (1 cm).
Bijzonder: niet goed bestand tegen harde winters.

Vlietpark

Pontische Eik *Quercus pontica*

Herkomst: Armenië.
Vorm: kleine boom of grote struik, kan maximaal 12 tot 15 meter hoog worden.
Kenmerken: elliptisch blad, kastanjeachtig 7 tot 15 cm, middelgroen van kleur. Mooie herfstkleur. Draagt vruchten, de bloemen zijn geel.

Vlietpark

Behaarde Eik

Quercus pubescens

Herkomst: Zuid-Europa en West-Azië.

Vorm: komt veelal voor als kleine, struikvormige boom. Kan soms ook snel uitgroeien tot een grote, ruige boom. Kan 5 tot 24 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is lang gesteeld, behaard, en onregelmatig gelobd met nauwe insnijdingen. Aan de bovenzijde eerst donzig en later verkalend, aan de onderzijde blijvend wollig. De napjes zijn bijna ongesteeld, meet grijze donzige schubben.

Bijzonder: lijkt veel op de Zomereik. Pubescens betekent ‘met korte, zachte haartjes’.

Vlietpark

Bergeik *Quercus pyrenaica*

Herkomst: West-Frankrijk, Iberisch Schiereiland, Marokko.

Vorm: een slanke en onregelmatige boom, vaak in de vorm van geënte klonen met sterk hangende buitenste loten. Van alle Eiken loopt de Bergeik het laatst uit, waardoor hij de gehele zomer grijs blijft.

Kenmerken: het blad is diep en onregelmatig ingesneden met afgeronde slippen, dun 8 tot 20 cm lang, aan weerszijden bedekt met zacht, reflecterend dons. Aan de bovenzijde verkalend, op het laatst glanzend. De steel is sterk donzig. Draagt mannelijke katjes die goudgeel zijn.

Bijzonder: komt zelden voor.

Quercus robur / **Zomereik**

De Zomereik is een zeer lang levende Europese boom. Hij levert hardhout en is in die zin al eeuwenlang belangrijk voor de mens. Hij komt in een groot deel van Europa en de Lage Landen voor. De Zomereik is de Eik met het grootste verspreidingsgebied in Europa. Van Ierland tot Noord-Turkije in het oosten. Slechts op een aantal plekken komt hij niet voor, zoals in Sicilië, het zuiden van Griekenland en het noorden van Scandinavië en het noorden van Rusland. In Nederland vinden we de Zomereik vooral op de zandgronden in het zuiden en oosten, zoals de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Het zijn vooral de oude cultuurlandschappen op de zandgronden, kleine bosjes, houtwallen, landgoedbossen en brinken waar de Zomereik staat. De Zomereik is daar al eeuwenlang de dominante boomsoort. De boom gedijt het best op voedselrijke, diepe leem- en kleibodems en heeft veel licht nodig. Op normale groeiplaatsen wordt de boom snel verdrongen door de Beuk die veel beter gedijt in de schaduw. In zijn groeivorm is de boom zeer variabel. Als de boom vrij staat, vormt de Zomereik al snel een brede, losse kroon van zware en vaak grillige kronkelende taken. Vrijstaande Zomereiken kunnen 35 meter hoog worden. De dikste Eik van Nederland bevindt zich op het landgoed Verwolde in Laren (Gelderland) met een stamomtrek van meer dan 7 meter en een hoogte van 25 meter.

Ko van Dijkplein,
Wim Kanplein,
Wim Sonneveldplein,
Vlietpark

Zomereik *Quercus robur*

Herkomst: Europa, uitgezonderd Midden- en Zuid-Spanje en Noord-Scandinavië.

Vorm: heeft een brede kroon met zware, uitstaande, gedraaide takken en klonterig loof, kan 25 tot 30 meter hoog worden, in sommige gevallen ook uitgroeien tot 40 meter.

Kenmerken: het groene blad (5 tot 14 cm) is omgekeerd eirond, onregelmatig stomp gelobd met diepe, nauwe insnijdingen. Het heeft twee lobjes (oortjes) aan de voet en een korte steel (4 tot 10 mm). Mannelijke katjes zijn geel, hangend en verschijnen gelijktijdig met het dan oranjekleurig blad. De boom bloeit van april tot in juni. De eikels zijn vaak gepaard, de napjes hebben een lange steel (5 tot 12 cm).

Bijzonder: draagt niet ieder jaar vruchten.

Vlietpark

Zomereik ‘Concordia’ *Quercus robur ‘Concordia’*

Herkomst: Europa tot aan de Kaukasus. Is in het laag- en heuvelland veelal dominant. Maar niet op drassige, zeer kalkrijke of schrale bodems.

Vorm: heeft een brede kroon, met zware uitstaande, gedraaide takken. Kan tot 38 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is onregelmatig stomp gelobd, met diepe nauwe insnijdingen. De mannelijke katjes zijn geel, hangend, tegelijk met de bladeren verschijnend. De eikels zijn vaak gepaard, de napjes hebben een lange steel (5 tot 12 cm).
Bijzonder: het blad van de Concordia is in het voorjaar geel en later groen. Zeer zeldzaam.

Baroniehof

Zomereik ‘Cupressoides’

Quercus robur ‘Cupressoides’

Herkomst: Europa, oostwaarts tot aan de Kaukasus.

Vorm: brede, zuilvormige boom. Kan 35 meter hoog worden.
Kenmerken: in de herfst verkleuren de bladeren roestbruin.
Bijzonder: de Quercus robur kan heel oud worden, soms wel meer dan 300 jaar.

Bratislavahof

Zomereik ‘Fastigiata’ *Quercus robur ‘Fastigiata’*

Herkomst: Duitsland.

Vorm: zuilvorm, tot smal kegelvormig, kan tot 30 meter hoog worden.
Kenmerken: het groene blad is gelobd en omgekeerd eirond. De katjes zijn geelgroen en bloeien in mei. Eikel is eivormig tot ovaal.

Baroniepad, Vlietpark

Zomereik ‘Fastigiata Koster’ *Quercus robur ‘Fastigiata Koster’*

Herkomst: Nederland.

Vorm: zuilvormige Zomereik, rank. Ranke boom, takken grof en stug opgaand. Kan maximaal 15 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is onregelmatig veerlobbig, groter dan van de soort, loopt soms bruinrood uit, draagt groenbruine opvallende katjes.

Baroniepad, Vlietpark

Zomereik ‘Pendula’

Quercus robur ‘Pendula’

Herkomst: Engeland.

Vorm: kleine tot middelgrote boom met hangende takken, maximale hoogte 15 meter, met een breed treurende kroon, waaraan hij zijn Engelse bijnaam ‘Weeping Oak’ (Wenende Eik) dankt.
Kenmerken: omgekeerd eironde bladeren, gelobd, groen. Groenge-le katjes, 2 tot 4 cm lang, die in mei verschijnen. Eivormige eikels, 1,5 tot 2,5 cm, bijeengroeiend in groepjes van 2 tot 6.

Vlietpark

Amerikaanse Eik *Quercus rubra*

Herkomst: oostelijk Noord-Amerika. Komt ook voor in de warmere streken van Europa.

Vorm: breed met krachtige, dikke en schone takken. Kan 32 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is groot (tot 20 cm lang), gelobd, dieper ingesne-den. Elke lob heeft twee of meer genaalde tanden. Aan de bovenzijde zelden glanzend, met heel kleine, geelachtige okselbaardjes, aan de onderzijde altijd dof lichtgroen. Loof loopt laat uit, is een week lichtgeel. De herfstkleur is vaak warm bruin, soms oranjebruin of zelfs dieprood (=rubra). De eikels zijn zeer klein (2 cm) en zijn pas na 2 jaar rijp.
Bijzonder: wordt vaak als laanboom aangeplant.

Baroniepad

Amerikaanse Eik ‘Aurea’ *Quercus rubra ‘Aurea’*

Herkomst: oostelijk Noord-Amerika.
Vorm: kleine boom, hoogte bedraagt na 10 jaar maximaal 5 meter.
Kenmerken: bladkleur is geel, wordt in de herfst oranje.
Bijzonder: zeer zeldzaam. Houdt maandenlang stralend goudgeel loof.

Vlietpark

Kurkeik *Quercus suber*

Herkomst: Zuid-Europa, Van Portugal tot aan Kroatië. Komt ook voor in Marokko. Veel aangeplant in het zuidwesten van Engeland, komt in Nederland zelden voor.
Vorm: langzaam groeiende, nogal lompe boom. Een lage, donkere of dofgroene koepel op zware gedraaide takken. Kan 23 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad blijft groen, met kleine stekelige lobben. Aan de bovenzijde zeer donkergroen, dof, en aan de onderzijde bedekt met lichtgrijs vilt.
Bijzonder: wordt in mediterrane landen om de 7 tot 10 jaar gepeld, vanwege het onderliggende kurkcambium. De stam is na het schillen donkerrood, de binnenste lagen en het cambium blijven onbeschadigd. Door de uitvinding van plastic flesdoppen dreigt het oude kurkenlandschap te verdwijnen.

Baroniepad, Berndpad, Boekarestpak, Vlietpark

Wintergroene Eik ‘Pseudoturneri’

Quercus turneri ‘Pseudoturneri’
Herkomst: kruising tussen Quercus ilex en Quercus robur. Komt oorspronkelijk uit Oostenrijk.
Vorm: kleine boom of struik. Kan 4 tot 6 meter hoog en breed worden. Groeit heel langzaam.
Kenmerken: het blad is leerachtig, 5 tot 10 cm lang, heeft nerven aan de onderzijde en is licht behaard. Blad is aan de top gelobd of zwak gegolfd.
Bijzonder: draagt de gehele winter blad.

Vlietpark

Blikeik ‘Albertsii’ *Quercus velutina ‘Albertsii’*

Herkomst: oostelijk deel van de Verenigde Staten.
Vorm: hoge boom met goed doorgaande stam. Kan maximaal 30 meter hoog worden.
Kenmerken: 12 mm grote, grijsbehaarde knoppen, lang eivormig blad, eivormig tot omgekeerd eirond, diep gelobd, donkergroen. De lobben zijn getand. Het stugge, zeer grote blad (30 tot 35 cm lang, 20 tot 25 cm breed) zit aan een lange bladsteel. In de wind veroorzaakt het een blikkerig geluid, vandaar de naam Blikeik. De eivormige eikels staan alleen of in paren en worden voor de helft omsloten door het napje, dat is bezet met dunne aanliggende schubben.
Bijzonder: opvallend oranjegele binnenschors.

Baroniepad

Blikeik ‘Magnifica’ *Quercus velutina ‘Magnifica’*

Herkomst: oostelijk deel van de Verenigde Staten.
Vorm: hoge boom met goed doorgaande stam. Kan maximaal 30 meter hoog worden.
Kenmerken: evenals de ‘Albertsii’ met opvallende 12 mm grote, grijs behaarde knoppen. Het blad is omgekeerd eirond met enkele lobben tot vrijwel gaafrandig. Het jonge blad is grijs viltig, het oudere blad donkergroen en kaal, aan de onderzijde lichtgroen met beharing aan de nerven. Vergeleken bij de ‘Albertsii’ blijft het blad beduidend kleiner (17 tot 25 cm lang en 12 tot 20 cm breed). De eivormige eikels staan alleen of in paren en worden voor de helft omsloten door het napje dat is bezet met dunne aanliggende schubben.

Robinia

Robinia pseudoacacia

Hij lijkt op de Acacia, met zijn samengestelde bladeren, maar is een heel andere boom. De Robinia komt uit Noord-Amerika en is genoemd naar vader en zoon Jean en Vespasien Robin, lijfartsen van koning Hendrik IV en koningin Maria de Medici van Frankrijk, die de boom in 1601 plantten in de Jardin des Plantes in Parijs. Jean Robin voerde het beheer over deze plantentuin, die hij uit liefhebberij had gesticht.
Het zaad voor de boom kreeg Jean Robin toegezonden uit Noord-Amerika.

Vruchtbare vlinder voor schrale gronden

Omdat hij dacht dat hij met een Acacia-soort te maken had, noemde hij de boom ‘Acacia Robinia’. De botanicus Linnaeus, wiens werk Species Plantarum het uitgangspunt vormt van de moderne botanische naamgeving, zag dat de boom geen echte Acacia was, maar een eigen soort. Hij gaf de boom de naam ‘Robinia pseudo Acacia’.
De Robinia in de Jardin des Plantes was niet de eerste Robinia in Europa. Dat was het exemplaar dat nu nog bij kasteel Doorwerth (Gelderland) valt te bewonderen. Volgens sommige bronnen zou deze boom zijn geplant op 23 januari 1579, ter gelegenheid van de totstandkoming van de Unie van Utrecht, andere bronnen gaan ervan uit dat de boom in Doorwerth werd geplant bij de Vrede van Nijmegen in 1678.

Ideale stadsboom

Het hout van de Robinia is zeer duurzaam. Het kan jaren mee, en is bestand tegen alle weersgesteldheden. Deze eigenschappen maken het uitermate geschikt om in wijngaarden te dienen als ondersteuning voor wijnranken. Het stevige hout wordt ook gebruikt voor wielspaken, laddersporten, kamwielen en tuinmeubels. Thee van robiniabloesems helpt tegen verstopping. Zijn fraaie verschijning, met de in het oog springende bloemen, maakt de Robinia tot ideale stadsboom, vooral ook omdat hij heel goed tegen vervuiling is bestand.

De Robinia (Robinia) behoort tot de Leguminosa (Vlinderbloemigen). Deze familie omvat zeventienduizend kruiden, struiken en bomen. Vanwege zijn gelijkenis met de in de tropen voorkomende Acacia, wordt hij de Robinia Acacia of Valse Acacia genoemd. Veel Vlinderbloemigen hebben wortelknolletjes met bacteriën die stikstof uit de lucht binden. Hierdoor kunnen zij op schrale zandgronden leven. Een Robinia is dan ook zeer geschikt als eerste beplanting van onvruchtbare grond. Maar let op: alle delen van de Robinia pseudacacia zijn giftig. Kenmerken van de Vlinderbloemigen zijn: geveerde bladeren met elegant gaafrandige blaadjes, knoppen die meestal zijn verborgen in de voet van de bladstelen en zaden die in peulen zitten.

Robinia pseudoacacia | Robinia

Ipenrodeplantsoen

Robinia ‘Bessoniana’

Robinia pseudoacacia ‘Bessoniana’

Herkomst: Frankrijk.

Vorm: heeft een mooie, rechte stam met een ronde kroon op zware, gedraaide hoofdtakken. Kan tot 20 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is geveerd en gaafrandig, frisgroen/blauwgroen van kleur. De bloemen hangen in compacte trossen aan de boom, maar de boom bloeit zelden.

Bijzonder: de boom wordt snel kaal. De takken zijn zo goed als doornloos.

Tallinnhof

Robinia ‘Frisia’

Robinia pseudoacacia ‘Frisia’

Herkomst: Nederland.

Vorm: heeft een slanke kroon en kan 18 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is oneven geveerd (20 tot 30 cm). In de zomer lichtgeel en in de herfst meer goudkleurig. Draagt crèmewitte trossen bloemen. De vrucht, een peul, is roodbruin en wordt 5 tot 10 cm groot. Boom bloeit echter hoogstzelden.

Robinia ‘Frisia’

Lisdoddestraat

Robinia ‘Pyramidalis’

Robinia pseudoacacia ‘Pyramidalis’

Herkomst: Frankrijk.

Vorm: een zeer slanke groeivorm, kan 15 meter hoog worden en 3 tot 5 meter breed.

Kenmerken: het blad verschijnt pas laat in het voorjaar, maar blijft zeer lang aan de boom hangen. Vormt zelden bloemen.

Bijzonder: twijgen dragen minder doornen, in sommige gevallen is de boom zelfs doornloos.

Soorten en ondersoorten van de **Robinia pseudoacacia**

Brasiliastraat, Chicagostraat

Robinia 'Sandraudiga' *Robinia pseudoacacia 'Sandraudiga'*

Herkomst: Nederland.

Vorm: boom met sterk groeiende, breed opgaande, zeer open, ovale tot piramidale kroon, maximale hoogte 15 meter.

Kenmerken: het blad is groot (20 tot 30 cm), oneven geveerd, met 3 tot 7 groene deelblaadjes. Weinig bloemen, in hangende trossen. Oudere bomen dragen in juni zachte, roomkleurige tot lichtroze bloemen, ca. 2 cm. De vruchten zijn zeldzame roodbruine 5 tot 10 cm lange peulen, die lang aanblijven.

Bogotastraat, Orlandostraat

Robinia 'Unifoliola' *Robinia pseudoacacia 'Unifoliola'*

Herkomst: Nederland.

Vorm: piramidale kroon, rechte stam, kan 18 tot 20 meter hoog worden.

Kenmerken: de bladeren zijn deels groot en ongedeeld en deels drietallig. Bloeit wit.

Bijzonder: enkelbladig.

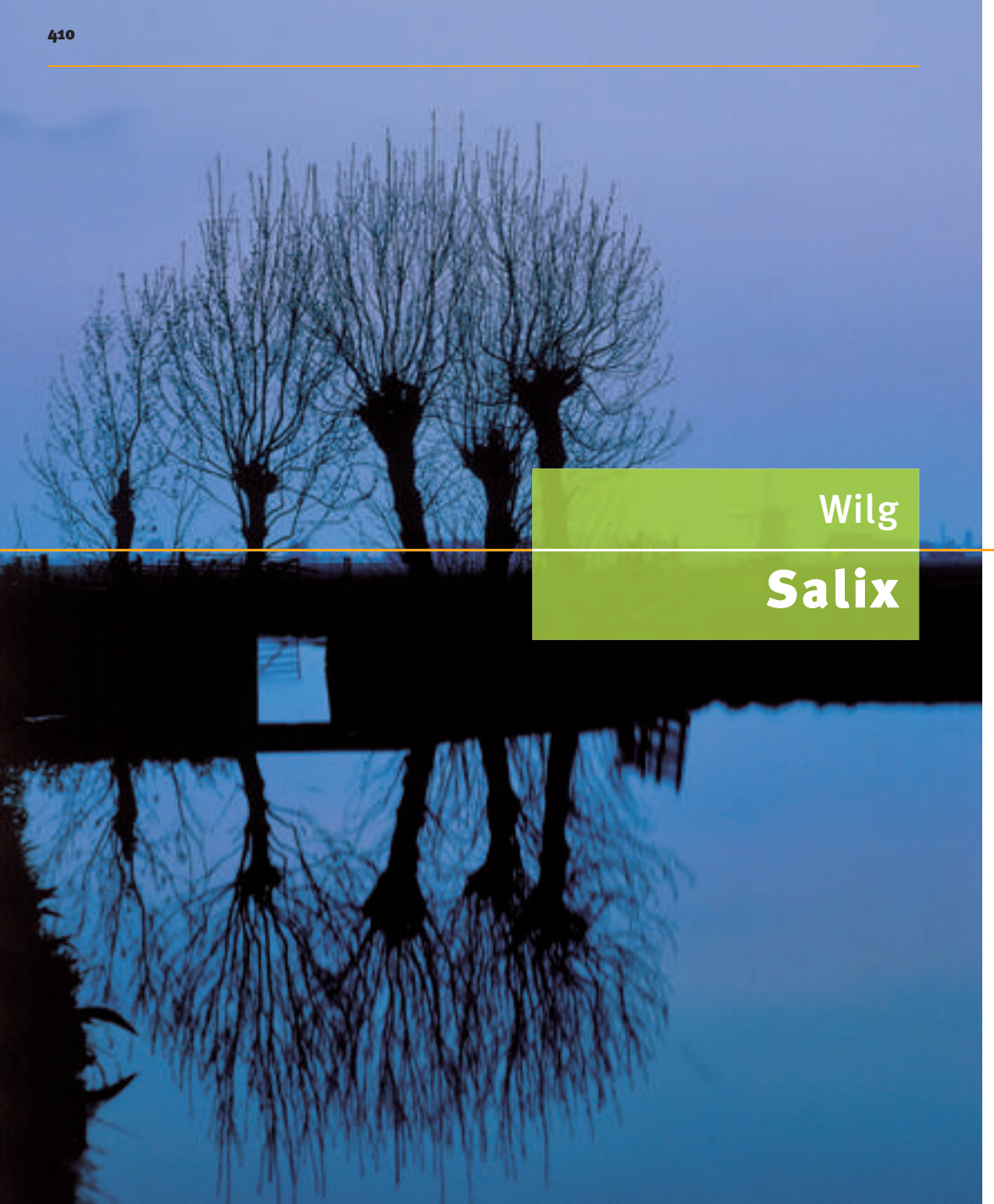

Wilg

Salix

‘All around my hat, I will wear the green willow’, zingt Maddy Pryor van de Britse folkrockband Steeleye Span, in de rol van een vrouw die door haar lief in de steek was gelaten. ‘Rondom heel mijn hoed zal ik de groene Wilg dragen’. Het begrip ‘De groene Wilg dragen’ staat in Engeland voor ongelukkige, bedrogen liefde. Ook Shakespeares Desdemona zong over ‘the green willow’.

Majestueuze waterboom

Het is slechts één van de vele betekenissen, toegedicht aan de majestueuze Wilg, met zijn gloedvol getinte blad. Zijn weelderige groei maakt de boom vooral tot vruchtbaarheidssymbool.

De Wilg is de eerste die na een lange winter wakker wordt en zijn groene lentekleedje aantrekt. Steek een paar takken in de voorjaarsgrond, en de kans is groot dat je een nieuw bos hebt aangeplant, zo wil een oude volkswijsheid. Griekse priesters van Aesculapius legden wilgentakken in het bed van ongewild kinderloze vrouwen, om daarmee de mystieke slangen uit de onderwereld tevoorschijn te lokken, die de vrouwen vruchtbaar moesten maken.
De Wilg is ook een waterboom, omdat zij steevast is te vinden langs de waterkant en op drassige weilanden. Als waterboom is zij in de Griekse mythologie verbonden met muziek. Orpheus ontving zijn harp uit een Wilg in de groeve van Persephone.
Roemeense zigeuners vieren op 23 april het feest van Green George, die de vruchtbaarheid van het land waarborgt. Een jonge Wilg wordt dan gekapt en opgetuigd met kleurige linten. Zwangere vrouwen leggen voorwerpen aan de voet van de stam. Wanneer een blad op een van de voorwerpen valt, wordt de eigenares tijdens de bevalling bijgestaan door de watergodin.
De Wilg is de boom van betovering, van het ontwaken van sluimerende gaven. Kersverse ouders voegden in vroeger tijden wilgenbladeren toe aan het eerste badwater van hun kindje, om het voor het verdere leven tegen ziektes te beschermen.
Zweedse boerinnen plukten op 1 mei wilgentakken, die zij aan de staldeur ophingen om hun vee te beschermen.
Om iemand verliefd op je te laten worden, draag je tijdens een ontmoeting met je beminde, een wilgenblad. En wie op oudejaarsavond zijn schoen in een Wilg gooit, trouwt binnen een jaar, op voorwaarde dat de schoen blijft hangen.

Genezende toverboom

Vanwege zijn snelle groei en zijn diepe sterke wortels plant men hem vaak aan de oevers van rivieren, om erosie tegen te gaan.
De jonge wilgentakken worden sinds eeuwen gebruikt voor hek- en vlechtwerk, manden en kisten. In combinatie met leem werden wilgentakken gebruikt bij de bouw van vakwerkhuizen, zoals die in de Voerstreek nog zijn te vinden. Eskimo's gebruikten wilgenhout voor hun kajaks. Tot op heden gebruikt men het hout nog steeds voor cricketbats. Wilgentenen worden langs metalen constructies gevlochten als geluidsschermen bij snelwegen.
De Wilg kent een lange geschiedenis als pijnstiller. Holbewoners dronken wilgenbastthee als middel tegen vele kwalen. In vervlogen eeuwen spoedden koortslijders zich naar de Wilg en legden drie knopen in een twijg, onder het uitspreken van 'Goe morgen, olde, Ic geef oe de kolde (koorts), goe morgen, olde.'
Daarna zou de koorts verdwijnen. Bij kiespijn lichtte men een stukje schors op, spuugde eronder, maakte de bast weer dicht en de pijn zou verdwijnen. Behalve als de boom werd geveld. Dan keerde de pijn bij de oorspronkelijke lijder terug.
In 1828 ontdekte men in de wilgenbast salicine, de grondstof van salicylzuur, de werkzame stof in aspirine. Tegenwoordig worden aspirientjes synthetisch vervaardigd, maar nog steeds maakt men uit de Wilg een natuurlijk medicijn voor chronische pijnlijders.

De Salix (Wilg) is afkomstig uit de Salicaceae (Wilgenfamilie), waartoe ook de Populier behoort. Van de Wilg bestaan meer dan vierhonderd soorten, inclusief de cultivars, waarvan er in Nederland en België twaalf voorkomen. Het is een van de meest voorkomende boomsoorten in de Lage Landen. De Wilg bloeit al in het vroege voorjaar, rond maart/april. In Nederland vinden we de Wilg voornamelijk langs sloten, in ooibossen (een bostype dat bestand is tegen overstromingen), in grienden en op de grens van land en water. De boom houdt van een vochtige bodem en groeit zeer snel. De wortels van de Wilg maken de grond luchtig, terwijl de humusvorming van het blad en de takafval ervoor zorgen dat de grond geschikt wordt voor soorten als de Es en de Eik (volgers). De Knotwilg, ontstaan door veel te snoeien, is karakteristiek voor het Nederlandse landschap. Voor het knotten zijn de Schiet- en Kraakwilg het meest geschikt, omdat de oudere takken van deze bomen gemakkelijk breken. Andere kenmerken van de Wilg zijn: lang, smal grijsgroen blad. Nog voor het blad zich vormt, zijn de takken al bezet met zilverwitte, mannelijke katjes. Oudere Wilgen hebben een diep gegroefde bast. Net als Elzen gedijen Wilgen goed op de vochtige gronden van Wateringse Veld. En ook voor de Wilgen geldt: er is een ruime keuze uit de vele soorten en variëteiten.

Salix | Wilg

Gewone Wilg *Salix alba*

Herkomst: Europa, West-Azië en Noord-Afrika. Komt veel voor aan waterkanten en herkenbaar aan de zilverige bladeren.

Vorm: een grote, fraai gevormde boom met een stevige stam. Takken uitgespreid. Kan hoog worden (18 tot 30 meter) maar wordt vaak kort gehouden.

Kenmerken: verspreide bladeren, met een korte steel, gezaagd en hebben een spitse top. Ze zijn zilverkleurig behaard. De mannelijke katjes zijn geel van kleur en de vrouwelijke groen, komen in het voorjaar aan aparte bomen. De vrouwelijke vormen donzige zaden die door de wind worden verspreid.

Bijzonder: inmiddels is de knotwilg steeds meer uit het Nederlandse waterlandschap verdwenen, dit terwijl de wortels van de boom de oevers juist versterken en erosie tegengaan.

Rijner Wateringkade

Gewone Wilg ‘Barlo’ *Salix alba ‘Barlo’*

Herkomst: Europa, West- en Noord-Azië, Noord-Afrika.

Vorm: heeft een ovale kroon, kan 20 tot 25 meter hoog worden, soms zelfs hoger (30 meter). Kenmerken: de dunne twijgen zijn grijsgroen van kleur, de schors is diep gegroefd en geelbruin tot grijs van kleur. Het blad is lancetvormig, donkergroen, aan onderzijde blauwgroen. Beide zijden zijn behaard met kleine zilverkleurige haren. Zowel mannelijke als vrouwelijke katjes geel van kleur, circa 5 cm lang, bloeit in april. Katjes verschijnen gelijktijdig met bladeren.

Bijzonder: de Salix alba wordt veelal gebruikt als knotwilg en blijft dan lager.

Rijner Wateringkade

Gewone Wilg ‘Bredevoort’ *Salix alba ‘Bredevoort’*

Herkomst: Nederland.

Vorm: smal, piramidale kroonvorm, kan tot 25 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is donkergroen en lancetvormig, met een blauwgroene onderzijde. Aan beide zijden zilverachtig behaard. Draagt gele katjes die gelijktijdig met het blad verschijnen.

Rijner Wateringkade

Gewone Wilg ‘Chermensina’ *Salix alba ‘Chermesina’*

Herkomst: Duitsland.

Vorm: middelgrote boom van 10 tot 15 meter hoog.

Kenmerken: blad is lancetvormig, donkergroen en zilverachtig behaard.

Rijner Wateringkade

Gewone Wilg ‘Crispa’ *Salix alba ‘Crispa’*

Herkomst: Nederland.

Vorm: zoals de Alba babylonica ‘Crispa’.

Kenmerken: zoals de Alba babylonica ‘Crispa’.

Rijner Wateringkade

Gewone Wilg ‘Het Goor’

Salix alba ‘Het Goor’

Herkomst: Nederland.

Vorm: boom heeft een brede kroon en kan uitgroeien tot 25 meter.

Kenmerken: het blad is lancetvormig (7 tot 9 cm), donkergroen en zilverachtig behaard. Met het blad verschijnen ook de gele mannelijke katjes.

Gewone wilg ‘Het Goor’

Rijner Wateringkade

Gewone Wilg 'Lichtenvoorde' *Salix alba 'Lichtenvoorde'*
Herkomst: Nederland.
Vorm: smal eivormig tot cilindervormige kroon, kan uitgroeien tot 25 meter.
Kenmerken: het blad is donkergroen en lancetvormig, zilverachtig behaard. Tezamen met het blad verschijnen de gele katjes.
Bijzonder: wordt ook als knotwilg toegepast. Blijft dan aanzienlijk lager.

Rijner Wateringkade

Gewone Wilg 'Liempde' *Salix alba 'Liempde'*
Herkomst: Nederland.
Vorm: vrij smalle piramidale kroonvorm, kan 20 tot 25 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is lancetvormig, donkergroen van kleur en zilverachtig behaard. Met het blad verschijnen ook de gele katjes.
Bijzonder: een van de meest aangeplante schietwilgen in Nederland.

Rijner Wateringkade

Gewone Wilg 'Lievelde' *Salix alba 'Lievelde'*
Herkomst: Nederland.
Vorm: heeft een piramidale kroon, die later door de langere onderste takken breed piramidaal wordt. Is een snel groeiende boom, kan 5 meter hoog worden. Kenmerken: het blad is donkergroen en lancetvormig, zilverachtig behaard. Gelijk met het blad verschijnen de gele katjes.

Rijner Wateringkade

Gewone Wilg 'Rockanje' *Salix alba 'Rockanje'*
Herkomst: Nederland.
Vorm: heeft een breed ovale kroon, de stam is vaak bochtig. Kan 25 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is donkergroen, lancetvormig, zilverachtig behaard. Samen met het blad verschijnen de gele katjes.

Rijner Wateringkade

Gewone Wilg 'Sericea'
Salix alba 'Sericea'
Herkomst: Duitsland.
Vorm: boom heeft een ronde kroon, kan uitgroeien tot een hoogte van 12 meter.

Gewone Wilg 'Sericea'

Rijner Wateringkade

Londensingel, Rijner Wateringkade, Waterkersvijver

Kenmerken: het blad is lancetvormig, aan beide zijden zilverwit en viltig behaard. Deze beharing behoudt het blad de gehele zomer, waardoor het van een afstand lijkt alsof de boom een zilvergrijze kleur heeft. Mannelijke en vrouwelijke katjes, circa 5 cm lang, bloeitijd april.

Gewone Wilg 'Tinaarlo' *Salix alba 'Tinaarlo'*
Herkomst: Zwitserland.
Vorm: opgaande boom met een grillig groeiende stam, kan tot 20 meter hoog worden.
Kenmerken: het donkergroene blad is lancetvormig, zwakglanzend aan de bovenzijde en aan de onderzijde blauwgroen. Beide zijden licht zilverachtig behaard. Samen met het blad verschijnen de gele katjes.
Bijzonder: groeit minder krachtig dan de andere cultivars van de Salix alba.

Schietwilg vitellina
Salix alba subsp. vitellina
Herkomst: Zwitserland.
Vorm: heeft een ovale kroon, wordt 15 tot 18 meter hoog.
Kenmerken: kale twijgen, geel in de winter. Lichtgroen, lancetvormig blad, zwakglanzend aan de bovenzijde.
Aan de onderzijde blauwgroen. Aan beide zijden licht zilverachtig ehaard. Samen met het blad verschijnen de gele katjes.

Soorten en ondersoorten van de **Salix**

Oostergosingel

Chinese Treurwilg *Salix babylonica*

Herkomst: China.

Vorm: breed hangende kroon, kan 12 tot 15 meter hoog worden.
Kenmerken: lichtgroen lancetvormig blad, behaard met een lengte van 7 tot 15 centimeter. Draagt lichtgele katjes, mannelijke en vrouwelijke maximaal 5 cm die in april - mei verschijnen.

Rijner Wateringkade

Chinese Treurwilg ‘Crispa’

Salix babylonica ‘Crispa’

Herkomst: België.

Vorm: boom met sterk overhangende twijgen.
Hoogte na 10 jaar 5 meter.
Kenmerken: blad spiraal-ringvormig opgerold.

Rijner Wateringkade

Waterwilg *Salix caprea*

Herkomst: Europa, Noordoost-Azië.

Vorm: open, gespreide kroon, lage boom of hoge struik, maximaal 10 meter hoog.
Kenmerken: het blad is breed ovaal tot lancetvormig, onregelmatig gezaagd tot gaafrandig, top is vaak scheef, aan de bovenzijde dofgroen van kleur en aan de onderkant blauwgroen. Bloeit in maart en april. De katjes komen voor de bladeren.

Waterwilg

Rijner Wateringkade

Draaiwilg *Salix ‘Erythroflexuosa’*

Herkomst: Argentinië.

Vorm: kleine, zuilvormige boom of struik, met oranjegele, breed overhangende, twijgen. Verwrongen, gedraaide takken nemen een fonteinachtige vorm aan.
Na 10 jaar 5 meter hoog.
Kenmerken: het blad is gedraaid. Bloeit in april met geelgroene bloemen.
Bijzonder: ook wel kronkelwilg genoemd.

Wilg

Rijner Wateringkade

Kleine Wilg ‘Flame’ *Salix ‘Flame’*

Herkomst: westelijk Noord-Amerika.
Vorm: struik. Kan 4 meter hoog worden.
Kenmerken: roodachtige twijgen en zeer smalle bladeren, die goudgeel kleuren in de herfst.

Rijner Wateringkade

Kraakwilg *Salix fragilis*

Herkomst: Europa, in het oosten tot Siberië en voormalig Perzië.
Vorm: een forse boom met een open kroon, hoogte tot 25 meter.
Kenmerken: lange bladeren (tot 15 cm), lancetvormig, glanzende donkergroene bovenzijde, van zijdeachtigdonzig naar kaal, van onderen blauwgroen. Mannelijke en vrouwelijke katjes lijken op elkaar, ovaalvormig met een spits puntje. Ze worden 4 tot 6 centimeter lang, met korte behaarde steeltjes, groeien aan aparte bomen en verschijnen gelijktijdig met de bladeren. Bloeit in april en mei.
Bijzonder: komt zowel wild, aangeplant als verwilderd voor op vochtige gronden. De twijgen breken snel af, vandaar de naam kraakwilg. Als de twijgen in de natte modder wortelen, ontstaan weer nieuwe bomen. Vooral langs een rivier schieten afgebroken takken snel wortel en vormen nieuwe planten op de plaats waar de rivier ze weer aanspoelt.

Rijner Wateringkade

Laurierwilg

Salix pentandra
Herkomst: Europa (in Nederland alleen in de provincie Drenthe), Turkije, Kaukasus, Siberië, Oost-Azië.
Vorm: dicht koepelvormig, zowel struik als boom, kan tot 20 meter uitgroeien.
Kenmerken: het blad is stevig (5 tot 12 cm), eirond, lancetvormig, fijngetand, van onderen lichtgroen, ’s winters afvallend. Katjes ontluiken tegen eind april of in mei.

Rijner Wateringkade

Rubens Wilg ‘Calva’

Salix x rubens ‘Calva’
Herkomst: Engeland.
Vorm: brede kroon, groeit tot 30 meter hoog.
Kenmerken: het blad is aan de onderzijde grijsblauw.
Katjes die in de lente snel uitbloeien en gaan pluizen.

Bostonsingel,
Ellertsveldlaan,
Havanasingel,
Laan van
Wateringse Veld,
Menno ter Braakstraat,
New Yorksingel,
Rijner Wateringkade

Treurwilg *Salix x sepulcralis ‘Chrysocoma’*

Herkomst: Berlijn.
Vorm: heeft een brede kruin van gedraaide takken, boom kan tot 24 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is bij het uitlopen zilvergrijs, aan de bovenzijde snel kaal. Van onderen blauwgrijs van kleur. Katjes ontluiken in april of mei.
Bijzonder: kenmerkend zijn de lange rechte loten, tot 6 meter lang, die als touwen neerhangen. Eerst groen van kleur, met de jaren grijsachtig goudkleurig.

Mammoetboom

Sequoiadendron giganteum

De boom is inheems in Californië, waar hij groeit op de westelijke hellingen van de Sierra Nevada. Voor de ijstijd kwam de boom algemeen voor op het noordelijk halfrond. In Europa werden fossiele resten van de Mammoetboom gevonden in bruinkoollagen.

Zwaarste boom ter wereld

De omvang van de boom maakte veel indruk op de eerste pioniers en goudzoekers, die de boom in het midden van 19e eeuw voor het eerst beschreven. De eerste met zekerheid vastgestelde waarneming gebeurde in 1852. Een jager, die een beer in het Sierra Nevada gebergte aan het achtervolgen was, trok de bossen in die nu gekend zijn als 'North Grove' in het Calaveras State Park. De jager, Augustus T. Dowd, wist niet wat hij zag en éénmaal in het nabijgelegen mijnkamp gekomen, wou niemand hem geloven, tot ze deze reuzen met hun eigen ogen zagen. De bossen werden onmiddellijk populair en kregen aandacht van het grote publiek. Wegen werden aangelegd naar deze bossen en vele houthakkers roken geld, veel geld. Dat bleek echter tegen te vallen: Het hout van de Mammoetboom is weliswaar duurzaam hout, maar te zacht om als constructiemateriaal gebruikt te worden.

In de jaren nadien werden nog vele andere, grotere mammoetboombossen ontdekt, hoewel het wel gezegd moet worden dat de bomen al eeuwen bekend waren bij de plaatselijke indianenstammen. Deze noemden de boom Wawona, een nabootsing van de roep van de gevlekte bosuil. Deze is in de Indiaanse religie de beschermgeest van grote bomen. De stammen langs de Tule rivier noemden de boom Toos-pung-ish of Hea-mi-withic. De oude Mammoetboom die Augustus T. Dowd als eerste zag, werd de 'Discovery Tree' genoemd. Nadat hij vele eeuwen vele stormen en bosbranden had doorstaan, werd hij een jaar na zijn ontdekking omgezaagd. Vijf man waren er 22 dagen mee bezig en na het tellen van de jaarringen bleek de boom 1300 jaar oud te zijn geweest. Het overgebleven restant van de stam werd gebruikt als dansvloer...

De grootste Mammoetboom is de General Sherman Tree, te vinden in het Sequoia Nationale Park in Californië. Deze boom is 83 meter hoog, met bij de bodem een omtrek van 31 meter en op borsthoogte 26 meter. De boom heeft duizenden jaren nodig om deze hoogte te bereiken. Het oudste exemplaar wordt op basis van jaarringenonderzoek geschat op 3200 jaar. De dikste Mammoetboom in Nederland, met een stamomtrek van 9 meter en 7,8 meter op 1,3 meter hoogte, is te vinden in het Gelderse Brummen. De mammoetboom heeft een zeer dikke bast en een hoge kruin, zodat bij een bosbrand het vuur de belangrijkste delen van de boom niet kan aantasten. Voor de voortplanting is het zelfs noodzakelijk dat de zaden deels verbrand worden. Het snel blussen en voorkomen van bosbranden schijnt er toe geleid te hebben dat er vrijwel geen nieuwe Sequoia's meer opgroeien.

Sequoiadendron giganteum | Mammoetboom

Liemersingel

Mammoetboom 'Glaucum'

Sequoiadendron giganteum 'Glaucum'

Herkomst: Verenigde Staten.

Vorm: als bij Sequoiadentron giganteum.

Kenmerken: de blauwgroene naalden van de 'Glaucum' zijn schubbig en scherp, met een lengte van 1 tot 1,2 cm. De bloeiwijze is eerst onopvallend, daarna ontstaan mooie sierlijke staande eivormige kegels, die in het begin groen zijn en later naar bruin verkleuren. Zij hangen af en zijn 5 tot 8 cm lang.

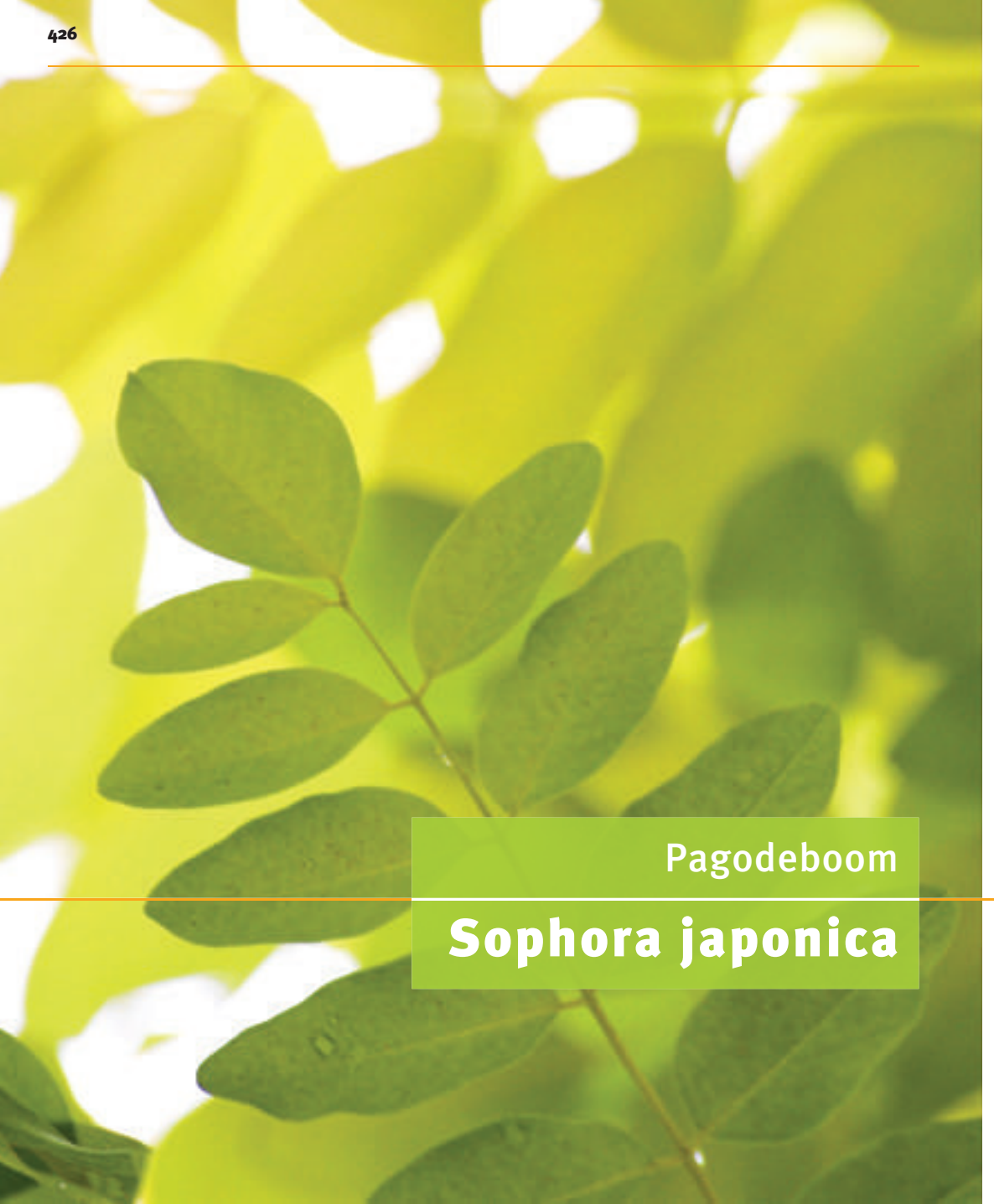

Pagodeboom

Sophora japonica

In China een boom van bijzondere betekenis: de Pagodeboom. De groene kleur in de mascottes bij de Olympische Spelen van 2008, in Beijing (het vroegere Peking), is ontleend aan zijn rijke gebladerte. Deze boom, de Saphora japonica, ook wel aangeduid als honingboom, rozenkransboom en geleerdenboom, is in China al bekend vanaf de Zhou-dynastie (ca. 1200-200 voor Chr.). Het is een typische boom voor Beijing. Chongzheng, de laatste keizer van de Ming-dynastie, verhing zich op 19 maart 1644 aan een Pagodeboom toen het leger van Li Zi Cheng zijn legers versloeg.

Heilige tempelboom

Deze legendarische boom is nog steeds te zien in het Jingshan-park, beter bekend als Coal Hill, vlak achter de Verboden Stad. Door de eeuwen heen is deze bewuste boom onderwerp van haat en verering geweest. In de Chinese symboliek staat de Pagodeboom voor de achtste maanmaand, een geluksmaand.
In China en Japan wordt de Pagodeboom in boeddhistische tempeltuinen en op begraafplaatsen als heilige boom vereerd.
In 1747 werd de boom in Europa ingevoerd. De botanist Bernhard de Jussieu plantte hem in dat jaar in de Parijse Jardin des Plantes, uit zaden die de Franse jezuïetenmissionaris d'Incarville hem uit China toestuurde.

Gele verf voor keizerlijke gewaden

De roomwitte en gelige bloemen van de Pagodeboom trekken met hun overvloedige nectar horden bijen aan. De boom dankt er zijn bijnaam, honingboom, aan. Ondanks deze veelbelovende benaming levert de honingboom in ons land weinig honing, in tegenstelling tot in zijn vaderland China. Volgens onderzoekers komt dit door het Nederlandse klimaat, waarin honingplanten vaak niet ten volle tot hun recht komen.
Van het blad van de Pagodeboom wordt in het Verre Oosten gele verf gemaakt. De Japanse keizerlijke gewaden zouden exclusief met deze kleur zijn geverfd.
De bladeren, bloemen en zaden van de boom worden in de homeopathie en de Chinese geneeskunst toegepast bij leverproblemen en als middel tegen vermoeide en rusteloze benen. Omdat de boom weinig eisen stelt en het stadsmilieu goed verdraagt, treffen wij hem in Nederland regelmatig aan in lanen en parken.

De Pagode behoort tot de familie van de Vlinderbloemigen (Fabaceae) en omvat vijftig soorten. Opvallend is dat de boom pas op hoge leeftijd bloeit en laat in het jaar: augustus. De takken en twijgen zijn opvallend groen en voorzien van veel licht gekleurde lenticellen. Bij breuk verspreiden ze een onaangename geur.

Sophora japonica | Pagodeboom

Treslonglaan

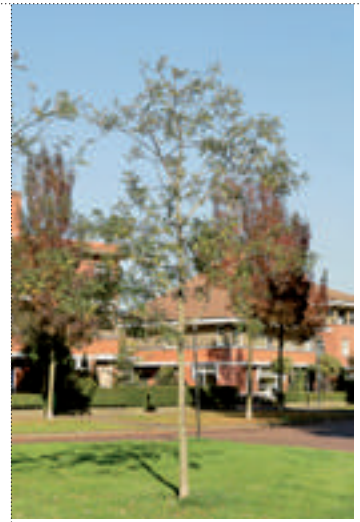

Pagodeboom

Sophora japonica

Herkomst: West-China, Korea.

Vorm: boom heeft een dichte, ronde kroon, kan 15 tot 20 meter hoog worden, soms tot 25 meter.

Kenmerken: het blad is geveerd (tot 25 cm) met gaafrandige, fijn toegespitste, 3 tot 6 cm lange blaadjes. Krijgt pas bloemen op zeer hoge leeftijd (50 jaar) die na warme zomers in de herfst verschijnen. Mooie opvallende, witte bloemen in grote, vertakte pluimen. Vormt in Nederland zelden vruchten.

Lijsterbesspirea

Sorbaria kirilowii

Geheim rendez-vous in het park? De Lijsterbesspirea (Sorbaria kirilowii) is de ideale plant om bij af te spreken. In grotere tuinen en parken wordt hij vaak geplant om inkijk weg te nemen. Ook vogels vinden de Lijsterbesspirea een prettige struik om zich in te verschuilen.

Sierlijke schuilstruik

De bloemen die de Lijsterbesspirea voortbrengt hebben een geneeskrachtige werking. In de Afrikaanse volksgeneeskunde worden zij, samen met mosterdolie, verwerkt tot een desinfecterende zalf, die op wonden wordt gesmeerd en helpt tegen huiduitslag bij baby's.

De bloemen van de Lijsterbesspirea spelen ook een rol in de bloesemtherapie. Op holistische internetsites worden zij geroemd als 'vreugdevol, licht, als je iets te vieren hebt'.

De Sorbaria kirilowii bestaat uit tien soorten in de familie van de Roosachtigen (Rosaceae).

Sorbaria kirilowii | Lijsterbesspirea

Friese Woudenlaan

Lijsterbesspirea *Sorbaria kirilowii*

Herkomst: Midden- en West-China.

Vorm: breed uitgroeiende, tot 6 meter hoge heester.

Kenmerken: het blad heeft een lengte tot 40 cm, met 13 tot 17 eirond-langwerpige tot lancetvormige, lang toegespitste, 4 tot 10 cm lange blaadjes. In juli en augustus brengt hij brede bloemen voort, verenigd in 40 cm lange, overhangende pluimen.

Bijzonder: waardevolle, weinig eisende zomerbloeier voor grote tuinen.

'Lijsterbes en scharlaken draad,
waarborg mij tegen tegenslag en kwaad,
bescherm mij goed van vroeg tot laat.'

Met dit rijmpje vroegen mensen de Lijsterbes in vroeger tijden om bescherming, waarbij zij in huis lijsterbestakjes aan rode draadjes ophingen.

Lijsterbes
Sorbus

De Lijsterbes (Sorbus) staat voor wijsheid, kracht en bescherming tegen het kwaad. Met zijn mooie rode vruchten was de Lijsterbes ooit de redding van 'Thor' (de Germaanse dondergod Donar). Toen Thor de rivier Vimur doorwaadde, begon het water toen hij in het midden was, snel te stijgen. Een lijsterbestak die hij te pakken kreeg, behoedde hem voor verdrinking.

Een gulle gever

Eeuwen na de Germanen, toen het christendom allang gemeengoed was, verwerkten scheepsbouwers in Noord-Europese landen minimaal één plank van lijsterbeshout in de scheepsromp, in het geloof dat Thor het schip tegen onheil zou beschermen. Volgens een IJslandse legende groeide een Lijsterbes op het lichaam van twee jonge, onschuldig ter dood veroordeelden.
Voor de Kelten was de Lijsterbes, gewijd aan de Keltisch-Gallische god Alisanus, de toverboom bij uitstek. Zij raadden het eten van lijsterbessen aan, omdat iedere honderdjarige die er drie van at, weer dertig jaar zou worden. Druïden gebruikten lijsterbesstokken bij hun rituelen. Een oude Ierse legende zegt dat de eerste vrouw uit een Lijsterbes ontsproot.

DE LIJSTERBES IS BLIJ MET DE VREUGDE VAN DE VOGELS EN WIL ALLEEN MAAR NIEUWE BLOEMEN EN VRUCHTEN MAKEN

Ook in latere eeuwen kenden boeren in Noord-Europa aan de Lijsterbes magische krachten toe. Jaarlijks, bij het intreden van het nieuwe voorjaar, in de nacht van 30 april op 1 mei, sloegen zij het jonge vee met een lijsterbestak om het vruchtbaar te maken, terwijl zij riepen: 'Rikke, rikke, rikke, melk in de strikke.' De tweede mei dekten zij de stallen met lijsterbestakken om het vee tegen toverij te beschermen.
Onder boeren gold het als onvergeeflijk nalatig om te vergeten de twijgen van de Lijsterbes in de nabijheid van de veestal te planten. Vee drijven en boterkarnen ging volgens hen ook een stuk beter met behulp van lijsterbesstokken. Varkens die naar een nieuwe stal verhuisden, kregen om hen tegen ziekten te beschermen, afkooksel van de Lijsterbes te eten.

Jam, wijn en likeur

Het voortreffelijke meubelhout dat de Lijsterbes levert, wordt gebruikt voor de vervaardiging van wagens, duimstokken, keukengerei en gymnastiektoestellen. Ook leent het zich heel goed voor houtsnijwerk.
De vruchten van de boom zijn bitter en moeten voor gebruik acht tot twaalf uur in verdunde azijn worden geweekt, en daarna afgegoten. Maar dan lenen ze zich ook perfect om in jam te verwerken, of geestrijke dranken van te brouwen, zoals wijn en likeur, mogelijk de oudste roesdranken van de Ierse Kelten.
De Franse schrijver Alphonse Karr (1801-1890) prees de Lijsterbes als gulle boom tegenover een weldoener die klaagde dat hij nooit eens dankbare mensen ontmoette. Karr wees de man op de Lijsterbes die in zijn tuin stond, zwaar beladen met vruchten, waaraan merels zich te goed deden: 'Denk je dat die merels lof zingen van de gulle Lijsterbes? Nee, ze bezingen de vruchten en nodigen andere vogels uit ervan te eten. De Lijsterbes is blij met de vreugde van de vogels en wil alleen maar nieuwe bloemen en vruchten maken. Zucht en mor dus niet en doe zoals de Lijsterbes.'

De inheemse Sorbus (Lijsterbes) komt in een groot deel van Nederland voor, uitgezonderd op kleigronden. De boom behoort tot de familie van de Roosachtigen (Rosaceae). Dit geslacht telt negentig bomen en struiken met pitvruchten. De Lijsterbes is goed herkenbaar aan het geveerde blad, dat tussen de 9 en 15 cm lang is. Tegelijk met het blad komt in april ook de bloem uit. De bloeiende bloementuilen, geelachtig tot wit van kleur, worden wel vergeleken met kleine appelbloesems. In de herfst draagt de Lijsterbes fel oranjerode bessen, die eigenlijk geen bessen zijn maar steenvruchten. Vogels (lijsters) eten deze bessen en poepen de pit met mest weer uit. Zo verspreidt de Lijsterbes zich succesvol. De boom heeft veel licht nodig.

Sorbus | Lijsterbes

Kennemerlandsingel

Meelbes 'Magnifica' *Sorbus aria 'Magnifica'*

Herkomst: Midden- en Zuid-Europa.

Vorm: op jeugdige leeftijd heeft deze variant een smal kegelvormige kroon, die pas later breed eivormig wordt en tot bijna rond kan uitgroeien. Het is een langzame groeier. Maximale hoogte 8 tot 12 meter.
Kenmerken: het lang aanblijvende blad en de bloei zijn identiek aan de soort. De oranje- tot kersrode vruchten zijn iets groter dan bij de Sorbus aria.

Meerburgstraat

Gewone Lijsterbes 'Sheerwater Seedling'

Sorbus aucuparia 'Sheerwater Seedling'

Herkomst: Engeland.

Vorm: heeft een smal kegelvormige kroon en steil opgaande takken, boom kan 12 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is oneven geveerd (20 cm) en grijs groen van kleur. Boom heeft witte bloemen die gelijktijdig verschijnen met het blad. Bloeit in mei. De oranjerode vrucht verschijnt in juli en augustus.

Gewone Lijsterbes 'Sheerwater Seedling'

Keukenhoflaan

Sierlijke berglijsterbes *Sorbus decora*

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: breed, eirond. Opgaande kroon.
Kenmerken: het blad is oneven geveerd, 15 tot 25 cm met

4 tot 17 blaadjes en blauwgroen van kleur. De vruchten zijn dieprood, 1,5 tot 2 cm en verschijnen in zeer grote tuilen.

Sierlijke berglijsterbes

Wim Kanstraat

Devon Lijsterbes 'Theophrasta'

Sorbus devoniensis 'Theophrasta'

Herkomst: Engeland.

Vorm: boom kan tot 6 meter hoog worden.
Kenmerken: gave, gelobde, van boven donkergroene bladeren, van onderen een dichte laag witte haartjes. De bloemen, wit met 5 bloembladeren, komen eind mei uit. De oranjebruine eetbare vruchten komen eind oktober tot rijping.

Oeverbiesstraat

Bastaard Meelbes 'Gibbsii' *Sorbus hybrida 'Gibbsii'*

Herkomst: Engeland.

Vorm: boom heeft een dichte, bolvormige kroon en kan 7 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is eirond, het bovenste deel is gelobd en mat donkergroen. De onderzijde is grijzig wit behaard. Draagt witte bloemen die in mei verschijnen. De vruchten volgen in augustus. Deze rode, kogelronde vruchten zijn vaak niet groter dan 1,5 cm.

Stavangerstraat

Grijze Lijsterbes *Sorbus incana*

Herkomst: De moederboom staat in de sortimentstuin van de universiteit Alnarp in Zweden.

Vorm: kleine smalle boom, kan 7 tot 9 meter hoog worden. Heeft een doorgaande harttak, en krijgt uiteindelijk een piramidale kroon.
De speelse takstand geeft oudere bomen een zeer apart wintersilhouet.
Kenmerken: het enkelvoudige blad is grijsgroen, en kleurt in de herfst bruingeel. De bloei is wit, bessen worden zelden aangezet.

Wielspinstraat

Zweedse Meelbes 'Brouwers' *Sorbus intermedia 'Brouwers'*

Herkomst: Nederland.

Vorm: heeft een ei tot kegelvormige kroon en kan 12 meter hoog worden.
Kenmerken: het blad is gelobd, aan de bovenzijde donkergroen en licht glanzend, de onderzijde is witviltig. In de herfst kleurt het blad geel tot

oranjegeel. Draagt crèmewitte bloemen in mei. De vruchten zijn eivormig tot rond, oranjerood van kleur. Deze blijven lang aan de boom hangen.

Monacostraat, Osloweg, Waterlandsingel, Wim Sonneveldstraat,

Breedblad Lijsterbes 'Atrovirens' *Sorbus latifolia 'Atrovirens'*

Herkomst: Frankrijk.

Vorm: heeft een breed piramidale symmetrische kroon, kan tot 10 meter hoog worden.

Kenmerken: het breed eironde tot bijna ronde stevige blad is glimmend donkergroen en blijft in het najaar lang aan de boom hangen.

De crèmekleurige bloemen bloeien eind mei, gevolgd door bruinrode en oranjegele vruchten in de nazomer.

Ko van Dijkstraat

Breedblad Lijsterbes 'Henk Vink' *Sorbus latifolia 'Henk Vink'*

Herkomst: Nederland.

Vorm: heeft een smal piramidale kroon, en kan tot 12 meter hoog worden.

Kenmerken: het stevig groene blad is breed eirond tot bijna rond en aan de onderzijde viltig geelgrijs. De crèmekleurige bloemen bloeien eind mei, gevolgd door bruinrode en oranjegele vruchten in de nazomer.

Fonteinkruidstraat, Kristiansandstraat, Vigelandstraat

Gedeelde Lijsterbes 'Fastigiata' *Sorbus x thuringiaca 'Fastigiata'*

Herkomst: Engeland.

Vorm: een zeer compacte kroon, kan tot 10 meter hoog worden.

Kenmerken: het topblad is afnemend gelobd, aan de onderzijde grijs behaard. Bloemen worden in de nazomer gevolgd door rode vruchten.

Ellertsveldlaan, Vrije van Sluissingel

Elsbes *Sorbus torminalis*

Herkomst: Zuid- en Midden Europa, Oostwaarts tot Syrië en de Kaukasus.

Vorm: grote boom, die 28 meter hoog kan worden. De boom heeft rechte twijgen aan zware, gedraaide takken.

Kenmerken: het blad is gespitst en gelobd, aan de onderzijde glanzend, en al snel alleen op de nerven behaard. In de herfst kleuren de bladeren vuurrood. De bloemen komen laat, in roomwitte tuilen. De vruchten zijn bruin van kleur, als ze overrijp zijn smaken ze naar dadels.

Bijzonder: de vruchten van de Elsbes werden vroeger in het brood meegebakken en worden nog in likeuren gebruikt.

Schijncamellia

Stewartia

Zijn prachtige bloemen en decoratieve gladde oranje schors maken de Stewartia (Schijncamellia) tot een gewilde sierboom.

Elegante verschijning

De meeste Stewartiasoorten zijn inheems in Oost- Azië, twee soorten (Stewartia malacodendron en Stewartia ovata) kennen hun oorsprong in het zuidoosten van Noord-Amerika. Sommige soorten blijven groen in de winter en behouden in dit seizoen hun blad, maar de meeste soorten zijn bladverliezend. De Aziatische soorten kunnen 20 tot 30 meter hoog worden, de Amerikaanse zijn struiken, die niet hoger worden dan 3 tot 5 meter.

De Zweedse plantkundige Carolus Linnaeus (1707-1778) vernoemde het geslacht in 1753 naar John Stuart, de derde graaf van het Engelse graafschap Bute, die de eerste geïmporteerde exemplaren in zijn landerijen plantte.

Soorten en ondersoorten van de **Stewartia**

De Stewartia (Schijncamellia) is een geslacht van acht tot twintig soorten bloeiende planten in de familie Theaceae (Theefamilie), behorend bij de Camellia.

Stewartia | Schijncamellia

Reiderlandlaan

Koreaanse Schijncamellia *Stewartia pseudocamellia 'Koreana'*

Herkomst: Korea en Japan.

Vorm: Struik of kleine boom, wordt maximaal 4 meter hoog.

Kenmerken: het blad is donkergroen, ovaal tot omgekeerd eirond en fijn gezaagd. De bovenzijde is glad en de onderzijde idem of juist behaard. Blad is de herfst mooi oranjerood tot paars. Draagt witte bloemen met 5 kroonbladeren en gele meeldraden. De grote bloemen lijken op die van de Camelia, en ruiken zoet. Bloeit in juni - juli en soms ook augustus. Bloeit lang.

Bijzonderheden: boom is vernoemd naar de Engelse botanicus John Stuart (1713-1792). In Engeland heet de boom dan ook 'Stuartia'.

Reiderlandlaan

Schijncamellia rostrata *Stewartia rostrata*

Herkomst: Zuidoost-Azië.

Vorm: als de Stewartia pseudocamellia 'Koreana'.

Kenmerken:als de Stewartia pseudocamellia 'Koreana', maar dan met dofgroene bladeren van 3 tot 8 cm. De bloemen zijn alleenstaand op de takken. De bloei is kort maar afwisselend, waardoor een lange bloeiperiode wordt bereikt. Bijzonder is zijn prachtige oranjerode herfstkleur.

Bijzonder: vrij zeldzaam, wordt geplant in grote, warme tuinen, zoals in Zuid-Engeland.

Schijncamellia

…'Ze hadden honger en de Heer gaf hen te eten: twee soorten voedsel, kwartels, die kwamen in een grote kudde in de avond, en manna, die ze op de grond vonden in de ochtend, toen de dauw was opgedroogd. Het manna was een hemels voedsel'…

Tamarisk

Tamarix

Dienaar van menselijk welzijn

Dat hemelse voedsel, beschreven in het Bijbelse Boek Exodus 16, over de uittocht van Israëlieten uit Egypte onder Mozes' leiding, zou volgens biologen en historici afkomstig zijn van de Tamarix (Tamarisk), waarop insecten door het beschadigen van de boom de suikerachtige substantie produceren die manna wordt genoemd.

Sinds jaar en dag dient de Tamarisk het menselijk welzijn. Niet alleen als producent van hemels voedsel, maar ook vanwege zijn geneeskrachtige eigenschappen. Om die reden voerde dr. Edmund Grindal, bisschop van Londen onder Koningin Elizabeth I de boom in 1582 in Engeland in. De boom werd gebruikt voor de behandeling van kneuzingen en reumatiek, en daarnaast als versterkend middel. Extracten van bestanddelen van de boom hebben een gunstige invloed op het bloed en de stofwisseling.
In de natuurgeneeskunde worden zij toegepast bij hepatitis, galblaasklachten en wratten.

Een bescheiden literaire rol is voor de boom weggelegd in het gedicht 'Terug naar Perpignan' van de Vlaamse dichter Jan Anton Gilles:

…'de Tamarix wuift zijn laatste pluimen uit
Dronken paarden draafden
In het wervelend stof
Het verschuiven van getallen had aanvang genomen
Ik zag het in het wit van hun ogen'…

De oorsprong van de Tamarix (Tamarisk) is te vinden aan de Atlantische kusten, van Noord-Afrika tot aan Noord-Frankrijk. Met zijn zoutafscheidende klieren is de plant, die meestal als struik, maar ook wel als boom voorkomt, bestand tegen zout grondwater. In de woestijn groeit hij meestal langs stroompjes of irrigatiekanalen.
De Tamarisk is breed van vorm en bossig vertakt op een sterk spruitende, knoestige stam. Als struik kan hij 3 meter hoog worden, als boom 8 meter. Zijn gesteelde bladeren staan verspreid en zijn samengesteld uit talloze dikke blaadjes. Zijn kleine roze of witte bloemen hebben 5 kroonbladeren en 5 meeldraden. Driehoekige, papierachtige schutbladeren bedekken de basis van elk blad.

Tamarix | Tamarisk

Laantje van Salland

Kleinbloemige Tamarisk *Tamarix parviflora*

Herkomst: zuid-oost Europa
Vorm: kleine boom of struik, wordt tot 4,5 meter hoog.
Kenmerken: heeft een paarsachtige bast en groenig paarse takken met helder groen loof. Krijgt begin in de vroege zomer licht roze bloempluimen, die meerdere weken bloeien.
Bijzonder: de 2-3 mm kleine schubachtige bladnaalden scheiden zout af. Daardoor wordt deze boom ook wel de 'zout ceder' genoemd.

Hudson

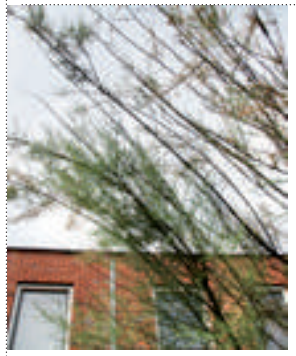

Tamarisk 'Pink Cascade'

Tamarix ramosissima 'Pink Cascade'
Herkomst: Atlantische kust van Noord-Afrika tot Noord-Frankrijk.
Vorm: breed en bossig vertakt.
Kan 5 meter hoog worden.
Kenmerken: blauwgroen loof, overhangende twijgen. Hardroze bloemen met 5 kroonbladen en 5 meeldraden.
Bloeiperiode: augustus - september.

Gewone Moerascypres

Taxodium distichum

Hij valt te bewonderen in menige oude Hollywoodfilm, die zich afspeelt rond de Mississippidelta in het zuidoosten van de VS, en de moerassen van de Everglades (Florida): de Taxodium distichum (Gewone Moerascypres), zo genoemd om verwarring te voorkomen met de Chinese Moerascypres (Metasequoia lyptostroboides).

Buffer tegen overstromingen

De boom is een overblijfsel uit ver vervlogen tijden, miljoenen jaren geleden, toen er nog geen echte loofdragende bomen voorkwamen. In de zeventiende eeuw kwam hij naar Europa door toedoen van de Engelse hovenier John Tradescant. In het Rotterdamse Arboretum Trompenburg staat een Moerascypres uit 1870. De Gewone Moerascypres is erop gebouwd de talloze overstromingen in de Mississippi-delta, die vaak gepaard gaan met hoge waterstroomsnelheden, te kunnen weerstaan met behulp van zijn zogenaamde kniewortels, waarlangs de boom ademt. Deze soms metershoge bulten, die als hamertenen rond de boom omhoogkomen, verankeren deze onwrikbaar in de bodem. De Indianen maakten van de kniewortels bijenkorven.

De Moerascypres is een naaldboom en behoort tot de familie van de Moerascypres (Taxodiaceae). De boom verliest in de herfst zijn naalden. Hij gedijt goed op zeer vochtige plaatsen, maar groeit net zo hard op droge zandgronden. Oudere bomen ontwikkelen vaak zogeheten 'kniewortels'; wortels waarmee de boom ademhaalt. Deze kniewortels kunnen een meter hoog en dertig centimeter breed worden. De boom is herkenbaar aan zijn knoestige stam en de zachte, mosgroene naalden die in de herfst oranjerood tot goudbruin kleuren. In de staat Louisiana staan Moerascypressen van meer dan duizend jaar oud. Door de gordijnen van het grijze Spaanse mos dat over de twijgen heen hangt, krijgt de boom een wat spookachtig aanzien.

Taxodium distichum | Gewone Moerascypres

Laan van Wateringse Veld, Moskousingel, Vuurjuffersingel, Waterbiesweg, Waterkersvijver

Moerascypres

Taxodium distichum

Herkomst: Zuid- en West-China.

Vorm: kroon van de boom verandert van smal piramidaal naar een brede piramidale vorm, kan 25 tot 35 meter hoog en 10 meter breed worden.

Kenmerken: de heldergroene naalden zijn samengesteld en tegenoverstaand (1 tot 3 cm). De boom draagt in mei onopvallende bloemen, mannelijke en vrouwelijke katjes. De vruchten zijn eivormige tot kogelronde kegels variërend in kleur van groen tot roodbruin.

Ellertsveldlaan, Kennemerlandsingel, Liemersingel

Gewone Moerascypres 'Nutans' *Taxodium distichum 'Nutans'*

Herkomst: zuidoosten van Noord-Amerika.

Vorm: smal piramidaal, later breder. Boom kan 18 tot 30 meter hoog worden.

Kenmerken: de naalden zijn zachtgroen van kleur, in de herfst oranjebruin tot roodbruin, tegen de twijg spiraalvormig, 0,1 tot 1 cm lang. Draagt eironde kogels, 2 tot 3 cm die eerst groen en later verkleuren naar bruin.

Bijzonder: oudere bomen die in of nabij het water zijn geplant, vormen bovengrondse kniewortels die 1 meter hoog en 30 cm breed kunnen worden. De vezelige stam is zeer knoestig en kan onderaan zeer breed worden. Kan langdurig onder water staan.

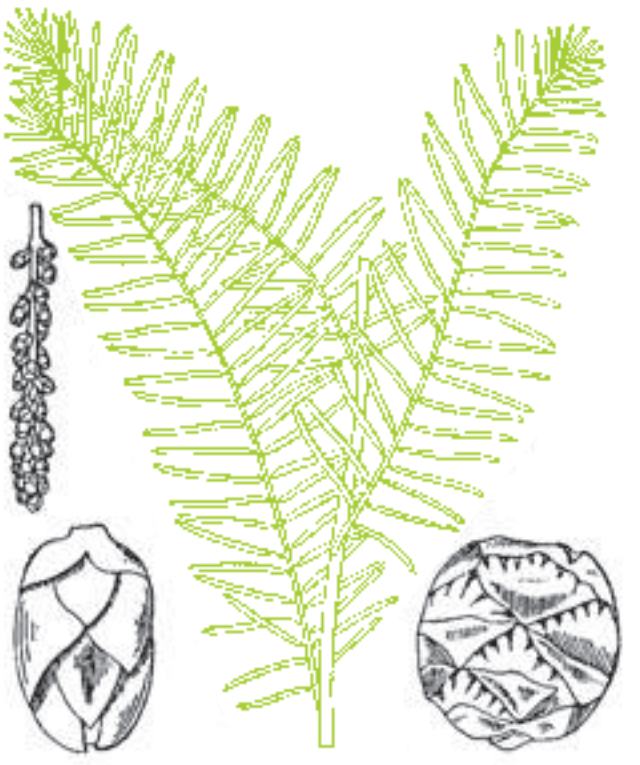

Sporenboom

Tetracentron sinense

Een mastodont, de Tetracentron sinense (Sporenboom). 56 miljoen jaar geleden kwam hij al voor.

Mastodont

Deze uit China en de oostelijke Himalaya afkomstige boom kan 20-40 meter hoog worden, maar heeft in onze omgeving meer het karakter van een grote struik of kleine boom. Zijn fraaie groeiwijze, blad en herfstkleur maakt de Sporenboom geschikt als solitaire struik of boom voor grote tuinen en parken. Van origine staat deze boom langs beken en bosranden.

Tetracentron sinense

De Tetracentron sinense (Sporenboom) is de enige nog levende soort uit de familie Tetracentraceae (botanische naam voor een familie van tweezaadlobbige planten, die niet regelmatig wordt erkend door systemen van plantentaxonomie). Moderne botanici nemen de boom op in de familie Trochodendraceae, samen met het geslacht Trochodendron.
Afgaande op fossiele vondsten van exemplaren uit deze familie, stamt deze uit het eoceen, 56 tot 34 miljoen jaar geleden. Deze vondsten tonen een ruimere verspreiding dan in de moderne tijd: fossielen van deze soort werden gevonden in Brits Columbia, Canada, Alaska, de Verenigde Staten en IJsland. Een mastodont dus.

Tetracentron sinense | Sporenboom

Ellertsveldlaan (speelplek)

Sporenboom *Tetracentron sinense*
Herkomst: Zuid-China, oostelijke Himalaya.
Vorm: klein, tamelijk iel, min of meer rechtopstaand, sierlijk, met een smalle stam, maximale hoogte 13 meter.
Kenmerken: het blad is hartvormig (tot 15 cm), dik, stompgezaagd met verdiepte nerven; bij het uitlopen dieproze; alleenstaand aan afwisselend geplaatste, korte, houtige loten, die jaarlijks iets aangroeien.
De bloemen komen in dunne, groene, tot 20 cm lange, alleenstaande katjes aan de korte loten. Zij zijn van de lente tot diep in de winter aanwezig.

Bijenboom

Tetradium daniellii

In zijn bloeiperiode lijkt de Tetradium daniellii (Bijenboom) te bewegen van de bijen, die zich te goed doen aan de nectar die uit de schitterende, grote bloemschermen vloeit. Het maakt de boom razend populair bij imkers, die er bijzonder fijne honing uit destilleren.

Royale honingfabriek

De van origine in geheel Azië voorkomende Bijenboom (in vroegere tijden ook Euodia geheten), is decoratief en nuttig. Nuttig is hij niet alleen vanwege de honing, maar ook vanwege zijn wortels, blad en vruchten, die in heel Azië worden gebruikt in medicijnen tegen maag- en darmklachten en gewrichtspijnen. Daarnaast worden deze onderdelen ook verwerkt in huidverzorgingsproducten.

Het hout van de boom wordt gebruikt voor kleine blaasinstrumenten en doosjes voor juwelen en specerijen.

Hoewel de Tetradium daniellii (Bijenboom) veel fraais te bieden heeft, met zijn weelderige bladtooi, kroonvorm, uitbundige, witte bloeiwijze en schitterende rode vruchten, wordt hij nauwelijks gebruikt in het openbaar groen. Hier en daar valt hij te bewonderen in stadsparken. De boom wordt ook wel Euodia hupehensis genoemd, naar de Chinese provincie Hupeh, waar hij ook voorkomt.

Tetradium daniellii | Bijenboom

Oldambtlaan,

Vijf Heerenlanden,

Bijenboom var. hupehensis

Tetradium daniellii var. hupehensis

Herkomst: China.

Vorm: brede waaiervormige kroon, maximale hoogte 10 tot 20 meter.

Kenmerken: het blad is geveerd, donkergroen, 20 tot 35 cm, met 5 tot 9 deelbladeren, kleine witte bloemen in brede piramidale pluimen, bloeitijd juni - juli. Duidelijk gesnavelde vruchten, roodpaars tot zwart, 0,8 tot 1 cm.

Levensboom
Thuja

‘People of the Red Cedar’, zo noemden indianenstammen uit Noordwest-Amerika zich, naar de Thuja (Levensboom), die zijn bijnaam dankt aan de roodachtige kleur van zijn schors.

De boom was voor deze indianen van levensbelang. Hij leverde het basis-materiaal voor alles wat deze volkeren nodig hadden. Het hout gebruikten zij voor de vervaardiging van huizen, kano’s, totempalen en werktuigen. Van de wortels en schors weefden zij touw voor manden, kleren en beddengoed. Wat overschoot werd gebruikt als brandhout om eten te bereiden en om de wintermaanden mee door te komen. In archeologische opgravingen werden 1000 tot 1300 jaar oude houten werktuigen gevonden.

Mensenredder

Voor vele volkeren biedt de oersterke Levensboom materiaal om in leven te blijven en te voorzien in de belangrijkste levensbehoeften. Behalve hout voor huizenbouw, scheepsbouw en talloze gebruiksvoorwerpen, levert hij een scala aan medicijnen. Een taaie mensenredder, die zijn naam ontleent aan zijn groenblijvende gebladerte, maar bovenal aan zijn geneeskracht. In de 16e eeuw leerde de Franse ontdekkingsreiziger Cartier van indianen de bladeren, twijgen en schors tegen scheurbuik te gebruiken. Uit de loten bereidden indianen een zalf tegen

reuma en jicht. Chinezen vervaardigden van het blad een middel dat bloedingen stopte en hielp tegen huidziekten, veroorzaakt door parasieten. De Leidse arts, anatoom, botanicus en scheikundige professor Herman Boerhaave (1668-1738) bestreed oedeem met onderdelen van de Thuja.

Offeren

Tot op de dag van vandaag wordt de boom ingezet voor medicinaal gebruik. Olie, gewonnen uit verse bladeren, twijgen en schors is effectief bij de behandeling van wratten. De olie werkt slijmoplossend, stimuleert het immuunsysteem en zorgt voor een gezonde werking van de hartspier. Uit de bladeren worden medicijnen tegen kanker gewonnen. Onderdelen van de boom helpen bovendien tegen tal van andere kwalen, zoals incontinentie, darmparasieten, blaasontsteking, uitblijvende menstruatie, slappe spieren, reacties tegen entstoffen, geslachtsziekten en overmatige transpiratie.

De geslachtsnaam van de boom verwijst naar het offeren. 'Thuja' is de oude Griekse naam voor een Noord-Afrikaanse boom met welriekend, naar tijm geurend hout. De oude Grieken gebruikten de aromatische stoffen uit deze boom voor offeranden ('Thujo' is een Grieks woord voor offeren).
In de Oriënt wordt de Oosterse Levensboom (Thuja orientalis) nog steeds voor deze doeleinden gebruikt.

THUJA IS DE OUDE GRIEKSE NAAM VOOR EEN NOORD-AFRIKAANSE BOOM MET WELRIEKEND, NAAR TIJM GEUREND HOUT.

De Thuja (Levensboom), behorend tot een geslacht van Coniferen uit de Cypressenfamilie (Cupressaceae) is een taaie rakker, die in moeilijke omstandigheden kan overleven, zoals in moerassen en in grote schaduw. Met zijn levenskracht slaagt de Levensboom erin te groeien in moeilijke omstandigheden. Juist in slechte omstandigheden slaagt hij erin aan zijn grootste vijand, het vuur, te ontsnappen door te groeien op onbegaanbare plekken, zoals rotswanden. De boom heeft de potentie om zeer oud te worden (tot 800 jaar). Zijn langzame groei wijst op een trage, maar gestage ontwikkeling.

Thuja | Levensboom

Reiderlandlaan

Westerse Levensboom *Thuja occidentalis*

Herkomst: oostkust van Noord-Amerika

Vorm: als een gedrongen of bossige Reuzenlevensboom. Wordt zelden hoger dan 15 meter.

Kenmerken: kantachtige scheuten, net iets fijner dan bij de Reuzenlevensboom. Zij zien er vaak geelachtig en verlept uit en hebben een sterke appelgeur. De onderzijde is effen geelachtig, zonder wit. De kegels zijn meestal talrijk gevormd, de hele kroon geelachtig.

Bijzonder: in onze streken een langzame groeier, die zich aan de meeste grondsoorten gemakkelijk aanpast. Omdat hij in de natuur vooral in moerassen voorkomt, houdt hij van een vochtige standplaats. Omdat de boom zo lang leeft, wordt hij veel gebruikt voor klimaatonderzoek. In Nederland wordt hij als sierboom aangeplant.

Liemersingel

Reuzenlevensboom *Thuja plicata*

Herkomst: noordwesten van Noord-Amerika

Vorm: kolossaal, torenvormig met uitbollende voet en opgerichte eindloot, soms gevorkt of met afleggers.

Kenmerken: naalden in weelderige, overhangende scheuten, ietwat glanzend, diep olijfgroen, in de winter enigszins bronskleurig, van onderen met dof geelgroene of witachtig-groene strepen, sterk geurende scheuten van 5 mm breed, schubvormig, vanboven bol en sterk glanzend, van onderen met brede, dofwitte streep.

Linde
Tilia

‘Als u een lindeblad ter hand neemt, zal Uw oog een hart aanschouwen; daarom zijn de Linden altijd zetels voor wie zwaar verliefd zijn’, schreef de Duitse dichter Heinrich Heine over de Linde. Geen enkele boom is zo verbonden met liefde, jubel, rouw, smart en ernst als de Linde. De zachte, lieve Linde met haar geurende bloemen is de liefdesboom voor minnenden, met in haar takken de nachtegaal, de vogel van minnelust en -leed. Zij symboliseert vrouwelijke gratie, schoonheid en geluk.

Boom van liefde en gerechtigheid

De Germanen wijdden de Linde aan Freya, als godin van liefde en vruchtbaarheid ook wel ‘de Venus van het Noorden’ genoemd. Omdat Freya ook de godin van gerechtigheid was, gebruikten de Germanen de Linde als gerechtsboom. Onder haar dichte kroon velden zij vonnissen en beslechtten zij geschillen.
In christelijke sagen vervult de Linde vaak een heilige rol, zoals in het verhaal over Heiligenlinde bij het Oost-Pruisische Rastenburg.

HET ZACHTE LINDEHOUT WORDT OOK WEL HEILIGENHOUT GENOEMD

Dit bedevaartsoord ontstond nadat een ter dood veroordeelde op de dag van zijn executie een stuk hout en een mes van de heilige maagd Maria had gekregen. Op haar verzoek maakte de veroordeelde van het stuk hout een Mariabeeld. Omdat de rechters dit zagen als een teken van boven, spraken zij hem vrij. De man plaatste het beeld in een Linde, dat sindsdien geen blad meer verloor en het hele jaar door groen bleef. Verbaasd over dit wonder zetten de Rastenburgers het beeld in hun kerk. Toen het de volgende dag weer in de Lindeboom stond, bouwden zij ter plekke een kapel.
Overal in Europa waar de Linde voorkwam, gold diep respect voor de heilige boom.
Wie tegen haar plaste, werd gestraft met een wrat op het oog, waartegen geen enkel ander geneesmiddel bestond dan wrijven op de plek met drie lindebladeren.

Heiligenbeelden

Het zachte lindehout wordt ook wel heiligenhout (lignum sacrum) genoemd, omdat het buitengewoon geschikt is om heiligenbeelden uit te snijden. Lindehout leent zich ook voor het maken van boekdrukletters, speelgoed, gebruiksvoorwerpen en muziekinstrumenten. Omdat het hout zo zacht en licht is en goed isoleert, was het vroeger een geliefd materiaal voor het vervaardigen van wc-brillen.
De thee, die van de bloesem wordt getrokken, werkt als vochtafdrijvend middel en als medicijn tegen verkoudheid.
Bij de oude Grieken was de Linde de medicijnboom bij uitstek. Bast en hout werden bij voorkeur gebruikt voor het genezen van gebroken en gekromde ledematen. Op Kreta was de Linde gewijd aan de nimf Phylira. Hera, de godin van het huwelijk, betrapte haar vader Kronos tijdens een vrijpartij met Phylira, die ook de nicht van Kronos was. Kronos redde zich hieruit door zich in een hengst te veranderen en er vandoor te galopperen. Tot haar schaamte en ontsteltenis baarde Phylira een centaur, half mens, half paard. Omdat Phylira dit niet aan kon, veranderde haar vader Okeanos haar op haar verzoek in een Linde. De centaur, Chiron, zou later vermaard worden om zijn geneeskundige kennis. Als geen ander kende hij de geheimen van de Linde.

De Tilia (Linde) behoort tot de grootste Europese loofbomen en maakt met nog vijftig geslachten deel uit van de familie van de Tiliaceae (Lindefamilie). In Nederland vinden we de inheemse Linde, die meer dan vijfhonderd jaar oud kan worden en veertig meter hoog, vooral in de beekdalen van Twente, de Achterhoek, het Rijk van Nijmegen en Zuid-Limburg. Vrijstaande Linden kenmerken zich door hun fraaie kroon: de afstaande takken zijn eerst naar onderen gebogen en groeien daarna weer naar boven. De vorm van dergelijke Linden doen vaak denken aan een kandelaar. De boom staat ook bekend om het wortelgebroed aan de onderzijde van de stam, uitlopers die ook worden gesnoeid tot heg. De bladeren van de Linde zijn hartvormig met een spitse punt. Lindebloemen verspreiden een heerlijke, sterke geur en trekken vanwege de honing veel insecten aan. Als een van de weinige bomen heeft de Linde een complete bloem met kelk, kroon, stampers, meeldraden en schutbladeren.De Linde kan uitgroeien tot een heel grote boom met een dicht bladerdak dat veel schaduw geeft. Automobilisten klagen vaak over de zoete, kleverige stof die van de bladeren afdruipt. Deze honingdauw wordt gevormd door de uitwerpselen van de bladlui zen en verandert al snel in zwarte roetdauw. Bijen daarentegen zamelen de honingdauw in en geven daarmee aan hun lindehoning een heel bijzonder aroma.
Vooral in de groenstroken en langs de singels van Wateringse Binnentuinen zijn veel verschillende lindesoorten aangeplant. In Hoge Veld is de koningslinde geplant langs de Laan van Wateringse Veld als vervanger van de kastanje die in andere delen van de wijk deze weg begeleidt. Vanwege de gevreesde kastanjeziekte werd het planten van kastanjes hier niet meer toegestaan.

Tilia | Linde

Ellertsveldlaan

Amerikaanse Linde *Tilia americana*

Herkomst: Zuidoost-Canada tot Arkansas (VS).
Vorm: koepelvormig, brede, halfopen kroon, maximale hoogte 20 meter.
Kenmerken: het blad is groot (tot 20 cm), helder glanzend groen met opvallend parallelle nerven. Het blad van de Amerikaanse Linde onderscheidt zich van de overige Linden omdat het aan weerszijden dezelfde kleur heeft.

Laantje van Peel

Amerikaanse Linde ‘Moltkei’

Tilia americana ‘Moltkei’
Herkomst: Duitsland.
Vorm: een hybride tussen de Amerikaanse Linde en de Hongaarse Zilverlinde. Boom kan enigszins een treurvorm aannemen.
Kenmerken: grote groene bladeren (25 x 15), waarvan de onderzijde licht behaard is.

Amerikaanse Linde ‘Nova’

Ellertsveldlaan, Westergosingel

Amerikaanse Linde ‘Nova’

Tilia americana ‘Nova’
Herkomst: Nederland.
Vorm: een ronde kroon, groeit verder als de Tilia americana.
Kenmerken: zie Tilia americana.

Kennemerlandsingel

Amerikaanse Linde ‘Redmond’ *Tilia americana ‘Redmond’*

Herkomst: oostelijk deel van Noord-Amerika.
Vorm: kegelvormige kroonvorm. Na 10 jaar kan de boom zijn uitgegroeid tot een hoogte van 8 meter.
Kenmerken: de bladeren zijn lichtgroen, en breed eirond van vorm. De bloemen zijn crèmekleurig.
Bijzonder: wordt bijna niet aangetast door de lindebladluis.

Ellertsveldlaan, Liemersingel

Winterlinde *Tilia cordata*

Herkomst: Europa tot aan de Kaukasus.
Vorm: koepelvormig. Kan 38 meter hoog worden.
Kenmerken: het hartvormige blad is klein (tot 8 x 8 cm), stijf en vlak. Aan de onderzijde met oranje haarbosjes in de nerfoksels, de bovenkant donkergroen en glanzend. In de zomer, eind juni, kleurt de boom geheel geel door de overdaad aan bloemen, die stijf uitstaan.
Bijzonder: in de natuur zeldzaam voorkomend, veel aangeplant in parken en tuinen.

Soorten en ondersoorten van de **Tilia**

Waterlandsingel

‘Böhlje’s Winterlinde’

Tilia cordata ‘Böhlje’

Herkomst: Europa.

Vorm: kegelvormige kroon, boom kan tot 20 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is rond, kort toegespitst, aan de rand gezaagd met stompe tanden, hartvormige voet, aan de onderzijde blauwgroen en op de okselbaarden na kaal. De bloemen zijn geel tot roomkleurig, bloeitijd juni - juli.

‘Böhlje’s Winterlinde’

Kennemerlandsingel

Winterlinde ‘Roelvo’

Tilia cordata ‘Roelvo’

Herkomst: Nederland.

Vorm: van smal naar piramidaal uitlopend, maximale hoogte 12 tot 15 meter.

Kenmerken: frisgroene bladeren met een hartvormige bladvoet en een abrupt toegespitste bladtop. In de vroege zomer verschijnen sterk geurende bloemen in korte tuilen, later gevolgd door vrij kleine, grijze en viltige vruchten, die later kaal worden.

Oosteinde

Hollandse Linde ‘Zwarte Linde’ *Tilia x europaea*

Herkomst: Europa, kruising tussen Zomer- en Winterlinde.

Vorm: kroon is breed piramidaal,met aan de onderkant beginnende, lange, slanke takken, waarvan de onderste gebogen is. Maximale hoogte is 30 tot 40 meter.

Kenmerken: het donkergroene brede blad (5 tot 10 cm lang) is hartvormig, met een vrijwel rechte voet. Aan de onderzijde witte of crèmekleurige haren in de nerfoksels. De boom maakt breed, gelig/witte bloemen. Hij bloeit in de maanden juni en juli.

Bijzonder: gevoelig voor luisaantasting met als gevolg honingdauw en roetdauw. Begin juli verschijnen groenachtig, gele bloemen die zoet geuren en veel nectar produceren. De bloemen hangen onder een lang schutblad. Vanwege de decoratieve vorm komt deze Linde veel voor in parken en kan een zeer hoge leeftijd bereiken, tot wel honderden jaren.

Linde

Laan van Wateringse Veld

Koningslinde

Tilia x europaea ‘Pallida’

Herkomst: komt voort uit Tilia x europaea.

Vorm: piramidale kroon, kan 20 tot 25 meter hoog worden.

Kenmerken: heeft een lichtgroen blad, met een geelachtige groene onderzijde en een brede, hartvormige bladvoet.

Bladsteel is rood. Draagt geelwitte bloemen in 3 tot 10 tuilen bij elkaar in juni - juli.

Bijzonderheden: boom die veelal bij boerderijen werd geplant om voor schaduw te zorgen.

Ellertsveldlaan

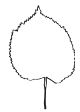

Linde ‘Glenleven’ *Tilia x flavescens ‘Glenleven’*

Herkomst: Canada. Hoogstwaarschijnlijk is de boom een kruising tussen de Tilia cordata (Kleinbladige Linde) en de Tilia americana (Amerikaanse Linde).

Vorm: gelijkmatige ronde kroon met kaarsrechte stam en opgaand groeiende takken, maximale hoogte 18 tot 25 meter, maximale breedte ca. 15 meter.

Kenmerken: glanzende donkergroene bladeren, aan de onderzijde kaal, tot laat in de zomer mooi groen en in de herfst lang aan de boom blijvend. Grof getande bladrand. Eind juni begint de uitbundige bloei van de boom.

Laantje van Peel, Meierijlaan, Westergosingel,

Henry’s Linde *Tilia henryana*

Herkomst: China.

Vorm: kan na 10 jaar 5 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is donkergroen, lang wimperachtig getand, glimmend, jonge blad is roze van kleur. Krijgt in de herfst een mooie gele kleur.

Bijzonder: deze Linde bloeit pas in augustus, met crèmewitte kleurige bloemen.

Soorten en ondersoorten van de **Tilia**

Ellertsveldlaan, Kennemerlandsingel, Liemersingel

Mongoolse Linde *Tilia mongolica*

Herkomst: Noord-China en Oost-Siberië.

Vorm: mooi, gevormde en sierlijke boom. Koepelvormig, kan 20 meter hoog worden.

Kenmerken: kleine bladeren met schaarse en grove tanden en zelfs spitse lobben. Heeft slanke, neerhangende rode kale twijgen. Ook het blad loopt roodgetint uit voordat ze donker, glanzend groen, kaal en hard worden. Bloeit zeer rijkelijk, met soms wel 30 bloemen per schutblad.

Bijzonder: in Nederland zeer zeldzaam.

Laantje van Peel, Westergosingel

Zomerlinde 'Fastigiata' *Tilia platyphyllos 'Fastigiata'*

Herkomst: Duitsland.

Vorm: slank opgroeiende Zomerlinde. De hoogte na 10 jaar is 7 meter.

Kenmerken: het blad is ronder dan die van de soort, heeft een toegespitste top en een licht hartvormig, bijna ronde voet. De rand is scherp gezaagd. Aan de bovenzijde is het donkergroen en aan de onderzijde lichter van kleur en zacht behaard. In de herfst blijft het blad lang aan de boom. In hangende tuilen staan de bloemen met 3 tot 5 bijeen. De bloemkleur is crème. De bloeiperiode is in juni.

Ellertsveldlaan, Liemersingel, Westergosingel

Zomerlinde 'Laciniata' *Tilia platyphyllos 'Laciniata'*

Herkomst: Engeland.

Vorm: Zomerlinde met diep ingesneden bladeren. De hoogte na 10 jaar is 6 meter.

Kenmerken: de bloemkleur is crème.

Liemersingel

Zomerlinde 'Rubra' *Tilia platyphyllos 'Rubra'*

Herkomst: Nederland.

Vorm: compacte vorm van de Zomerlinde, met rode takken. Groeit meer rechtop dan de andere Linden. Kan 15 meter hoog worden.

Kenmerken: zoals de Tilia platyphyllos.

Ellertsveldlaan

Zilverlinde *Tilia tomentosa*

Herkomst: Hongarije, Zuidwest-Rusland en Noordwest-Turkije.

Vorm: koepelvormig met rechte en steile uiteen wijkende takken. Kan 32 meter hoog worden.

Kenmerken: de donkergroene, rond tot hartvormige bladeren zijn

Linde

grofgetand en aan de onderzijde witviltig. Korte steel. Bloemen verschijnen laat, in juli, 7 tot 10 per schutblad. De vruchten zijn witbehaard.

Bijzonder: de honing bevat een suiker die hommels bedwelmt en kan doden.

Athenesingel, Praagsingel

Zilverlinde 'Brabant'

Tilia tomentosa 'Brabant'

Herkomst: Nederland.

Vorm: heeft een brede, kegelvormige kroon met een spitse top, kan 20 tot 25 meter hoog worden en 15 meter breed.

Kenmerken: het blad is rond, donkergroen van kleur, met een dichte witviltige onderzijde. Deze kleuren in de herfst lichtgeel en blijven lang aan de boom hangen. De bloemen verschijnen in juli.

Zilverlinde 'Brabant'

Kennemerlandsingel

Zilverlinde 'Pendula'

Tilia tomentosa 'Pendula'

Herkomst: Hongarije.

Vorm: mooie treurvorm van de Zilverlinde. Brede, forse kroon. Kan uitgroeien tot 20-25 meter hoog.

Kenmerken: het blad is donkergroen aan de bovenzijde, witviltig aan de onderzijde. Heeft afhangende, slappe twijgen. Bladeren zijn 7 tot 10 cm groot. Bladstelen zijn zeer los, waardoor de bladeren steeds bewegen.

Kennemerlandsingel, Laantje van Peel, Liemersingel, Westergosingel

Zilverlinde 'Varsaviensis' *Tilia tomentosa 'Varsaviensis'*

Herkomst: hybride van Tilia platyphyllos x Tilia tomentosa. Oorspronkelijk uit Polen.

Vorm: vormt een vrij smalle, kogelvormige, piramidale kroon, kan 20 tot 25 meter hoog worden.

Kenmerken: zoals de Tilia tomentosa.

Bijzonder: is in hoge mate resistent tegen spintaantastingen.

Chinese Mahonie

Toona sinensis

‘Wens hem Toona sinensis van me’. Op die manier doen Chinezen iemands vader de groeten, door hem kracht en geluk te wensen.

Vaderfiguur

In zijn herkomstland China wordt de Toona sinensis (Chinese Mahonie) in de literatuur vaak gebruikt als metafoor voor kracht en geluk, in de vorm van een vaderfiguur.

De boom valt op door de aromatische uiengeur van het hout. Zijn bladeren en jonge scheuten worden toegepast in de Chinese keuken. Een delicatesse, uitsluitend verkrijgbaar in de lente, is acajou van scheuten van de Chinese Mahonie, gecombineerd met tofu, gevangen in een sandwich.

Hoewel de statige Toona sinensis (Chinese Mahonie) grote sierwaarde heeft en goed tegen luchtverontreiniging kan, wordt hij als parkboom relatief nog weinig gebruikt. Het Bomenmuseum brengt hierin verandering. Toona behoort tot de Meliaceae, een plantenfamilie die voornamelijk bestaat uit circa achttien soorten en is inheems in tropisch Amerika, Zuidoost-Azië en Australië. Alleen de Chinese soort de Toona sinensis is in Nederland voldoende winterhard.

Toona sinensis | Chinese Mahonie

Ellertsveldlaan, Westergosingel

Chinese Mahonie *Toona sinensis*

Herkomst: Noord- en West-China, waar hij tamelijk zeldzaam is.

Vorm: schraal en luchtig, maximale hoogte 27 meter.

Kenmerken: groene knoppen, geveerde bladeren met een grootte tot 70 cm, doorgaans zonder topblaadje.

Ze bestaan uit rond de 24 kleinere glimmend groene blaadjes. Die in de herfst lichtgeel tot diepgoudgeel kleuren, voordat ze afvallen. In de zomer zijn zij meestal kaal; verwijderd getand of gaafrandig.

Ellertsveldlaan

Chinese Mahonie 'Flamingo' *Toona sinensis 'Flamingo'*

Herkomst: Noord- en West-China.

Vorm: een smal opgaande, vaak meerstammige boom die zijn naam eer aandoet. Kan 4 meter hoog worden.

Kenmerken: als bij de Toona sinensis. In het voorjaar is zijn blad schitterend zalmkleurig oranjeroze. Later in de zomer kleurt het lichtgroen.

De griffels (enten) zijn dikker dan de onderstam.

Chinese Waaierpalm

Trachycarpus fortunei

Op een van zijn reizen door China, waar hij theesoorten verzamelde voor de theeplantages in India en Sri Lanka, stuitte de Engelse botanicus Robert Fortune op 'Chusanzaad', het zaad van de Trachycarpus, afkomstig van het eiland Chusan. Hij slaagde erin het zaad zijn vaderland binnen te smokkelen. Zo deed in 1850 de Trachycarpus fortunei (genoemd naar zijn ontdekker) zijn intrede in West-Europa.

Romantische overwinteraar

Een fraaie palm, die de strengste winters trotseert en het hele jaar door voor een heerlijk zomers gevoel zorgt. Door deze eigenschappen is de Trachycarpus fortunei de ideale exotische sierboom voor ons kille Hollandse klimaat. Sneeuw, ijzel, vorst tot min 18 graden, het deert de Chinese Waaierpalm allemaal niet. Hij doorstond talloze winterhardheidstests, waarmee hij werd uitgeroepen tot de meest geschikte palmboom voor onze streken. Zijn vermogen om stand te houden in weer en wind, maakt de Chinese Waaierpalm bij uitstek geschikt voor Nederlandse en Belgische tuinen. Niet voor niets is hij een van de meest vermaarde palmen in West-Europa. Met zijn imposante tropische uitstraling siert hij winkelcentra en ingangen van hotels en regeringsgebouwen. In de Koreaanse speelfilm The Windmill Palm Grove (Het Chinese Waaierpalmbos) beleven de hoofdpersonen Sung-ju (veelbelovende, briljante zakenvrouw) en In-seo (veelbelovende, briljante advocaat) hun romantische avonturen tegen een decor van Chinese Waaierpalmen.

De boom geeft niet alleen romantiek, maar ook praktisch nut. Van de vezels aan de stam worden touw, bezems en borstels gemaakt. Onderdelen van de boom worden gebruikt als voedsel voor vlinderlarven.

De Trachycarpus fortunei, behorend tot de familie van de Palmae (Palmachtigen) groeit van nature in het zuiden van China en tot op grote hoogten in het Himalayagebergte. Dit maakt de boom tot een typische bergpalm. Hij dankt dit voor een belangrijk deel aan de rafelige vezels aan zijn stam, die een natuurlijke bescherming bieden tegen lage temperaturen.
De laatste vijftig jaar is de boom aan het verwilderen in de Alpen en de Pyreneeën.

Trachycarpus fortunei | Chinese Waaierpalm

Kennemerlandsingel, Laantje van Peel

Chinese Waaierpalm *Trachycarpus fortunei*

Herkomst: Oost-Azië (China en Japan).
Vorm: krijgt een lange, solitaire stam met een maximale hoogte van 12 meter. De juteachtige vezels die de stam bedekken, geven de palm een mooi, ietwat vreemd uiterlijk. Groeit aanvankelijk langzaam, is in zijn jeugd ook nog niet goed bestendig tegen vorst. Bij het ouder worden, neemt het aantal waaiervormige bladeren toe. Eenmaal volwassen kan de boom jaarlijks tot 25 cm in hoogte toenemen.
Kenmerken: draagt donkergroene waaiervormige bladeren die een diameter kunnen bereiken van meer dan een meter. De palm groeit snel en robuust. De bloeiwijze is crèmewit bij de vrouwelijke palmen en geel bij de mannelijke.
Bijzonderheden: het is de meest succesvolle winterharde palm.
De boom kan temperaturen van min 17 graden Celsius overleven.

Canadese Hemlockspar

Tsuga canadensis

In de boeken van Tolkien duiken Hemlocksparren zo nu en dan op, zoals in onderstaand gedicht, afkomstig uit Luthien's Hemlock (Lord of the Rings).

...'The leaves were long, the grass was green,
The hemlock-umbels tall and fair,
And in the glade a light was seen
Of stars in shadow shimmering.
Tinuviel was dancing there
To music of a pipe unseen,
And light of stars was in her hair,
And in her raiment glimmering.'...

Hobbitboom

Als Hemlockspar is de Tsuga Canadensis, zoals de Canadese Hemlockspar heet, prominent. Als kerstboom is de nationale boom van de Amerikaanse staat Penssylvania ongeschikt, omdat zijn naalden snel uitvallen. Nuttig is de boom om het stevige, harsvrije hout, dat vaak in de tuinbouw wordt gebruikt. Ook vele sauna's worden opgetrokken uit hout van de Canadese Hemlockspar.

De Canadese Hemlockspar (Tsuga canadensis), werd in de 18e eeuw ingevoerd in Europa. In 1736 verscheen hij voor het eerst in Engelse tuinen en parken. De boom vertakt zich meestal zwaar op een korte stam, wat hem voor de bosbouw minder geschikt maakt. In Noord-Amerika vertoon hij in mindere mate de neiging op een korte stam te vertakken, zodat het hout daar wel voor zowel bosbouw als pulpindustrie wordt gebruikt. In Europa wordt zijn neiging tot vertakken als een sterk punt gezien, en wordt hij daarom als sierboom gebruikt. Vele struikachtige dwergvormen van deze boom zijn voor sierdoeleinden ontwikkeld, vooral voor grote plantenbakken en rotstuinen.

De Tsuga canadensis behoort tot de familie van de Pinaceae, familie der naaldbomen (Coniferen) van meer dan tweehonderd soorten waaronder ook de Lariks, de Den, de Zilverspar en de Ceder behoort. Ze vormen bossen op het noordelijk halfrond. Deze kunnen zeer uitgestrekt zijn in de koele noordelijke streken, in het zuiden zijn ze meer beperkt tot de bergstreken. De bomen hebben verspreid staande naaldvormige schubben. Per schub zijn er twee zaden.

Tsuga canadensis | Canadese Hemlockspar

Reiderlandlaan

Canadese Hemlockspar

Tsuga canadensis

Herkomst: Noord-Amerika.

Vorm: breed, struikachtig, sterk vertakte stam, bochtig of meermaals gevorkt, brede, dichte, kegelvormige kroon, maximale hoogte 32 meter.
Kenmerken: iets overhangende eindloot. De kegels zitten aan korte stelen. De naalden lopen vanaf de voet toe in een stompe punt. Bovenop de tak staat de middelste rij naalden gedraaid, waardoor hun witte onderkant zichtbaar is. De boom draagt gele mannelijke bloemen en groene vrouwelijke bloemen.

Iep

Ulmus

Toekomstvoorspeller en vrijheidssymbool

Dit Oudhollandse boerenrijmpje toont de voorspellende waarde die boeren toekenden aan de Iep. Zij namen de tekenen van de boom ter harte bij het bewerken van hun gewassen en de verzorging van hun vee. In het Britse Devon vreesden boeren voor de gezondheid van hun beesten, als de Iep voortijdig het blad liet vallen.

'Is 't iepenblad zo groot als 't oortje van een muis
zaai zonder zorg de gerst op d'akkers achter 't huis
is 't blad zo groot als 't oog van enen os
dan geldt het haastje-repje erop los'

Werd de Iep vroeger massaal langs boerderijen geplant, tegenwoordig is hij een typische stadsboom.
De Iep (Ulmus), ook wel 'Olm' genoemd, is in elk jaargetijde een lust voor het oog. Met name in de winter komt zijn kroon schitterend tot zijn recht. Door die kegelvormige kroon, die eindigt in talloze tere, dooreen geweven twijgjes, lijkt de boom in een nevelige stralenkrans gehuld. Van oudsher wordt hij geassocieerd met elfen, wijsheid, dood en wedergeboorte. Hij komt al voor in verhalen uit de Griekse mythologie. Toen Orpheus er niet in

slaagde zijn Eurydice mee te nemen uit het schimmenrijk, verviel hij, gezeten onder een Iep, in weeklagen over zijn nu definitief verloren geliefde.
Volgens de oude Germanen is de eerste vrouw uit een blok iepenhout geschapen. Drie Asen (volgelingen van Odin) vonden aan het strand een Es en een Olm, die adem noch geest hadden. Odin gaf hen adem, Hoenir geest. Samen schiepen zij op die manier de eerste mensen.
Iepenbast bindt boze geesten, geloofde men in vervlogen tijden. Mensen plantten Bergiepen als afweer tegen toverij.

Nog deze eeuw plaatsten Engelse melkmeisjes een olmentakje in de karnton om te voorkomen dat de room zou worden betoverd.
In Frankrijk is de Iep de vrijheidsboom, verbonden met de republiek en de revolutie.
De Liberty Tree in Boston laat zien dat ook in de Verenigde Staten de Iep, sinds de Onafhankelijkheidsoorlog, symbool staat voor vrijheid.

Iepenhout moet zweven

'Iepen moet zweven'. Met deze uitdrukking doelden mensen in vroeger tijden op de toepassing van de Iep als wagenmakershout. Als iepenhout te lang stilstond, zou het afsterven, doordat insecten het aantastten. Dat geldt niet voor gewaterd iepenhout, dat als constructiehout wordt gebruikt.
Bijna alle tweedeklasse rijtuigen van de NS waren vroeger afgetimmerd met iepenhout. De taaie bastvezels van de boom werden in prehistorische tijden tot touw en weefsels verwerkt. In Oost-Azië en Noord-Amerika werd de schors in tijden van hongersnood verwerkt tot brood.
Kruidengenezers binden gekneusde iepenbladeren met iepenbast rond etterende wonden om de genezing te bevorderen. Een afkooksel van iepenblad helpt bij de genezing van beenbreuken. Ook kaalhoofdige mannen konden met de Iep hun voordeel doen, want het vet dat zich vormde na het koken van iepenwortels, zou hen de haardos teruggeven.

IN FRANKRIJK IS DE IEP DE VRIJHEIDSBOOM

De Ulmus (Iep) behoort tot de familie van de Ulmaceae en omvat ongeveer vijfenveertig soorten. De Iep wordt in zijn voortbestaan al lang bedreigd door een schimmel, die door de spintkever wordt overgebracht. Deze schimmel verstopt de houtvaten in de stam en de takken. Deze verstopping verstoort de sapstroom tussen de wortels en de overige delen van de boom. Bladeren krijgen daardoor geen water en voedingsstoffen meer. Een zieke Iep is herkenbaar aan de herfstverschijnselen die midden in zomer optreden. De bladeren worden geel en bruin en vallen van de boom. Op een gegeven moment wordt de boom dan kaal, en aan de kale takken blijven dan nog een paar verdorde blaadjes zitten. Deze zogenoemde vaantjes zijn een teken dat de boom is aangetast door de iepziekte.

Dat de Iep nog bestaat, komt doordat de boom na een spintkeveraanval zijn bastvaten afsluit, waardoor de kroon binnen enkele dagen afsterft boven de versperring. Vanuit zijn wortels vormt de Iep weer nieuwe scheuten. Toch kan hij de spintkever niet verslaan, want als de stam van de nieuwe boom weer enige omvang heeft, valt hij opnieuw ten prooi aan het insect. Gelukkig bestaan er inmiddels ook iepensoorten die resistent zijn tegen de iepziekte.

Voor het Haagse stadsgezicht is de Iep al eeuwenlang een zeer karakteristieke boom. De Iep is goed bestand tegen wind en wat voor Den Haag nog meer telt, tegen zeewind. Ook is de boom redelijk goed bestand tegen luchtverontreiniging en stelt betrekkelijk weinig eisen aan de grond. De Iep heeft scherp gezaagde, toegespitste bladeren, met een kenmerkende scheve voet (twee zijden van het blad zijn ongelijk in lengte). Hij heeft vele vertakkingen, die al laag beginnen bij de stam. Nog voor het verschijnen van de bladeren draagt de boom duizenden kleine, roodachtige knopjes, ook wel 'manna' genoemd. Voordat het blad verschijnt, zijn de vruchtjes al rijp. De vliesdunne, gevleugelde, platte nootjes vallen eind mei als zogeheten 'iepencentjes' naar beneden. Er valt dan een muntjesregen van iepenzaad. Gelijk daarna ontstaan de nieuwe bloemknoppen.

Ulmus | Iep

Paul Steenbergenlaan, Middenweg, Wal bedrijventerrein

Hollandse Iep 'Clusius' *Ulmus 'Clusius'*

Herkomst: België.

Vorm: hoge stam, vrij wijdvertakt.

Kenmerken: het blad is vrij smal ovaalomgekeerd eirond (8 tot 14 cm), scheve voet, bovenzijde van het blad tamelijk ruw.

Hollandse iep 'Clusius'

Noordweg

Hollandse Iep 'Columella' *Ulmus 'Columella'*

Herkomst: Nederland.

Vorm: slanke, zuilvormige kroon. Boom kan 15 tot 20 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is vrij klein, heldergroen en ook opvallend gekroesd en vaak gedraaid. Heeft lichtgroene bloemen in dichte, aangestelde bundels. Bloeit in maart en april. Nootjes zijn plat, gevleugeld, rond tot elliptisch.

Bijzonder: is volledig resistent tegen de iepziekte! De naam verwijst naar een Romeinse keizer die in de 1e eeuw na Christus een verhandeling schreef over de landbouw en zeer geïnteresseerd was in bomen.

Kennemerlandsingel

Bergiep 'Pendula' *Ulmus glabra 'Pendula'*

Herkomst: Engeland.

Vorm: ook wel Treuriep genoemd, boom groeit breeduit en hangend. Kan 5 tot 7 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is breed eirond, donkergroen van kleur en zeer ruim behaard, 8 tot 16 cm lang. De vruchten zijn rondom gevleugeld en omgekeerd eivormig, zaad is lichtrood. De boom bloeit in maart - april.

Oosteinde

Hollandse Iep 'Vegeta' *Ulmus x hollandica 'Vegeta'*

Herkomst: zie Hollandse Iep.

Vorm: ronde, gewelfde kroon. Kan tussen de 20 en 30 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad is 10 cm lang, dubbelgezaagde rand met een scheve voet, aan de bovenzijde glad en glanzend en aan de onderzijde in de nerfoksels behaard.

Bijzonder: goed bestand tegen harde wind en zilte zeewind.

Soorten en ondersoorten van de **Ulmus**

Oldambtlaan

Fladderiep *Ulmus laevis*

Herkomst: Europa tot Bulgarije, de Krim en de Kaukausus.

Vorm: boom kan 35 meter hoog worden. Koepelvormige kroon, wijdvertakt.

Kenmerken: het blad is 6 tot 12 cm lang, groot omgekeerd eirond tot ovaal toegespitst. Veernervig met scheve bladvoet en dubbelgezaagde bladrand, aan de onderzijde behaard. Bloeit in april - mei voor het verschijnen van het blad met tweeslachtige bloemen die aan lange stelen hangen. De helmknoppen zijn rood en de vrucht gevleugeld, eirond, gewimperd nootje.

Oosteinde

Veldiep 'Sarniensis' *Ulmus minor 'Sarniensis'*

Herkomst: Engeland.

Vorm: piramidale boom, stijve takken en schuin naar boven gericht, kan 20 tot 25 meter hoog worden.

Kenmerken: het blad (5 tot 10 cm) is ovaal langwerpig, aan de bovenzijde glad en aan de onderzijde vrijwel kaal.

Waterbiesweg

Hollandse Iep Plantijn *Ulmus 'Plantijn'*

Herkomst: Nederland.

Vorm: kroon is breed ovaal tot waaiervormig, dicht vertakte zijtakken. Groeien iets schuin langs de hoofdstam, kan 15 tot 18 meter hoog worden en 6 tot 8 meter breed.

Kenmerken: het blad is eivormig, grijzig groen (16 cm). De bloemen staan op korte stelen in dichte trossen, zijn lichtgroen en bloeien in maart - april. Platte gevleugelde nootjes, rond tot elliptisch, bruin van kleur.

Bijzonder: boom is weinig gevoelig voor de iepziekte.

Iep

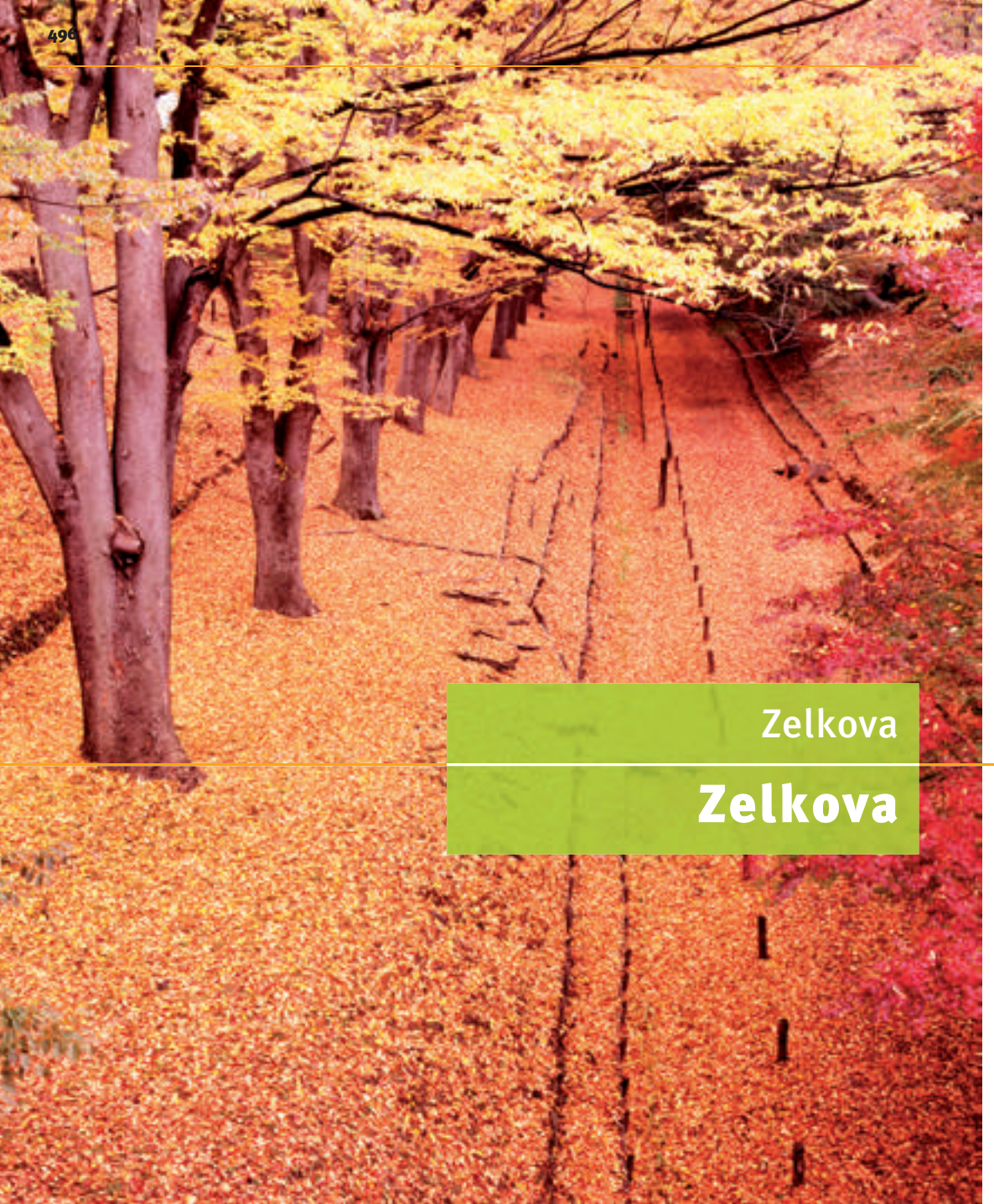

Zelkova

Zelkova

In zijn vaderland is de Zelkova nauw verbonden met tempels. Van het taaie, duurzame hout dat lijkt op dat van de andere leden van de Iepenfamilie waartoe de boom behoort, worden pilaren en daken van tempels gemaakt.

Tempelboom

De boom wordt ook bij tempels geplant. De sierlijke boom werd dan ook in een tempeltuin ontdekt. Dit gebeurde in de 19e eeuw, door de Duitse verzamelaar Karl von Siebold, die ervoor zorgde dat de boom in Europa werd ingevoerd, waar hij nog steeds zeldzaam is. Hij is voornamelijk te vinden in stadsparken en grote tuinen.

Het roodachtig/bruine kernhout en geelbruine spinthout van de Japanse Zelkova wordt gebruikt in de meubelmakerij en bij het vervaardigen van muziekinstrumenten. Het stevige hardhout, in Japan Keyaki genoemd, wordt ook gebruikt voor de ‘body’ van de shimedaiku, een Japans trommeltje. Van de aangroeisels op de stam wordt fijnnervig fineer gesneden voor de bekleding van meubilair.

Het geslacht Zelkova is een geslacht van bomen uit de Iepenfamilie. Dit geslacht bestaat uit zes soorten.

Zelkova | Zelkova

Fivelingosingel, Hunsingosingel

Verschaffelts' Zelkova *Zelkova carpinifolia 'Verschaffeltii'*

Deze cultivar, genoemd naar de Belgische botanicus Ambroise Verschaffelt (1825-1886), werd oorspronkelijk in 1892 beschreven door de botanicus Leonard Dippel als Zelkova japonica, var. Verschaffeltii.

Herkomst: Nederland.

Vorm: grote struik of kleine, bossig gekroonde hoge boom, maximale hoogte 15 meter.

Kenmerken: smalle, 3,5 tot 8 cm lange en 1,3 tot 6,6 cm brede bladeren, diep ingesneden met tussen de 5 en 10 paren van driehoekige tanden. De boom produceert sporadisch kleine, tweelobbige, nootachtige steenvruchten met een diameter van 4 tot 5 mm.

De vrouwelijke bloemen zitten bovenaan de eenjarige scheuten, de mannelijke zitten aan de onderzijde.

Bijzonder: het hout is ringsporig en wordt, evenals iepenhout, gebruikt als constructiehout.

Ellertsveldlaan, Vrije van Sluissingel

Japanse Zelkova *Zelkova serrata*

Herkomst: China, Japan en Korea.

Vorm: koepelvormige kroon, gevormd door de uitgespreide takken en de rechte jonge twijgen. Maximale hoogte: 30 meter.

Kenmerken: de ovale, verspreid staande bladeren hebben een lange, scherpe top en een gezaagde rand met scherpe punten. In de herfst kleuren de bladeren schitterend geel en oranje. De gele mannelijke en groene vrouwelijke bloemen verschijnen nog vóór de bladeren aan dezelfde tak.

GERANGSCHIKT OP GESLACHT/LATIJN

Abies 22
Acer 30
Aesculus 44
Ailanthus altissima 48
Alangium platanifolium 52
Alnus 56
Amelanchier 66
Araucaria araucana 70
Arbutus unedo 74
Betula 79
Broussonetia papyrifera 86
Buddleja 90
Calocedrus decurrens 94
Carpinus 98
Carya 102
Castanea sativa 106
Catalpa 110
Cedrus 114
Celtis occidentalis 120
Cercidiphyllum japonicum 124
Cercis 128
Chamaecyparis 132
Cladrastis kentukea 136
Cornus 140
Corylus 144
Cotoneaster salicifolius 150
Crataegus 154
Cryptomeria japonica 162
Cydonia oblonga 166
Davidia involucrata 172
Diospyros virginiana 176
Elaeagnus angustifolia 180
Eucalyptus gunnii 184
Eucommia ulmoides 188
Fagus 192
Ficus carica 196
Fraxinus 202
Ginkgo biloba 210
Gleditsia triacanthos 216
Gymnocladus dioica 220
Halesia carolina 224
Hovenia dulcis 228
Juglans 232
Juniperus 238
Kalopanax septemlobus 244
Koelreuteria paniculata 248
Laburnum 252
Larix 256
Liquidambar styraciflua 262
Liriodendron tulipiferia 266
Maclura pomifera 270
Magnolia 274
Malus 278
Metasequoia glyptostroboides 284
Nothofagus 288
Nyssa 292
Olea europaea 296
Ostrya carpinifolia 302
Oxydendrum arboreum 306
Parrotia persica 310
Paulownia tomentosa 314
Phellodendron amurense 318
Picea 322
Picrasma quassioides 326
Pinus 330
Platanus 336
Podocarpus nivalis 340
Populus 344
Prunus 352
Ptelea trifoliata 360
Pterocarya fraxinifolia 364
Pterostyrax hispida 368
Pyrus 372
Quercus 378
Robinia 404
Salix 410
Sequoiadendron giganteum 422
Sophora japonica 426
Sorbaria kirilowii 430
Sorbus 434
Stewartia 442
Tamarix 446
Taxodium distichum 450
Tetracentron sinense 454
Tetradium daniellii 458
Thuja 462
Tilia 466
Toona sinensis 476
Trachycarpus fortunei 480
Tsuga canadensis 484
Ulmus 488
Zelkova 496

GERANGSCHIKT OP GESLACHT/NL

Aardbeiboom 74
Alangium 52
Amberboom 262
Amoer Kurkboom 318
Anna-Paulownaboom 314
Appel 278
Bergtotara 340
Berk 79
Beuk 192
Beverboom 274
Bijenboom 458
Bitterhout 326
Bitternoot 102
Blazenboom 248
Canadese Hemlockspar 484
Ceder 114
Chinese Gummiboom 188
Chinese Mahonie 476
Chinese Moerascypres 284
Chinese Waaierpalm 480
Den 330
Doodsbeenderenboom 220
Dwergmispel 150
Eik 378
Els 56
Epaulettenboom 368
Es 202
Esdoorn 30
Eucalyptus 184
Geelhout 136
Gewone Moerascypres 450
Ginkgo 210
Goudenregen 252
Grootbloemige Kornoelje 140
Haagbeuk 98
Hazelaar 144
Hemelboom 48
Hopbeuk 302
Iep 488
Japanse Cypres 162
Japanse Krentenboom 228
Jeneverbes 238

Judasboom 128
Katsuraboom 124
Kaukasische Vleugelnoot 364
Kers 352
Krentenboom 66
Kweepeer 166
Lariks 256
Lederboom 360
Levensboom 462
Lijsterbes 434
Lijsterbesspirea 430
Linde 466
Mammoetboom 422
Meidoorn 154
Olijfboom 296
Osagedoorn 270
Paardenkastanje 44
Pagodeboom 426
Papiermoerbei 86
Perenboom 372
Perzisch IJzerhout 310
Plataan 336
Populier 344
Robinia 404
Schijnbeuk 288
Schijncamellia 442
Schijncypres 132
Slangenden 70
Smalbladige Olijfwilg 180
Sneeuwklokjesboom 224
Spar 322
Sporenboom 454
Stekelboom 244
Tamarisk 446
Tamme Kastanje 106
Trompetboom 110
Tulpenboom 266
Tupeloboom 292
Valse Christusdoorn 216
Vijgenboom 196
Virginische Dadelpruim 176
Vlinderstruik 90
Walnoot 232
Wierookceder 94
Wilg 410
Zakdoekenboom 172
Zelkova 496
Zilverspar 22
Zuurboom 306
Zwepenboom 120

GERANGSCHIKT OP STRAATNAMEN

Arendalstraat 69
Athenesingel 59-62, 64-65, 100, 286, 475
Atlantastraat 338
Baltimorehof 39, 219, 358
Baroniehof 400
Baroniepad 385, 387, 394-395, 400-403
Beeckestijnhof 358
Berlijnstraat 281, 376
Berndpad 402
Boedapestplein 28, 366
Boekarestpak 402
Bogotastraat 408
Bostonsingel 50, 61, 64, 359, 421
Bovendijk 348
Brasiliastraat 408
Bratislavahof 85, 109, 400
Buenos Aireshof 43, 158, 160
Charlestonplantsoen 39, 68
Chicagostraat 408
Dallashof 39, 130, 194
Diepenheimplantsoen 356
Doddendaallaan 414
Dublinweg 64
Eduard Verkadelaan 376
Ellertsveldlaan 47, 50, 142, 174, 112, 147, 174, 187, 219, 235-236, 264, 268, 290, 312, 348, 350, 362, 370, 421, 440, 453, 457, 470-471, 473-474, 478, 498
Elsenburgstraat 40, 359
Fie Carelsenlaan 148
Fivelingosingel 178, 182, 226, 269, 312, 347, 348, 350, 354, 358, 498
Fonteinkruidstraat 440
Friese Woudenlaan 152, 170, 255, 276, 282, 354-356, 359, 432
Gaasterlandlaan 215
Gerrit Achterbergstraat 88, 130, 250
Gotland 60
Graafschapplantsoen 214
Groenland 355, 356
Guido de Moorstraat 58
Han Lodeizenstraat 349
Havanasingel 50, 61, 64, 83, 359, 421
Helsinkihof 215
Henri ter Hall straat 58, 355
H. Marsmanplantsoen 83
Hudson 182, 200, 242, 301, 448
Hunsingosingel 92, 276, 290, 308, 320, 347-349, 377, 498
Ipenrodeplantsoen 406
Jan Greshoffplantsoen 83
J.J. Slauerhoffplantsoen 85
Jutland 64
Kalmoesplantsoen 83
Kennemerlandsingel 182, 187, 276, 438, 453, 471-472, 474-475, 482, 493
Kernheimstraat 40, 377
Keukenhoflaan 101, 255, 264-265, 290, 438
Kievhof 61
Kikkerbeetlaan 83, 355
Kingstonplantsoen 40, 159, 160
Kopenhagenweg 58
Ko van Dijkplein 82, 42, 399
Ko van Dijkstraat 440
Kristiansandstraat 440
Laantje van Peel 471, 473-475, 482
Laantje van Salland 112, 147, 250, 277, 448
Laan van Scheltema 126
Laan van Wateringse Veld 34-39, 43, 47, 142, 219, 339, 421, 452, 473
Langeland 218
Liemersingel 119, 134, 174, 195, 324, 349, 355, 358, 377, 424, 453, 465, 471, 474-475
Lievensbergstraat 40, 355
Limastraat 339
Lisdoddestraat 60, 407
Londensingel 50, 58-59, 338, 417
Los Angelesstraat 339
Luchtenburgplein 219
Madridweg 218
Managuahof 41, 280, 281
Martinus Nijhoffweg 250, 276
Meerburgstraat 438
Meierijlaan 26, 104-105, 112, 134, 230, 259, 261, 268, 290, 324, 333-334, 347, 349, 473
Menno ter Braakstraat 206, 209, 421

Mexicosingel ... 64, 209
Miamihof ... 40, 355
Middenweg ... 43, 47, 493
Moermondstraat ... 283
Monacostraat ... 440
Montevideo ... 338
Moskousingel ... 50, 338, 452
New Yorksingel ... 50, 61, 64, 359, 421
Noordland ... 214
Noordweg ... 148, 348, 493
Oeverbiesstraat ... 439
Oldambtlaan ... 47, 130, 138, 255, 460, 494
Oosteinde ... 47, 59, 100, 194, 355, 472, 493-494
Oostergosingel ... 190, 418, 354
Orlandostraat ... 408
Osloweg ... 440
Panamaplein ... 41-42
Paul Steenbergenlaan ... 493
Persijnhof ... 265
Praagsingel ... 50, 100, 286, 338, 475
Quitoplantsoen ... 40, 280, 282
Reiderlandlaan ... 26, 28-29, 54, 72, 76, 92, 96, 118, 134-135, 164, 214, 226, 242-243, 261, 333-334, 343, 444, 465, 486
Reykjavikweg ... 58
Rietkeverstraat ... 35
Rijner Wateringkade ... 206-207, 415-418, 420-421
Romehof ... 35, 320
San Franciscosingel ... 384
Santiagosingel ... 384
Simon Vestdijkstraat ... 206, 209
Singravenstraat ... 40, 376
Sonsbeekstraat ... 359
Stavangerstraat ... 207, 439
Tallinnhof ... 407
Ter Nieuwburgstraat ... 358
Tiranahof ... 304
Tomatenlaan ... 316
Treslonglaan ... 205, 428
Vigelandstraat ... 35, 223, 261, 294, 312, 332, 440
Vijf Heerenlanden ... 104-105, 138, 254-255, 273, 350, 460
Vlietpark ... 60, 101, 195, 382-387, 394-403,
Vogelenzanglaan ... 355
Voorstondenstraat ... 40, 50, 112, 122, 235-236, 282, 312, 440, 498
Vuurjuffersingel ... 452
Vuurland ... 366
Wal bedrijventerrein ... 493
Wal Zonneveld ... 349
Warschaustraat ... 281, 356, 376
Washingtonplantsoen ... 36, 68
Waterbiesweg ... 494, 452
Waterkersvijver ... 417, 452
Waterlandsingel ... 59, 64, 440, 472
Welgelegenstraat ... 40, 281
Wenenweg ... 64, 174, 290, 350, 471, 473-475, 478
Wielspinstraat ... 439
Wim Kanplein ... 42, 85, 399
Wim Kanstraat ... 439
Wim Sonneveldplein ... 42, 83, 399
Wim Sonneveldstraat ... 72, 187, 246, 286, 290, 294, 328, 440

GERANGSCHIKT OP NEDERLANDSE SOORTNAMEN

Aardbeiboom ... 76
Alpenden ... 332
Alpen Goudenregen ... 254
Amberboom ... 264
Amberboom ‘Burgundy’ ... 264
Amberboom ‘Moraine’ ... 265
Amberboom ‘Paarl’ ... 265
Amberboom ‘Worplesdon’ ... 265
Amerikaanse Eik ... 401
Amerikaanse Eik ‘Aurea’ ... 402
Amerikaanse Linde ... 470
Amerikaanse Linde ‘Moltkei’ ... 471
Amerikaanse Linde ‘Nova’ ... 471
Amerikaanse Linde ‘Redmond’ ... 471
Amoer Kurkboom ... 320
Anna-Paulownaboom ... 316
Balsem Zilverspar ... 26
Bastaard Meelbes ‘Gibbsii’ ... 439
Behaarde Eik ... 398
Bergeik ... 398
Bergiep ‘Pendula’ ... 493
Bergkers ‘Charles Sargent’ ... 356
Bergkers ‘Rancho’ ... 358
Bergtotara ‘Kralingen’ ... 343
Bergtotara ‘Trompenburg’ ... 343
Beuk ... 194
Bijenboom var. hupehensis ... 460
Bitterhout ... 328
Blauwspar ‘Glauca’ ... 324
Blauwspar ‘Koster’ ... 324
Blazenboom ... 250
Blikeik ‘Albertsii’ ... 403
Blikeik ‘Magnifica’ ... 403
‘Böhlje’s Winterlinde’ ... 472
Bolesdoorn ... 40
Bonte Noorse Esdoorn ... 40
Boomhazelaar Corylus colurna ... 148
Boomhazelaar ‘Te-terra Red’- ... 148
Breedblad Lijsterbes ‘Atrovirens’ ... 440
Breedblad Lijsterbes ‘Henk Vink’ ... 440
Canada Pruim ‘Mahogany Lustre’ ... 356
Canadese Hemlockspar ... 486
Canadese Judasboom ‘Forest Pansy’ ... 130
Canadese Populier ‘Zeeland’ ... 348
Chinese Balsempopulier ... 349
Chinese Balsempopulier ‘Fastigiata’ ... 349
Chinese Gummiboom ... 190
Chinese Kers ... 358
Chinese Kers ‘Burgundy’ ... 358
Chinese Mahonie ... 478
Chinese Mahonie ‘Flamingo’ ... 478
Chinese Moerascypres ... 286
Chinese Peer ‘Chanticleer’ ... 376
Chinese Treurwilg ... 418
Chinese Treurwilg ‘Crispa’ ... 418
Chinese Tupeloboom ... 294
Chinese Waaierpalm ... 482
Cissusbladige Esdoorn ... 35
Colchische Esdoorn ... 34
Colorado Zilverspar ... 26
Devon Lijsterbes ‘Theophrasta’ ... 439
Doodsbeenderenboom ... 223
Draaiwilg ... 418
Dunbladige Els ... 62
Dwergmispel ‘Willeke’ ... 152
Eikbladige Beuk ... 195
Eik ‘Macon’ ... 395
Eik ‘Mauri’ ... 396
Eik ‘Wageningen’ ... 387
Elsbes ... 440
Epaulettenboom ... 370
Es ... 206
Es ‘Atlas’ ... 206
Es ‘Diversifolia’ ... 206
Es ‘Doorenbos’ ... 206
Es ‘Eureka’ ... 207
Es ‘Jaspidea’ ... 207
Es ‘Pendula’ ... 207
Es ‘Westhofs Glorie’ ... 207
Eucalyptus ... 187
Europese Lariks ... 259
Fladderiep ... 494
Freemans Esdoorn ‘Armstrong’ ... 35
Freemans Esdoorn ‘Autumn Blaze’ ... 36

Fujikers 355
Gedeelde Lijsterbes 'Fastigiata' 440
Geelhout 138
Gestreepte Esdoorn 38
Gewone Esdoorn 41
Gewone Esdoorn 'Atropurpureum' 41
Gewone Esdoorn 'Constant P' 42
Gewone Esdoorn 'Erectum' 42
Gewone Esdoorn 'Worley' 42
Gewone Hazelaar 147
Gewone Jeneverbes 'Hibernica' 242
Gewone Lijsterbes 'Sheerwater Seedling' 438
Gewone Moerascypres 'Nutans' 453
Gewone Wilg 414
Gewone Wilg 'Barlo' 415
Gewone Wilg 'Bredevoort' 415
Gewone Wilg 'Chermensina' 415
Gewone Wilg 'Crispa' 415
Gewone Wilg 'Het Goor' 415
Gewone Wilg 'Lichtenvoorde' 416
Gewone Wilg 'Liempde' 416
Gewone Wilg 'Lievelde' 416
Gewone Wilg 'Rockanje' 416
Gewone Wilg 'Sericea' 416
Gewone Wilg 'Tinaarlo' 417
Gezaagdbladige Eik 382
Ginkgo 214
Ginkgo 'Fastigiata' 215
Ginkgo 'Fastigiata Blagon' 215
Gladbladige Bitternoot 104
Goudberk 'Holland' 82
Goudenregen 255
Goudouin's Kers 'Schnee' 355
Grauwe Abeel 'Tower' 347
Grijze Els 60
Grijze Els 'Aurea' 61
Grijze Els 'Laciniata' 61
Grijze Els 'Pendula' 61
Grijze Lijsterbes 439
Groene Es 'Zundert' 209
Grofgetande populier 348
Grootbladige Beverboom 277
Grootbladige Esdoorn 36
Grootbladige Meidoorn 160
Grootbloemige Goudenregen 255
Grootbloemige Kornoelje 'Monarch' 142
Grootbloemige Trompetboom 112
Grote Trompetboom 112
Haagbeuk 100
Haagbeuk 'Frans Fontaine' 100
Haagbeuk 'Quercifolia' 101
Hartbladige Els 58
Hazel Els 64
Hemelboom 50
Henry's Linde 473
Himalaya Ceder 118
Hinoki Cypres 135
Hinoki Cypres 'Nana Gracilis' 135
Hollandse Iep 'Clusius' 493
Hollandse Iep 'Columella' 493
Hollandse Iep Plantijn 494
Hollandse Iep 'Vegeta' 493
Hollandse Linde 'Zwarte Linde' 472
Hongaarse Eik 386
Hongaarse Eik 'Trump' 386
Hopbeuk 304
Indische Paardenkastanje 47
Japanse Appel 'Rosea' 281
Japanse Appel Var. Arborescens 281
Japanse Beverboom 276
Japanse Cypres 164
Japanse Cypres 'Elegans' 164
Japanse Cypres 'Filifera' 135
Japanse Esdoorn 'Atropurpureum' 37
Japanse Esdoorn 'Bloodgood' 37
Japanse Esdoorn 'Ornatum' 37
Japanse Esdoorn 'Osakazuki' 37
Japanse Esdoorn 'Sangokaku' 38
Japanse Haagbeuk 101
Japanse Keizereik 'C.F Miller' 385
Japanse Keizereik 'Pinnatifida' 385
Japanse Keizereik 385
Japanse Kers 'Pink Perfection' 358
Japanse Krentenboom 230

Japanse Lariks 261
Japanse Witte Den 333
Japanse Zelkova 498
Jeneverbes 'Blue Arrow' 242
Jeneverbes 'Meyeri' 243
Jeneverbes 'Pfitzeriane' 242
Judasboom 130
Kastanjebladige Eik 383
Kastanjebladige Eik 'Green Spire' 383
Katsuraboom 126
Kaukasische Els 65
Kaukasische Peer 377
Kaukasische Vleugelnoot 366
Kaukasische Vleugelnoot 'Dumosa' 366
Kerspruim 'Nigra' 355
Kleinbloemige Tamarisk 448
Kleine Wilg 'Flame' 420
Koningslinde 473
Koreaanse Schijncamellia 444
Koreaanse Zilverspar 28
Kraakwilg 420
Krentenboompje 69
Krentenboompje 'Ballerina' 68
Krentenboompje 'Robin Hill' 68
Kroospruim 356
Kurkeik 402
Kweepeer 170
Laurierbladige Eik 395
Laurierwilg 420
Lavallee's Meidoorn 'Carrieri' 159
Lawson's Cypres 134
Lederboom 362
Libanese Eik 395
Libanon Ceder 'Glauca' 119
Lijsterbesspirea 432
Linde 'Glenleven' 473
Lobels Esdoorn 35
Mammoetboom 'Glaucum' 424
Meelbes 'Magnifica' 438
Moeras Bitternoot 104
Moerascypres 452
Moeraseik 396
Mongoolse Linde 474
Moseik 384
Najaarskers 359
Noorse Esdoorn 'Columnare' 39
Noorse Esdoorn 'Crimson King' 39
Noorse Esdoorn 'Crimson Sentry' 40
Noorse Esdoorn 'Meyering' 40
Noorse Esdoorn 'Olmsted' 41
Nootka Cypres 134
Nootka Cypres 'Pendula' 135
Okkernoot 235
Okkernoot 'Laciniata' 236
Okkernoot 'Purpurea' 236
Olijfboom 301
Ongelijkbladige Eik 386
Oosterse Plataan 339
Osagedoorn 273
Paardenkastanje 'Baumannii' 47
Pagodeboom 428
Papierberk 83
Papiermoerbei 88
Peer 'Beech Hill' 376
Perzische Eik 395
Perzisch IJzerhout 312
Perzisch IJzerhout 'Pendula' 312
Perzisch IJzerhout 'Vanessa' 312
Plataanbladige Alangium 54
Plataan 338
Plataan 'Pyramidalis' 338
Plataan 'Tremonia' 339
Pluimes 'Anita' 209
Pluimes 'Arie Peters' 209
Pontische Eik 397
Prieelberk 85
Pruimbladige Meidoorn 160
Ratelpopulier 349
Ratelpopulier 'Erecta' 350
Reuzenkornoelje 142
Reuzenlevensboom 465
Reuzen Zilverspar 28
Rimpelbladige Els 61
Robinia 'Bessoniana' 406

Robinia ‘Frisia’ 407
Robinia ‘Pyramidalis’ 407
Robinia ‘Sandraudiga’ 408
Robinia ‘Unifoliola’ 408
Roble’s Schijnbeuk 290
Rode Els 62
Rode Esdoorn ‘Scanlon’ 42
Roodbladige Zuilbeuk 195
Rubens Wilg ‘Calva’ 421
Ruwe Berk 83
Ruwe Berk ‘Fastigiata’ 83
Ruwe Berk ‘Laciniata’ 85
Ruwvruchtige Populier 348
Scharlaken Eik 384
Scharlaken Meidoorn 158
Schietwilg vitellina 417
Schijnbeuk 290
Schijncamellia rostrata 444
Servische Spar 324
Shingle Eik 394
Siberische Appel ‘Columnaris’ 280
Siberische Balsempopulier 347
Sierappel ‘Briljant’ 280
Sierappel ‘Neville copeman’ 281
Sierappel ‘Royalty’ 281
Sierappel ‘Van Eseltine’ 282
Sierkers ‘Umineko’ 359
Sierlijke berglijsterbes 438
Sikkeleik 385
Sipkes’ Els 64
Sitka Els 65
Slangenden 72
Smalbladige Es ‘Raywood’ 205
Smalbladige Olijfwilg 182
Sneeuwklokjesboom 226
Spaanse Zilverspar ‘Glauca’ 29
Spaanse Zilverspar ‘Kelleris’ 29
Späths Els 64
Sporenboom 456
Steeneik 387
Stekelboom 246
Stijfbladige Els 59
Suikeresdoorn ‘Temple’s Upright’ 43
Tabor Eik 394
Tabor Eik ‘Hemelrijk’ 394
Tamarisk ‘Pink Cascade’ 448
Tamme kastanje Castanea sativa 109
Tranenden 334
Treurgoudenregen 255
Treurwilg 421
Trompetboom 112
Tulpenboom 268
Tulpenboom ‘Fastigiatum’ 269
Tweekleurige Eik 383
Tweestijlige Meidoorn 158
Tweestijlige Meidoorn ‘Rubra Plena’ 160
Valse Christusdoorn ‘Imperial’ 219
Valse Christusdoorn ‘Inermis’ 218
Valse Christusdoorn ‘Shademaster’ 219
Valse Christusdoorn ‘Skyline’ 219
Valse Christusdoorn ‘Sunburst’ 219
Vederesdoorn ‘Crispum’ 36
Vederesdoorn ‘Violaceum’ 36
Veldiep ‘Sarniensis’ 494
Verschaffelts’ Zelkova 498
Vijgenboom 200
Virginische Dadelpruim 178
Virginische Jeneverbes ‘Grey Owl’ 243
Vlinderstruik 92
Vlinderstruik ‘Purple Emperor’ 92
Vogelkers ‘Albertii’ 356
Voorjaarskers ‘Accolade’ 354
Waterwilg 418
West-Amerikaanse Balsempopulier 350
Westerse Levensboom 465
Weymouth Den 334
Wierookceder 96
Wilgbladige Eik 397
Wilgbladige Peer 377
Wintereik 396
Wintereik ‘Mespilifolia’ 397
Wintergroene Eik ‘Pseudoturneri’ 402
Winterlinde 471
Winterlinde ‘Roelvo’ 472

Witte Bitternoot 105
Wolappel 282
Wolappel ‘Thalys’ 282
Yoshino Kers 359
Zachte Berk 85
Zakdoekenboom 174
Zakdoekenboom Vilmoriniana 174
Zilveresdoorn 43
Zilveresdoorn ‘Pyramidale’ 43
Zilverlinde 474
Zilverlinde ‘Brabant’ 475
Zilverlinde ‘Pendula’ 475
Zilverlinde ‘Varsaviensis’ 475
Zoete Kers 354
Zoete Kers ‘Plena’ 355
Zomereik ‘Concordia’ 399
Zomereik ‘Cupressoides’ 400
Zomereik ‘Fastigiata Koster’ 400
Zomereik ‘Fastigiata’ 400
Zomereik ‘Pendula’ 401
Zomereik Quercus robur 399
Zomerlinde ‘Fastigiata’ 474
Zomerlinde ‘Laciniata’ 474
Zomerlinde ‘Rubra’ 474
Zuilbeuk ‘Dawyck’ 194
Zuileik 384
Zumi Appel 283
Zuurboom 308
Zwarte Den 333
Zwarte Els 59
Zwarte Els ‘Aurea’ 59
Zwarte Els ‘Imperialis’ 59
Zwarte Els ‘Pyramidalis’ 60
Zwarte Els ‘Quercifolia’ 60
Zwarte Populier 348
Zwarte Populier ‘Vereecken’ 349
Zwarte Tupeloboom 294
Zwarte Walnoot 235
Zwarte Walnoot ‘Laciniata’ 235
Zweedse Meelbes ‘Brouwers’ 439
Zwepenboom 122

GERANGSCHIKT OP LATIJNSE NAMEN

Abies balsamea . . . 26
Abies concolor . . . 26
Abies grandis . . . 28
Abies koreana . . . 28
Abies pinsapo 'Glauca' . . . 29
Abies pinsapo 'Kelleris' . . . 29
Acer cappadocicum 'Aureum' . . . 34
Acer cappadocicum subsp. lobelii . . . 35
Acer cissifolium . . . 35
Acer freemanii 'Armstrong' . . . 35
Acer freemanii 'Autumn Blaze' . . . 36
Acer macrophyllum . . . 36
Acer negundo 'Crispum' . . . 36
Acer negundo 'Violaceum' . . . 36
Acer palmatum 'Atropurpureum' . . . 37
Acer palmatum 'Bloodgood' . . . 37
Acer palmatum 'Ornatum' . . . 37
Acer palmatum 'Osakazuki' . . . 37
Acer palmatum 'Sangokaku' . . . 38
Acer pensylvanicum . . . 38
Acer platanoides 'Columnare' . . . 39
Acer platanoides 'Crimson King' . . . 39
Acer platanoides 'Crimson Sentry' . . . 40
Acer platanoides 'Drummondii' . . . 40
Acer platanoides 'Globosum' . . . 40
Acer platanoides 'Meyering' . . . 40
Acer platanoides 'Olmsted' . . . 41
Acer pseudoplatanus . . . 41
Acer pseudoplatanus 'Atropurpureum' . . . 41
Acer pseudoplatanus 'Constant P' . . . 42
Acer pseudoplatanus 'Erectum' . . . 42
Acer pseudoplatanus 'Worley' . . . 42
Acer rubrum 'Scanlon' . . . 42
Acer saccharinum . . . 43
Acer saccharinum 'Pyramidale' . . . 43
Acer saccharinum 'Temple's Upright' . . . 43
Aesculus hippocastanum 'Baumannii' . . . 47
Aesculus indica . . . 47
Ailanthus altissima . . . 50
Alangium platanifolium . . . 54
Alnus cordata . . . 58
Alnus firma . . . 59
Alnus glutinosa . . . 59
Alnus glutinosa 'Aurea' . . . 59
Alnus glutinosa 'Imperialis' . . . 59
Alnus glutinosa 'Pyramidales' . . . 60
Alnus glutinosa 'Quercifolia' . . . 60
Alnus incana . . . 60
Alnus incana 'Aurea' . . . 61
Alnus incana 'Laciniata' . . . 61
Alnus incana 'Pendula' . . . 61
Alnus incana subsp. rugosa . . . 61
Alnus incana subsp. tenuifolia . . . 62
Alnus rubra . . . 62
Alnus serrulata . . . 65
Alnus 'Sipkes' . . . 65
Alnus x spaethii 'Spaeth' . . . 65
Alnus subcordata . . . 65
Alnus viridis ssp sinuata . . . 65
Amelanchier 'Ballerina' . . . 68
Amelanchier arborea 'Robin Hill' . . . 68
Amelanchier lamarckii . . . 69
Araucaria araucana . . . 72
Arbutus unedo . . . 76
Betula ermanii 'Holland' . . . 82
Betula papyrifera . . . 83
Betula pendula . . . 83
Betula pendula 'Fastigiata' . . . 83
Betula pendula 'Laciniata' . . . 85
Betula pendula 'Youngii' . . . 85
Betula pubescens . . . 85
Broussonetia papyrifera . . . 88
Buddleja alternifolia . . . 92
Buddleja davidii 'Purple Emperor' . . . 92
Calocedrus decurrens . . . 96
Carpinus betulus . . . 100
Carpinus betulus 'Frans Fontaine' . . . 100
Carpinus betulus 'Quercifolia' . . . 101
Carpinus japonica . . . 101
Carya glabra . . . 104
Carya laciniosa . . . 104
Carya ovata . . . 105
Castanea sativa . . . 109
Catalpa bignonioides . . . 112

Catalpa bungei . . . 112
Catalpa speciosa . . . 112
Cedrus deodara . . . 118
Cedrus libani 'Glauca' . . . 119
Celtis occidentalis . . . 122
Cercidiphyllum japonicum . . . 126
Cercis canadensis 'Forest Pansy' . . . 130
Cercis siliquastrum . . . 130
Chamaecyparis lawsonia . . . 134
Chamaecyparis nootkatensis . . . 134
Chamaecyparis nootkatensis 'Pendula' . . . 135
Chamaecyparis obtusa . . . 135
Chamaecyparis obtusa 'Nana Gracilis' . . . 135
Chamaecyparis pisifera 'Filifera' . . . 135
Cladrastis kentukea . . . 138
Cornus controversa . . . 142
Cornus nuttallii 'Monarch' . . . 142
Corylus avellana . . . 147
Corylus colurna . . . 148
Corylus colurna 'Te-terra Red' . . . 148
Cotoneaster salicifolius 'Willeke' . . . 152
Crataegus coccinea . . . 158
Crataegus laevigata . . . 158
Crataegus lavalleei 'Carrieri' . . . 159
Crataegus x media 'rubra plena' . . . 160
Crataegus x persimillis 'Splendens' . . . 160
Crataegus pinnatifida var. major . . . 160
Cryptomeria japonica . . . 164
Cryptomeria japonica 'Elegans' . . . 164
Cydonia oblonga . . . 170
Davidia involucrata . . . 174
Davidia involucrata var. Vilmoriniana . . . 174
Diospyros virginiana . . . 178
Elaeagnus angustifolia . . . 182
Eucalyptus gunnii . . . 187
Eucommia ulmoides . . . 190
Fagus sylvatica . . . 194
Fagus sylvatica 'Dawyck' . . . 194
Fagus sylvatica 'Quercifolia' . . . 195
Fagus sylvatica 'Rohan Obelisk' . . . 195
Ficus carica . . . 200
Fraxinus angustifolia 'Raywood' . . . 205
Fraxinus excelsior . . . 206
Fraxinus excelsior 'Atlas' . . . 206
Fraxinus excelsior 'Diversifolia' . . . 206
Fraxinus excelsior 'Doorenbos' . . . 206
Fraxinus excelsior 'Eureka' . . . 207
Fraxinus excelsior 'Jaspidea' . . . 207
Fraxinus excelsior 'Pendula' . . . 207
Fraxinus excelsior 'Westhofs glorie' . . . 207
Fraxinus ornus 'Anita' . . . 209
Fraxinus ornus 'Arie Peters' . . . 209
Fraxinus pennsylvanica 'Zundert' . . . 209
Ginkgo biloba . . . 214
Ginkgo biloba 'Fastigiata Blagon' . . . 215
Ginkgo biloba 'Fastigiata' . . . 215
Gleditsia triacanthos forma inermis . . . 218
Gleditsia triacanthos 'Imperial' . . . 219
Gleditsia triacanthos 'Shademaster' . . . 219
Gleditsia triacanthos 'Skyline' . . . 219
Gleditsia triacanthos 'Sunburst' . . . 219
Gymnocladus dioica . . . 223
Halesia carolina . . . 226
Hovenia dulcis . . . 230
Juglans nigra . . . 235
Juglans nigra 'Laciniata' . . . 235
Juglans regia . . . 235
Juglans regia 'Laciniata' . . . 236
Juglans regia 'Purpurea' . . . 236
Juniperus communis 'hibernica' . . . 242
Juniperus x media 'Pfitzeriane' . . . 242
Juniperus scopulorum 'Blue Arrow' . . . 242
Juniperus squamata 'Meyeri' . . . 243
Juniperus virginiana 'Grey Owl' . . . 243
Kalopanax septemlobus . . . 246
Koelreuteria paniculata . . . 250
Laburnum alpinum . . . 254
Laburnum anagyroides . . . 255
Laburnum anagyroides 'Pendulum' . . . 255
Laburnum x watereri 'Vossii' . . . 255
Larix decidua . . . 259
Larix kaempferi . . . 261
Liquidambar styraciflua . . . 264
Liquidambar styraciflua 'Burgundy' . . . 264

Liquidambar styraciflua ‘Moraine’ 265
Liquidambar styraciflua ‘Paarl’ 265
Liquidambar styraciflua ‘Worplesdon’ 265
Liriodendron tulipifera 268
Liriodendron tulipifera ‘Fastigiatum’ 269
Maclura pomifera 273
Magnolia kobus 276
Magnolia tripetala 277
Malus baccata ‘Columnaris’ 280
Malus ‘Crimson Brilliant’ 280
Malus ‘Neville Copeman’ 281
Malus ‘Royalty’ 281
Malus toringo ‘Rosea’ 281
Malus toringo var. arborescens 281
Malus tschonoskii 282
Malus tschonoskii ‘Thalys’ 282
Malus ‘Van Eseltine’ 282
Malus x zumi 283
Metasequoia glyptostroboides 286
Nothofagus antarctica 290
Nothofagus obliqua 290
Nyssa sinensis 294
Nyssa sylvatica 294
Olea europaea 301
Ostrya carpinifolia 304
Oxydendrum arboreum 308
Parrotia persica 312
Parrotia persica ‘Pendula’ 312
Parrotia persica ‘Vanessa’ 312
Paulownia tomentosa 316
Phellodendron amurense 320
Picea omorica 324
Picea pungens ‘Glauca’ 324
Picea pungens glauca ‘Koster’ 324
Picrasma quassioides 328
Pinus cembra 332
Pinus nigra 333
Pinus parviflora 333
Pinus strobus 334
Pinus wallichiana 334
Platanus x hispanica 338
Platanus x hispanica ‘Pyramidalis’ 338
Platanus x hispanica ‘Tremonia’ 339
Platanus orientalis ‘Digitata’ 339
Podocarpus nivalis ‘Kralingen’ 343
Podocarpus nivalis ‘Trompenburg’ 343
Populus x berolinensis 347
Populus x canescens ‘Tower’ 347
Populus x canadensis ‘Zeeland’ 348
Populus grandidentata 348
Populus lasiocarpa 348
Populus nigra 348
Populus nigra ‘Vereecken’ 349
Populus simonii 349
Populus simonii ‘Fastigiata’ 349
Populus tremula 349
Populus tremula ‘Erecta’ 350
Populus trichocarpa 350
Prunus x ‘Accolade’ 354
Prunus avium 354
Prunus avium ‘Plena’ 355
Prunus cerasifera ‘Nigra’ 355
Prunus x gondouinii ‘Schnee’ 355
Prunus incisa 355
Prunus insititia 356
Prunus ‘Mahogany Lustre’ 356
Prunus padus ‘Albertii’ 356
Prunus sargentii ‘Charles Sargent’ 356
Prunus sargentii ‘Rancho’ 358
Prunus serrula 358
Prunus serrulata ‘Pink Perfection’ 358
Prunus serrulata ‘Royal Burgundy’ 358
Prunus subhirtella ‘Autumnalis’ 359
Prunus ‘Umineko’ 359
Prunus x yedoensis 359
Ptelea trifoliata 362
Pterocarya fraxinifolia 366
Pterocarya fraxinifolia var. dumosa 366
Pterostyrax hispida 370
Pyrus calleryana ‘Chanticleer’ 376
Pyrus communis ‘Beech hill’ 376
Pyrus communis ssp. caucasica 377
Pyrus salicifolia 377
Quercus acutissima 382
Quercus bicolor 383
Quercus castaneifolia 383
Quercus castaneifolia ‘Green Spire’ 383
Quercus cerris 384
Quercus coccinea ‘Splendens’ 384
Quercus columna 384
Quercus dentata 385
Quercus dentata ‘C.F. Miller’ 385
Quercus dentata ‘Pinnatifida’ 385
Quercus falcata 385
Quercus frainetto 386
Quercus frainetto ‘Trump’ 386
Quercus x heterophylla 386
Quercus x hispanica ‘Wageningen’ 387
Quercus ilex 387
Quercus imbricaria 394
Quercus ithaburensis 394
Quercus ithaburensis ‘Hemelrijk’ 394
Quercus laurifolia 395
Quercus libani 395
Quercus ‘Macon’ 395
Quercus macranthera 395
Quercus ‘Mauri’ 396
Quercus palustris 396
Quercus petraea 396
Quercus petraea ‘Mespilifolia’ 397
Quercus phellos 397
Quercus pontica 397
Quercus pubescens 398
Quercus pyrenaica 398
Quercus robur 399
Quercus robur ‘Concordia’ 399
Quercus robur ‘Cupressoides’ 400
Quercus robur ‘Fastigiata Koster’ 400
Quercus robur ‘Fastigiata’ 400
Quercus robur ‘Pendula’ 401
Quercus rubra 401
Quercus rubra ‘Aurea’ 402
Quercus suber 402
Quercus turneri ‘Pseudoturneri’ 402
Quercus velutina ‘Albertsii’ 403
Quercus velutina ‘Magnifica’ 403
Robinia pseudoacacia ‘Bessoniana’ 406
Robinia pseudoacacia ‘Frisia’ 407
Robinia pseudoacacia ‘Pyramidalis’ 407
Robinia pseudoacacia ‘Sandraudiga’ 408
Robinia pseudoacacia ‘Unifoliola’ 408
Salix alba 414
Salix alba ‘Barlo’ 415
Salix alba ‘Bredevoort’ 415
Salix alba ‘Chermesina’ 415
Salix alba ‘Crispa’ 415
Salix alba ‘Het Goor’ 415
Salix alba ‘Lichtenvoorde’ 416
Salix alba ‘Liempde’ 416
Salix alba ‘Lievelde’ 416
Salix alba ‘Rockanje’ 416
Salix alba ‘Sericea’ 416
Salix alba ‘Tinaarlo’ 417
Salix alba subsp. vitellina 417
Salix babylonica 418
Salix babylonica ‘Crispa’ 418
Salix caprea 418
Salix ‘Erythroflexuosa’ 418
Salix ‘Flame’ 420
Salix fragilis 420
Salix pentandra 420
Salix x rubens ‘Calva’ 421
Salix x sepulcralis ‘Chrysocoma’ 421
Sequoiadendron giganteum ‘Glaucum’ 424
Sophora japonica 428
Sorbaria kirilowii 432
Sorbus aria ‘Magnifica’ 438
Sorbus aucuparia ‘Sheerwater Seedling’ 438
Sorbus decora 438
Sorbus devoniensis ‘Theophrasta’ 439
Sorbus hybrida ‘Gibbsii’ 439
Sorbus incana 439
Sorbus intermedia ‘Brouwers’ 439
Sorbus latifolia ‘Atrovirens’ 440
Sorbus latifolia ‘Henk Vink’ 440
Sorbus x thuringiaca ‘Fastigiata’ 440
Sorbus torminalis 440
Stewartia pseudocamellia ‘Koreana’ 444

Stewartia rostrata....444
Tamarix parviflora.... 448
Tamarix ramosissima ‘Pink Cascade’.... 448
Taxodium distichum....452
Taxodium distichum ‘Nutans’....453
Tetracentron sinense....456
Tetradium daniellii var. hupehensis.... 460
Thuja occidentalis....465
Thuja plicata....465
Tilia americana....470
Tilia americana ‘Moltkei’....471
Tilia americana ‘Nova’....471
Tilia americana ‘Redmond’....471
Tilia cordata....471
Tilia cordata ‘Böhjle’....472
Tilia cordata ‘Roelvo’....472
Tilia x europaea....472
Tilia x europaea ‘Pallida’....473
Tilia x flavescens ‘Glenleven’....473
Tilia henryana....473
Tilia mongolica....474
Tilia platyphyllos ‘Fastigiata’....474
Tilia platyphyllos ‘Laciniata’....474
Tilia platyphyllos ‘Rubra’....474
Tilia tomentosa....474
Tilia tomentosa ‘Brabant’....475
Tilia tomentosa ‘Pendula’....475
Tilia tomentosa ‘Varsaviensis’....475
Toona sinensis....478
Toona sinensis ‘Flamingo’....478
Trachycarpus fortunei....482
Tsuga canadensis.... 486
Ulmus ‘Clusius’....493
Ulmus ‘Columella’....493
Ulmus glabra ‘Pendula’....493
Ulmus x hollandica ‘Vegeta’....493
Ulmus laevis....494
Ulmus minor ‘Sarniensis’....494
Ulmus ‘Plantijn’....494
Zelkova carpinifolia ‘Verschaffeltii’....498
Zelkova serrata....498

BOMENCOLLECTIES IN WATERINGSE VELD

Van enkele boomsoorten van hetzelfde geslacht staan zo veel mogelijk bomen dicht bij elkaar in de buurt. Daardoor onstaan bijzondere collecties:

BEGRIPPENLIJST

Bij de beschrijvingen van de boomsoorten worden veel begrippen gebruikt die niet voor iedereen bekend zijn. Als hulpmiddel bij het lezen worden deze begrippen hieronder verklaard.

Aar een bloeiwijze met zittende bloemen aan een centrale as.

Donzig bekleed met zachte haren.

Dubbelgetand blad met (primaire) tanden die zelf weer getand zijn.

Elliptisch langwerpig rond.

Gekarteld voorzien van stompe tanden met spitse inkepingen ertussen.

Getand voorzien van kleine uitsteeksels aan de rand.

Geveerd bladeren samengesteld met verspreide of tegenoverstaande deelblaadjes langs een bladspil (kan zowel even als oneven).

Gezaagd voorzien van spitse tanden met spitse inkepingen ertussen.

Griffel het bovenste stengeldeel dat op de onderstam wordt gezet, heet griffel (of ent).

Handvormig samengesteld bladeren met deel blaadjes die alle aan het eind van de bladsteel zijn gehecht.

Harttak rechtopgaande hoofdtak.

Hybride zie kruising.

Katje een aarvormige bloeiwijze met ongesteelde bloemen en schubvormige schutbladen.

Knotten van bomen een hakhoutvorm waarbij men de stam op een hoogte van 2 tot 4 meter afzaagt en vervolgens opnieuw laat uitlopen.

Kroon van een boom het gehele vertakte deel boven de stam.

Kruising geslachtelijke vermenging van planten, in het bijzonder van verschillende soorten. Daarbij ontstaat een bastaard of een hybride.

Lenticillen een wrattige opening in een stam, tak of twijg, gevuld met los weefsel waardoor lucht kan binnentreden.

Lob een groot uitsteeksel aan een blad, begrensd door ondiepe insnijdingen in de bladrand (hoogstens tot halverwege de middennerf of de bladvoet). Een blad met lobben heet gelobd.

Loot een jonge twijg, die nog lengtegroei ondergaat.

Naald een lijnvormig blad van een conifeer.

Nerven dunne strengen van houtvaten, waardoor in bladen het vochttransport plaatsvindt; ze sluiten aan op het levende hout in tak en stam.

Oortje een terugwijzende lob aan de voet van de bladschijf; een blad met oortjes heet geoord.

Okselbaardjes kleine haartoefjes bij de vertakkingen van de nerven, meestal aan de onderzijde van het blad.

Samengesteld van bladeren opgebouwd uit zelfstandige deelblaadjes (met eigen steeltjes). Men onderscheidt geveerde en handvormig samengestelde bladeren. Deelblaadjes op zich kunnen ook weer samengesteld zijn.

Slip een groot uitsteeksel aan een blad, begrensd door diepe insnijdingen, minstens tot halverwege de middennerf of de bladvoet.

Twijg een wat oudere loot waarbij de lengtegroei vrijwel tot stilstand is gekomen.

Variëteit een groep binnen een soort, met geringe, wel consequente, erfelijke verschillen ten opzichte van de type, maar geen afwijkend areaal.

Verkalend takken of twijgen die in eerste aanleg behaard zijn, maar naarmate de boom ouder wordt hun beharing geheel of gedeeltelijk verliezen.

Verspreid van bladeren, alleenstaand aan de loot, afwisselend of in een spiraal geplaatst.

Viltig bekleed met sterk vervlochten haren (soms wollig, ook wel vertakt)

Vorm (forma) een groep binnen een soort, met geringe, niet-erfelijke of volgens toeval overgeërfde verschillen ten opzichte van de type.

Wortelopslag spruiten (loten) die vanuit de wortels van een boom opslaan en tot nieuwe bomen kunnen uitgroeien.

Zittend van bladen of bloemen: ongesteeld.

DETERMINATIE BOMEN

Om boomsoorten te kunnen determineren kan dit vereenvoudigde schema van bladvormen en kenmerken worden gebruikt. Met deze begrippen worden de boomsoorten beschreven.

BLADVORM

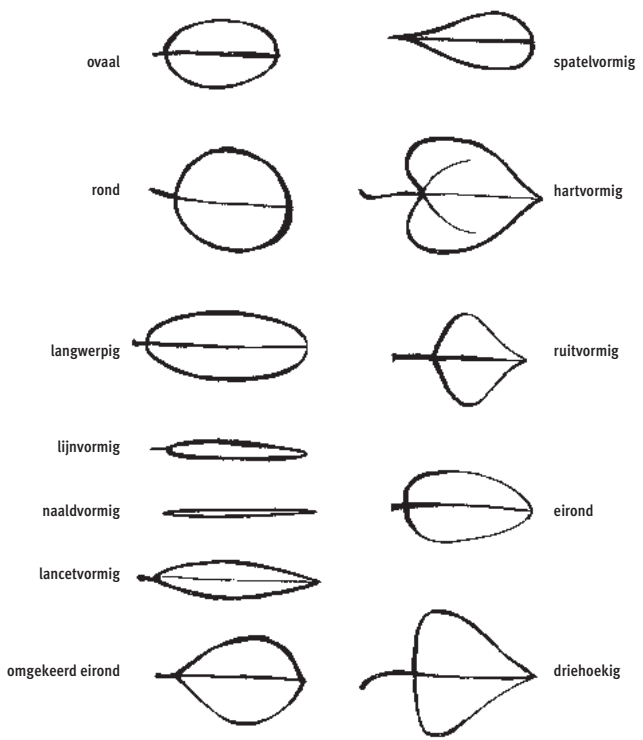

BLADTOP EN BLADVOET

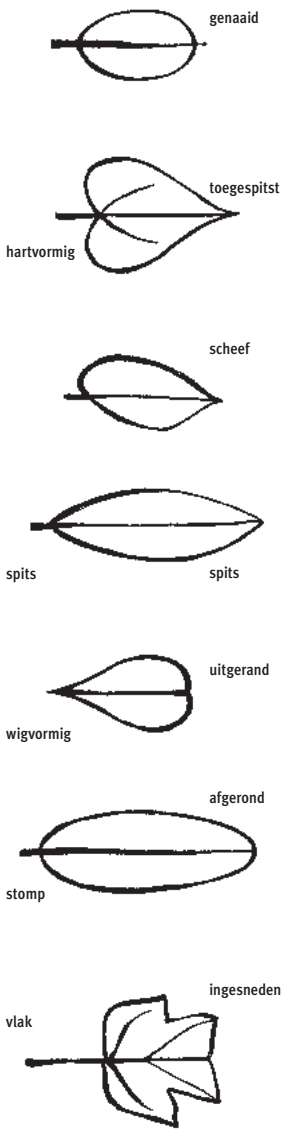

BLADINSNIJDINGEN

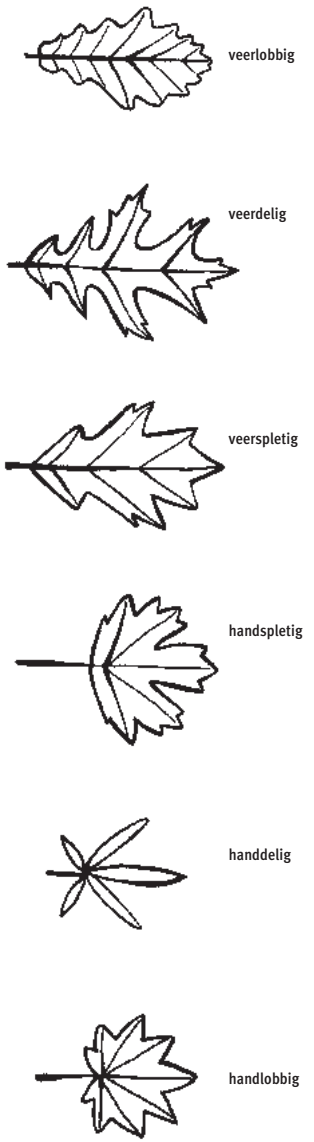

BLADNERVATUUR

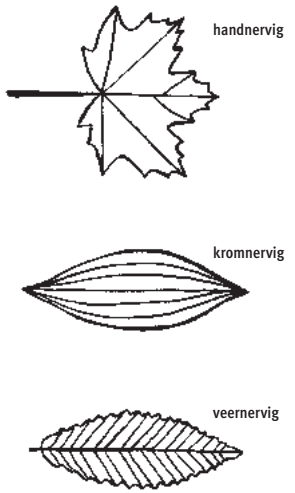

SAMENGESTELDE BLADEREN

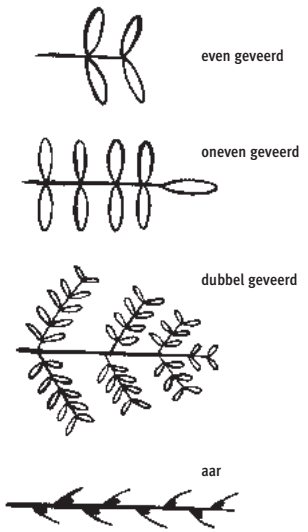

BLADRAND

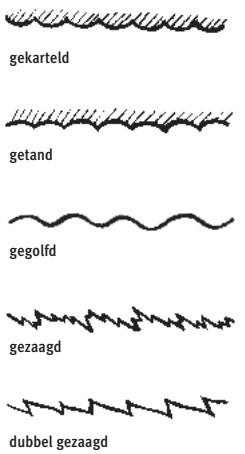

VRUCHTKATJES

COLOFON

Catalogus van het Bomenmuseum in de Haagse wijk Wateringse Veld is een uitgave van Ontwikkelingscombinatie Wateringse Veld, september 2011.

Redactie

Vincent de Boer, Klaas Hilverda, Esther de Vor - van Wijk (eindredactie), Frank van der Woude

Grafisch ontwerp

Volta_ontwerpers, Utrecht

Teksten:

Julia Dotulong en Ineke Westbroek

Fotografie:

Alle foto's in de wijk

© Rob 't Hart en Peter van Oosterhout, uitgezonderd de volgende zeven foto's:

© Esther de Vor - van Wijk	pagina's 36, 38, 138, 174, 255, 301, 439
Hoofdstukopeners en overig beeld:	
© Alamy:	pagina's 66, 70, 74, 86, 94, 98, 106, 110, 114, 124, 127, 128, 132, 136, 140, 166, 180, 184, 196, 210, 216, 224, 228, 232, 238, 244, 248, 252, 270, 274, 288, 292, 296, 302, 310, 314, 318, 321, 322, 330, 360, 364, 368, 422, 426, 430, 442, 454, 458, 462, 476, 480, 496
© Corbis:	pagina's 22, 30, 44, 56, 78, 90, 102, 144, 154, 162, 176, 192, 202, 256, 262, 266, 278, 306, 336, 344, 352, 372, 378, 410, 434, 435, 450, 466, 484, 488
© Hans Dijkstra:	pagina's 48, 284, 404, 429
© Jean-Denis Frater/*Musée Gassendi, Digne-les-Bains:*	pagina 19
© Getty Images:	pagina's 150, 172, 220, 342
© Rob 't Hart:	pagina's 17, 63, 80, 84, 212, 287, 351, 409, 419, 436, 441, 495
© Floris Peeters:	pagina's 33, 47
© Raymond de Vries:	pagina's 380, 381

Druk

Drukkerij Hooiberg Haasbeek, Assen

Met dank aan:

Ron Appeldooren, Leontine Bijman, Arie Groenenberg, Rob Jansen, Erwin Kluver, Jan Scholten, Christine Tinssen, Jan Wijle, Nico Zwart.

'De makers van de bomencatalogus willen in het bijzonder herman de vries bedanken voor zijn inzet en inspiratie voor het bomenmuseum.'

ISBN:

978-94-6190-211-5

Aan de inhoud van deze catalogus kunnen geen rechten worden ontleend. De makers van de catalogus wijzen iedere verantwoordelijkheid af voor de juistheid van de opgenomen wetenswaardigheden en beschreven heilzame werkingen in deze catalogus.

BRONNENLIJST

BOEKEN

Nederlandse Dendrologie
Dr. B.K. Boom
Uitgever H. Veenman en Zonen
13e druk 2000 ISBN 90 278 1552 6

Naamlijst van Houtige Gewassen
M.H.A. Hofman
Applied Plant Research
ISBN 90 76960 02 X

Bomen van de gematigde streken
Roger Philips
Het Spectrum, 1979
ISBN 3 489 71 222 6

Tirion Bomengids
Kennen en Herkennen; 600 soorten naald en loofbomen
Alain Mitchell en John Wilkinson
Tirion Uitgevers
ISBN 978 90 521 0227 6

Bomen: een beschrijving van meer dan 150 soorten bomen, met vele illustraties in kleur.
Jaromir Pokorny.
Uitgave Zuid Boekproducties, 1993
ISBN 90 5841 040 4

Bomen en struiken van west en midden-europa
Readers Digest.
ISBN 90 6407 690 1

ANWB Bomengids van Europa
Owen Johnson en David More
ISBN 90 18 02027 3

Bomen en mensen, de geschiedenis van een relatie
Frank Moens, Roelie de Weerdt
Uitgeverij Boom
ISBN 978 90 535 2524 1

WEBSITES

Wikipedia
www.vdberk.com
www.esveld.nl
www.boomzorg.nl
www.groen.net
www.protura.nl
www.trompenburg.nl
www.hortipedia.com
www.detuingids.be
www.neerlandstuin.nl
www.tuinkrant.com
www.stemderbomen.nl

Brochures

Tuin&Landschap
Koninklijke BDU Uitgevers B.V., Barneveld
www.bdu.nl

Wateringse Veld